ترکیب قرآن .

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمدك اللهم يا من الهمنا ما هو ذريعة الى معرفة حسن

تركيب القران من علم النحو الذي يقوم به اللسان ونصب لنا

دليلا على فهم لطايف نظمه وهو علم المعاني والبيان وكشف غيهب

الريب عنا بانواره من تفضل واحسان واوضح علينا سبيلا

منه الى دار الجنان وخلصنا بحفظ احكامه من لهبات النيران

فيا ذا الذي وصف نفسه فيه بالرحيم والرحمن ارحمنا في كل زمان

واوان ومكان وذلك لطف وعطف من لدنك وامتنان فسبحانك

سبحانك من صانع الروح والجسد وصانع العقول والاذهان فلق

صبح الوجود من ليلة العدم بلا استعان وخلق بجوده لمصالح الانام

القران ابتدع بقدرته اجزاء الاصول والاركان وجعلها مصادر

لتوليد الجماد والنبات والحيوان فله المجد والكبرياء والجبروت

والسلطان وبه اللجاء واللواذ والاعتماد والتكلان ثم الصلوة على افصح

نوع الانسان واشرف من اظهر الحق وابان واكمل من اهدر الباطل

واهان محمد المنصور بالحجة والبرهان وعلى آله الذين نصروا الدين

بما هو غاية الامكان بر الواح صافيه راه روان مراحل

عرفان وعقول زاكيه باديه پيمايان منازل ايمان پوشيده ومستور نماند

كه غرض كلى ومقصد اصلى از ابداع نوع انسان معرفت مبدع عز اسمه است

وطرق معرفت بسيار واعظم انها تفكر وتدبر در مضامين جليله قرآن وتراكيب

نبيله فرقان است لهذا الفقير حقير كثير التقصير بخاطر فاتر رسيد كه

نقد الدرك الناقص محلول در تراكيب آيات هدايت بينات فرقاني بر صفحه

بيان نگارد وبدين وسيله ذخيره الدو ورى يوم لا ينفع مال ولا بنون نمايد

اميد از كرم كرام آنكه هر گاه بر سهوى كه لازمه ذات انسانيست اطلاع يابند بقلم

عفو اصلاح نمايند وها انا اشرع في المقصود بعون الملك المعبود اعوذ بالله

من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم اعوذ فعل مضارع ثلاثى

مجرد موضوع از براى متكلم وحده ضمير در او مستتر است باستتار واجبى محلا

مرفوع است تا فاعل باشد بالله با حرف جر الله اسميست معرفه بعلم لفظا

مجرور است بباء جاره مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول اشد من الشيطان

من حروف جر شیطان اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار مجرور
ظرف لغو متعلق است باعوذ الرجیم اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است
تا صفت الشیطان باشد یعنی پناه می برم بخدا از شر شیطان که سنکسار شده
است بسم الله الرحمن الرحیم بسم با حرفیست از حروف جاره اسم اسمیست
معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه اقرأ باشد الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور است تا مضاف الیه
اسم باشد الرحمن اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا صفت الله
باشد الرحیم اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا صفت ثانی الله
باشد یعنی بنام خدا تعالی که متجلی است بجمیع صفات کمال و منزه است از
جمیع صفات نقص و این صفت دارد که رحمن است یعنی بخشاینده است در دنیا
مومنان را و هم کافران را رحیم است یعنی بخشاینده است در آخرة مومنان را
وبه الحمد لله رب العالمین الرحمن الرحیم مالک یوم الدین ایاک نعبد
وایاک نستعین اهدنا الصراط المستقیم صراط الذین انعمت علیهم غیر
المغضوب علیهم ولا الضالین الحمد اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست
تا مبتدا باشد لله لام حرفیست از حروف جاره الله اسمیست معرفه بعلم لفظا

مجرور است بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق است بعامل مقدر محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور با عامل مقدر محلا
مرفوعست تا خبر مبتدا الحمد واقع باشد و اگر الحمد مفتوح باشد مفعول فعل مقدر
است که احمد الحمد و اگر مرفوع باشد مبتدا است لله خبر مبتدا رب اسمیست معرفه
باضافه لفظا مجرور است تا صفت الله باشد رب هم خوانده اند باین طریق
که احتمال دارد رب خبر مبتدای محذوف باشد که هو رب باشد و اگر رب باشد
مفعول فعل محذوف است اذکر رب العالمین اسمیست معرفه بالف لام
مجرور است تا مضاف الیه رب باشد الرحمن اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است
تا صفت الله باشد الرحیم اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا صفت ثانی
الله باشد احتمال دارد که الرحمن مبتدا باشد الرحیم خبر و اگر الرحمن باشد مفعول
فعل محذوف باشد که اعنی باشد الرحیم شرح ایضا مالک اسمیست معرفه باضافه
لفظا مجرور است تا صفت الله باشد یعنی مالک خواهد شد یا اینکه مالک
اسمیست مخففا باضافه لفظا مجرور است تا بدل الله باشد یعنی مالک شده است
روز جزا را و اگر مالک بضم کاف باشد خبر مبتدا خواهد بود مثل الرحمن الرحیم
یوم اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور است تا مضاف الیه مالک باشد

الذین اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرورست تامضاف الیه یوم باشد
ایاک ضمیر بارز منصوب منفصل محلا منصوبست تامفعول نعبد باشد نعبد فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع ازبرای متکلم مع الغیر ضمیر در او مستترست واو عاطفه
ایاک ضمیر بارز منصوب منفصل محلا منصوبست تامفعول نستعین باشد نستعین
فعل مضارع ثلاثی مزید فیه ازباب استفعال موضوع ازبرای متکلم مع الغیر ضمیر
درو مستترست باستتار واجبی محلا مرفوعست تافاعلش باشد اهدنا اهد
اهد فعل امر حاضر نا ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تامفعول اهد باشد
الصراط اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تامفعول ثانی اهد باشد
المستقیم اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تابدل صراط اول باشد الذین
اسم موصول محلا مجرورست تامضاف الیه صراط باشد انعمت فعل ماضی ثلاثی
مزید فیه ازباب افعال موضوع ازبرای مفرد مذکر مخاطب تا ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تافاعلش باشد واین جمله فعل فاعل صله الذین است علیهم
علی حرفیست ازحروف جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست بعلی جار
مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تامفعول بواسطه انعمت باشد غیر اسمیست
منتهم اضافه لفظا مجرورست تاصفت الذین باشد یابدل الذین باشد یاعطف

بیان الذین باشد واگر مفتوح باشد مفعول فعل محذوفست اعنی غیر یاحال
از ضمیر علیهم یا مستثنی باشد المغضوب اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرورست
تامضاف الیه غیر باشد علیهم علی حرفیست ازحروف جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تامفعول بجای فاعل مغضوب باشد
ولا الضالین واو عاطفه لا لا زائده مؤکده الضالین اسمیست معرفه بالف
لام لفظا مجرورست تاعطف باشد بمغضوب یعنی همه حمدها ازبرای خداست
که پروردگار عالمیانست این صفت دارد که رحمانست یعنی بخشاینده است در دنیا
در آخرت مر مؤمنان را وبس صاحب روز جزاست ترا عبادت میکنیم ونه غیر ترا وبتو
استعانت میجوییم بنما ما را راه راست راه آنجماعتی را که انعام کرده تو بر ایشان
نه راه آنانکه غضب کرده بر ایشان ونه راه آنانکه گمراه شده اند بسم الله الرحمن الرحیم
الم اگر مجرورست قسم است که حرف قسم محذوف باشد باین تقدیر که اقسم
بالم واگر مفتوح باشد مفعول فعل محذوف باشد باین تقدیر که اتلوا الم واگر رفع
باشد یا مبتداست یا خبر مبتدا محذوفست بتقدیر هذا وبعضی گفته اند
که اگر مفتوح باشد حرف قسم حذف شده است ذلک اسم اشاره محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد وخبرش بعد ازاین میآید یا خبر الم است الکتاب اسمیست معرفه

معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا خبر ذلک باشد یا بدل یا صفت یا عطف بیان

ذلک باشد لَا رَیْبَ فِیْهِ لا لاء نفی جنس رَیْبَ اسمیست نکره لفظا مبنی

بر فتح است تا اسم لا باشد فِیهِ فی حرفیست از حروف جاره ها ضمیریست مجرور

یعنی جار مجرور ظرف مستقر متعلق است بعامل مقدر محلا منصوبست تا

مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست

تا خبر لا باشد و این جمله حالست از الْکِتَابُ یا فِیهِ دیگر محذوفست تا خبر لا باشد

هُدًى اسمیست نکره تقدیرا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد که هدیت

است بعضی گفته اند که مبتداست که فیه خبر باشد و بعضی گفته اند که خبر

ذلک است و بعضی گفته اند که مبتداست خبرش محذوفست هُوَ هُدًى لِّلْ

لام حرفیست از حروف جاره الْمُتَّقِیْنَ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرورست

بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه هدی باشد ترجمه

اش اینست الم حروف مقطعات یا اسم اعظم الهیست یا اسم قرآن است یا اسم

سوره و این کتابیست که هیچ شکی نیست در وی راه نماینده است از برای پرهیز

کاران الَّذِیْنَ یُؤْمِنُوْنَ بِالْغَیْبِ وَیُقِیْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ

یُنْفِقُوْنَ الَّذِیْنَ اسم موصول محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد احتمال دارد

که مبتدا باشد خبرش بعد از این واقع شود یا اینکه محلا مجرورست تا صفت

متقین باشد یُؤْمِنُوْنَ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب

واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله صله

الَّذِیْنَ بِالْغَیْبِ با حرفیست از حروف جاره الْغَیْبِ اسمیست معرفه بالف لام

لفظا مجرور با جار مجرور ظرف لغو متعلق است بیؤمنون یا محلا منصوبست

تا حال باشد از واو یؤمنون یا الْغَیْبِ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور

بباء جار و مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول

بواسطه یؤمنون باشد وَیُقِیْمُوْنَ واو عاطفه یقیمون فعل مضارع ثلاثی مجرد

موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا

فاعلش باشد الصَّلٰوةَ اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول یقیمون

باشد وَمِمَّا واو عاطفه من حرفیست از حروف جاره ما ما موصوله محلا مجرور بمن

جار مجرور ظرف لغو متعلق است بینفقون و اگر ما مصدریه بگیریم رَزَقْنٰهُمْ

فعل فاعل مفعول بتاویل مصدر محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق است

بینفقون و اگر ما نکره موصوفه بگیریم رَزَقْنٰهُمْ فعل فاعل مفعول محلا مجرور بمن

محلا مجرورست تا صفت ما باشد رَزَقْنٰهُمْ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع

از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
هم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا منصوبست تا مفعول رزقنا باشد و این جمله
صله ما ینفقون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد یعنی آنانکه ایمان می آورند
بغیب و بپا میدارند نماز را و از آن چیزیکه روزی دادیم ما ایشانرا انفاق میکنند
والذین یؤمنون بما انزل الیک وما انزل من قبلک وبالآخرة هم
یوقنون واو عاطفه الذین اسم موصول محلا مجرورست تا صفت المتقین
باشد یا محلا مرفوعست تا مبتدا باشد خبرش بعد ازین خواهد آمد یا محلا منصوبست
تا مفعول فعل محذوف باشد یؤمنون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع
مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله
فعل فاعل صله الذین بما با حرفیست از حروف جاره ما ما موصوله محلا مجرور با
جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول یؤمنون باشد این جمله صله
الذین انزل فعل ماضی مجهول ثلاثی مزید فیه موضوع از برای مفرد مذکر غایب
ضمیر درو مستترست باستتار وجوبی جایزی محلا مرفوعست تا مفعول
بجا فاعل باشد الیک الی حرفیست از حروف جاره کاف ضمیر بارز مجرور متصل محلا

مجرور

٦

مجرورست بالی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه انزل
باشد این جمله صله ما واو عاطفه ما موصوله محلا مجرورست تا عطف باشد
بما اول انزل فعل ماضی مجهول ثلاثی مزید فیه موضوع از برای مفرد مذکر غایب
ضمیر درو مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا مفعول بواسطه بجای
فاعل باشد من قبلک من حرفیست از حروف جاره قبل اسمیست معرفه باضافه
لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه انزل
باشد کاف ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه قبل باشد این جمله
صله ما وبالآخرة واو عاطفه با حرفیست از حروف جاره الآخرة اسمیست معرفه
بالف لام لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
یوقنون باشد بالآخرة اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف
مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد
و این جار و مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد فعل مقدر
ساعة است یا یوم هم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
احتمال دارد که هم مبتدا باشد و جمله یوقنون خبر یوقنون فعل مضارع ثلاثی
مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش

[illegible]

مونث آخر
است و تانیث
آن باین اعتبارست
که صفت واقع شده
است از برای دار بدلیل
قوله تلک الدار الآخرة و چون
دار تانیث معنوی دارد و مطابقه
میان صفت و موصوف در تذکیر و
تانیث شرطست لهذا بلفظ تانیث آمد و بالآخرة
متعلقست بالدار الآخرة است که موصوف حذف شده

باشد یعنی آنکسانیکه ایمان می آورند بانچه که فرستاده شده است بسوی
تو وانچه که فرستاده شده است از پیش تو وبدار آخرت ایشان یقین دارند
أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ اولئک اسم اشاره محلا
مرفوعست تا مبتدا باشد یا خبر الذین اول باشد علی حرفیست از حروف جاره
هدًى اسم نکره محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار ومجرور با عامل مقدر
تقدیرا مرفوعست تا خبر اولئک باشد من ربهم من حرفیست از حروف جاره
رب اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل
مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار مجرور با
عامل مقدر محلا مرفوعست تا صفت هدًى باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرورست تا مضاف الیه رب باشد واو عاطفه اولئک اسم اشاره محلا
مرفوعست تا مبتدا باشد یا عطفست باولئک اول هم ضمیر بارز مرفوع منفصل
محلا مرفوعست تا خبر اولئک ثانی باشد یا هم مبتدا است المفلحون اسمیست معرفه
بالف لام لفظا مرفوعست تا خبر هم باشد واین مبتدا وخبر محلا مرفوعست تا خبر
اولئک باشد یعنی این گروه بر راه راست اند از جانب پروردگار خودشان

واین گروه ایشانند نجات یافته شدگان إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
ءَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
الذین اسم موصول محلا منصوبست تا اسم ان باشد کفروا فعل ماضی ثلاثی مجرد
موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
واین جمله فعل وفاعل محلا مرفوعست تا خبر ان باشد سواء اسمیست نکره لفظا
مرفوعست تا مبتدا باشد یا فاعل فعل محذوف باشد تقدیرش کان سواء علیهم
علی حرفیست از حروف جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف
مستقر متعلق بعامل مقدر واین جار مجرور با عامل محلا مرفوعست تا خبر سواء
باشد ءأنذرتهم همزه همزه استفهامیه انذرت فعل ماضی ثلاثی مزید فیه
موضوع از برای مفرد مذکر مخاطب تا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعل باشد هم ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول انذرت باشد
ام ام عاطفه لم لم جازمه تنذر فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد
مذکر مخاطب ضمیر در و مستتر است باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد هم ضمیر بارز منصوب منفصل محلا منصوبست تا مفعول تنذر باشد لا یؤمنون
لا لاء نافیه یؤمنون فعل مضارع موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع

متصل محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد احتمال دیگر که انّ حرفیست از حروف
مشبهة بالفعل الذین کفروا الذین اسم موصول کفروا فعل و فاعل این
جمله صلهٔ الذین محلاً منصوبست تا اسم انّ باشد سواء اسمیست نکره لفظاً
مرفوعست تا خبر انّ باشد یا سواء مبتداست و این جمله علیهم أأنذرتهم أم لم
تنذرهم خبرش احتمال دیگر که یا انّ حرفیست از حروف مشبهه بالفعل
الذین اسم موصول کفروا فعل و فاعل صلهٔ الذین و این جمله اسم انّ و این جمله
سواء علیهم أأنذرتهم أم لم تنذرهم جمله جملهٔ معترضه است لا یؤمنون فعل و
فاعل خبر انّ است یعنی بدرستی که آن جماعتی که کافر شدند مساویست برایشان
خواه بترسانی تو ایشان را و خواه نترسانی که ایشان ایمان نمی آورند بتو ختم الله
علی قلوبهم و علی سمعهم و علی أبصارهم غشاوة و لهم عذاب عظیم
ختم فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب الله اسمیست معرفه
بعلم لفظاً مرفوعست تا فاعلش باشد علی حرفیست از حروف جاره قلوبهم اسمیست
معرفه باضافه لفظاً مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول
بواسطه ختم باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرورست تا مضاف الیه قلوب
و علی سمعهم واو عاطفه علی حرفیست از حروف جاره سمع اسمیست معرفه باضافه

لفظاً

لفظاً مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو متعلقست بختم هم ضمیر بارز مجرور متصل
محلاً مجرورست تا مضاف الیه سمع باشد علی أبصارهم واو عاطفه ابصار اسمیست
معرفه باضافه لفظاً مجرور بعلی جار مجرور ظرف مستقر متعلقست بعامل مقدر محلاً
منصوبست تا مفعول بواسطهٔ عامل مقدر باشد و این جار و مجرور با عامل مقدر
محلاً مرفوعست تا خبر مقدم باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور تا مضاف
الیه ابصار باشد یا فاعل فعل محذوف باشد غشاوة اسمیست نکره لفظاً مرفوعست تا
مبتدا باشد و لهم واو عاطفه لام حرفیست از حروف جاره هم ضمیر بارز مجرور
متصل محلاً مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلقست بعامل مقدر محلاً منصوبست
مقدر کائن
تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار و مجرور با عامل مقدر محلاً مرفوعست
تا خبر مبتدا باشد یا حالست از ابصارهم یا فاعل فعل محذوف باشد عذاب اسمیست
نکره لفظاً مرفوعست تا مبتدا باشد عظیم اسمیست نکره لفظاً مرفوعست تا صفت مبتدا
باشد یعنی مهر زده است حضرت الله تعالی بر دلهای ایشان و بر گوشهای ایشان
و بر چشمهای ایشان پرده و از برای ایشانست عذاب بزرگ و من الناس من
یقول آمنا بالله و بالیوم الآخر و ما هم بمؤمنین و من الناس واو
عاطفه من حرفیست از حروف جاره الناس اسمیست معرفه بالف لام لفظاً مجرور

اصل ناس اناس است بر وزن فعال ساقط کرده شد همزه را از آن از جهت کثرت استعمال هر گاه داخل شود بر او الف لام تعریف ... لام تعریف را در نون الناس ...

بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
عامل مقدر باشد واین جار مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد
مَن یقول مَن موصوله محلا مرفوعست تا مبتدا باشد یا محلا مرفوعست تا فاعل
فعل محذوف باشد یا من نکره موصوفه یقول صفت من یقول فعل مضارع ثلاثی
مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو ضمیر مستتر است باستتار جایزی
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد آمنّا فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از
برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بالله
با حرفیست از حروف جاره الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور بباء جار و مجرور ظرف
لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه آمنّا باشد وبالیوم واو عاطفه با حرفیست
از حروف جاره الیوم اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو
متعلق است بآمنّا الآخر اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا مضاف الیه
یوم باشد وما هم واو عاطفه ما مشبهه بلیس هم ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا اسم ما باشد بمؤمنین با زائده مؤکده مؤمنین اسمیست نکره
لفظا مجرور بباء معنا منصوبست تا خبر ما باشد یعنی بعضی از مردمان کسی که
میگوید که ایمان آوردیم ما بخدا وبروز آخرت ونیستند ایشان ایمان آورندگان

یخادعون

یُخادِعُونَ اللهَ وَالَّذِینَ آمَنُوا وَمَا یَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا یَشْعُرُونَ
یخادعون فعل مضارع ثلاثی مزید فیه از باب مفاعله در اصل خدع بود نقل
کرد بباب مفاعله الخ در میانه فاعل فعل وعین را دکر دیم خادع شد موضوع
از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
الله اسمیست معرفه بعلم لفظا منصوبست تا مفعولش باشد والذین واو عاطفه
الذین اسم موصول محلا منصوبست تا عطف باشد آمنوا فعل ماضی ثلاثی مزید
از باب افعال موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد واین جمله صله الذین وما یخدعون واو عاطفه ما
ما نافیه یخدعون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد الا انفسهم الا الا استثنا نفس
اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مستثنا باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرور است تا مضاف الیه انفس یا منصوبست بنزع خافض تا مفعول یخدعون
باشد وما یشعرون واو عاطفه ما نافیه یشعرون فعل مضارع ثلاثی مجرد
موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد واین جمله وما یخدعون الا انفسهم وما یشعرون محلا منصوبست تا

تا حال باشد از ضمیر یومنین و جملهٔ یخادعون الله والذین آمنوا عطفت
بجملهٔ و ما یخدعون الا انفسهم و ما یشعرون و جملهٔ و ما یخدعون الا
انفسهم و ما یشعرون عطفت بجملهٔ اول یعنی فریب میدهند ایشان را خدا
و آن جماعتی که ایمان آوردند و فریب نمیدهند ایشان مکر نفسهای خود را و
نمی‌شعورند ایشان فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضا و لهم عذاب
الیم بما کانوا یکذبون فی قلوبهم فی حرفیست از حروف جاره قلوب اسمیست
معرفه باضافه لفظا مجرورست بفی جار مجرور ظرف لغو مستقر متعلق بعامل
مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطهٔ عامل مقدر باشد و این جار و مجرور
بعامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل لفظا
مجرورست تا مضاف الیهٔ قلوب باشد مرض اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا
باشد فزادهم فا فا عاطفه زاد فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب
هم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا منصوبست تا مفعول زاد باشد الله اسمیست معرفه
بعلم لفظا مرفوعست تا فاعل باشد مرضا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول
دیگر باشد و لهم واو عاطفه لهم لام حرفیست از حروف جاره هم ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست

عذاب الیم

١٠

تا مفعول بواسطهٔ عامل مقدر باشد و این جار مجرور بعامل مقدر محلا مرفوعست
تا خبر مبتدا باشد عذاب اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد یا فاعل
فعل محذوف باشد الیم اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا صفت عذاب باشد بما کانوا
و عامل در ظرف تقدیره و حصل عذاب الیم لهم چنانکه جمعی از نحو دانسته‌اند
بما با حرفیست از حروف جاره ما ما مصدریه کانوا فعل است از افعال ناقصه
واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا اسم کان باشد یکذبون فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعل باشد و این جملهٔ بتاویل مصدر محلا مجرور بباء جار و
مجرور ظرف مستقر محلا مرفوع است تا صفت الیم باشد و این جملهٔ فعل و فاعل
محلا منصوبست تا خبر کانوا و این فعل و فاعل و مفعول محلا مجرورست تا مضاف الیه
باشد یعنی در دلهای ایشانست مرضی پس زیاد کرد اند مرض ایشان را خدای تعالی
و از برای ایشانست عذابی دردناک بسبب آنچه که بودند تکذیب میکردند و اذا
قیل لهم لا تفسدوا فی الارض قالوا انما نحن مصلحون و اذا واو عاطفه اذا
ظرف محلا منصوبست بر ظرفیت قیل فعل ماضی مجهول موضوع از برای مفرد مذکر غایب
ضمیر در وی مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا مفعول مجازی فاعلش باشد
لهم لام حرفیست از حروف جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام این جار و مجرور

تا مفعول

باء سببیه و ما مصدریه است و کان بتاویل مصدر
مجرور بباء جار و مجرور مستقل است به لهم و ضمیر
بارز مرفوع متصل اسم کان و جملهٔ یکذبون
خبر اوست و تقدیر چنین است که و لهم عذاب
الیم بکونهم کاذبین و النسخه در متن مذکور است
مشهورست و جملهٔ بما کانوا را صفت الیم
دانستن خارج از دایرهٔ صحت است و غلط
صریحست و العلم عند الله

ظرف لغو متعلق بقیل و این فعل و فاعل مفعول محلا مجرور است تا مضاف الیه اذا
باشد لا تفسدوا لا لای ناهیه تفسدوا فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای
جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا فاعلش باشد و این
جمله فعل و فاعل محلا منصوب است تا مفعول بجای فاعل قیل باشد فی الارض فی حرفیست
از حروف جاره الارض اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو
محلا منصوب است تا مفعول بواسطه تفسدوا باشد قالوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع
از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا فاعلش باشد
انما ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل ما ما کافه نحن ضمیر بارز مرفوع
منفصل محلا مرفوع است تا مبتدا باشد مصلحون اسمیست نکره لفظا مرفوع است
تا خبر مبتدا باشد و این جمله مقوله قول است یعنی هرگاه گفته شود از برای
ایشان که فساد مکنید شما در زمین گویند ایشان که اینست و جز این نیست
که ما اصلاح کننده کانیم الا انهم هم المفسدون ولکن لا یشعرون الا
الا تنبیهی انهم ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل هم ضمیر بارز منصوب متصل
محلا منصوب است تا اسم ان باشد هم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوع است تا
مبتدا باشد المفسدون اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوع است تا خبر مبتدا باشد

واین جمله

نحن مبنی است از ده تا نحن [?]
ان محذوف و مبنی بر ضم است بجهت
آنکه از ضمایر مرفوعات
و ضمه علامت رفع است
و از برای آنکه نحن ضمیر جمع است همچنانکه
واو ضمیر جمع است و بجهت
[illegible]
نحن مبنی بر ضم شده

[illegible]

و این جمله مبتدا و خبر محلا مرفوع است تا خبر ان باشد ولکن واو عاطفه
لکن عاطفه لا یشعرون لا لای نافیه یشعرون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع
از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا فاعلش باشد
و اذا قیل لهم آمنوا کما آمن الناس قالوا انؤمن کما آمن السفهاء الا انهم
هم السفهاء ولکن لا یعلمون و اذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل
محلا منصوب بر ظرفیت قیل فعل ماضی مجهول لهم لام حرفیست از حروف جاره هم
ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوب است تا مفعول
بواسطه قیل باشد و این جمله محلا مجرور است تا مضاف الیه اذا باشد آمنوا فعل امر حاضر
موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا فاعلش باشد
و این جمله فعل و فاعل محلا منصوب است تا مفعول قیل باشد کما کاف حرفیست از حروف جاره
ما ما مصدریه آمن فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد
مذکر غایب الناس اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوع است تا فاعل آمن باشد و این
فعل و فاعل بتاویل مصدر محلا مجرور بکاف جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر
محلا منصوب است تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور با عامل مقدر محلا
منصوب است تا صفت مصدر باشد تقدیر چنین است ایمانا کایمان الناس قالوا

واو عاطفه
است ولکن مخففه از مثقله
است در اصل لکن بود بتشدید نون بجهت
تخفیف یکی نون را حذف کردند و ان حرفیست از حروف
مشبهه بالفعل و از برای استدراک است و بقرینه واو
عاطفه لکن نمیتوان گفت که حرف عطف باشد
بجهت آنکه لازم می آید اجتماع دو
حرف عطف و این خلاف
قاعده است و در عبارت
اشتباهی واقع شده

الف لام در الناس و در السفهاء از برای عهد است
نه جنس و مراد با ایشان اصحاب پیغمبر [illegible]

فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد أنؤمن همزه همزه استفهام انکاری نؤمن فعل مضارع
ثلاثی مجرد فیه موضوع از برای متکلم مع الغیر ضمیر در وی مستتر است باستتار وجوبی محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد کما کاف حرفیست از حروف جاره ما ما مصدریه آمن فعل
ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب السفهاء الف
معرف بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله بتاویل مصدر محلا مجرور بکاف
جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول به بواسطه عامل
مقدر باشد و این جار مجرور با عامل مقدر محلا منصوبست تا صفت مصدر عامل باشد
ألا ان هم الا الا تنبیهی ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل هم ضمیر بارز منصوب
متصل محلا منصوبست تا اسم ان باشد هم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد السفهاء السفهاء اسمیست معرف بالف لام لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد
این جمله مبتدا و خبر خبر ان ولکن واو عاطفه لکن مخففه از مثقله لا یعلمون الا لا
نافیه یعلمون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر بارز مرفوع
متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد یعنی آیه سابقه اینست که آگاه باشید بدرستیکه
ایشان ایشانند فساد کنندگان ولکن شعور ندارند ایشان و معنی آیه ثانیه یعنی هر گاه

سفهاء جمع
سفیه است و سفیه ضعیف الرای
جاهلیست که غافلند و نشناسند چنانکه باید مواضع
نفع و ضرر خود را و تحقیق کفته اند که سفیه ترسنده
کننده ملاقات حرکات و بعضی کفته اند که سفیه
دروغ کوئیست که اعتقاد کند بخلاف
الحقی که میل اند و بعضی
کفته اند سفیه خفیف
العقل کثیر
الجهل است
ا

کفته شود

کفته شود مر ایشانرا ایمان بیاورید همچنانکه ایمان آوردند مردمان اگر ما کافه تنبیه
و اگر ما مصدریه باشد معنی اش چنین است که ایمان بیاورید شما مثل ایمان آوردن
مردمان گویند ایشان که آیا ایمان بیاوریم ما مثل ایمان آوردن سفیهان یا همچنانکه ایمان
آوردند سفیهان آگاه باشید بدرستیکه ایشان ایشانند سفیهان ولکن نمیدانند
واذا لقوا الذین آمنوا قالوا آمنا واذا خلوا الی شیاطینهم قالوا انا معکم انما
نحن مستهزءون واذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت
لقوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله فعل و فاعل محلا مجرور است تا مضاف الیه
اذا باشد الذین اسم موصول محلا منصوبست تا مفعول لقوا باشد آمنوا فعل ماضی ثلاثی
مزید فیه از باب افعال موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله فعل و فاعل صله الذین قالوا فعل ماضی ثلاثی
مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا
فاعلش باشد آمنا فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای متکلم مع
الغیر نا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این فعل و
فاعل مقول قول اذا واو اذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست

انا در اصل اننا بوده است چون سه نون در یک کلمه جمع
شده بود بجهت حصول خفت یکی را حذف کردند و نون
محذوفه نون ثانیه است بدلیل آنکه در ایمان کرامتا
جمیع لغتا محذوف نون ثانیه حذف شده و کاهست
که با اصل خود می آید چنانکه در آیه انی معکما
واقع شده و جار و مجرور معکم
ظرف مستقر متعلق است
بعامل مقدر تقدیرش
انا مستقرون معکم
و صفت باشد
از برای
ضمیر
متکلم

مهتدین اولئك اسم اشاره محلا مرفوعست تا مبتدا باشد الذین اسم
موصول محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد اشتروا فعل ماضی ثلاثی مزید فیه
از باب افتعال موضوع از برای جمع غایب واو بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعل
باشد واین جمله فعل وفاعل صلهٔ الذین الضلالة اسمیست معرفه بالف ولام لفظا
منصوبست تا مفعول اشتروا باشد تا مفعول بالهدی با حرفیست از حروف جاره
الهدی اسمیست معرفه بالف ولام تقدیرا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو تقدیرا منصو
بست تا مفعول بواسطه اشتروا باشد فما ربحت فا فا عاطفه ما ما نافیه ربحت
فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مؤنث غایب تجارتهم تجارت اسمیست
معرفه باضافه لفظا مرفوعیست تا فاعل ربحت باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل
محلا لفظا مجرورست تا مضاف الیه تجارت باشد وما کانوا واو عاطفه ما ما نافیه
کانوا فعلیست از افعال ناقصه واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا اسم کان باشد مهتدین اسمیست نکره تقدیرا منصوبست تا خبر کانوا باشد
یعنی اینجماعت نه اندکه عوض کنند بگمراهی هدایت را پس فایده نداده است فایده
ایشان ونبوده اند ایشان راه یافته شده کان مثلهم کمثل الذی استوقد
نارا فلما اضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم وترکهم فی ظلمات

اصل مهتدین مهتدیین بوده کسره بریا ثقیل بود حذف
کردند التقاء ساکنین شد میان دو یاء یاء اول را حذف
کردند مهتدین شد بروزن مفتعین ویاء محذوفه
یاء اصلی است واین یاء علامة اعراب در حالت رفع
واو است ودر حالت نصبی وجری یا پس
بنا بر ین مهتدین لفظا منصوب
نه تقدیرا ودر متن
سهوی واقع
شده

لایبصرون

لا یبصرون مثلهم مثل اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد
هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه باشد کمثل کاف حرفیست از حروف
جاره مثل اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بکاف جار مجرور ظرف مستقر متعلق
بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار مجرور
با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر مثل باشد بعضی گفته اند که مثل کاف اسمیست
معرفه باضافه تقدیرا مرفوعست تا خبر مثل باشد مثل اسمیست معرفه باضافه
لفظا مجرورست تا مضاف الیه کاف باشد الذی اسم موصول تقدیرا مجرورست تا
مضاف الیه مثل باشد استوقد فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب استفعال موضوع از
برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعل
نارا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول استوقد باشد فلما فا فا عاطفه لما
ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت احتمال دارد که مفعول اضاءت
باشد اضاءت فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایبه ما حوله ما
ما اما موصوله محلا منصوبست تا مفعول اضاءت باشد حوله حول اسمیست معرفه
باضافه لفظا منصوبست تا مفعول اضاءت باشد یا ما موصوفست حول صفتش
ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه حول باشد واگر ما زایده باشد

تا دلالت میکند بر وقوع عبرات و بمعنی ظرفیت
وعامل درو جواب مقدر وست یا
تقدیر مکه فلما اضاءت ما حوله
طفیت که طفیت جزاو
عامل ظرف است
ما ما موصوله وچون صله ان منصوب ظرفیت
وضمیر عاید است با وجمله صله با موصول در
محل نصب است تا
مفعول اضاءت
باشد

حول مفعول الضلالت است ذهب الله ذهب فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای
مفرد مذکر غایب الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مرفوع است تا فاعل ذهب باشد
بنورهم با حرفیست از حروف جارّه نور اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بیاء جارّه
مجرور ظرف لغو محلا منصوب است تا مفعول بواسطه ذهب باشد هم ضمیر بارز مجرور
منفصل محلا مجرور است تا مضاف الیه نور باشد وترکهم واو عاطفه ترک فعل ماضی
ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی
محلا مرفوع است تا فاعلش باشد هم ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوب است تا مفعول
ترک باشد فی ظلمات فی حرفیست از حروف جارّه ظلمات اسمیست نکره لفظا
مجرور بفی جار و مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوب است تا مفعول
بواسطه عامل مقدر باشد واین جار و مجرور با عامل مقدر محلا منصوب است تا مفعول
بواسطه ترک باشد یا حال باشد از ضمیر ترک اگر ظرف لغو باشد متعلق است بیبصرون
یبصرون جمله فعل و فاعل محلا منصوب است تا حال باشد از ضمیر ترک لا یبصرون لا
لا نافیه یبصرون فعل مضارع ثلاثی مزید فیه موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا فاعلش باشد یعنی مثل ایشان کسی که افروخته
باشد آتش را پس چون که روشن کرد ما حول او را ببرد خدا نور ایشان وگذاشت ایشان را

در تاریکیها

یعنی صحیح و موافق قواعد عربیه و تفاسیر است در ترکیب وترکهم فی ظلمات لا یبصرون این است که جار و مجرور فی ظلمات ظرف لغو متعلق است بترک محلا منصوب است تا مفعول فیه باشد و جمله لا یبصرون در محل نصب است تا حال باشد از ضمیر بارز منصوب متصل در ترکهم [illegible] والعلم عند الله

در تاریکیها حال کونی که نمیبینند ایشان صمٌّ بکمٌ عمیٌ فهم لا یرجعون
صمّ اسمیست نکره لفظا مرفوع است تا خبر مبتدا باشد بکم اسمیست نکره لفظا مرفوع است
تا خبر مبتدا باشد عمی اسمیست نکره لفظا مرفوع است تا خبر مبتدا باشد فهم فا فا عاطفه
هم ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا مبتدا باشد لا یرجعون لا لا نافیه یرجعون
فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوع است تا فاعلش باشد واین جمله فعل و فاعل محلا مرفوع است تا خبر فهم
باشد یعنی ایشان گنگانند وایشان کرانند وکورانند پس ایشان رجوع نمیکنند
او کصیب من السماء فیه ظلمات ورعد وبرق یجعلون اصابعهم فی آذا
نهم من الصواعق حذر الموت والله محیط بالکافرین او کصیب او واو
عاطفه کصیب کاف حرفیست از حروف جارّه صیّب اسمیست معرفه باضافه لفظا
مجرور بکاف جار و مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوب است تا مفعول
بواسطه عامل باشد واین جار و مجرور با عامل مقدر محلا مرفوع است تا خبر مبتدا
باشد واگر کاف اسمی باشد چنین است که کاف اسمیست معرفه باضافه محلا مرفوع است
تا خبر مبتدا باشد صیب اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور است تا مضاف الیه کاف باشد
من السماء من جارّه السماء اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور من جار و مجرور ظرف لغو

[illegible]

متعلق است بصیّب فیه ظلمات حرفیست از جارّه های ضمیر بارز مجرور متصل محلاً
مجرور یعنی جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلاً منصوب تا مفعول
بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور با عامل مقدر محلاً مرفوعست تا خبر
مبتدا باشد ظلمات اسمیست نکره لفظاً مرفوعست تا مبتدا یا فاعل فعل محذوف
باشد و رعد واو عاطفه رعد اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد و برق
واو عاطفه برق اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد و فیه خبر اینها است
یجعلون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع
متصل محلاً مرفوعست تا فاعل باشد اصابعهم اصابع اسمیست معرفه باضافه
لفظا منصوبست تا مفعول یجعلون باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرورست
تا مضاف الیه اصابع باشد فی آذانهم فی حرفیست از حروف جارّه آذان اسمیست معرفه
باضافه لفظا مجرور یعنی جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه
یجعلون باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور تا مضاف الیه آذان باشد من
الصواعق من حرفیست از حروف جارّه الصواعق اسمیست معرفه بالف لام لفظا
مجرور یعنی جار مجرور ظرف لغو متعلق است بیجعلون حذر اسمیست معرفه باضافه
لفظا منصوبست تا مفعول له یا مفعول مطلق الموت اسمیست معرفه بالف لام

لفظا مجرورست تا مضاف الیه حذر باشد والله واو عاطفه الله اسمیست
معرفه بعلم لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد محیط اسمیست نکره لفظا مرفوع
تا خبر الله باشد بالکافرین با حرفیست از حروف جارّه الکافرین اسمیست
معرفه بالف لام لفظا مجرور یا جار مجرور ظرف لغو متعلق است بمحیط یعنی یا مثل
ابریست از آسمان فرود آید که در وی ابریست تاریکیهائی و رعد و برق میکردانند ایشان
انگشت خود را در گوشهای خود از ترس صاعقها حذر کردن از برای مردن و خدای
تعالی احاطه کننده است بکافران یکاد البرق یخطف ابصارهم کلما اضاء
لهم مشوا فیه و اذا اظلم علیهم قاموا و لو شاء الله لذهب بسمعهم و ابصارهم
ان الله علی کل شیء قدیر یکاد فعلیست از افعال مقاربه البرق اسمیست معرفه
بالف لام لفظا مرفوعست تا اسم باشد یخطف فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع
از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در وی مستتر است باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا
فاعل باشد ابصار اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول باشد و جمع
جمله فعل و فاعل و مفعول محلاً منصوبست تا خبر کاد باشد هم ضمیر بارز مجرور متصل
محلاً مجرور است تا مضاف الیه ابصار باشد کلما کلمه شرط یا ظرف زمان مستقبل
محلاً منصوبست بر ظرفیت اضاء فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر

[illegible]

باشد لطیفه التهاب و دخان هر جا که رسد بسوزد و گفته اند اجزای دخانیه
که متصاعد شود آنرا دخان گویند و اجزای لطیفه مائیه را که
متصاعد گردد بخار و آنرا سحاب میگویند مرکب جرمی ثقیل
کداخته شود در نهایت حدت و حرارت و فرود آید در نهایت
تیزی و تندی و بهر جا که رسد بسوزد و سوراخ کند و بزمین
فرو رود ... صاعقه
کردند و گویند جرم خارجی ... هر
عذابی که از آسمان نازل گردد صاعقه خوانند خواه
آتش باشد چنانچه در قصه بنی اسرائیل فاخذتهم الصاعقة
و خواه باد صرصر چنانچه در قصه عاد مثل صاعقة عاد
و خواه صیحه و صدا چنانچه در قصه ثمود فاخذتهم
الصاعقة العذاب و بعضی گفته اند که ملکی که رانند
سحابست چون غضب او اشتداد یابد شراره آتش
از دهن او متطایر گردد و صاعقها شود والله اعلم
بحقیقتها

ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد لَمْ لام حرفیست از

حروف جارّه هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور به لام جار مجرور ظرف لغو محلا

منصوبست تا مفعول بواسطه اضاءَ باشد واین جمله مجزوم شرط مشوا فعل ماضی

ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا

مرفوعست تا فاعلش باشد فِيهِ فی حرفیست از حروف جارّه ها ضمیر بارز مجرور متصل

لفظا مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه مشوا باشد و این

جمله جواب شرط واذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت

اَظْلَمَ فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو

مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد عَلَيْهِمْ على حرفیست از

حروف جارّه هم ضمیر بارز مجرور متصل لفظا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا

منصوبست تا مفعول بواسطه اظلم باشد واین جمله فعل وفاعل محلا مجرور است تا

مضاف الیه اذا باشد قاموا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو

ضمیر بارز مرفوع متصل موضوع از برای محلا مرفوعست تا فاعلش باشد وَلَوْ شَاءَ واو

عاطفه لو لو شرطی شاء فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب اللّٰهُ

اسمیست معرفه بعلم لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد لَذَهَبَ لام لام ابتدا ذهب

فعل ماضی

١٧

فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار

جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بِسَمْعِ با حرفیست از حروف جارّه سمع اسمیست معرفه

باضافه لفظا مجرور بیا جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه

ذهب باشد هِمْ ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه سمع باشد

واو عاطفه اَبْصَارِ اسمیست معرفه باضافه محلا مجرور است تا عطف باشد بسمع

هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه ابصار باشد اِنَّ اللّٰهَ

انّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل اللّٰه اسمیست معرفه بعلم لفظا منصوب

تا اسمش باشد عَلٰى على حرفیست از حروف جارّه کُلِّ اسمیست مخصص باضافه لفظا

مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو متعلق است بقدیر شَیْءٍ اسمیست نکره لفظا

مجرور است تا مضاف الیه کل باشد قَدِيرٌ اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر ان

باشد یعنی نزدیک بود که برق ببرد چشمهای ایشانرا وقتی که روشن میشد از برای

ایشان میرفتند ودر برق وهرگاه که تاریک میشد بر ایشان می ایستادند واگر خواهد

خدا هرآینه ببرد گوشهای ایشانرا وچشمهای ایشانرا بدرستی که خدای تعالی

بر همه چیز قدرت دارد یَا اَیُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ

مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ یا اَیُّهَا النَّاسُ یا حرفیست از حروف ندا ای کلمه تو

[illegible]

ها حرف تنبیه بعوض مضاف الیه النّاس اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست

تا منادی باشد یا حرف ندا ایها کلمه توسط النّاس منادی اعبدوا فعل امر حاضر موضوع

از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد

ربّکم اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول اعبدوا باشد کم ضمیر بارز

مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه ربّ باشد الّذی اسم موصول محلا منصوب

تا صفت ربّ باشد خلقکم خلق فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر

غایب ضمیر در وی مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد کم ضمیر بارز

منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول خلق باشد والّذین واو عاطفه الّذین اسم

موصول محلا منصوبست تا عطف باشد بخلق من قبلکم من جر حرفیست از حروف جاره

قبل اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل

مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور با عامل

مقدر محلا منصوبست تا صله الّذین باشد کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست

تا مضاف الیه قبل باشد لعلّکم لعلّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل کم ضمیر بارز منصوب

متصل محلا منصوبست تا اسم لعلّ باشد تتّقون فعل مضارع ثلاثی مزید فیه از باب

افتعال موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش

و این جمله اسم و خبر با عامل در محل نصب است تا حال باشد از ضمیر اعبدوا باین تقدیر که اعبدوا ربکم راجین ان تنخرطوا فی سلک المتقین یعنی عبادت کنید پروردگار خود را حال آنکه امید وار باشید باینکه در آیید در سلک پرهیزکاران

بارز

۱۸

باشد و این جمله فعل و فاعل محلا منصوبست تا اسم لعلّ باشد یعنی ای گروه

مردمان عبادت کنید پروردگار خودتان را آنچنان پروردگاری که آفرید شما را و

آفریدگان کسانیکه پیش از شما بوده اند شاید که شما پرهیزکار باشید الّذی جعل لکم الارض

فراشا والسّماء بناء وانزل من السّماء ماء فاخرج به من الثّمرات رزقا لکم

فلا تجعلوا لله اندادا وانتم تعلمون الّذی اسم موصول محلا منصوبست تا مفعول

تتّقون باشد یا محلا مرفوعست تا مبتدا باشد یا خبر مبتدا باشد یا منصوبست تا مفعول

فعل مقدر باشد یا صفت ربّ باشد یا بدل از ربّ باشد جعل فعل ماضی ثلاثی مجرد

موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در وی مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست

تا فاعلش باشد این جمله صله الّذی لکم لام حرفیست از حروف جاره کم ضمیر بارز مجرور متصل

محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول جعل باشد الارض

اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد فراشا اسمیست

نکره لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد والسّماء واو عاطفه السّماء اسمیست

معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا عطف باشد بفراشا بناء اسمیست نکره لفظا

منصوبست تا مفعول باشد بجعل وانزل واو عاطفه انزل فعل ماضی ثلاثی مزید فیه

از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در وی مستترست باستتار

جعل بغلبت از افعال عامه و آن بر سه وجه می آید اول آنکه بمعنی صار و طفق باشد و در ینصورت لازم است و متعدی نمیشود مگر بحرف جر چنانکه شاعر گفته فقد جعلت قلوص بنی سهیل من الاکوار مرتعها قریب دویم آنکه بمعنی اوجد باشد که در ینصورت متعدی بیک مفعول چنانکه در کلام مجید است وجعل الظلمات والنور سیم آنکه بمعنی صیر باشد و در ینصورت متعدی بدو مفعول است چنانکه حق سبحانه وتعالی میفرماید جعل لکم الارض فراشا

ومن السماء من در ینموضع از برای ابتداء غایت در مکان است و مراد از سما یا سحاب باشد یعنی فلک و بنا بر اول تقدیرش چنین است که وانزل من الفلک الی السحاب ماء و بنا بر ثانی تقدیرش چنین است که وانزل من السماء الی السحاب و منه الی الارض ماء

جایزی محلا مرفوعست تا فاعل باشد مِنَ السَّمَاءِ مِن حرفیست از حروف جارّه
السّماء اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه انزل باشد مِن تبعیضی است ماءً اسم است نکره لفظا منصوبست
تا مفعول دیگرش باشد فَأَخْرَجَ فا فاء عاطفه اخرج فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از
باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد بِهِ با حرفیست از حروف جارّه ها ضمیر بارز مجرور
متصل لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطهٔ اخرج
باشد مِنَ الثَّمَرَاتِ مِن حرفیست از حروف جارّه الثّمرات اسمیست معرفه بالف لام
لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق است باخرج یا محلا منصوبست تا حال
باشد از کاف لکم رِزْقًا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد لَكُمْ
لام حرفیست از حروف جارّه کُم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام این جار مجرور
ظرف مستقر متعلق بعامل مقدّر محلا منصوبست تا مفعول له
عامل مقدّر باشد واین جار مجرور با عامل مقدّر محلا منصوبست تا صفت رزقا باشد
فَلَا تَجْعَلُوا فا فاء عاطفه تجعلوا فعل مضارع ثلاثی مجرّد موضوع از برای جمع مخاطب
مذکر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد لِلَّهِ لام حرفیست

من الثّمرات
من درین موضع یا از برای تبعیض است یا از برای تبیین و بنا بر
اوّل رزقا بر معنی مرزوق خود باقی و مفعول له اخرج است
باین تقدیر که فاخرج بعض الثّمرات الرّزق و بنا بر ثانی
رزقا بمعنی مرزوقا و مفعول اخرج است و من الثّمرات
بیان اوست مقدّم برو چنانکه گویی
انفقت من الدّراهم الفا که من الدّراهم بیان الفا
میکند و بنا بر تقدیرین جار و مجرور من الثّمرات
ظرف لغو و متعلّق است باخرج و مفعول اوست و
جایز است که حال واقع شود از رزقا مقدّم
چنانکه در متن مذکور است و عبارت متن چنان
مشعر است که ظرف لغو نیست بلکه باید
متعلّق باخرج کرده باشد چگونه حال واقع میشود
و متحصّل است که حال نخواهد بود
باین تقدیر معنی فاسد میشود و
حال باشد بتقدیر کائنا یا وجه این تقدیر
از ظرف لغو گفتن لغو است با جار و مجرور لکم
میتواند بود که حال باشد از برای رزقا هر گاه
بمعنی مرزوقا باشد باین تقدیر که فاخرج من الثّمرات
مرزوقا کائنا لکم که لکم ظرف مستقر و متعلّق بکائنا
و در محل نصب است بر حالیت و ممکن است که صفت
باشد چنانچه در متن مذکور است و ممکن است که این هم ظرف لغو و متعلق بشد باخرج والعلم عند الله

از حروف جارّه اللَّهِ اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطهٔ تجعلوا باشد أَنْدَادًا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا
مفعول لا تجعلوا باشد وَأَنْتُمْ واو حالی انتم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا
مبتدا باشد تَعْلَمُونَ فعل مضارع ثلاثی مجرّد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو
ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد یعنی آنکسی که گردانید آن
از برای شما زمین را فرش و آسمان را سقف و فرو فرستاده است از آسمان آب را
پس بیرون آورده است بسبب آن از میوهای از برای شما پس مگردانید شما از برای
خدا کسی مثل و مانندی و حال آنکه شما میدانید وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى
عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
وَإِنْ واو عاطفه ان ان شرطی كُنْتُمْ فعلیست از افعال ناقصه تم ضمیر اسمیست نکره
لفظا مجرور بفی جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدّر محلا منصوبست تا
مفعول بواسطهٔ عامل مقدّر باشد واین جار مجرور با عامل مقدّر محلا منصوبست تا
خبر کنتم باشد مِمَّا مِن حرفیست از حروف جارّه ما اسم نکره موصوفه محلا مجرور بمن
جار مجرور با عامل مقدّر جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدّر محلا منصوبست
تا مفعول بواسطهٔ عامل مقدّر باشد واین جار مجرور با عامل مقدّر محلا مجرور است

من درین موضع ممکنست که از برای تبعیض باشد و تقدیر چنین
است که فاتوا ببعض ما هو مثله و ممکنست که از برای تبیین
صفت باشد یا آنکه زاید باشد و درین دو صورت تقدیر
چنین است که فاتوا بسورة مماثلة للقرآن و ضمیر مثله درین
سه قول راجع است بما نزّلنا و بعضی گفته اند که من ابتدائی
ابتدا غایت است و تقدیر چنین است که فاتوا بسورة کائنة
ممن هو علی حاله من کونه بشرا امیّا لم یقرأ الکتب و لم یعلم
العلوم و درین صورت ضمیر مثله راجع است بعبدنا
و صحیح است که ضمیر عاید باشد بما ممّا نزّلنا که مراد
قرآنست چنانچه از آیات دیگر مستنبط میشود قوله تعالی
فلیأتوا بسورة مثله و قوله تعالی قل لئن اجتمعت الانس
والجن علی ان یأتوا بمثل هذا القرآن لا یأتون بمثله
کذا فی مجمع البیان

تا صفت ریب باشد مما ما موصوله نزلنا فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل
موضوع از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
واین جمله صفت ما اگر ما موصوله باشد این جمله صله ما علی عبدنا علی حرفیست
از حروف جاره عبد اسمیت معرفه باضافه لفظا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه نزلنا باشد نا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست
تا مضاف الیه عبد باشد واین جمله شرطیست فأتوا فا رابطه ائتوا فعل امر حاضر
ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد بسورة با حرفیست از حروف جاره سورة اسمیت نکره لفظا
مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه ائتوا باشد من حرفیست
از حروف جاره مثل اسمیت معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر
متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و ه
جار مجرور است تا صفت سورة باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست
تا مضاف الیه مثل باشد واین جمله مجزومست تا جزای شرط باشد وادعوا واو عاطفه ادعوا
فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد شهداءکم اسمیت معرفه باضافه لفظا منصوبست تا

مفعول

تا مفعول ادعوا باشد کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه شهداء
باشد من دون الله من حرفیست از حروف جاره دون اسمیت معرفه باضافه
لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا
مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار مجرور با عامل مقدر محلا منصوبست تا
صفت شهداءکم باشد الله اسمیت معرفه بعلم لفظا مجرورست تا مضاف
الیه دون باشد ان کنتم ان ان شرطی کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم ضمیر بارز
مرفوع متصل محلا مرفوعست تا اسمش باشد صادقین اسمیت نکره محلا منصوبست
تا خبر کنتم باشد واین جمله شرطست وجزایش محذوفست که فافعلوا باشد
یعنی واگر باشید شما در شک از انچیز یکه فرو فرستادیم ما بر بنده خود پس بیاورید
شما سوره مثل این سوره وطلب کنید شما حاضران خود را از غیر خدا اگر هستید
شما راست گویان فان لم تفعلوا ولن تفعلوا فاتقوا النار التی وقودها
الناس والحجارة اعدت للکافرین فان لم تفعلوا فا فا عاطفه ان ان شرطی
لم لم جازم تفعلوا فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد ولن تفعلوا واو عاطفه لن
لن ناصبه تفعلوا فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو

ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد واین جمله شرطست فاتقوا
فا فا رابطه اتقوا فعل امر حاضر ثلاثی مزید فیه از باب افتعال از لاتیفی وقی یقی
موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد النار اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول اتقوا باشد التی
اسم موصول محلا منصوبست تا صفت النار باشد واین جمله مجزومست تا جزای
شرط باشد وقودها وقود اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد
ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه وقود باشد الناس اسمیست
معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا خبر وقود باشد والحجارة واو عاطفه الحجارة
اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا عطف ناس باشد بالناس اعدت فعل ماضی
ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مؤنث غایبه ضمیر دروی مسترست
باستتار جایزی محلا مرفوعست تا مفعول ما لم یسم فاعله باشد للکافرین لام حرفیست
از حروف جاره الکافرین اسمیست معرفه بالف لام محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
اعدت باشد یا حالست از ها وقودها یا حالست از ضمیر اتقوا یعنی پس اگر نکنید شما و هرگز
نخواهید کرد پس بپرهیزید شما آتشی را که افروزنده آن آتش مردمند و سنگ کبریت مهیا
شده است از برای کافران وبشر الذین آمنوا وعملوا الصالحات ان لهم جنات

تجری

وقود بفتح واو صیغه فعول است بمعنی ما یوقد
به النار یعنی آنچه افروخته شود بآن آتش و بضم
واو مصدر است یعنی افروخته شدن و
باین تقدیر مضافی محذوفست تقدیرش
اینکه فاتقوا النار التی وقودها احتراق الناس
والحجارة یعنی بپرهیزید از آن آتشی که افروخته
شدن سوزانیدن مردمان باشد و سنگهای
که از سنگ تراشیده باشد و عبادت آنها
میکردند

جمله فعلیه
حال است از النار
بتقدیر قد تقدیرش اینکه
قد اعدت للکافرین یعنی تحقیق
که آماده شده است آن آتش از برای کافران

تجری من تحتها الانهار کلما رزقوا منها من ثمرة رزقا قالوا هذا الذی رزقنا
من قبل واتوا به متشابها ولهم فیها ازواج مطهرة وهم فیها
خالدون وبشر واو عاطفه بشر فعل امر حاضر ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل
موضوع از برای مفرد مذکر حاضر ضمیر دروی مستترست باستتار وجوبی محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد الذین اسم موصول محلا منصوبست تا مفعولش باشد
آمنوا فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد وعملوا الصالحات واو عاطفه عملوا
فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد الصالحات اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست
تا مفعولش باشد ان لهم ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل لهم لام حرف
از حروف جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر
متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد
واین جار مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست خبر ان باشد جنات اسمیست نکره
لفظا منصوبست تا اسم ان باشد ان با اسم وخبر منصوبست بنزع خافض
چنین است که بان لهم جنات این جمله بتاویل مصدر محلا منصوبست یا مجرور

ان لهم جنات
ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل ولام حرفیست از
حروف جاره هم محلا مجرور بلام جار ومجرور ظرف مستقر
متعلق است بعامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر ان باشد
وجنات لفظا منصوبست تا اسم ان باشد وان
با اسم وخبر محلا منصوبست بنزع خافض باین تقدیر
که بان لهم جنات وبتاویل مصدر محلا مجرورست یا
جار ومجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه بشر باشد وما حصل تقدیر اینست که
وبشر الذین آمنوا وعملوا الصالحات بکون جنات
لهم وجار ومجرور لهم متعلق است ببشر وظاهر
معنی اینست که بشارت ده ای محمد آنکسانی را که ایمان
آورده اند وعمل شایسته کرده اند بوجود جنات
برای ایشان وعبارت متن خالی از تقدیم
نیست والعلم عند الله

مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر
باشد واین جار مجرور با عامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول اثر باشد تجری فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مونث مخاطبه من تحتها الانهار من حرفیست
از حروف جاره تحت اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو
محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تجری باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور تا
مضاف الیه تحت باشد الانهار اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعل
تجری باشد واین جمله محلا منصوبست تا صفت جنات باشد کلما کلمه شرط
ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت رزقوا فعل ماضی مجهول ثلاثی
مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا مفعول
بجای فاعل باشد منها من حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بمن
جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه رزقوا باشد واین فعل و فاعل
و مفعول محلا مجرورست تا مضاف الیه کلما باشد من ثمرة من حرفیست از حروف جاره
جاره ثمرة اسمیست نکره لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر
محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار مجرور با عامل مقدر
محلا مرفوعست تا صفت جنات باشد رزقا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا

مفعول

کلما هر کجا از کل و ما حرف منصوبست بر ظرفیت و عامل
در وی رزقوا است و من منها و من ثمرة از برای ابتداء
غایة اند و جار و مجرور در هر دو جا ظرف مستقر و در
محل نصب اند بر حالیت و صاحب حال در اول رزقا
و در ثانی ضمیری که مستکن است در ظرف و مفعول
اول رزقوا ضمیر بارز است و مفعول ثانی او رزقا
که بمعنی مرزوقات است و تقدیر کلام چنین است که
کل حین رزقوا مرزوقا مبتدأ من الجنات
مبتدأ من ثمرة قالوا هذا الذی رزقنا من قبل
و ظاهر بمعنی نیست که هر رزقی که اطعام کرده شوند
الجماعة طعامی را حالا کوئی که ابتدا کرده شده
باشد آن طعام از بهشت و حالا کوئی که ابتدا کرده
شده باشد از میوهای بهشت میگویند
ایشان اینست آنچیزی که اطعام کرده
شده ایم پیش ازین زمان در دنیا
و بنا برین جار و مجرور منها
ظرف لغو نیست و
رزقا مفعول
مطلق نیست
چنانکه ذکر
شد و
العلم
عند
الله

٢٥

مفعول مطلق ثمرة باشد واین جمله شرطیست اگر کلما کلمه شرط باشد قالوا
فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعل باشد هذا الذی هذا اسمیست اشاره محلا منصوبست
تا مفعول قالوا باشد الذی اسم موصول محلا منصوبست تا بدل یا صفت یا عطف
بیان رزقنا باشد فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا مفعول بجای فاعل رزق باشد من قبل من
حرفیست از حروف جاره قبل ظرفیست از ظروف مقطوع عن الاضافه محلا مجرور
بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق است برزقنا واین جمله جزاست واتوا واو عاطفه
اتوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا مفعول بجای فاعل اتوا باشد به با حرفیست از حروف جاره ها
ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه اتوا باشد متشابها اسمیست نکره لفظا منصوبست تا حال باشد از ضمیر به
ولهم واو عاطفه لهم لام حرفیست از حروف جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا
مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه عامل مقدر باشد واین جار و مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر

فـــــــا الظاهر محلا
مرفوعست تا مبتدا باشد و الذی اسم موصول محلا
مرفوعست تا خبر مبتدا باشد و رزقنا صله موصول
و ضمیر عاید در رزقنا محذوف تقدیره رزقناه
کهذا الذی رزقناه من قبل و عبارت مختصر
عن ظاهر مشوش است والعلم عند الله

مضاف الیه
قبل هذا الزمان است یا
هذا الوقت و تقدیر چنین است
که قالوا هذا الذی رزقنا من قبل هذا الزمان
یا من قبل هذا الوقت فی الدنیا یعنی
گویند الجماعة که اینست آنچیزی
که روزی داده شده ایم
پیش ازین زمان
پیش ازین
وقت
در دنیا
العلم
عند الله

در بعضی نسخ واتوا شده و بحسب ظاهر غلط است چه اتوا
بمعنی جیئوا است و بمعنی اعطوا و معنی چنین است
که اعطوا شوند الجماعة بآن مرزوق حالا کوئی
متشابها شده
کذا فی مجمع
البیان

مبتدا باشد فیها فی حرفیت از جاره های ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور یعنی
جار مجرور ظرف لغو متعلقست با ازواج ازواج اسمیت نکره لفظا مرفوعست تا
مبتدا باشد مطهرة اسمیت نکره لفظا مرفوعست تا صفت ازواج باشد و هم
واو حالی هم ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد فیها فی حرفیت
از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور یعنی جار مجرور ظرف لغو متعلق
بخالدون خالدون اسمیت نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد یعنی
بشارت ده آنکسانرا که ایمان آورند و عمل شایست کردند اینکه از برای ایشانست
باغها که جاری میشود از زیر آن باغهای نهرها هر وقتی که روزی داده میشوند ایشان
از آن باغها از میوه‌ها روزی گویند ایشان اینست آنچیزی که روزی داده شوده
بودیم ما از پیش و داده شوند ایشان با آن ماکولی که شبیه باشد و از برای ایشانست
زوجها پاکیزه شده از حیض و نفاس و ایشان در آن باغها همیشه خواهند بودن
إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا
فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ ا
للَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ
إنّ الله انّ حرفیت از حروف مشبهة بالفعل الله اسمیت معرفه بعلم لفظا

[illegible]

اگر
مصدر ضرب و
با صله اش بتاویل مصدر
مجرور المحل است با حضار من بنا بر مذهب
خلیل و منصوب المحل است با یصال فعل یا و بعد از
نزع خافض بنا بر مذهب سیبویه
تقدیرش اینکه انّ الله لا یستحیی
من ضرب مثل یعنی به یکه
حیا نمیکند از زدن
مثل و العلم
عنه

منصوبست تا اسمش باشد لا یستحیی لا لا نافیه یستحیی فعل مضارع ثلاثی مزید فیه
از باب استفعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در رود مستتر است
باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله انّ ان یضرب
ان ان ناصب یضرب فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب
ضمیر در رو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد مثلا مثلا
اسمیت نکره لفظا منصوبست تا مفعول یضرب باشد ما بعوضة ما ما زایده
مؤکده بعوضة اسمیت نکره لفظا منصوبست تا مفعول دوم یضرب باشد یا ما نکره
موصوفه است محلا منصوبست تا صفت مثلا باشد یا بعوضة صفت ما فما
فوقها فا فا عاطفه ما ما نکره موصوفه فوقها فوق اسمیت معرفه باضافه لفظا منصوبست
بر ظرفیت صفت ما یا ما موصوله است بمعنی الذی فوقها صله اش ها ضمیر بارز
مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه فوق باشد فاما الذین فا فا عاطفه اما
اما شرطی الذین اسم موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد آمنوا فعل ماضی
ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای جمع مذکر واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله جمله شرطست فیعلمون فا فا رابطه
یعلمون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز

هر گاه ما
مبتدا و اذا خبر باشد جمله جمله
اسمیت و در محل رفع خواهد بود و تقدیرش
چنین است که ای شیء الذی اراد الله و هر گاه ماذا بمنزله
اسم واحد باشد جمله فعلیه و در محل نصب است تا مفعول
اراد باشد و تقدیرش چنین است که ای شیء اراد الله و [illegible]
[illegible]
کثیرا و اهدی به کثیرا و حاصل تقدیر و ترجمه در صورت
اول اینست که و اما الذین کفروا فیقولون ای شیء الذی
اراد الله بهذا مثلا یعنی و اما کسانیکه کافر شدند پس میگویند که چه
چیز است آنچیزی
که اراده کرده
است خدا
[illegible]
که مثل است جواب اضلال کثیرا و اهدی کثیرا
بسیاری و هدایت کردن بسیاری و در صورت ثانی
اینست که و اما الذین کفروا فیقولون ای شیء اراد الله
بهذا مثلا یعنی کسانیکه کافر شدند پس میگویند
که چه چیز اراده کرده است خدا
[illegible]
یعنی اراده کرده است خدا بان مثل گمراه کردن بسیاری
و هدایت کردن
بسیاری

مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعل باشد انّه انّ حرفیست از حروف مشبّهة
بالفعل ها ضمیر بارز منصوب متصل محلاً منصوبست تا اسم انّ باشد الحقّ اسمیست معرفه
بالف لام لفظاً مرفوعست تا خبر انّ باشد و این جمله محلاً مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد مِن رَبِّهِم مِن حرفیست از حروف جارّه ربّ اسمیست معرفه باضافه لفظاً مجرور
بمن جار مجرور با عامل مقدّر ظرف مستقر متعلّق بعامل مقدّر محلاً منصوبست تا مفعول
بواسطه عامل مقدّر باشد و این جار مجرور با عامل مقدّر محلاً مرفوعست تا صفت الحقّ
هِم ضمیر بارز مجرور متصل مجرور است تا مضاف الیه ربّ باشد و این جمله جمله ایست وَاَمَّا الَّذِینَ
واو عاطفه اَمّا اَمّا شرطی الَّذِینَ اسم موصول کَفَرُوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از
برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعل باشد و این جمله
جمله شرطیست فَیَقُولُونَ فا فا رابطه یَقُولُونَ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع
مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعل باشد ماذا ما استفهامیه
محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد ذا اسم اشاره محلاً مرفوعست تا خبر مفعول اراد باشد یا
ماذا کلمه استفهامیه محلاً منصوبست تا مفعول اراد باشد اَرَادَ اَرَادَ فعل ماضی
ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب اللهُ اسمیست معرفه بعلم لفظاً
مرفوعست تا فاعل باشد بِهَذَا با حرفیست از حروف جارّه هذا اسم اشاره محلاً مجرور

بیا جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه اراد باشد مَثَلاً اسمیست
نکره لفظاً منصوبست تا تمیز باشد یا حالست از هذا یا حالست از الله و این جمله
جمله جزائیست یُضِلُّ بِهِ یُضِلُّ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر
غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا فاعل باشد بِهِ
با حرفیست از حروف جارّه ها ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بیا جار مجرور ظرف
لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه یضل باشد کَثِیراً اسمیست نکره لفظاً منصوبست
تا مفعول یُضِلُّ باشد وَیَهْدِی بِهِ واو عاطفه یَهْدِی فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع
از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا فاعل
باشد بِهِ با حرفیست از حروف جارّه ها ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بیا جار مجرور
ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه یَهْدِی باشد کَثِیراً اسمیست نکره لفظاً
لفظاً منصوبست تا مفعول یَهْدِی باشد و این جمله یُضِلُّ بِهِ کَثِیراً وَیَهْدِی بِهِ کَثِیراً
محلاً منصوبست تا حال باشد از مثلاً یا حال باشد از الله وَمَا یُضِلُّ بِهِ واو عاطفه ما
ما نافیه یُضِلُّ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است
باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا فاعل باشد بِهِ با حرفیست از حروف جارّه ها
ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بیا جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه

يضل بالاّ الّا الفاسقين الّا الّا استثنى الفاسقين اسميست معرفه بالف لام
لفظا منصوبست تا مفعول يضل باشد يعنى بدرستى كه خداى تعالى حيا نميكند
اينكه بزند مثل پشه را پس انچه بالا تر ان باشد پس اما انكسانى كه ايمان آوردند
ايشان پس ميدانند ايشان اينكه ان مثل حقست از جانب پروردگار ايشان است
واما انكسانى كه كافر شدند ايشان پس ميگويند ايشان چيست انچيز الذى چيز است
كه اراده كرده است خداى تعالى باين مثل گمراه ميشوند باين بسيارى و راه مييابند
باين بسيارى و گمراه نميشوند باين مگر فاسقان الذين ينقضون عهد الله
من بعد ميثاقه و يقطعون ما امر الله به ان يوصل و يفسدون
فى الارض اولئك هم الخاسرون الذين اسم موصول محلا منصوبست تا
صفت الفاسقين باشد يا محلا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد يا
مرفوعست تا مبتدا باشد يا خبر مبتدا باشد محذوف ينقضون فعل مضارع ثلاثى مجرد
موضوع از براى جمع مذكر غايب واو ضمير بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد واين جمله صله الذين عهد الله عهد اسميست معرفه باضافه تقديرا
منصوبست تا مفعول ينقضون باشد الله اسميست معرفه بعلم لفظا مجرور است
تا مضاف اليه عهد باشد من بعد ميثاقه من حرفيست از حروف جاره بعد

مستثنى مفرغ است و تقدير كلام چنين است كه
وما يضل به احدا الّا الفاسقين يعنى گمراه
نميشود باين احدى مگر فاسقان و مستثنى
مفرغ مستثنائى را گويند كه مستثنى منه
ان در كلام مذكور نباشد و در
اصل مفرغ له است يعنى
فارغ كرده شده
از براى او
يعنى
چون
لفظ مستثنى منه معمول فعل و منصوب به
مفعوليت است و مستثنى منصوب بر مستثنائيه
ليكن چون مستثنى منه در كلام مذكور
نيست گويا فعل فارغ است
در عمل كردن مستثنى
منه از براى
مستثنى
پس
١ مستثنى منه معمول فعل و منصوب
بر مفعوليت خواهد بود

چرا تقديرا منصوب باشد لفظا منصوبست بجهت
اينكه اعراب تقديرى در صورتيست كه در اخر
كلمه الف مقصوره باشد و عهد الف مقصوره
ندارد و مصدر يا اسم مصدر است از عهد يعهد و اين اشتباه بسيار غريب است چه در هيچ قران و غير قران
عهد با الف مقصوره نوشته نشده ميدانم اين اشتباه از راه واقع شده باشد والله اعلم
اسيد

٢٥

اسميست معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلقست بعهد يا لغو
ميثاق اسميست معرفه باضافه لفظا مجرور است تا مضاف اليه بعد باشد ها
ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف اليه ميثاق باشد و يقطعون
واو عاطفه يقطعون فعل مضارع ثلاثى مجرد موضوع از براى جمع مذكر
غايب واو ضمير بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد ما امر الله به
ما اما موصوله فه محلا منصوبست تا مفعول يقطعون باشد يا ما اما موصوفه
امر فعل ماضى ثلاثى مجرد موضوع از براى مفرد مذكر غايب الله اسميست معرفه
بعلم لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد و اين جمله صله ما به جار مجرور به حرفيست از حروف
جاره ها ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه امر باشد ان يوصل ان ناصبه يوصل فعل مضارع ثلاثى مزيد فيه
از باب افعال موضوع از براى مفرد مذكر غايب ضمير در و مستتر است باستتار جايز
محلا مرفوعست تا مفعول ما لم يسم فاعله يوصل باشد و يفسدون واو عاطفه يفسدون
واو عاطفه يفسدون فعل مضارع ثلاثى مجرد موضوع از براى جمع مذكر غايب واو
ضمير بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد فى الارض فى حرفيست از
حروف جاره الارض اسميست معرفه بالف لام لفظا مجرور بفى جار مجرور ظرف لغو محلا

من ابتدائيه است و مراد
مجرور متعلق است بعامل
مستقر يعنى عامل و
منصوبست تا حال يا
صفت باشد از مفعول
مطلق مستتر ينقضون
و تقدير شرح چنين است
كه الذين ينقضون عهد
الله نقضا مبتدا من
بعد ميثاقه يعنى انكسانى كه ميشكنند
عهد خدا را شكستنى حالكونى كه ان
ميشكنند عهد خدا است بعد ميثاق خدا يا بعد ان
شكستن ابتدا كرده شده و راجع باشد بعهد
ميثاق عهد همراه ضمير ميثاق راجع است
يا شكستنى كه اين صفت دارد كه ابتدا كرده شده است من
بعد از ميثاق خدا يا بعد از ان ميثاق عهد و محكم كردن
ان باشد و در صفت ظرف متعلق است بر ينقضون
و در عبارت متن اشتباهى واقع است
و الله اعلم

منصوبست تا مفعول بواسطه یفسدون باشد اُولٰئِكَ اسم اشاره محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد هُمْ ضمیر فصل اَلْخَاسِرُونَ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا مبتدا
باشد والخاسرون خبر واین جمله خبر اولئك باشد واولئك با خبرش محلا مرفوعست تا
خبر اَلَّذِینَ باشد یعنی انجماعتی که میشکنند ایشان عهد خدا را از بعد پیمان خدا
وقطع میکنند ایشان آنچه را که امر فرموده است خدا بان اینکه وصل کنند
رحم را وفساد میکنند ایشان در زمین این گروه ایشان اند زیان کاران كَیْفَ
تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْیَاكُمْ ثُمَّ یُمِیتُكُمْ ثُمَّ یُحْیِیكُمْ ثُمَّ اِلَیْهِ
تُرْجَعُونَ كَیْفَ ظرف زمان استفهام محلا منصوبست تا حال باشد از ضمیر
تکفرون تَكْفُرُونَ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو
ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بِاللّٰهِ با حرفیست از حروف جاره الله
اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه تکفرون باشد وَكُنْتُمْ واو حالی کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم ضمیر بارز مرفوع
متصل محلا مرفوعست تا اسمش باشد اَمْوَاتًا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا خبرش باشد
واین جمله محلا منصوبست تا حال باشد تقدیرش چنین وقد کنتم امواتا
فَاَحْیَاكُمْ فا عاطفه اَحْیَا فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد

مذکر

مذکر غایب الف ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد کُمْ ضمیر
بارز منصوب متصل محلا منصوبست باشد ثُمَّ یُمِیتُكُمْ ثم عاطفه یُمِیتُ فعل
مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر دروی مستتر است باستتار
جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد کُمْ ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست
تا مفعول یمیت باشد ثُمَّ یُحْیِیكُمْ ثم عاطفه یُحْیِی فعل مضارع ثلاثی مجرد
موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر دروی مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد کم ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول یحیی باشد
ثُمَّ اِلَیْهِ تُرْجَعُونَ ثم عاطفه اِلَی حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور بالی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
ترجعون باشد تُرْجَعُونَ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر
حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا مفعول بجای فاعل ترجعون
باشد یعنی چگونه کافر میشوید شما بخدا وحال اینکه شما هستید مرده کان پس
زنده کردانیده است شما را بعد از ان مرتبه دیگر میمیراند شما را بعد از ان زنده
میکند شما را بعد از ان بسوی خدا بر میگردید شما هُوَ الَّذِی خَلَقَ لَكُمْ مَا فِی
الْاَرْضِ جَمِیعًا ثُمَّ اسْتَوٰی اِلَی السَّمَاءِ فَسَوّٰهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَیْءٍ

عَلِیمٌ هُوَ الَّذِی هو ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد الذی اسم
موصول محلا مرفوعست تا خبرش باشد خَلَقَ لَکُمْ خلق فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع
از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست
تا فاعل باشد لَکُمْ لام حرفیست از حروف جاره کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور
بلام جار مجرور ظرف لغو محلا و این جمله صله الذی محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
خلق باشد مَا فِی الْأَرْضِ ما اسم موصوله محلا منصوبست تا مفعول خلق باشد فی حرفیت
از حروف جاره الْأَرْضِ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو
محلا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد و این جمله صله ما جَمِیعًا اسمیست نکره لفظا
منصوبست تا حال باشد از ما ثُمَّ اسْتَوَى ثم حرف عاطفه اسْتَوَى فعل ماضی ثلاثی مزید
فیه از باب افتعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی
محلا مرفوعست تا فاعل باشد إِلَى السَّمَاءِ الی حرفیست از حروف جاره السماء اسمیست
معرفه بالف لام لفظا مجرور بالی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول اول
استوی باشد فَسَوَّاهُنَّ فا حرف عاطفه سوی فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل
موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست
تا فاعل باشد هُنَّ ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول باشد سَبْعَ اسمیست

جار و مجرور فی الارض ظرف مستقر و
متعلق است بحصل مقدر و ظرف
با عامل صله ما است و تقدیرش
هو الذی خلق لکم ما
حصل فی الارض یعنی
اوست آنکسی که
آفرید برای
انتفاع
شما
آنچه حاصل است در زمین و در عبارت
متن غلطی واقع است والعلم عند الله

معرفه باضافه لفظا منصوبست تا بدل باشد از مفعول فسوی سَمَاوَاتٍ اسمیست
نکره لفظا مجرور است تا مضاف الیه سبع باشد وَهُوَ واو عاطفه هو ضمیر بارز مرفوع
منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد بِكُلِّ با حرفیست از حروف جاره کل اسمیست
مخصص باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست متعلق بعلیم
شَیْءٍ اسمیست نکره لفظا مجرور است تا مضاف الیه کل باشد عَلِیمٌ اسمیست نکره
لفظا مرفوعست تا خبر هو باشد یعنی او کسی است که خلق کرد از برای شما آنچه را
که در زمین است همه بعد از آن فرا گرفت در آفریدن آسمان پس مساوی
کرد ایشان را هفت آسمان و او همه چیز داناست وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ
إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ
وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ وَإِذْ قَالَ واو عاطفه
اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت که مفعول فعل محذوف است که
اذکر اذ قال یا خبر مبتدا محذوف است یا اذ زایده است قَالَ فعل ماضی ثلاثی مجرد
موضوع از برای مفرد مذکر غایب رَبُّكَ رب اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست
تا فاعل قال باشد و این جمله مضاف الیه اذ کاف ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا
مضاف الیه رب باشد لِلْمَلَائِكَةِ لام حرفیست از حروف جاره الملائکة اسمیست

ملائکه که جمع است و در اصل مألک بوده
بر وزن مفعل مشتق از الوکه که بمعنی رسالت
است پس همزه مألک فاء کلمه است بعد از آن
همزه را بجای لام و لام را بجای همزه بردند
ملاک شد بر وزن معفل و جمعش ملائکه
بر وزن مفاعله است

معرفه بالف لام لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه قالوا باشد اِنّی اِنَّ حرفیست از حروف مشبهه بالفعل یا ضمیر بارز مجرور
متصل محلا منصوبست تا اسم اِنَّ باشد جاعِلٌ اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا
خبر انّ باشد فی الارض فی حرفیست از حروف جاره الارض اسمیست معرفه بالف
لام لفظا مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو متعلق است بجاعل خَلیفَةً اسمیست نکره
لفظا منصوبست تا اسم انّ مفعول جاعل باشد و این جمله مقول قول قالوا فعل
ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب وا و ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعل باشد اَتَجعَلُ همزه همزه استفهامیه تجعل فعل مضارع موضوع
از برای مفرد مخاطب ضمیر در و مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعل
باشد فیها فی حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بفی جار
مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تجعل باشد مَن یُفسِدُ مَن
مَن موصول محلا منصوبست تا مفعول بواسطه یفسد باشد یُفسِدُ فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعل باشد و این جمله صله مَن فیها فی حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز
مجرور متصل محلا مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو منصوبست تا مفعول بواسطه یُفسِدُ

باشد

یعنی جاعل بمعنی خالق باشد متعدی بیک مفعول است
که خلیفه باشد و هرگاه بمعنی مصیّر گرفته
شود متعدی بدو مفعول است
الاول آن خلیفه و ثانی
آن فی الارض
خلیفة اصلش خلیف است بر وزن فعیل
بمعنی نایب مناب است و تا در و از
برای مبالغه است

باشد و یَسفِکُ واو عاطفه یَسفِکُ فعل مضارع موضوع از برای مفرد مذکر
غایب ضمیر در و مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعل باشد الدِّماءَ
اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول یسفک باشد و نَحنُ واو حالیه
نَحنُ ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد نُسَبِّحُ فعل مضارع
ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل موضوع از برای متکلم مع الغیر ضمیر در و مستتر است
باستتار وجوبی محلا مرفوعست تا فاعل باشد این جمله خبر مبتدا بِحَمدِکَ
با حرفیست از حروف جاره حمد اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار
مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه نسبح باشد کاف ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور تا مضاف الیه حمد باشد و این جمله محلا مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد و نُقَدِّسُ لَکَ واو عاطفه نُقَدِّسُ فعل مضارع ثلاثی مجرد مزید فیه از باب
تفعیل موضوع از برای متکلم مع الغیر ضمیر بارز در و مستتر است باستتار وجوبی
محلا مرفوعست تا فاعل باشد لَکَ لام حرفیست از حروف جاره کاف ضمیر بارز
منصوب متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
نُقَدِّسُ باشد قالوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در و
مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعل باشد بعضی گفته اند که این

واو حالیه است و معنا مفید انما واو قطع و واو
استیناف و واو ابتدا و عامل در حال اتجعل است
و تقدیرش چنین است که قالوا اتجعل فیها
من یفسد فیها و یسفک الدماء و هذه
حالنا نسبح بحمدک و نقدس لک یعنی
ملائکه گفتند الله کدام میکرد آنکه کسی را
خلیفه که فساد میکند در زمین و
میریزد خونها را و اینست حال ما
که تسبیح میکنیم با حمد تو و تقدیس
میکنیم مر ترا والعلم
عند الله

جار و مجرور در محل نصب حال است از ضمیر مستتر و متعلق است بحال مقدر و تقدیرش
چنین است که نحن نسبح و متلبسین بحمدک یعنی ما تسبیح
میکنیم ما آنکه گاهی عبادت کننده ایم بحمد تو و در
عبادت متلبس اشتباه واقع است و
العلم عند الله

کاین قال مقول اذ است اِنّی حرفیست از حروف مشبهة الفعل یا ضمیر بارز منصوب متصل
محلا منصوبست تا اسم انّ در اصل اِنَّنی بود است نون وقایه را حذف کردند
بعضی گفته اند که نون حرف را حذف کردند اَعْلَمُ اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر اِنّ
باشد یا فعل مضارعست ضمیر در و مستتر است تا فاعلش باشد ما لا تعلمون مَا
ما موصول محلا منصوبست تا مفعول اعلم باشد لا تَعْلَمُونَ لا لا نافیه تَعْلَمُونَ فعل
مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد این جمله صله ما یعنی یاد کن وقتی را که فرمود پروردگار
تو مر ملائکه را که بدرستیکه من گرداننده ام در زمین خلیفه را گفتند ایشان که آیا
میگردانی کسی را که فساد میکند در زمین و میریزد خونها را و حال آنکه ما تسبیح
میکنیم ما بحمد تو و پاک میکنیم ترا فرمود حضرت الله تعالی بدرستیکه من دانا ترم
آنچه را که نمیدانید شما وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ
أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَعَلَّمَ واو عاطفه عَلَّمَ فعل ماضی ثلاثی
مزید فیه از باب تفعیل موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در و مستتر است باستتار
جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد آدم اسمیست معرفه بعلم لفظا منصوبست
تا مفعولش باشد الاسماء اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش

آدم اسمیست اعجمی مثل آذر و یا مشتق است از ادمه بفتح الف که بمعنی گندم گون بودن است یا مشتق است از ادیم که بمعنی ظاهر زمین است چون طینت آدم ع از تمام همه زمین فراگرفته شده است یا مشتق است از ادمة که بمعنی الفت است

باشد و این جمله عطفست بجمله وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ كُلَّهَا كل اسمیست معرفه باضافه
لفظا منصوبست تا تاکید اسما باشد ثُمَّ عَرَضَهُمْ ثُمَّ عاطفه عَرَضَ فعل ماضی
ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در و مستتر است باستتار جایزی
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد هُم ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعولش
عَلَى الْمَلَائِكَةِ عَلَى حرفیست از حروف جاره الْمَلَائِكَةِ اسمیست معرفه بالف
لام لفظا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عرض
باشد فَقَالَ فَ فا عاطفه قَالَ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب
ضمیر در و مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد أَنْبِئُونِي
أَنْبِئُوا فعل ماضی امر حاضر از باب افعال موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نون نون وقایه یا یاء متکلم
محلا منصوبست تا مفعول اولش باشد بِأَسْمَاءِ با حرفیست از حروف جاره اسماء اسمیست
معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه انبئوا باشد هَؤُلَاءِ اسم اشاره محلا مجرور است تا مضاف الیه اسماء باشد
إِنْ كُنْتُمْ إِنْ ان شرطی كُنْتُمْ فعلیست از افعال ناقصه تُم ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا اسمش باشد صَادِقِينَ اسمیست نکره لفظا منصوبست تا خبرش

باشد این جمله جمله شرطیت جزایش محذوفست تقدیر چنین است
که اِن کُنتُم صَادِقِینَ فَاَنبِئُونِی یعنی تعلیم فرمود حضرت الله آدم را اسمها همه را
بعد از آن عرض کرد ایشان را بر ملایکه پس گفت خبر دهید مرا باسمهای این گروه گر
هستید شما راست گویان قَالُوا سُبحَانَكَ لَا عِلمَ اِلَّا مَا عَلَّمتَنَا اِنَّكَ اَنتَ العَلِیمُ
قَالُوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع
متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد سُبحَانَكَ سُبحَانَ اسمیست معرفه بالاضافه
لفظا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد سَبَّحتُ کاف ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرورست تا مضاف الیه سبحان باشد لَا عِلمَ لَنَا لا نفی جنس علم اسمیست نکره لفظا
مبنی بر فتح است تا اسم لا باشد یا محلا مرفوعست تا مبتدا باشد لنا اللام حرفیست از حروف
جاره نا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل
بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور
یا عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر لا باشد اِلَّا مَا عَلَّمتَنَا الا استثنی ما لما
مصدریه عَلَّمتَ فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل موضوع از برای مفرد مذکر
حاضر ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نا ضمیر بارز منصوب متصل محلا
منصوبست تا مفعول علمت باشد و این جمله بتاویل مصدر محلا مرفوعست تا بدل

از علم باشد و اگر ما را اما موصول باشد محلا مرفوعست تا بدل باشد از العلم جمله
علمتنا صله است اِنَّكَ اِنَّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل کاف ضمیر بارز منصوب
متصل محلا منصوبست تا اسم انّ باشد اَنتَ ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد العَلِیمُ اسمیست معرفه باللام لفظا مرفوعست تا خبرش باشد
~~یا انت ضمیر ان باشد العلیم اسمیست معرفه باللام لفظا مرفوعست تا خبرش باشد~~
فصل ان باشد العلیم خبر ان یا انت ضمیر فصل العَلِیمُ مبتدا الحَکِیمُ اسمیست معرفه
باللام لفظا مرفوعست تا خبر علیم یا صفت باشد در حالتی که علیم خبر ان باشد
یعنی گفتند که پاک و منزه گردانیم ترا نیست هیچ علمی از برای ما مگر آن چیز را که تعلیم کردی
تو مارا بدرستیکه تویی دانا و حکیم قَالَ یَا آدَمُ اَنبِئهُم بِاَسمَائِهِم فَلَمَّا اَنبَأَهُم
بِاَسمَائِهِم قَالَ اَلَم اَقُل لَکُم اِنِّی اَعلَمُ غَیبَ السَّمٰوَاتِ وَالاَرضِ وَاَعلَمُ مَا
تُبدُونَ وَمَا کُنتُم تَکتُمُونَ قَالَ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد
مذکر غایب ضمیر در و مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
یا آدَمُ اسمیست معرفه بعلم لفظا مبنی بر رفع است تا منادا باشد اَنبِئهُم اَنبِئ
فعل امر حاضر ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر حاضر ضمیر در و
مستترست باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد هم ضمیر بارز منصوب متصل

متصل محلاً منصوبست تا مفعولش باشد بِاَسْمَائِهِمْ با حرفیست از حروف جاره واَسْماء اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه اَنْبِئْ باشد هِمْ ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه اسما باشد فَلَمَّا فا فا عاطفه لمّا ظرف زمان ماضی محلاً منصوبست بر ظرفیت اَنْبَاَ هُمْ اَنْبَأَ فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در و مستتر است باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد هُمْ ضمیر بارز منصوب متصل محلاً منصوبست تا مفعولش باشد بِاَسْمَائِهِمْ با حرفیست از حروف جاره اَسْماء اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه اَنْبَأَ باشد هِمْ ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور است تا مضاف الیه اسماء باشد قَالَ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در و مستتر است باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد فَلَمَّا مفعولش اَلَمْ اَقُلْ همزه همزه استفهامیه لَمْ لم جازمه اَقُلْ فعل مضارع موضوع از برای متکلم وحده ضمیر در و مستتر است باستتار واجبی محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد لَكُمْ لام حرفیست از حروف جاره کم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه لَمْ اَقُلْ باشد اِنِّی اِنّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل یا یای متکلم محلاً منصوبست

تا اسمش

تا اسمش باشد اَعْلَمُ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم وحده ضمیر در و مستتر است باستتار واجبی محلاً مرفوعست تا فاعلش احتمال اسم نکره هم دارد که خبر اِنّ باشد غَیْبَ اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول اَعْلَمُ باشد السَّمٰوٰاتِ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا مضاف الیه غیب باشد وَالْاَرْضِ واو عاطفه الْاَرْضِ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا عطف باشد بِسَمٰوٰاتِ وَاَعْلَمُ واو عاطفه اَعْلَم فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم وحده ضمیر در و مستتر است باستتار واجبی محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد مَا تُبْدُونَ ما ما موصوله محلاً منصوبست تا مفعول اعلم باشد تُبْدُونَ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ واو عاطفه ما ما موصوله محلاً منصوبست تا خبر کنتم باشد کُنْتُم فعلیست از افعال ناقصه تُمْ ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا اسمش باشد تَكْتُمُونَ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله خبر کنتم قَالَ یَا آدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا اَنْبَأَهُمْ بِاَسْمَائِهِمْ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّی این جمله جمله فعلیست محلاً منصوبست تا مفعول قال باشد اَعْلَمُ غَیْبَ السَّمٰوٰتِ

وَالْأَرْضِ این جمله اسمیست تا خبر ان باشد وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ
این جمله فعلیست عطفست با خبر ان یعنی فرمود حضرت الله تعالی که خبر داده
تو ایشان را باسمهاء ایشان پس چون خبر داد ایشان را فرمود حضرت الله تعالی که
ایا نگفته ام مر شما را بدرستیکه من میدانم غیب اسمان را و زمین را و میدانم الجبر
که ظاهر میکنید شما و انچیز که بود دید شما و پنهان میکردید وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ
اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ
وَإِذْ قُلْنَا واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت تا مفعول
فعل محذوف باشد که اذکر است یا مفعول اسجدوا است یا اذ زائد است یا خبر مبتدا
محذوفست قُلْنَا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز
مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله مضاف الیها اذ لِلْمَلَائِكَةِ لام حرفیست
از حروف جاره الملائکة اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو
محلا منصوبست تا مفعول بواسطه قلنا باشد اسجدوا فعل امر ثلاثی مجرد موضوع از برای
جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد لِآدَمَ لام
حرفیست از حروف جاره آدم اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف
لغو لفظا منصوبست تا مفعول بواسطه اسجدوا باشد فسجدوا فاء فاء رابطه سجدوا

آدم غیر منصرف است چون وزن فعل و علیت
دارد و بنا بر این لفظا مجرور نیست اند بود بلکه محلا
مجرور است بلام و جار و مجرور محل متعلق است
با سجدوا در عبارت متن اشتباه رسیده
و اساطیر
ابلیس مستثنی متصل است
بعد از کلام موجب بنا بر مذهب
کسی که ان لعین را از جمله ملائکه میداند و مستثنی
منقطع است بنا بر مذهب کسی که او را از جن میداند
و بر هر تقدیر
منصوب
است
و جمله فاعل و مفعول در محل نصب است
تا حال باشد
از ابلیس

فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد إِلَّا إِبْلِيسَ اِلَّا حرف استثنا ابلیس اسمیست معرفه
بعلم لفظا منصوبست تا مستثنی باشد أَبَىٰ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای
مفرد مذکر غایب ضمیر در وی مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد وَاسْتَكْبَرَ فعل واو عاطفه استکبر فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب استفعال
موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در وی مستتر است باستتار جایزی محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد وَكَانَ واو عاطفه کان فعلیست از افعال ناقصه ضمیر
در وی مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا اسمش باشد مِنَ الْكَافِرِينَ من
حرفیست از حروف جاره الکافرین اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار مجرور
ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد
و این جار مجرور با عامل مقدر محلا منصوبست تا خبر کان باشد یعنی و یاد دو وقتی که گفتیم
مر ملائکه را سجده کنید شما مر آدم را پس سجده کردند ایشان مگر ابلیس علیه اللعنه که
سجده نکرد ابا کرد و طلب بلندی کرد و بود از جمله کافران او کسی که کافر شد
و کبر و رزید ابلیس علیه اللعنه بود وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا
مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ وَقُلْنَا

واو عاطفه قُلْنَا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز
مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد یا آدَمُ یا حرف ندا آدم اسمیست معرفه
بعلم لفظا مبنی بر رفع تا منادا باشد اُسْكُنْ فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای
مفرد مذکر مخاطب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد اَنْتَ ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا تاکید باشد از فاعل اسکن
وَزَوْجُكَ واو عاطفه زوج اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا عطف
باشد بفاعل اسکن اَلْجَنَّةَ اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول
اسکن باشد وَكُلَا واو عاطفه كُلَا فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای تثنیه
مذکر حاضر الف ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد مِنْهَا مِنْ حرف
جر منفیت
از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه کلا باشد رَغَدًا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول
فعل مقدر باشد یا صفت باشد از ضمیر کلا حَیْثُ ظرف مکان محلا منصوبست بظرف
مفعولیت
شِئْتُمَا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای تثنیه مذکر مخاطب تما ضمیر بارز مرفوع
متصل محلا مرفوعست تا فاعلش و این جمله مضاف الیه حیث وَلَا تَقْرَبَا واو عاطفه لا لاء
ناهیه تَقْرَبَا فعل ماضی مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای تثنیه مذکر مخاطب الف

هرگاه زوجک معطوف بشد بر ضمیر مستکن در اسکن که فاعل اوست لازم می آید که عطف بر جز کلمه واقع شده باشد بسبب آنکه ضمیر مستکن باعتبار شدت اتصالی که با فعل دارد گویا جزو کلمات ولازم می آید که بحسب ظاهر اسم معطوف بر فعل باشد و آن قبیح است پس در چنین موضعی ناچار است از ایراد ضمیر منفصلی که مؤکد ضمیر مستکن باشد یا فصل معطوف و معطوف علیه بکلمه دیگر پس اینجا زوجک معطوف است بر محل انت

ممکنست که نصب رغدا باعتبار صفه بودن او باشد از برای مصدر محذوفی باین تقدیر که وکلا منها اکلا رغدا یعنی و بخورید شما از آنها رغبه خوردنی واسع و ممکنست که نصبش باعتبار حال بودن او باشد از ضمیر کلا و بنابرین تقدیرش چنین است که وکلا منها متوسعین فی العیش یعنی و بخورید شما از بهشت حالکونی که فراخی یافته شده کان باشید در عیش و عبارت متن بحسب ظاهر خلاف تفاسیر است والعلم عند الله

ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد هَذِهِ اسم اشاره محلا منصوبست
تا مفعولش باشد الشَّجَرَةَ اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا صفت یا بدل
یا عطف بیان هذه باشد فَتَكُونَا فا فاء عاطفه تَكُونَا فعل ناقص موضوع از برای تثنیه
مذکر مخاطب الف ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا اسمش باشد مِنَ الظَّالِمِينَ
من حرفیست از حروف جاره الظَّالِمِينَ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار
مجرور ظرف متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر
باشد و این جار مجرور بعامل مقدر محلا منصوبست تا خبر تکونا باشد یعنی و
فرمودیم ما که ای آدم ساکن شو تو و زن تو در بهشت و بخورید شما از آن بهشتی
که وسیع است هر جا که خواهید شما و نزدیک مشوید شما این درخت را پس
در این ترجمه چنین ظاهر میشود که رغدا را صفه جنه گرفته باشد این غلط است مگر آنچه
خواهید باشید شما از جمله ظالمان فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا
مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ
وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ فَأَزَلَّهُمَا فا فاء عاطفه اَزَلَّ فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از
افعال موضوع از برای مفرد مذکر غایب هُمَا ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست
تا مفعولش باشد الشَّيْطَانُ اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعل
ازل باشد عَنْهَا عَنْ حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور

از تکونا یعنی در اصل تکونان بوده
ممکنست فتکونا جواب نهی باشد باین تقدیر که ان تقربا فان تکونا و حذف نون علامت عمل ان مقدر است بجهت آنکه هرگاه جواب نهی با فا باشد ان ناصبه در او مضمرست پس در بعضی نسخ نون بعضی ساقط شده و ممکنست که نون بجز نهی ساقط شده باشد هرگاه تکونا معطوف به تقربا باشد

موافق تفاسیر است رغدا صفت مصدر محذوفست یا حال است از ضمیر کلا چنانکه در حاشیه رغدا ذکر کرده ام والله اعلم

بمعنی جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه از آن باشد فاخرجهما
فا فاء عاطفه اخرج فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای مفرد مذکر
غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد هما
ضمیر بارز منصوب متصل محلاً منصوبست تا مفعولش باشد مما من حرفیست از حروف
جاره ما اما ما موصوله محلاً مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق است باخرج کانا
فعلیست از افعال ناقصه الف ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا اسمش باشد
این جمله صله ما فیه فی حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بفی
جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل
مقدر باشد واین جار مجرور با عامل مقدر محلاً منصوبست تا خبر کان باشد وقلنا واو
عاطفه قلنا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز مرفوع
متصل محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد اهبطوا فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع
از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد
بعضکم بعض اسمیست معرفه باضافه لفظاً مرفوعست تا مبتدا باشد کم ضمیر بارز
مجرور متصل محلاً مجرور است تا مضاف الیه بعض باشد لبعض لام حرفیست از حروف
جاره بعض اسمیست نکره لفظاً مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر

محلاً منصوب

محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار مجرور با عامل مقدر
محلاً مرفوعست تا خبر مبتدا باشد یا این جمله خبر است از فا اهبطوا یا صفت
عدو باشد وعدو اسمیست نکره لفظاً مرفوعست تا مبتدا باشد ولکم واو عاطفه
لکم لام حرفیست از حروف جاره کم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بلام جار
مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل
مقدر باشد واین جار مجرور با عامل مقدر محلاً مرفوعست تا خبر مبتدا باشد
فی الارض فی حرفیست از حروف جاره الارض اسمیست معرفه بالف لام لفظاً مجرور
بفی جار مجرور ظرف لغو متعلق است بمستقر مستقر اسمیست نکره لفظاً مرفوعست
تا مبتدا باشد ومتاع واو عاطفه متاع اسمیست نکره لفظاً مرفوعست تا عطف
باشد بلکم الی حین الی حرفیست از حروف جاره حین اسمیست نکره لفظاً
مجرور بالی جار مجرور ظرف لغو متعلق است بمتاع واگر ظرف مستقر باشد صفت
متاع است یعنی پس لغزانید مردو را شیطان علیه اللعنه از بهشت پس بیرون
کرد هر دو را از آن چیزیکه بودند در آن وفرمودیم ما که فرو روید حالا که بعضی
شما از برای بعضی دشمن باشند ومر شما راست در زمین قرارگاه ومر شما راست
در زمین نفع یافتن تا وقت مردن فتلقی آدم من ربه کلمات فتاب

عَلَیهِ اِنَّهُ هُوَ التَّوّابُ الرَّحِیمُ فَتَلَقّی فا فا عاطفه تلقّی فعل ماضی ثلاثی مزید فیه
از باب تفعّل موضوع از برای مفرد مذکر غایب آدم اسمیست معرفه بعلم لفظا مرفوعست
تا فاعلش باشد مِن رَبِّهِ مِن حرفیست از حروف جارّه ربّ اسمیست معرفه باضافه
لفظا مجرور بمن جار مجرور بظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تلقّی
باشد اگر ظرف مستقر باشد مفعول فعل محذوف باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرورست تا مضاف الیه ربّ باشد کَلِماتٍ اسمیست نکره لفظا منصوبست
تا مفعول تلقّی باشد فَتابَ فا فا عاطفه تاب فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد
مذکر غایب ضمیر درو مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
عَلَیهِ علی حرفیست از حروف جر ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بعلی جار مجرور
ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تاب باشد اِنَّهُ اِنَّ حرفیست از حروف
مشبهة بالفعل ها ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسم انّ باشد هُوَ
ضمیر فصل التَّوّابُ اسم معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد الرَّحِیمُ اسم معرفه
بالف لام لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد یا آنکه هو ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا
مرفوعست تا مبتدا باشد التَّوّابُ خبر مبتدا و این جمله خبر انّ الرَّحِیمُ صفت یا بدل
التَّوّاب باشد یعنی ملاقات کرد حضرت آدم علیه السلام از جانب پروردگار خود

یعنی جار مجرور من ربّه ظرف مستقر و متعلق
بعامل مقدر و در محل نصب و صفة باشد
از برای کلمات باین تقدیر که کلمات کائنة
من ربّه یعنی کلماتی را که این صفت
داشت که بودند از جانب
پروردگارش

کلمات

کلمات چندین قبول کرد حضرت الله تعالی توبه بر او بدرستی که خدا اوست
قبول توبه کننده و رحیم است قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِیعًا فَاِمّا یَأْتِیَنَّکُمْ مِنّی
هُدًی فَمَنْ تَبِعَ هُدایَ فَلا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلا هُمْ یَحْزَنُونَ قلنا فعل و فاعل
اهبطوا فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر
بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد مِنْها من حرف جر ها ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه اهبطوا
باشد جَمیعًا اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول اهبطوا باشد فَاِمّا فا عاطفه
ان شرطیه ما زائده یَأتِیَنَّکُم یأتین فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای
مفرد مذکر غایب ضمیر در او مستترست باستتار جایزی محلا مرفوعست تا
فاعلش باشد مؤکد است بنون تاکید ثقیله کم ضمیر بارز منصوبست تا مفعول
یأتین باشد مِنّی من حرفیست از حروف جارّه یا ضمیر بارز مجرور متصل محلا
مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه یأتین باشد
هُدًی اسمیست نکره تقدیرا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد و این محلا
شرطیست فَمَن فا رابطه من موصوله محلا مرفوعست تا مبتدا باشد تَبِعَ فعل ماضی
ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در او مستترست باستتار جایزی

جمیعا لفظا منصوبست تا حال باشد از واو اهبطوا
منها مجتمعین یعنی فرود روید شما از بهشت حال که
گرد بوده باشید جمع شدگان در هبوط
و در عبارت متن
خللی واقع است

تبع جملة فعلیة وخبر مبتدا است

محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد هُدًى هدى اسمیست معرفه باضافه تقدیراً
منصوبست تا مفعول تَبِعَ باشد یا ضمیر یا زیر مجرور متصل محلاً مجرور است تا مضاف
الیه هدى باشد فلا خَوْفٌ فا عاطفه لا ناهیه خوف اسم نکره لفظاً مرفوعست
تا مبتدا باشد عَلَيْهِمْ علی حرف جر هم ضمیر یا زیر مجرور متصل محلاً مجرور بعلی جار مجرور
ظرف مستقر متعلق است بعامل مقدر محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه
عامل مقدر باشد و اینجا مجرور با عامل مقدر محلاً مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ واو عاطفه لا مشبهه بلیس هم ضمیر اسمش باشد ضمیر بارز مرفوع
محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد يَحْزَنُونَ فعل فاعل و محلاً مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ و این جمله فعلیه محلاً مجزومست تا جزای شرط باشد
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ و این جمله اسمیست تا خبر من باشد که مبتداست وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
جمله اسمیست تا خبر مبتدا باشد یعنی فرمودیم ما که فرود روید شما همه از بهشت
پس اگر بیاید شما البته البته از من هدایتی پس کسی پیروی کند راه آیت
پس نیست ترسی بر ایشان و نه ایشان را محزون میشوند وَالَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ واو عاطفه وَالَّذِينَ
اسم موصول محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد كَفَرُوا فعل فاعل و اینجمله صلة الَّذِينَ

وکذبوا

وَكَذَّبُوا فعل فاعل از باب تفعیل بِآيَاتِنَا با حرف جر آیات اسم معرفه باضافه لفظاً
مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه کذبوا باشد
نا ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور است تا مضاف الیه آیات باشد اولئک اسم
اشاره محلاً مرفوعست تا خبر الَّذِينَ باشد أَصْحَابُ اسم معرفه باضافه لفظاً
مرفوعست تا صفت یا بدل یا عطف بیان اولئک باشد النَّارِ اسمیست معرفه
بالف لام لفظاً مجرور است تا مضاف الیه اصحاب باشد یا آنکه أُولَئِكَ اسم اشاره محلاً
مرفوعست تا مبتدا باشد اصحاب خبر النار مضاف الیه هم فِيهَا خَالِدُونَ هم ضمیر
بارز مرفوع منفصل محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد فِيهَا فی حرف جر ها ضمیر
بارز مجرور متصل محلاً مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو متعلق است بخالدون
خالدون اسمیست نکره لفظاً مرفوعست تا خبر مبتدا باشد این جمله حالست
از اولئک یعنی و آنکسانی که کافر شدند و تکذیب کردند بآیتهای ما حال کفر
که اینجماعت اصحاب آتش اند ایشان در آتش مخلد خواهند بود يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ
اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ
فَارْهَبُونِ يَا بَنِي یا حرف ندا بنی اسم معرفه باضافه تقدیراً مبنی بر فتح است
تا منادا باشد اسرائیل اسم معرفه بعلم لفظاً مجرور است تا مضاف الیه بنی باشد اذکروا

ممکن که اولئک مبتدا و اصحاب النار خبر و جمله مبتدا و خبر خبر الذین باشد و هم فیها خالدون جمله مبتدا و خبر در محل نصب باشد تا حال از اصحاب باشد

فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نعمتی اسمیست معرفه باضافه تقدیرا منصوبست تا
مفعول اذکروا باشد یا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه نعمت باشد
التی اسم موصول محلا مجرورست تا صفت نعمتی باشد انعمت فعل ماضی ثلاثی مزید فیه
از باب افعال موضوع از برای متکلم وحده تا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد واین جمله صلهٔ التی است علیکم علی حرفیست از حروف جر کم ضمیر بارز
مجرور متصل محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطهٔ
انعمت باشد واوفوا واو عاطفه اوفوا فعل امر حاضر از ثلاثی مزید فیه از باب افعال
موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد بعهدی با حرف جر عهد اسم است معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور
ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطهٔ اوفوا باشد اوف فعل مضارع ثلاثی مجرد
مزید فیه از باب افعال موضوع از برای متکلم وحده ضمیر در وی مستترست باستتار واجب
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بعهدکم با حرف جر عهد اسم معرفه باضافه لفظا مجرور
بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطهٔ اوف باشد کم ضمیر محلا مجرورست
تا مضاف الیه عهد باشد وایای واو زایده ایای ضمیر بارز منفصل محلا منصوبست تا مفعول

محلا منصوبست تا صفت نعمتی باشد باعتبار
اینکه نعمتی منصوبست بر مفعولیه
و مطابقه میان صفت
و موصوف در
اعراب شرط
است
صح

فعل مقدر باشد تقدیرش چنین است که ارهبوا ایای فارهبون فاء
عاطفه ارهبوا فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو
ضمیر بارز مرفوع محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نون ویاء متکلم وحده که محذوفست
محلا منصوبست تا مفعول ارهبوا باشد یعنی ای پسران حضرت یعقوب یاد آورید
شما نعمتی را که انعام کردم من بر شما وفا کنید شما بمیثاق من تا وفا کنم
من بعهد شما پس بترسید شما از من وآمنوا بما انزلت مصدقا لما معکم
ولا تکونوا اول کافر به ولا تشتروا بآیاتی ثمنا قلیلا وایای فاتقون
وآمنوا واو عاطفه آمنوا فعل ماضی ثلاثی مزید از باب افعال موضوع از برای جمع
مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بما
با حرف جر ما موصوله محلا مجرور ببا جار مجرور ظرف لغو محلا مجرور ببا جار لغو
محلا منصوبست تا مفعول بواسطهٔ آمنوا باشد انزلت فعل فاعل مصدقا
اسم نکره لفظا منصوبست تا حال باشد از ضمیر محذوف لما لام حرف جر ما
موصوله محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو متعلق است بمصدقا وصله
ما محذوفست که لما کان معکم مع اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست
بر ظرفیت کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف مع باشد ولا تکونوا

در انزلت بحثی آنکه ما موصوله صله وعاید
میخواهد صله انزلت است وعاید
آن محذوفست در اصل انزلته
بوده که ضمیر را حذف
کرده اند
صح

وعامل در ظرف استقر مقدرست وتقدیر چنین است
که استقر معکم
صح

واو عاطفه لا ناهیه تکونوا فعل نهی از افعال ناقصه موضوع از برای جمع مذکر مخاطب
واو ضمیر بارز بمحل ام مرفوعست تا اسمش باشد اوّل اسمیت معرفه باضافه لفظا
منصوبست تا خبر تکونوا باشد کافر اسمیت لفظا مجرورست تا مضاف الیه اوّل
باشد بهٖ با حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل بمحل مجرور بباء جار مجرور
ظرف لغو متعلق است بکافر ولا تشتروا واو عاطفه لا ناهیه تشتروا فعل مضارع
ثلاثی مزید فیه از باب افتعال موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز بمحلا
مرفوعست تا فاعلش باشد بآیاتی با حرف جر آیات اسم معرفه باضافه لفظا
مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تشتروا باشد یا
ضمیر بارز مجرورست تا مضاف الیه آیات باشد ثمنا نکره لفظا منصوبست تا مفعول
تشتروا باشد قلیلا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا صفت ثمنا باشد وایای
واو عاطفه ایای ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول فعل مقدر باشد
که اتقوا و ایای فاتقون فاتقون فا عاطفه اتقون فعل امر حاضر ثلاثی مزید فیه
از باب افتعال موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد نون وقایه یا متکلم محلا منصوبست تا مفعول اتقون باشد یعنی و ایمان شما
بانچه که فرو فرستادیم من حال کونی که راستست از انچه که با شما است و میباشید

کافر بحسب لفظ درینجا مفردست و بحسب معنی جمع است
باین تقدیر که ولا تکونوا اوّل الکفارة
مکنت
که هذا راجع باشد
بما اول و ممکنست که
راجع باشد بما ثانی

یاء متکلم محذوفست
و کسره دلالت بر حذف یا
میکند در اصل
فاتقونی
بوده

اولک کافر او معز و شید شما آیتهای مرا بهای اندک پس بپرهیزید شما از من ولا
تلبسوا الحق بالباطل وتکتموا الحق وانتم تعلمون ولا تلبسوا واو عاطفه لا ناهیه
تلبسوا فعل مضارع واو ضمیر بارز بمحلا مرفوعست تا فاعلش باشد الحق اسم معرفه
بالف لام لفظا مجرور منصوبست تا مفعول تلبسوا باشد بالباطل با حرف جر الباطل
اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه تلبسوا باشد وتکتمون فعل مضارع واو ضمیر بارز بمحلا مرفوعست تا فاعلش
باشد الحق اسم معرفه لفظا منصوبست تا مفعول تکتموا باشد و این جمله وتکتموا
الحق مجزومست تا عطف باشد بجمله ولا تلبسوا الحق و احتمال دارد که این جمله بتاویل
مصدر باشد تا صفت مصدر تلبسوا باشد یعنی ان مقدر باشد و او حالیه انتم
ضمیر بارز مرفوع منفصل بمحلا مرفوعست تا مبتدا باشد تعلمون فعل مضارع واو
ضمیر بارز بمحلا مرفوعست تا فاعلش باشد و این جمله فعل و فاعل بمحلا مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد یعنی مپوشید شما حق را بباطل و مپوشید شما حق را و حال آنکه شما
میدانید واقیموا الصلوة وآتوا الزکوة وارکعوا مع الراکعین واقیموا
واو استینافیه اقیموا فعل امر حاضر ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای
جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز بمحلا مرفوعست تا فاعلش باشد الصلوة اسم

وجمله مبتدا و خبر در محل نصب است
تا حال باشد از ضمیر
تلبسوا وتکتموا

در اصل اقوموا بوده کسره بر واو ثقیل بود بما قبل دادند
بعد از ان واو ساکن ما قبل مکسور را قلب بیا
یا کردند اقیموا شد

معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول اقیموا باشد و آتوا واو عاطفه آتوا فعل
امر حاضر موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد الزکوة اسم معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول آتوا باشد و ارکعوا واو
عاطفه ارکعوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
مع اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست بر ظرفیت الراکعین اسم معرفه
بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول ارکعوا باشد یعنی و بپای دارید شما نماز را و بدهید
شما زکوة را و رکوع کنید شما با رکوع کنندگان اتأمرون الناس بالبر و تنسون
انفسکم و انتم تتلون الکتاب افلا تعقلون اتأمرون همزه استفهامیه تأمرون
فعل مضارع موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد الناس اسم معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول تأمرون باشد
بالبر با حرف جر البر اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه تأمرون باشد و تنسون واو عاطفه تنسون
فعل مضارع موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد انفسکم اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول تنسون باشد کم ضمیر
بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه انفس باشد و انتم واو حالی انتم ضمیر

اتوا در اصل ایتیوا بوده ضمه بر یا ثقیل بود حذف
کردند التقاء ساکنین شد میانه واو و یا
یا را بالتقاء ساکنین انداختند و
مناسبت واو کسره تا را
بدل بضمه کردند
اتوا شد

بارز منفصل محلا مرفوع است تا مبتدا باشد تتلون فعل مضارع موضوع از
برای جمع مذکر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد این جمله فعل
فاعل محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد الکتاب معرفه بالف لام لفظا منصوبست
تا مفعول تتلون باشد افلا تعقلون همزه استفهامیه فا عاطفه لا نافیه
تعقلون فعل فاعل یعنی آیا امر میکنید شما مردمان را به نیکوی فراموش
میکنید شما نفسهای خود را و حال آنکه شما میخوانید توریة آیا پس عقل خود را
بکار نمی برید شما و استعینوا بالصبر و الصلوة و انها لکبیرة الا على الخاشعین
واو عاطفه استعینوا فعل امر حاضر از ثلاثی مزید فیه باب استفعال موضوع
از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بالصبر
با حرف جر الصبر اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه و استعینوا باشد و الصلوة واو عاطفه
الصلوة واو عاطفه الصلوة اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا عطف
باشد به بالصبر و انها واو عاطفه ان حرف مشبهة بالفعل ها ضمیر بارز منصوب
تا اسم ان باشد لکبیرة لام ابتدا کبیرة اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر ان
باشد الا مفرغ على الخاشعین على حرف جر الخاشعین اسم معرفه بالف لام

و جمله مبتدا و خبر در محل نصب است
تا حال باشد از ضمیر مرفوع
و تنسون ...

مستثنی منه محذوف تقدیرش چنین است که
و انها لکبیرة على کل احد الا على الخاشعین یعنی
بدرستیکه نماز هر آینه ثقیل و سنگین
است بر هر کسی مگر برو تنی کنندگان
برای خدا تعالی

لفظا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا متعلق باشد به لکبیرة
یعنی استعانت جوئید بشما بروزه و نماز بدرستیکه آن روزه و نماز بزرگست مگر از
ترسایان الذین یظنون انهم ملاقوا ربهم وانهم الیه راجعون الذین
اسم موصول محلا مجرورست تا صفت الخاشعین باشد یا محلا منصوبست تا
مفعول فعل محذوف باشد یا محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد یظنون فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز محلا مرفوع متصل محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد انهم ان حرف مشبهة بالفعل هم ضمیر بارز محلا منصوبست
تا اسم ان باشد ملاقوا اسم مخفف باضافه لفظا مرفوعست تا خبر ان باشد وان با
اسم وخبر بتاویل مفرد محلا منصوبست تا مفعول یظنون باشد ربهم رب اسم
معرفه باضافه لفظا مجرورست تا مضاف الیه ملاقوا باشد هم ضمیر بارز محلا
مجرورست تا مضاف الیه رب باشد وانهم واو عاطفه ان حرف مشبهة بالفعل هم
ضمیر بارز محلا منصوبست تا اسم ان باشد الیه الی حرف جر ها ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور بالی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول راجعون باشد
راجعون اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر ان باشد واین جمله انهم الیه راجعون
عطفست بر جمله الذین یظنون انهم ملاقوا ربهم یعنی آنکسانیکه گمان میکنند

ان با اسم وخبر بتاویل مصدر در محل نصبست تا مفعول اول یظنون باشد ومفعول ثانی یظنون محذوفست وتقدیرش چنین است که الذین یظنون لقاء الله واقعا مفعول ثانی یظنون است یعنی آنکسانی که گمان میکنند دیدن و رسیدن بنعیم وعطا و کرامات ایشانرا خدا تعالی بگیرد بخود است

ضمیر الیه راجع است بالله یا بلقاء که مفهوم از ملاقوا

اینکه

اینکه ایشان ملاقات کننده اند پروردگار خود را واینکه ایشان بسوی او میگردند
یا بنی اسرائیل اذکروا نعمتی التی انعمت علیکم وانی فضلتکم علی العالمین
یا حرف ندا بنی اسم معرفه باضافه محلا مبنی بر فتحه است تا منادا باشد اسرائیل
اسم معرفه بعلم لفظا مجرورست تا مضاف الیه بنی باشد اذکروا فعل امر حاضر واو
ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نعمتی اسم معرفه باضافه تقدیرا منصوبست
تا مفعول اذکروا باشد یا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه نعمت
باشد التی اسم موصول محلا مجرورست تا صفت نعمتی باشد انعمت فعل ماضی
ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای متکلم وحده تا ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد علیکم علی حرف جر کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا
مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه انعمت باشد
وانی واو عاطفه ان حرف مشبهة بالفعل یا ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست
تا اسم ان باشد فضلتکم فضلت فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل
موضوع از برای متکلم وحده تا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
کم ضمیر بارز محلا منصوبست تا مفعول فضلت باشد وانجمله فعل و فاعل و مفعول
محلا مرفوعست تا خبر ان باشد علی العالمین علی حرف جر العالمین اسم معرفه

وان با اسم وخبر در محل نصبست تا مفعول اذکروا باشد باین تقدیر که واذکروا تفضیلی ایاکم یعنی یاد کنید زیادتی و دادن مرشما را

بالقلم لفظا مجرورست بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
فضلت باشد یعنی ای پسران یعقوب یاد کنید شما آن نعمتی را که انعام کردم
من بر شما و اینکه من زیادتی دادم شما را بر عالمیان واتقوا یوما لا تجزی نفس عن
نفس شیئا ولا یقبل منها شفاعة ولا یؤخذ منها عدل ولا هم ینصرون
واتقوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعل باشد یوما اسم نکره
لفظا منصوبست تا مفعول فیه اتقوا باشد لا تجزی لا نافیه تجزی فعل مضارع موضوع
از برای مفرد مذکر مخاطب نفس اسم نکره لفظا مرفوعست تا فاعل تجزی عن نفس
اسم نکره لفظا مجرور بعن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
لا تجزی باشد شیئا اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول مطلق لا تجزی باشد ولا
یقبل واو عاطفه لا نافیه یقبل فعل مضارع مجهول منها من حرف جر ها ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا مجرور منصوبست تا مفعول بواسطه
یقبل باشد شفاعة اسم نکره لفظا مرفوعست تا مفعول بجای فاعل باشد ولا یؤخذ
واو عاطفه لا نافیه یؤخذ فعل مضارع مجهول منها من حرف جر ها ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور بمن این جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بجای
فاعل باشد ولا هم واو عاطفه لا مشبهة بلیس هم ضمیر بارز منصوب محلا

منصوبست

وتقدیرش واتقوا عذاب یوم یعنی بپرهیزید عذاب روز را

وجمله لا تجزی نفس در موضع نصبست تا صفة باشد از برای یوما و در وی ضمیری مقدرست که راجعست بیوم جار و مجرور که واتقوا یوما لا تجزی فیه نفس عن نفس که ضمیر فیه راجعست بیوم و جار و مجرور که فیه باشد بمذهب سیبویه دفعة محذوف شد و بنا بر مذهب بعضی دیگران اول حرف جر حذف شد و مجرور شد بعد از آن ضمیر را نیز حذف کردند و ترجمه چنین است که بپرهیزید روزی را که کفایت نکند

دور نروز نفسی از نفسی چیزی یعنی باز ندارد

ضمیر منها راجعست بنفس

ضمیر منها راجعست بنفس باعتبار تأنیث معنوی نفس

مخصوص مخصوص عذاب دادن کمرو

جمله لا یقبل منها شفاعة نیز در محل نصبست تا صفت یوما باشد و در وی نیز ضمیری مقدرست و راجعست بیوم یعنی تقدیرش که ولا یقبل منها شفاعة فیه و در جمله ولا یؤخذ منها عدل نیز فیه مقدرست و در محل نصبست تا صفت یوما باشد و حذف ضمیر چنانست که در جمله لا تجزی نفس مذکور شد

منصوبست تا اسم لا باشد ینصرون فعل مضارع مجهول واین جمله فعل و فاعل محلا
مرفوعست تا خبر لا باشد واین جمله لا یقبل منها شفاعة عطفست بجمله
لا تجزی نفس عن نفس شیئا و جمله ولا یؤخذ منها عدل ولا هم ینصرون عطفست
بجمله لا یقبل منها شفاعة یعنی بپرهیزید شما روزی را که جزا نمیدهد نفسی
از نفسی چیزی و قبول کرده نمیشود از آن شفاعت و گرفته نشود از آن فدیه
و نباشد ایشان یاری داده شده گان واذ نجیناکم من آل فرعون
یسومونکم سوء العذاب یذبحون ابناءکم ویستحیون نساءکم وفی ذلکم
بلاء من ربکم عظیم واذ نجیناکم واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا
منصوبست بر ظرفیت نجینا فعل ماضی ثلاثی مزید از باب تفعیل موضوع
از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعل باشد
کم ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول باشد من آل من حرف جر آل
اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا
مفعول بواسطه نجینا باشد واین جمله مضاف الیه اذ فرعون اسم معرفه
بعلم لفظا مجرورست تا مضاف الیه آل باشد یسومونکم یسومون فعل و هم
فاعل کم ضمیر بارز متصل محلا منصوبست تا مفعول یسومون باشد العذاب

اذ نجیناکم معطوفست بر اذکروا نعمتی و عامل در ظرف اذکروا است و تقدیرش چنین است که یا بنی اسرائیل اذکروا اذ نجیناکم من آل فرعون یعنی ای پسران یعقوب یاد کنید وقتی را که نجات دادیم شما را از آل فرعون یعنی تابعان فرعون

آل در اصل اهل بوده ... قریب مخرج ها همزه ... بالف باعتبار سکون او و انفتاح ما قبلش ... در من اصلش ... همزه ساکنه ما قبل مفتوح قلب بالف کردند آمن شد

اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا مضاف الیه سوء باشد یذبّحون فعل مضارع
ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل موضوع از برای جمع مذکر غایب و واو ضمیر بارز محلا
مرفوع است تا فاعل باشد ابناءکم ابناء اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول یذبّحون باشد کم ضمیر بارز محلا مجرور است تا مضاف الیه ابنا باشد
و یستحیون فعل مضارع و واو ضمیر فاعل از باب استفعال نساءکم نساء اسم
معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول یستحیون باشد کم ضمیر
بارز محلا مجرور است تا مضاف الیه نساء باشد و فی ذلکم واو عاطفه فی
حرف جر ذلکم اسم اشاره محلا مجرور بفی جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل
مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و اینجمله جار
مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد بلاء اسمیست نکره لفظا
مرفوعست تا مبتدا باشد بلاء اسمست نکره لفظا مرفوعست من ربکم
من حرف جر رب اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر
متعلق بعامل مقدر منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این
جار مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا صفت بلاء باشد عظیم اسم نکره
لفظا مرفوعست تا صفت دیگر وی باشد یعنی نجات دادیم ما شمارا از

آل

و این جمله فعلیه و فاعل و مفعول در محل نصبست تا حال باشد از آل و ممکنست که جمله مستانفه باشد

آل فرعون و حال آنکه عذاب میکردند شمارا به بدترین عذابها و ذبح
میکردند پسران شمارا و زنده میگذاشتند زنان شمارا و درین نجات شما است
نعمتی از جانب پروردگار شما بزرگ واذ فرقنا بکم البحر فانجیناکم و اغرقنا
آل فرعون و انتم تنظرون و اذ فرقنا بکم واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت متعلق است باذکر فرقنا فعل فاعل موضوع از برای
متکلم مع الغیر بکم با حرف جر کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بباء جار مجرور ظرف
لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه فرقنا باشد البحر اسم معرفه بالف لام لفظا
منصوبست تا مفعول فرقنا باشد فانجیناکم فا عاطفه انجیناکم فعل ماضی ثلاثی
مزید فیه از باب افعال موضوع از برای متکلم مع الغیر کم ضمیر بارز محلا منصوبست
تا مفعول انجینا باشد و اغرقنا واو عاطفه اغرقنا فعل فاعل ماضی آل اسم معرفه
باضافه لفظا منصوبست تا مفعول اغرقنا باشد فرعون اسم معرفه بعلم
لفظا مجرور است تا مضاف الیه آل باشد و انتم تنظرون واو حالیه انتم ضمیر بارز
مرفوع محلا مرفوعست تا مبتدا باشد تنظرون فعل فاعل و اینجمله محلا مرفوعست
تا خبر مبتدا باشد یعنی و یاد کنید شما وقتی را که شکافتیم ما بشما دریا را و
غرق کردیم آل فرعون را حال آنکه شما میدیدید واذ واعدنا موسی اربعین

باء بکم ممکنست که بمعنی لام باشد تقدیرش واذ فرقنا لکم البحر یعنی یاد کنید شما وقتی را که شکافتیم برای شما دریارا و ممکنست که باء سببیه باشد تقدیرش واذ فرقنا بسببکم البحر یعنی یاد کنید شما وقتی را که شکافتیم بسبب شما دریارا

لیلة ثم اتخذتم العجل من بعده وانتم ظالمون واذ واعدنا واو عاطفه
اذ ظرف مکان محلا منصوبست بر ظرفیت واعدنا فعل فاعل از باب مفاعله واین
جمله محلا مجرور است تا مضاف الیه اذ باشد موسی اسم معرفه بعلم تقدیرا منصوبست
تا مفعول واعدنا باشد اربعین اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش
باشد لیلة اسم نکره لفظا منصوبست تا تمییز اربعین باشد ثم اتخذتم ثم عاطفه
اتخذتم فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب افتعال موضوع از برای جمع مذکر مخاطب
تم ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد العجل اسم معرفه بالفلام
لفظا منصوبست تا مفعول اتخذتم باشد من حرف جر بعد مجرور بجر بعد اسم معرفه
باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
اتخذتم باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه بعد
باشد وانتم واو حالی انتم ضمیر بارز منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
واین جمله جمله محلا منصوبست تا حال باشد از ضمیر اتخذتم یعنی و یاد کنید شما ای
بنی اسرائیل آن وقتی را که ما وعده کردیم حضرت موسی را چهل شب بعد از آن فرا
گرفتید شما گوساله را حال آنکه شما ظالم کننده گانید ثم عفونا عنکم من بعد
ذلک لعلکم تشکرون ثم عاطفه عفونا فعل فاعل عنکم عن حرف جر کم ضمیر

بارز

بارز مجرور متصل محلا مجرور بعن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه عفونا باشد من بعد من جار بعد اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن
جار مجرور ظرف لغو متعلقست بعفونا ذلک اسم اشاره محلا مجرور است تا
مضاف الیه بعد باشد لعلکم لعل حرف مشبهه بالفعل کم ضمیر بارز محلا
منصوبست تا اسم لعل باشد تشکرون فعل فاعل واین جمله محلا مرفوعست تا
خبر لعل باشد یعنی بعد از آن بخشیدیم ما از شما بعد گوساله پرستی شاید
شما شکر کنید واذ آتینا موسی الکتاب والفرقان لعلکم تهتدون و
اذ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت آتینا
و عامل در ظرف اذکروا
فعل فاعل واین جمله مضاف الیه اذ موسی اسم معرفه بعلم تقدیرا منصوبست
تا مفعول آتینا باشد الکتاب اسم معرفه بالفلام لفظا منصوبست تا مفعول
دیگرش باشد والفرقان واو عاطفه الفرقان اسم معرفه بالفلام لفظا
فرقان مصدر است مثل رجحان و غفران
منصوبست تا عطف بالکتاب باشد لعلکم لعل حرف مشبهه بالفعل کم ضمیر
بارز محلا منصوبست تا اسم لعل باشد تهتدون فعل فاعل واین جمله محلا
مرفوعست تا خبر لعل باشد یعنی و یاد کنید شما ای بنی اسرائیل آن وقتی را که دادیم
ما حضرت موسی را کتاب و فرقان تا شاید ایشان هدایت یابند واذ قال موسی لقومه

یعنی جدا کردن و فرقان میگویند بجهت آنکه جدا میکند حق را از باطل و حلال را از حرام و در اینجا بنابر قول ابن عباس مراد از فرقان تورات است

یا قوم انکم ظلمتم انفسکم باتخاذکم العجل فتوبوا الی بارئکم فاقتلوا انفسکم
ذلکم خیر لکم عند بارئکم فتاب علیکم انه هو التواب الرحیم
واذ و عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت قال فعل ماضی
فاعل و این جمله محلا مجرورست تا مضاف الیه اذ باشد موسی اسم معرفه بعلم تقدیرا
مرفوعست تا فاعل باشد لقومه لام حرف جر قوم اسم معرفه باضافه لفظا
بلام جار مجرور و ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه موسی باشد ها
ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه قوم باشد یا قوم یا حرف ندا قوم اسم
معرفه باضافه تقدیرا منصوبست تا منادا باشد انکم ان حرف مشبهة بالفعل کم
ضمیر بارز محلا منصوبست تا اسم ان باشد ظلمتم فعل ماضی تم فاعل و این جمله محلا
مرفوعست تا خبر ان باشد انفسکم انفس اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول ظلمتم باشد کم ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه انفس باشد باتخاذ
با حرف جر اتخاذ اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو متعلق است
بظلمتم کم ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه اتخاذ باشد العجل اسم
معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول ظلمتم باشد فتوبوا فاء عاطفه
توبوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعل باشد الی

الی بارئکم الی حرف جر بارئ اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بالی جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه توبوا باشد کم ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف
الیه بارئ باشد فاقتلوا فاء عاطفه اقتلوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست
تا فاعل باشد انفسکم مفعول اقتلوا ذلکم اسم اشاره محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
خیر لکم اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد لکم لام حرف جر کم ضمیر بارز
مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو متعلق بخیر عند بارئکم عند اسم
معرفه باضافه لفظا منصوبست بر ظرفیت بارئ اسم معرفه باضافه لفظا مجرور
است تا مضاف الیه عند باشد کم ضمیر بارز متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه
بارئکم باشد و این جمله محلا منصوبست تا مفعول قال باشد فتاب فاء عاطفه تاب
فعل فاعل علیکم علی حرف جر کم ضمیر بارز محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه تاب باشد انه ان حرف مشبهة بالفعل ها ضمیر
بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسم ان باشد هو ضمیر فصل التواب
اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد و این جمله محلا مرفوعست
تا خبر ان باشد الرحیم اسم معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا صفت یا بدل
التواب باشد یعنی و یاد کن آن وقتی را که گفت حضرت موسی از برای قوم خود

ای قوم بدرستی که شما ظلم کردید نفسهای خود را بفرا گرفتن شما گوساله را پس توبه
کنید شما بسوی خالقتان پس بکشید نفسهای خود را این بهتر برای شما نزد
خالقتان پس توبه کرد ایشان بدرستیکه او اوست قبول توبه کننده
و رحیم است وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً
فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ وَإِذْ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت قلتم فعل فاعل و اینجمله مضاف الیه اذ یا موسی
یا حرف ندا موسی اسم معرفه بعلم تقدیرا مبنی بر رفعست تا منادی باشد لن نؤمن
لن ناصبه نؤمن فعل مضارع ثلاثی مزید فیه از باب افعال موضوع از برای متکلم
مع الغیر ضمیر در او مستتر است باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد لک
لام حرف جر کاف ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور و بلام جار مجرور
ظرف لغو متعلق بنؤمن محلا منصوبست تا مفعول بواسطه لام نؤمن باشد
حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ حتی حرف جاره نری فعل فاعل موضوع از برای متکلم مع الغیر
و اینجمله محلا مجرور است بحتی متعلق است بنؤمن اللّه اسم معرفه بعلم لفظا
منصوبست تا مفعول نری باشد جهرة اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول له نری
باشد فأخذتكم فا عاطفه اخذت فعل فاعل کم ضمیر بارز محلا منصوبست تا مفعولش

حتی حرفیست از حروف جاره و نری متکلم مع الغیر منصوبست باضمار ان ناصبه و ان با فعل بتاویل مصدر در موضع جر است بحتی و جار و مجرور در موضع نصب است تا مفعول نؤمن باشد

جهرة مصدر است لفظا منصوبست تا حال باشد از اسم الله و بعضی گفته اند که حال است از ضمیر بارز در قلتم و بعضی گفته اند که مفعول مطلق فعل محذوفست تقدیرش جهر جهرة یعنی ظاهر کردید قول خود را در طلب رؤیة خدا تعالی کردید فاحش و در عبارت متن اشتباهی بود والعلم عنده

تا مفعول له

باشد الصَّاعِقَةُ اسم معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعل باشد وَأَنْتُمْ
واو حالی انتم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد تَنْظُرُونَ
فعل فاعل موضوع از برای جمع مذکر مخاطب و این جمله محلا مرفوعست تا خبر
مبتدا باشد یعنی و یاد کنید آن وقتی را که گفتید ای موسی هرگز ایمان نمی آوریم
بتو تا آنکه ببینیم خدا را ظاهر پس گرفت شما را صاعقه و حال آنکه نظر می کردید
ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ثم عاطفه بعثنا فعل فاعل
موضوع از برای متکلم مع الغیر کم ضمیر بارز محلا منصوبست تا مفعول بعثنا
باشد من بعد من حرف جر بعد اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور
ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه بعثنا باشد موت اسم معرفه
باضافه لفظا مجرور است تا مضاف الیه بعد باشد کم ضمیر بارز محلا مجرور است
تا مضاف الیه موت باشد لعلكم لعل حرف مشبهة بالفعل کم ضمیر بارز منصوب
تا اسم لعل باشد تشکرون فعل فاعل موضوع از برای جمع مذکر مخاطب و این
جمله محلا مرفوعست تا خبر لعل باشد یعنی بعد از آن برانگیختیم شما را بعد از
مردن شما شاید که شما شکر گوئید وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا
عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِنْ

غمام جمع غمامه است و غمام ابر سفید

كانوا انفسهم يظلمون فظللنا واو عاطفه ظللنا فعل فاعل از باب تفعيل
عليكم عليهم حرف جر كم ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرور بعلى جار مجرور ظرف
لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه ظللنا باشد الغمام اسم معرفه بالف
لام لفظا منصوبست تا مفعول ظللنا باشد وانزلنا واو عاطفه انزلنا فعل
فاعل از باب افعال عليكم على حرف جر كم ضمير بارز مجرور بعلى جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه انزلنا باشد المن اسم معرفه بالف لام لفظا
منصوبست تا مفعول انزلنا باشد والسلوى واو عاطفه السلوى اسم معرفه
بالف لام تقديرا منصوبست تا عطف باشد بالمن كلوا امر حاضر واو ضمير بارز
محلا مرفوعست تا فاعل باشد من طيبات من حرف جر طيبات اسم نكره لفظا مجرور
بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه كلوا باشد ما رزقناكم
ما موصوله رزقنا فعل فاعل موضوع از براى متكلم وحده كم ضمير بارز محلا منصوبست
تا مفعول رزقنا باشد وما ظلمونا واو عاطفه ما نافيه ظلموا فعل فاعل نا
ضمير بارز محلا منصوبست تا مفعول ظلموا باشد ولكن واو عاطفه لكن مخففه
از مثقله كانوا افعال ناقصه واو ضمير بارز محلا مرفوعست تا اسم كان باشد انفسهم
انفس اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول يظلمون باشد هم ضمير بارز

كلوا محلا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد
تقديره ثم قلنا لهم كلوا يعنى و گفتيم مر ايشانرا
بخوريد

محلا

٤٩

محلا مجرورست تا مضاف اليه انفس باشد يظلمون فعل فاعل واين جمله محلا
منصوبست تا خبر كانوا باشد يعنى سايه انداختيم ما بر شما ابرها و فرو فرستاديم
ما بر شما ترنجبين و مرغ بريان را بخوريد شما از نعمتها پاكيزه آنچه كه روزى
داديم ما شما را و ظلم نكرديد شما مارا و لكن هستيد شما كه نفسهاى خود را
ظلم ميكرديد واذ قلنا ادخلوا هذه القرية فكلوا منها حيث شئتم رغدا
وادخلوا الباب سجدا وادخلوا وقولوا حطة نغفر لكم خطاياكم و
سنزيد المحسنين واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضى محلا منصوبست بر ظرفيت
قلنا فعل فاعل موضوع از براى متكلم مع الغير ادخلوا فعل امر حاضر واو ضمير
بارز مرفوع محلا مرفوعست تا فاعل باشد هذه اسم اشاره محلا منصوبست
تا مفعول ادخلوا باشد القرية اسم معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا عطف
بيان يا بدل يا صفت هذه باشد فكلوا فعل امر حاضر واو ضمير بارز محلا مرفوعست
تا فاعل باشد منها من حرف جار ولهها ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرور بمن جار
مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه كلوا باشد حيث ظرف
مكان محلا منصوبست بر ظرفيت شئتم فعل فاعل رغدا اسم نكره لفظا
منصوبست تا حال باشد از ضمير كلوا احتمال دارد كه صفت مصدر محذوف

باشد كُلا رغداً وادخلوا واو عاطفه ادخلوا فعل امر حاضر واو ضمير بارز محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد الباب اسم معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا
معفول ادخلوا باشد سجداً اسم نكره لفظا منصوبست تا حال باشد از ضمير ادخلوا
وقولوا واو عاطفه قولوا امر حاضر واو ضمير بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد حطة اسم نكره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد باين تقدير مسئلتنا
سألتنا حطة نغفر فعل فاعل موضوع از براى متكلم مع الغير لكم لام حرف جر
كم ضمير بارز بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه نغفر باشد خطايكم خطايا اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول نغفر باشد كم ضمير بارز محلا مجرورست تا مضاف اليه خطايا باشد وسنزيد
واو عاطفه سنزيد سين حرف استقبال نزيد فعل فاعل موضوع از براى متكلم
مع الغير المحسنين اسم معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول نزيد باشد
يعنى ياد كنيد شما اى بنى اسرائيل وقتى را كه گفتيم ما كه داخل شويد شما اين قريه را
پس بخوريد شما از ان هر جا كه خواهيد شما و حال آنكه وسيعست و بى تعب است
و داخل شويد شما در ان و حال آنكه و سجده كننده باشيد بگوييد حطة
تا آنكه بيامرزيم از براى شما خطاياى شما و زود باشد كه زياد كنيم ما نيكوكاران را

فبدّل

نغفر جواب قولوا است و مجزوم است بشرط محذوف تقدير ش ان تقولوا ذالك نغفر لكم يعنى اگر بگوييد اين قول را كه حطة مى آمرزيم شما را كه يعنى حطه فحط ذنوبنا يعنى بريز از ما بار گناهان ما را ... از ما گناهان ما را و مراد باستغفار است

و جمله سنزيد و حينئذ در محل نصب است تا مفعول قولوا باشد

٤٧

فبدّل الذين ظلموا قولا غير الذى قيل لهم فانزلنا على الذين
ظلموا رجزا من السماء بما كانوا يفسقون فبدل فا عاطفه بدل فعل فاعل
از باب تفعيل الذين اسم موصول محلا مرفوعست تا فاعلش باشد ظلموا
فعل فاعل واو ضمير بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و اين جمله صله الذين
قولا اسم نكره لفظا منصوبست تا مفعول ظلموا باشد غير اسم متمم باضافه
لفظا منصوبست تا صفت يا حال از قولا باشد الذى اسم موصول محلا مجرورست
تا مضاف اليه غير باشد قيل فعل مجهول ضميركه در او مستترست باستتار
جايزى محلا مرفوعست تا مفعول بجاى فاعل باشد لهم لام حرف جر هم ضمير بارز مجرور
متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا متعلقست بقيل فانزلنا
فا عاطفه انزلنا فعل فاعل از باب افعال موضوع از براى متكلم مع الغير على
الذين على حرف جر الذين اسم موصول محلا مجرور بعلى جار مجرور ظرف لغو
محلا منصوبست تا مفعول بواسطه انزلنا باشد ظلموا فعل ماضى واو محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد رجزا اسم نكره لفظا منصوبست تا مفعول ظلموا باشد من السماء
من حرف جر السماء اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه ظلموا باشد بما كانوا با حرف جر ما موصوله محلا مجرور بباء

فبدل الذين ظلموا قولا در اين كلام حذف هست تقديرش فبدل الذين ظلموا بالذى قيل لهم قولا غير الذى قيل لهم يعنى پس بدل كردند آنجماعتى كه ظلم كرده بودند با چيزى كه گفته شده بود مر ايشان را گفتنى را غير از آنچه گفته شده بود مر ايشان را

[illegible]

جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول یفسقون باشد کانوا فعل فاعل
و اینجمله محلا منصوبست تا خبر کان باشد یعنی پس بدل کردند جماعتی که ظلم
کردند گفتار را غیر آنچه که گفته شد از برای ایشان پس فرو فرستادیم ما بر
آنکسانیکه ظلم کردند ایشان عذاب را از آسمان بآنچه که بودند ایشان فسق
می کردند و اذ استسقی موسی لقومه فقلنا اضرب بعصاك الحجر فانفجرت
منه اثنتا عشرة عینا قد علم كل اناس مشربهم كلوا واشربوا من رزق
الله ولا تعثوا في الارض مفسدين و اذ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت استسقی فعل فاعل ثلاثی مزید فیه از باب استفعال
موسی اسم معرفه بعلم تقدیرا مرفوعست تا فاعلش باشد لقومه لام حرف جر
قوم اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه موسی باشد ها ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه قوم
باشد فقلنا فاء عاطفه قلنا فعل فاعل موضوع از برای متکلم مع الغیر
اضرب فعل امر حاضر بعصاك با حرف جر عصا اسم معرفه باضافه لفظا مجرور
بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه اضرب باشد كاف
ضمیر بارز مجرورست تا مضاف الیه عصا باشد الحجر اسم معرفه بالف لام لفظا

لفظا مجرور و عصا منقوص بود بجهت آنکه الف مبدل حرکت میکند

منصوبست

منصوبست تا مفعول بواسطه اضرب باشد جزایش محذوفست که فان
ضربتم فانفجرت فاء عاطفه انفجرت فعل فاعل از باب انفعال منه من حرف
جر ها ضمیر بارز محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
انفجرت باشد عشرة اسم نکره محلا مجرورست تا مضاف الیه اثنا باشد عینا
اسم نکره لفظا منصوبست تا تمیز عشرة باشد قد علم قد تحقیق علم فعل فاعل ماضی
كل اسم مخصص باضافه لفظا مرفوعست تا فاعل علم باشد اناس اسم نکره لفظا
مجرورست تا مضاف الیه کل باشد مشربهم اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول علم باشد هم ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه لفظا مشرب باشد
كلوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد واشربوا واو
عاطفه اشربوا فعل حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد من
رزق الله من حرف جر رزق اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف
لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه کلوا باشد ولا تعثوا الله اسم معرفه
بعلم لفظا مجرورست تا مضاف الیه رزق باشد ولا تعثوا واو عاطفه لا نهی
تعثوا فعل فاعل فی الارض فی حرف جر الارض اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور بفی
جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تعثوا باشد مفسدین

اسم نکره لفظا منصوبست تا حال باشد از ضمیر تعثوا یعنی و یاد کنید شما ای
بنی اسرائیل وقتی را که حضرت موسی علیه السلام مر خود را بر فرمودیم ما که
بزن بعصای خود سنک را پس جاری شد از ان سنک دوازده چشمه بتحقیق که دانستند
مردمان بخورید و بیاشامید از رزق خدای عز و جل مکنید در زمین حال کونی
که فساد کننده باشید وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا
وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَى بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ
اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاؤُوا
بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَ
يَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ واو
عاطفه اذ ظرف زمان ماضی قلتم فعل و فاعل یا موسی یا حرف ندا موسی اسم معرفه بعلم
تقدیرا مبنی بر رفعست تا منادا باشد لن نصبر لن ناصبه نصبر فعل و فاعل
موضوع از برای متکلم مع الغیر علی طعام علی حرف جر طعام اسم نکره لفظا
مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه نصبر باشد
واحد اسم نکره لفظا مجرور است تا صفت طعام باشد فادع فا عاطفه

ادع لنا

وقتی که سوال کرد موسی آبکه
آب داده شود برای قومش
چون ما به استفعال آن
برای طلبات مناسب
آن معنی است
تا اینجه دو بیتی
حذف کردیم

ادع فعل امر حاضر موضوع از برای مفرد مذکر حاضر لنا لام حرف جر نا ضمیر بارز
مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه ادع
باشد ربک رب اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول ادع باشد
کاف ضمیر بارز محلا مجرور است تا مضاف الیه رب باشد یخرج فعل و فاعل از باب
افعال لام حرف جر نا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه یخرج باشد احتمال دارد که تا مفعول به یخرج
لنا شیئا باشد مما من حرف جر ما موصوفه تنبت صفتش باشد اگر ما موصوله
باشد تنبت صله ما تنبت فعل و فاعل موضوع از برای مفرد مونث الارض
اسم معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعل تنبت باشد من بقلها من
حرف جر بقل اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار ظرف مستقر متعلق
بعامل مقدر محلا منصوبست تا حال باشد از مفعول تنبت باین تقدیر که
تنبته الارض ها ضمیر بارز محلا مجرور است تا مضاف الیه قثا باشد و فومها
و اینجمله معطوف قثائها و عدسها و اینجمله معطوف فومها است و بصلها
و اینجمله معطوف عدسها قال فعل فاعل اتستبدلون همزه استفهام
انکاری تستبدلون فعل فاعل از باب استفعال الذی اسم موصول محلا

نعم مراد از ان بقل العنی که سبت ... روایت مجمع البیان از امام محمد باقر علیه السلام و بقل بمعنی نان و بقل بمعنی ... حبوبات که از ان نان میپزند

منصوبست تا مفعول تستبدلون باشد هو ادنی هو ضمیر بارز مرفوع منفصل

محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد ادنی هو ضمیر بارز مرفوع اسم نکره تقدیراً

مرفوعست تا خبر مبتدا باشد بالذی با حرف جر الذی اسم نکره محلاً مجرور بیا جار

مجرور ظرف لغو متعلق است بتستبدلون هو ضمیر بارز مرفوع منفصل محلاً

مرفوعست تا مبتدا باشد خیر اسم نکره لفظاً مرفوعست تا خبر مبتدا باشد

اهبطوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد اسم نکره

لفظاً منصوبست تا مفعولش باشد فان فاء عاطفه ان حرف مشبهة بالفعل لکم

لام حرف جر کم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق

بعامل مقدر محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این

جار مجرور بعامل مقدر محلاً مرفوعست تا خبر ان باشد ما سألتم ما موصول

محلاً منصوبست تا اسم ان باشد سألتم فعل فاعل و اینجمله صله ما و عایدش

محذوفست که سألتموه باشد و ضربت عاطفه ضربت فعل مجهول موضوع از

برای مفرد مؤنث غایبه علیهم علی حرف جر هم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرور

بعلی جار مجرور ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه ضربت باشد

الذلة اسم معرفه بالف لام لفظاً مرفوعست تا قائم مقام فاعلش باشد

ادنی افعل صفت یا افعل تفضیل است و در اصل ادنی بوده ...

و المسکنة واو عاطفه المسکنة اسم معرفه بالف لام لفظاً مرفوعست تا عطف باشد

بالذلة و باؤ واو عاطفه باؤ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع

مذکر غایب و او ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا فاعلش باشد بغضب

با حرف جر غضب اسم نکره لفظاً مجرور بیا جار مجرور ظرف مستقر متعلق است

بعامل مقدر محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این

جار مجرور با عامل مقدر محلاً منصوبست تا حال باشد از ضمیر باؤ من الله من

حرف جر الله اسم معرفه بعلم لفظاً مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر

محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و این جار مجرور با عامل مقدر

محلاً مجرور است تا صفت غضب باشد ذلک اسم اشاره محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد

بانهم با حرف جار ان حرف مشبهة بالفعل هم ضمیر بارز محلاً منصوبست تا اسم ان

باشد کانوا فعلیست از افعال ناقصه واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست

تا اسم کان باشد یکفرون فعل فاعل و اینجمله محلاً منصوبست تا خبر کانوا باشد

و این جمله خبر کانوا با اسم و خبر بتأویل مفرد محلاً مجرور بیا جار مجرور ظرف

مستقر متعلق بعامل مقدر محلاً منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر

باشد و اینجار مجرور با عامل مقدر محلاً مرفوعست تا خبر ان باشد و خبر ذلک

محذوفست باین تقدیر که ذٰلِكَ الغَضَبُ مستحقٌ بکفرهم بآیاتِ اللهِ باجرّ
آیات اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه یکفرون باشد الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرورست
تا مضاف الیه آیات باشد ویقتلون واو عاطفه یقتلون فعل فاعل النبیین
اسم معرفه بالف لام لفظا منصوبست تا مفعول یقتلون باشد بغیر باحرف جر
اسم منتم باضافه لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف مستقر متعلق است بعامل مقدر
محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد وانجار مجرور باعامل مقدر
محلا منصوبست تا حال باشد از ضمیر تقتلون الحق اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور
است تا مضاف الیه غیر باشد ذلک اسم اشاره محلا مرفوعست تا مبتدا باشد بما
عصوا بما باحرف جاره ما موصوله محلا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه عصوا باشد عصوا فعل فاعل صله ما احتمال دارد که ما
مصدریه باشد عصوا فعل فاعل موضوع از برای جمع مذکر غایب واین جمله تاویل
مصدر محلا مجرور بباء جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد وانجار مجرور باعامل مقدر محلا مرفوعست
تا خبر ذلک باشد وکانوا واو عاطفه کانوا افعال ناقصه واو ضمیر بارز محلا مرفوعست

ممکنست که جار ومجرور بغیر الحق در محل نصب وصفت باشد از برای مصدر محذوف باین تقدیر که ویقتلون النبیین قتلا حاصلا بغیر الحق یعنی میکشند پیغمبرانرا کشتنی که حاصلست بغیر حق
تقدیره کائنا
بغیر الحق
منه

تا اسم باشد یعتدون فعل فاعل واین جمله محلا منصوبست تا خبر کان
باشد یعنی و یاد کنید وقتی را که گفتند ایشان که ای موسی هرگز صبر نکنیم بر یک
طعام پس بخوان پروردگار خودرا از برای ما تا بیرون آورد از برای ما از آنچه که
میرویاند زمین از سبزها وخیارها وسیرها وعدسها وپیاز فرمود حضرت
موسی آیا بدل میکنید شما چیزیرا که او پست ترست بآنچیزیکه او بهترست فرود
روید شما در مصری بدرستیکه از برای شماست آنچه سوال کردید شما و زده
شده است بر شما خواری ومسکنت وبرگشتید شما بغضب از جانب خداوند
برگشتن ایشان باینکه ایشان بودند وکافر میشدند بآیتهای خدا تعالی
ومیکشتند پیغمبرانرا بغیر حق این کشتن بآنچه عصیان کردند وبودند ایشان
که عصیان میکردند إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَ
الصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ إنّ حرف مشبهة بالفعل الذین
اسم موصول محلا منصوبست تا اسم انّ باشد آمنوا فعل ماضی واو ضمیر بارز محلا
مرفوعست تا فاعل باشد واین جمله صله الذین والذین واو عاطفه الذین
اسم موصول محلا منصوبست تا عطف باشد بالذین اول هادوا فعل ماضی

تقدیره ذلک کائن بعصیانهم یعنی این کشتن پیغمبران بود بسبب نافرمانی ایشان
یعنی و یاد کنید هنگامیکه گفتید ای موسی صبر نمیکنیم
ما هرگز بر یک طعام پس بخوان از برای ما پروردگار ترا
که بیرون آورد برای ما آنچه میرویاند زمین از تره اش
وخیارش وسیرش وعدسش وپیازش گفت موسی
آیا بدل میکنید آنچه فروترست بآنچه آن بهترست
فرود آیید شهری را پس بدرستیکه مر شماراست
آنچه خواستید وزده شد بر ایشان خواری
وبیچارگی وبرگشتند بغضبی از خدا واین
برگشتن باین صفت بسبب آنکه
ایشان بودند که کافر میشدند
بآیتهای خدا ومیکشتند
پیغمبرانرا بناحق آن
کشتن بسبب عصیان
کردنشان وبودند
که تجاوز میکردند
از حق

واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد واین جمله صله الَّذِينَ وَالنَّصَارَى
واو عاطفه النَّصَارَى اسم معرفه بالف لام تقدیرا منصوبست تا عطف بالَّذِينَ
باشد وَالصَّابِئِينَ واو عاطفه الصَّابِئِينَ اسم معرفه بالف لام لفظا
منصوبست تا عطف باشد بالَّذِينَ مَنْ آمَنَ مَنْ شرطیه محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد آمَنَ فعل ماضی ضمیر درو مستتر است باستتار جایز محلا
مرفوعست تا فاعلش باشد بِاللَّهِ با حرف جر اللَّهِ اسم معرفه بالف لام بعلم لفظا
مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه آمَنَ
باشد احتمال دیگر مَنْ موصول باشد آمَنَ صله مَنْ و عاید ش محذوفست
مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ واو عاطفه الْيَوْمِ اسم معرفه بالف لام
لفظا مجرور است تا عطف باللَّهِ الْآخِرِ اسم معرفه بالف لام لفظا مجرورست
تا مضاف الیه الیوم باشد وَعَمِلَ واو عاطفه فعل فاعل صَالِحًا اسم نکره لفظا
منصوبست تا مفعولش باشد فَلَهُمْ فا رابطه لهم لام حرف جر هُمْ ضمیر بارز مجرور
متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد و اینجا مجرور با عامل مقدر
محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد أَجْرُهُمْ أجر اسم معرفه باضافه لفظا

هاد و صیغه جمع مذکرات و مفردش هاد است و در اصل آن خلاف کرده‌اند بعضی برآنند که هاد در اصل هود بوده واو متحرک ما قبل مفتوح را قلب الف کردند هاد شد و بعضی گفته‌اند که در اصل هیبة بوده یاء متحرک ما قبل مفتوح را قلب بالف کردند هاد شد پس در صورت اول هاد بمعنی تائبانست و در صورت ثانی هاد بمعنی حرکت است و بعضی گفته‌اند که هاد مشتق از هواده است و در بعضی بمعنی خضع آمده

من شرطیه در موضع رفع است تا مبتدا باشد و خبرش جمله آمن و جواب شرط جمله فلهم اجرهم و این جمله شرط و جزا در محل رفع است تا خبر ان باشد و ممکنست که من موصوله باشد و در موضع نصب است تا بدل باشد از اسم ان و خبر ان جمله فلهم اجرهم است و در هر دو صورت عاید من محذوفست و بعضی ظاهر در عبارت مختصر ساقط کرده‌اند

مرفوعست تا مبتدا باشد هم ضمیر بارز محلا مجرور است تا مضاف الیه اجر باشد
احتمال دارد که اجر فاعل فعل محذوف باشد که کان اجر عِنْدَ اسم معرفه باضافه
محلا محلا منصوبست بر ظرفیت رَبِّهِمْ رب اسم معرفه باضافه لفظا
مجرور است تا مضاف الیه عِنْدَ باشد هِمْ ضمیر بارز محلا مجرور است تا مضاف الیه
رب باشد وَلَا خَوْفٌ واو عاطفه لا مشبهه بلیس خَوْفٌ اسم نکره لفظا مبنی
بر رفعست تا اسمش باشد عَلَيْهِمْ علی حرف جر هم بارز مجرور متصل محلا مجرور بعلی
جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
عامل مقدر باشد اینجا مجرور با عامل مقدر محلا منصوبست تا خبر لا باشد
تقدیرش فلا خوف حاصلا علیهم
وَلَا هُمْ واو عاطفه لا مشبهه بلیس هُمْ ضمیر بارز محلا مبنی بر رفعست تا اسمش
باشد يَحْزَنُونَ فعل فاعل و این جمله محلا منصوبست تا خبر لا باشد یعنی بدرستی
که آن کسانیکه ایمان آوردند ایشان بخدا و آن کسانیکه یهود شدند و نصاری
وصابئین هر که ایمان آورد بخدا و بروز آخر و بکند عمل شایسته پس از برای
ایشان است اجر ایشان نزد پروردگار ایشان و نیست ترسی بر ایشان
صابئین قومی‌اند میان نصاری و مجوس بعضی گفته‌اند که ستاره پرست
و نه ایشان محزون شوند وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ وَإِذْ واو عاطفه اذ ظرف

عند منصوبست بر ظرفیت و عامل در ظرف معنی استقرارست و ممکنست که منصوب باشد بر حالیة از اجر باعتبار اینکه اجر مصدر است و در اینجا معنی معقول است پس جایز است که هر حال از او واقع شود باین تقدیر که فلهم اجرهم ثابتا عند ربهم یعنی پس مر ایشانراست مزد ایشان حالکونه که ثابت است آن مزد نزد پروردگار ایشان

یهود کسانی‌اند که توبه کرده بودند مسمی باین اسم شدند یا اینکه لفظیست عبرانیه معرب از یهودا که پسر بزرگ حضرت یعقوب است و این جماعت مسمی باسم شده‌اند

حضرت نوح علیه السلام بوده و بعضی گفته‌اند ایشان ملائکه را میپرستیده‌اند و این اسم اگر عربیست مشتق از صبا یصبا است که بمعنی مایل است و چون این جماعت از دینها میل بدین خود کردند یا از حق میل بباطل کرده‌اند مسمی باین اسم شده‌اند والله اعلم

نصاری جمع نصران است و مسمی باین اسم شده‌اند بجهت اینکه حضرت و یاری حضرت عیسی کرده‌اند

زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت اخذنا فعل فاعل موضوع از برای
متکلم مع الغیر میثاقکم میثاق اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا
مفعول اخذنا باشد کم ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه میثاق باشد و
رفعنا واو عاطفه رفعنا فعل فاعل موضوع از برای متکلم مع الغیر فوقکم
فوق اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول فیه باشد کم ضمیر بارز
محلا مجرورست تا مضاف الیه فوق باشد الطور اسم معرفه بالف لام لفظا
منصوبست تا مفعول رفعنا باشد خذوا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوع
تا فاعلش باشد احتمال دارد که جمله فعلی مفعول فعل محذوف باشد که قلنا
ما آتیناکم ما موصوله محلا منصوبست تا مفعول خذوا باشد آتینا
فعل ماضی موضوع از برای متکلم مع الغیر کم ضمیر بارز محلا منصوبست تا مفعول
آتینا باشد بقوة با حرف جر قوة اسم نکره لفظا مجرور ببا جار مجرور ظرف مستقر
متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد
واینجا مجرور با عامل مقدر محلا منصوبست تا صفت عامل باشد و عامل مقدر
حالست از فاعل خذوا این تقدیر است که عزمکم ثابت بقوة و اذکروا واو
عاطفه اذکروا فعل امر حاضر واو ضمیر بارز محلا مرفوعست تا فاعلش باشد ما فیه

طور نام مطلق کوه است و هم نام کوه چند
مخصوص از آنجمله کوه واقع میان ایله
و مصر و کوه واقع در فلسطین که
طور سینا و سینین گویند
و وادی ایمن مقدس
حضرت موسی
...

ما موصوله محلا منصوبست تا مفعول اذکروا باشد فیه فی حرفیت
از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بفی جار مجرور ظرف لغو محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه اذکروا باشد لعلکم تتقون لعل حرفیت از
حروف مشبهة بالفعل کم ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسم
لعل باشد تتقون فعل مضارع ثلاثی مزید فیه از باب افتعال موضوع
از برای جمع مخاطب واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد یعنی و یاد کنید آن وقتی را که گرفتیم ما میثاق شما را و بلند کردیم ما
بالای شما کوه طور بگیرید شما آنچه را که دادیم ما شما را بقوت و یاد آورید شما
آنچه که در واست شاید که شما بپرهیزید ثم تولیتم من بعد ذلک فلولا
فضل الله علیکم و رحمته لکنتم من الخاسرین ثم عاطفه تولیتم فعل
ماضی ثلاثی مزید از باب تفعل موضوع از برای جمع مذکر حاضر تم ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد من بعد من حرف
جر بعد اسمیست باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق بتولیتم
ذلک اسم اشاره محلا مجرورست تا مضاف الیه بعد فلولا فا عاطفه لولا
امتناعی فضل اسمیست معرفه باضافه مرفوعست تا مبتدا باشد احتمال دارد

کرفاعل فعل محذوف باشد که کان فضل الله واحتمال دیگر آنکه خبر مبتداء

محذوف باشد که فضل الله حاضر الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرورست تا

مضاف الیه فضل باشد علیکم علی حرفیست از حروف جاره کم ضمیر بارز مجرور متصل

محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه فضل

باشد ورحمته واو عاطفه رحمت اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست

تا عطف باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه رحمت باشد

لکنتم لام لام ابتدا کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم ضمیر بارز مرفوع متصل

مرفوعست تا اسمش باشد من الخاسرین من حرفیست از حروف جاره الخاسرین

اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق

بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار

مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر کنتم باشد ولقد علمتم الذین بعد از آن

پشت کردید شما بعد از ین پس اگر نمیبود فضل حضرت الله تعالی بر شما و اگر نمی

بود رحمت الله تعالی هر آینه بودید شما از جمله زیان کاران ولقد علمتم

الذین اعتدوا منکم فی السبت فقلنا لهم کونوا قردة خاسئین ولقد

واو عاطفه لام لام ابتدا قد قد تحقیق علمتم فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از

ازبرای

٥٤

از برای جمع مذکر مخاطب تم ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش

باشد الذین اسم موصول محلا منصوبست تا مفعول علمتم باشد اعتدوا

فعل فعل امر حاضر واو فاعلش واین جمله صله الذین منکم من حرف جر کم ضمیر بارز مجرور

متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه

اعتدوا باشد فی السبت مفعول بواسطه فقلنا فا عاطفه قلنا فعل فاعل

لهم لام حرف جار مجرور ظرف لغو مفعول بواسطه قلنا باشد کونوا فعل امر حاضر

واو فاعل قردة اسم نکره مفعول کونوا خاسئین اسم نکره لفظا منصوبست تا

حال باشد از قردة یا حالست از فاعل کونوا یعنی وهر آینه بتحقیق که اعلام شد

آن کسانی که از در گذشتند در روز شنبه پس فرمودیم ما از برای ایشان

باشید شما قردة وحال آنکه زیان کار بید فجعلناها نکالا لما بین یدیها

وما خلفها وموعظة للمتقین فجعلناها فا عاطفه جعلنا فعل

ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم مع الغیر نا ضمیر بارز مرفوع متصل محلا

مرفوعست تا فاعلش باشد ها ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا

مفعولش باشد نکالا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد

لما بین لام حرفیست از حروف جاره ما اسم موصول محلا مجرور بلام جار مجرور

ممکنست که خاسئین صفت قردة باشد

مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه جعلنا باشد بین اسمیست معرفه
باضافه لفظا منصوبست بر ظرفیت یدیها اسمیست معرفه باضافه لفظا
مجرورست تا مضاف الیه بین باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرورست
تا مضاف الیه یدی باشد واین جمله جمله ظرفیت صله وعایدش محذ
وفست کلما کان بین یدیها وما خلفها واو واو عاطفه ما موصول محلا
منصوبست تا عطف باشد بلما بین خلفها اسمیست معرفه باضافه
لفظا منصوبست بر ظرفیت ها بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف الیه
خلف باشد وموعظة واو عاطفه موعظة اسمیست نکره لفظا منصوبست
تا بدل باشد از نکالا للمتقین لام حرف جر متقین ظرف مستقر است تا
صفت موعظة یعنی پس کردانیم ما او را عقوبتی از انچه که پیش وی اینهاست
وانچه که پشت اینهاست وپند است از برای پرهیزکاران واذ قال موسی
لقومه ان الله یامرکم ان تذبحوا بقرة قالوا اتتخذنا هزوا قال اعوذ
بالله ان اکون من الجاهلین واذ قال واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت قال فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد
مذکر غایب ضمیر در ومستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش

یعنی چکردانیدیم انها را عبرتی از برای انکه باشد ... پرهیزکاران

بارز

٥٦

باشد لقومه لام حرفیست از جاره قوم اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور
ظرف محلا منصوبست تا مفعول بواسطه قال باشد ها ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرورست تا مضاف الیه قوم باشد ان الله ان حرفیست از حروف
مشبهه بالفعل الله اسمیست معرفه بعلم لفظا منصوبست تا اسم ان باشد
یامرکم ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در ومستتر است باستتار
جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد واین جمله ثلا خبر ان کم ضمیر بارز
منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعول یامر باشد ان تذبحوا ان
ناصبه تذبحوا فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایبست
واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بقرة ها
اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعولش باشد بتقدیر بان تذبحوا
بقرة قالوا فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش باشد اتتخذنا همزه همزه استفهامیه
تتخذ نا فعل مضارع از برای مفرد مذکر حاضر ضمیر در ومستتر است باستتار
واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نا ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست
تا مفعولش باشد هزوا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد

وجواب معنی استفهام معنی اعوذ بالله
ان اکون من الجاهلین است یعنی انکه
معنی اینست که استهزا کند جاهل
کویا کفته شده باشد که لا اهزء
یعنی استهزا نکرده ام

باشد قَالَ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو
مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد أَعُوذُ فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع از برای متکلم وحده ضمیر درو مستتر است باستتار واجبی
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد بِاللَّهِ با حرفیست از حروف جاره اللّٰهِ اسمیست
معرفه بعلم لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه أعوذ باشد أَنْ أَكُونَ أن ناصبه أَكُونُ فعلیست از افعال ناقصه ضمیر درو
مستتر است باستتار واجبی محلا مرفوعست تا اسمش باشد مِنَ الْجَاهِلِينَ
مِن حرفیست از حروف مشبهه بالفعل جاره الجاهلين اسمیست معرفه بالف
لام لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر محلا منصوبست تا خبر اکون باشد
یعنی یاد کن ای محمد وقتی که حضرت موسی از برای قوم به رستی که حضرت الله
تعالی امر میکند شمارا باینکه ذبح کنید شما گاوی را گفتند ایشان آیا مرا استهزا میکنی تو
مارا بر ریشخند میگیری گفت حضرت موسی پناه میبرم من بحضرت الله تعالی از اینکه
بوده باشم من از جاهلان قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَٰلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ قَالُوا
ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل

محلا

محلا مرفوعست تا فاعلش باشد ادْعُ فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر
حاضر ضمیر درو مستتر است باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد لَنَا لام
حرف جر نا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست
تا مفعول بواسطه ادع باشد رَبَّكَ ربّ اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول ادع باشد کاف ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است تا مضاف الیه رب
باشد يُبَيِّنْ فعل مضارع ثلاثی مزید فیه از باب تفعیل موضوع از برای مفرد مذکر
غایب ضمیر درو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
لَنَا لام حرفیست از حروف جاره نا ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور است بلام
جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه يبين باشد مَا هِيَ ما
استفهامیه محلا مرفوعست تا مبتدا باشد هي ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست
تا خبرش باشد قَالَ فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر
درو مستتر است باستتار جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد إِنَّهُ إنّ حرف
مشبهه بالفعل ها ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسمش باشد إنّ
يَقُولُ فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر درو مستتر است
تا فاعلش باشد و این جمله خبر انّ إِنَّهَا إنّ حرف مشبهه بالفعل ها ضمیر بارز

یعنی خبر مبتدای محذوف است ... [illegible]

محلا منصوبست تا اسم ان باشد بَقَرَةٌ اسم نكره لفظا مرفوعست تا خبر ان باشد
لَا فَارِضٌ لا نافيه فارض اسم نكره لفظا مرفوعست تا صفت بقرة باشد وَلَا بِكْرٌ
واو عاطفه لا نافيه بكر اسم نكره لفظا مرفوعست تا عطف باشد بلا فارض
عَوَانٌ اسم نكره لفظا مرفوعست تا صفت تا بقرة باشد بَيْنَ اسم معرفه
باضافه لفظا منصوبست بر ظرفيت ذَلِكَ اسم اشاره محلا مجرورست تا
مضاف اليه بين باشد فَافْعَلُوا فاء عاطفه افعلوا امر حاضر واو فاعلش مَا
تُؤْمَرُونَ ما موصول محلا منصوبست تا مفعول افعلوا باشد تؤمرون فعل
فاعل مجهول و اين جمله صله ما يعنى كه گفتند ايشانكه بخوان از براى ما پروردگار
خودرا تا بيان كند از براى ما چيست ان گفت بدرستيكه او ميگويد كه بتحقيق ان
گاويست نه پير و نه بكار شما خودرا تا بيان كند از براى ما چيست ان يعنى ان گاو را
بيان كند از براى ما گفت حضرت موسى بدرستيكه خداى تعالى ميفرمايد بدرستى
كه ان گاو گاويست نه پير كهنه و نه كوچك وسط باشد ميانه بزرگى و كوچكى پس بكنيد
انچيزرا كه مامور شده ايد قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ إِنَّهُ
يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ قَالُوا افعل امر حاضر
ثلاثى مجرد موضوع از براى جمع مذكر واو ضمير فاعل ادْعُ فعل امر حاضر ثلاثى مجرد

موضوع از براى مفرد مذكر حاضر ضمير درو مستتر است باستتار جايز نى واجبى
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد لَنَا لام حرف جر نا ضمير بارز مجرور متصل محلا
مرفوعست محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو متعلقست بادع رَبَّكَ
رب اسميست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول ادع باشد كاف
ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف اليه رب باشد يُبَيِّنْ فعل مضارع
ثلاثى مزيد فيه موضوع از براى مفرد مذكر غايب ضمير درو مستتر است
تا فاعلش باشد لَنَا لام حرف جر نا ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرور بلام
جار مجرور ظرف لغو متعلقست بيبين مَا لَوْنُهَا ما استفهاميه محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد لَوْنُ اسميست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد ها ضمير بارز مجرور متصل محلا مجرورست تا مضاف اليه قَالَ باشد فعل ماضى
إِنَّهُ ان حرفيست از حروف مشبهة بالفعل ها ضمير بارز منصوب متصل محلا
منصوبست تا اسمش باشد يَقُولُ فعل مضارع خبر ان إِنَّهَا ان حرف مشبهة
بالفعل ها ضمير بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسم ان بَقَرَةٌ
اسميست نكره لفظا مرفوعست تا خبر ان باشد صَفْرَاءُ اسميست نكره لفظا
مرفوعست تا صفت بقرة باشد فَاقِعٌ اسميست نكره لفظا مرفوعست تا مبتدا

ممكنست كه لونها فاعل فاقع باشد و فاقع صفت بقره

باشد لونها اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد
احتمال دارد که لونها مبتدا باشد و فاقع خبر تسر الناظرین فعل مضارع
ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر مخاطب ضمیر در و مستترست با استتار
جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد الناظرین اسمیست معرفه بالف لام لفظا
منصوبست تا مفعول تسر باشد یعنی گفتند ایشان که بخوان از برای ما پروردگار
خودتان را تا بیان کند از برای ما رنگ آن گاو را مر موسی عم بگفت که
حضرت الله تعالی میفرماید که به درستی که آن گاو گاویست زرد که خوش رنگ
آینده است رنگ آن گاو و خوشحال میکند نظر کنندگان را قالوا ادع لنا ربک
یبین لنا ما هی ان البقر تشابه علینا وانا ان شاء الله لمهتدون قالوا
فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر غایب واو ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد ادع فعل امر حاضر ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد
مذکر غایب ضمیر در و مستتر است با استتار وجوبی محلا مرفوعست تا فاعلش لنا جار
مجرور است تا مفعول بواسطه ادع باشد ربّ اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول ادع باشد کاف مضاف الیه رب یبین فعل مضارع ضمیر در و مستترست
تا فاعلش باشد ما هی ما استفهامیه محلا مرفوعست تا مبتدا باشد هی ضمیر بارز

خبر ان

خبر انّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل البقر اسمیست معرفه بالف لام
لفظا منصوبست تا اسمش باشد تشابه فعل ماضی از باب تفاعل ضمیر در و
مستترست تا فاعلش باشد علینا مفعول بواسطه وانا واو عاطفه انّ حرفیست از حروف
مشبهة بالفعل ان شاء ان ان شرطی شاء فعل ماضی الله فاعلش
لمهتدون لام لام ابتدا مهتدون اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر
انّ باشد یعنی گفتند ایشان که بخوان از برای ما پروردگار خود را تا بیان
کند که چیست صفت آن به درستی که گاو مشتبه شده است بر ما و به درستی
که اگر خواهد خدا هر آینه هدایت یافته شده گانیم قال انه یقول انها
بقرة لا ذلول تثیر الارض ولا تسقی الحرث مسلمة لا شیة فیها
قالوا الآن جئت بالحق فذبحوها وما کادوا یفعلون قال فعل
ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر در و مستترست با استتار
جایزی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد انه انّ حرفیست از حروف مشبهة
بالفعل ها ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسمش باشد یقول
فعل و فاعل خبر انّ انها انّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل ها اسمش بقرة
اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر انّ باشد لا ذلول لا ناهیه فی لول اسمیست نکره

ممکنست ذلول خبر مبتدا محذوف باشد و جمله مبتدا
و خبر در محل رفع باشد بر صفت از بقرة باین
تقدیر که هی لا ذلول

لفظا مرفوعست تا صفت بقرة باشد تثیر فعل و فاعل الارض مفعول تثیر
واین جمله محلا مرفوعست تا صفت بقرة باشد و لا تسقی واو عاطفه لا نافیه
تسقی فعل فاعل الحرث مفعول اش و این عطفست بر تثیر الارض مسلمة اسم نکره
لفظا مرفوعست تا صفت بقرة باشد و ممکنست فاعل فعل محذوف باشد
لا شیة لای نفی جنس شیة اسم نکره لفظا مبنی بر فتحه است تا اسم لا باشد
فیها فی حرف جر ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور یعنی جار مجرور ظرف لغو مستقر
متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول عامل مقدر باشد و این جار مجرور
با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر لا باشد قالوا فعل فاعل جئت فعل و فاعل
بالحق با حرف جر الحق مفعول بواسطه فذبحوها فا عاطفه ذبحوا فعل و فاعل
ها مفعول ذبحوا و ما کادوا واو عاطفه ما نافیه کادوا فعلیست از افعال
ناقصه واو متصل اسم کاد یفعلون فعل و فاعل و این جمله خبر کادوا یعنی گفت
حضرت موسی بدیشان که خدا میگوید که بدرستی که آن گاو گاویست رام نشده شخم
نکرده باشد زمین را و نه آب کش زراعت باشد سلامت باشد از عیب نیست
شیة در آن گاو یعنی بغیر رنگش رنگ دیگر نداشته باشد گفتند ایشان حالا
آمدی تو بحق پس کشیدند شما آن گاو را و نمیخواستند که بکنند بسبب گرانی بها

ممکنست که جمله تثیر الارض در محل نصب باشد بر حالیة از ضمیر ذلول باین تقدیر که لا ذلول
فی حال اثارتها الارض یعنی رام نباشد در حال شکافتن بقره زمین را
ممکنست که لا تسقی الحرث در محل رفع باشد بر صفتیة از بقرة
و ممکنست که خبر
الحرث
یعنی لا تسقی
مبتدا محذوف باشد باین تقدیر که هی لا تسقی
شية
در اصل وشیة بوده واو مصدر وشا یشی است و چون مضارع واو را حذف کرده بود با چه در اصل یوشی بوده چون واو واقع شده بود میان یاء مفتوحه و کسره لازمه ثقیل بود انداختند در مصدر نیز واو را به تبعیت حذف نمودند و عوض ها را تاء در اخر آن در آوردند شیة شد و کسره شین بنا بر قاعده الساکن اذا حرک حرک بالکسر است و وزن شیة علة است
کاد فعلیست از افعال المقاربه و آنها افعالیند که دلالت کنند بر قرب حصول خبر آن افعال برای اسمشان و از جهت آن افعال را بمعنی قرب دانسته اند و در عبارت متن اشتباه شده که کادوا از افعال ناقصه نوشته
ممکنست که بالحق حال باشد از فاعل جئت و با بمعنی مع باشد باین تقدیر که جئت و معک بالحق یعنی آمدی و حال آنکه با تست راستی

او و یا از ترس رسوای و اذ قتلتم فادّارأتم فیها والله مخرج ما کنتم تکتمون
و اذ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت قتلتم
فعل ماضی ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب تم ضمیر بارز مرفوع متصل
محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نفسا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول
قتلتم باشد فادّارأتم فعل ماضی ثلاثی مزید فیه از باب تفاعل موضوع از
برای جمع مذکر مخاطب تم ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد فیها جار مجرور مفعول بواسطه والله باشد واو عاطفه الله اسمیست
معرفه بعلم لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد مخرج اسمیست نکره لفظا مرفوع
تا خبر مبتدا باشد ما کنتم ما اسم موصول محلا منصوبست تا مفعول مخرج
باشد کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم اسمش تکتمون فعل مضارع جمع مذکر مخاطب
واو فاعلش و این جمله خبر کنتم فقلنا اضربوه ببعضها کذلک یحیی الله الموتی
و یریکم آیاته لعلکم تعقلون فقلنا فا عاطفه قلنا فعل ماضی تا
فاعلش باشد اضربوه فعل امر حاضر واو ضمیر بارز مرفوع متصل محلا مرفوعست
تا فاعلش باشد ها ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا مفعولش باشد
ببعضها با حرف جر بعض اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور با جار مجرور

قتلتم نفسا
در اصل تدارأتم بوده پس در اصل تدارأتم که تفاعل یعنی از باب تفاعل و ال
واقع شده بود بجهت تخفیف تاء باب تفاعل را قلب بدال کردند و دال منقلب از تاء را ساکن
و در دال ثانی ادغام نمودند ابتدا بساکن لازم آمد فان متعذر بود همزه وصل
مکسوره در اول در آوردند ادّارأتم شد

و عاید با محذوف باین تقدیر ما کنتم تکتمونه
و ممکنست که ما مصدریه باشد و مصدر بمعنی مفعول باشد باین تقدیر که
الله مخرج کتمکم یعنی و خدا ظاهر کننده است پنهان کرده شده را

کذلک اسم است بمعنی مثل و مضاف است بذلک و مضاف با مضاف الیه در محل نصب است تا صفت مفعول مطلق محذوف باشد باین تقدیر که
یحیی الله الموتی احیاء مثل ذلک یعنی زنده میکند خدای تعالی مردگان را زنده کردنی مثل این
و در این آیه حذفی واقع است تقدیرش اینکه
فقلنا اضربوه ببعضها فضربوه فحیی یعنی پس فرمودیم که بزنید مقتول را پاره از اعضای بقره پس زدند ایشان مقتول را پس زنده شد مقتول
و در عبارت متن ترک شده
واقع است

ظرف لغو محلاً منصوبست تا مفعول بواسطهٔ اضربوه باشد ها ضمیر مضاف الیه
کذلک کاف حرف جر ذلک اسم اشاره محلاً مجرور بکاف جار مجرور ظرف لغو
متعلق ببعضها احتمال دارد که کاف حرف جر باشد محلاً مجرور وفی سن منصوبست تا
مفعول فعل محذوف باشد کحییت کذلک یحیی فعل مضارع الله فاعل الموتی
اسمیست معرفه بالف لام تقدیرا منصوبست تا مفعول یحیی باشد ویریکم واو
عاطفه یریکم فعل مضارع ضمیر درو مستتر است تا فاعلش باشد کم مفعول آیاته
اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول یریکم باشد ها مضاف
الیه آیات باشد لعلکم حرفیست از حروف مشبهه بالفعل کم اسمش تعقلون
فعل مضارع واو فاعلش واین جمله خبر لعل یعنی وبیاد کنید انوقتی را که کشتید
شما نفسی را پس اختلاف کردید شما دران وخدا بیرون آورنده است آنچه
را که بودید میپوشید ومعنی آیهٔ ثانی یعنی پس فرمودیم ما که بزنید شما
آن را ببعضی از ان مثل این زنده میکند مرده ها را ومینماید بشما نشانهای
خود را شاید که شما عقل خود را بکار برید ثم قست قلوبکم من بعد ذلک
فهی کالحجارة او اشد قسوة وان من الحجارة لما یتفجر منه الانهار
وان منها لما یشقق فیخرج منه الماء وان منها لما یهبط من خشیة

الله وما الله بغافل عما تعملون ثم عاطفه قست فعل ماضی مفرد
مذکر غایب قلوبکم اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد
کم ضمیر بارز مجرور متصل محلاً مجرورست تا مضاف الیه قلوب باشد من بعد
من حرف جر بعد اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف
لغو متعلق است بقست ذلک اسم اشاره محلاً مجرورست تا مضاف الیه بعد
باشد فهی فا عاطفه هی ضمیر بارز مرفوع متصل محلاً مرفوعست تا مبتدا باشد
کالحجارة کاف حرفیست از حروف جاره الحجارة اسمیست معرفه بالف لام لفظا
مجرور بکاف جار مجرور ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد احتمال
دارد که کاف اسم باشد محلاً مرفوعست تا خبر مبتدا باشد الحجارة مضاف
الیه کاف باشد او اشد او عاطفه اشد اسمیست نکره لفظا مرفوعست
تا خبر مبتدا باشد احتمال دارد که بدل باشد الحجارة قسوة اسمیست نکره
لفظا منصوبست تا تمیز اشد باشد وان واو عاطفه ان حرفیست از حروف
مشبهه بالفعل من الحجارة من حرفیست از حروف جاره الحجارة اسمیست
معرفه بالف لام لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر محلاً مرفوعست
تا خبر ان باشد لام لام ابتدا ما اسم موصول محلاً منصوبست تا اسم ان باشد

یتفجر فعل مضارع منه من حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل
محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق بیتفجر الانهار اسمیست معرفه بالف
لام لفظا مرفوع است تا فاعلش باشد وان واو عاطفه ان حرفیست از حروف مشبهة
بالفعل منها من حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور
بمن جار مجرور ظرف مستقر محلا مرفوع است تا خبر ان باشد لما اللام لام ابتدا
ما اسم موصول محلا منصوبست تا اسم ان باشد یشقق فعل مضارع فیخرج
فا فا عاطفه یخرج فعل مضارع موضوع از برای مفرد مذکر غایب منه من حرف
جر ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلقست
بیخرج الماء اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوع است تا فاعلش باشد
بعضی گفته اند که الماء فاعل یخرج است و فاعل یشقق مستتر است و بعضی
گفته اند که الماء فاعل یشقق است و فاعل یخرج مستتر است وان واو عاطفه
ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل منها من حروف جاره ها ضمیر بارز
مجرور متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا
منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد واین جار مجرور یا عامل مقدر
محلا مرفوع است تا خبر ان باشد لما اللام لام ابتدا ما اسم موصول محلا منصوبست تا اسم

ان باشد

حکمت که من تبعیضی باشد وجار مجرور در محل نصب تا اسم ان باشد وما جاء خبر در محل رفع تا خبر ان باشد باین تقدیر که وان بعضها لما یشقق فیخرج منه الماء یعنی و بدرستیکه بعضی از سنگها هر اینه سنگیست که شکافته میشود پس بیرون می آید از ان سنگ آب واحتمال دارد که من حرفیه باشد وجار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر و در محل رفع باشد تا خبر وما با صلهاش در محل نصب تا اسم ان باشد باین تقدیر که وان ما یشقق فیخرج منه الماء لکائن منها یعنی و بدرستیکه سنگی که شکافته میشود پس بیرون می آید از ان سنگ آب هر اینه هست از سنگها وتقدیم خبر بر اسم هرگاه خبر ظرف باشد جایز است

یخرج مفرد مذکر غایب است از فعل مضارع معلوم ثلاثی مجرد از باب فعل یفعل و مؤلف این کتاب اشتباه کرده که از ان باب افعال دانسته والعلم عند الله

یشقق مفرد مذکر غایب است از فعل مضارع معلوم از باب تفعل در اصل یتشقق بوده چون تاء تفعل با شین واقع شده بود تاء باب تفعل را قلب بشین کردند و شین را در شین ادغام نمودند یشقق شد ه

تا اسم ان باشد یهبط فعل مضارع موضوع از برای مفرد مذکر غایب ضمیر
تقدیره ... ان ما یهبط من خشیة الله لکائن منها یعنی ...
در و مستتر است تا فاعلش باشد من خشیة من حرف جر خشیة اسمیست معروف
باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلقست بیهبط الله اسمیست
معرفه بعلم لفظا مجرور است تا مضاف الیه خشیة باشد وما الله واو عاطفه
ما ما مشابهه بلیس الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مرفوع است تا اسم ما باشد
بغافل با باء زایده غافل اسمیست نکره لفظا مجرور بباء جار مجرور ظرف لغو متعلقست
بتعملون معنا منصوبست تا خبر ما باشد عما تعملون عن حرفیست از حروف
جاره ما اسم موصول محلا مجرور بعن جار مجرور ظرف لغو متعلقست بتعملون
تعملون فعل مضارع ثلاثی مجرد موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو ضمیر
بارز مرفوع متصل محلا مرفوع است تا فاعلش باشد احتمال دارد که ما مصدریه
باشد وجمله تعملون بتاویل مصدر محلا مجرور است تا متعلق باشد بتعملون غافل
یعنی بعد از ان سخت شد دلهای ایشان بعد از ین پس ان دلها مثل سنگ
است یا سخت تر است بحیثیت سختیکه از سنگها هر اینه جاری میشود از ان
سنگ آب و بدرستیکه از ان سنگها هر اینه شکافته میشود پس بیرون می آید
از ان سنگ آب و بدرستیکه مر اینه آنی از ان سنگ فرود می اید از ترس

سنگیکه که خشوع و فروتنی میکند از ترس خدا هر اینه هست از سنگها واحتمال میرود که من منها اسمیه تبعیضیه معطوف وخبر در محل نصب واسم ان باشد وما با صلهاش در محل رفع تا خبر باشد جا غیر در فوق ذکر شد

باید تقدیر که وما الله غافلا ه

هرگاه ما موصول باشد تعملون صله او خواهد بود وعاید مقدر است باین تقدیر که وما الله غافلا عما یعملونه پس جار مجرور عما متعلق است بغافل چه بمعانی که صله ماست و صله عامل نمیباشد بود و عجب ظاهر مؤلف این کتاب اشتباه کرده

تقدیر عبارت که وما الله غافلا عن عملهم یعنی نیست خدا ایمان غافل از کردار ایشان ه

خداوندیست خدا غافل از آنچه که میکنید شما أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا
لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ
بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ أَفَتَطْمَعُونَ همزه همزهٔ استفهامیه
فاء عاطفه تطمعون فعل مضارع موضوع از برای جمع مذکر مخاطب واو
فاعلش باشد ان یؤمنوا ان ناصبه یؤمنوا فعل مضارع موضوع از برای جمع مذکر
غایب واو فاعلش و این تقدیر است که افتطمعون فیه ان یؤمنوا و این جمله
ان یؤمنوا بتاویل مصدر بمحل منصوبست تا مفعول افتطمعون باشد
وقد کان واو حالی قد قد تحقیقی کان فعلیست از افعال ناقصه فریق
اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا اسم کان باشد منهم من حرفیست از حروف
جاره هم ضمیر بارز مجرور متصل بمحل مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر متعلق
بعامل مقدر بمحل منصوبست تا مفعول بواسطهٔ عامل مقدر باشد و این
جار مجرور با عامل مقدر بمحل مرفوعست تا صفت فریق باشد یسمعون فعل
مضارع موضوع از برای جمع مذکر غایب واو فاعلش کلام الله اسمیست معرفه
باضافه لفظا منصوبست تا مفعول یسمعون باشد این جمله خبر کان الله
اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور است تا مضاف الیه کلام باشد ثم یحرفونه

تقدیرش افتطمعون ایمانهم یعنی آیا طمع میدارید
[illegible]

ثم عاطفه یحرفونه فعل فاعلها متصل مفعولش من بعد من حرف جر بعد
اسم معرفه باضافه لفظا مجرور به من جار جار مجرور و جار مجرور ظرف لغو متعلق
بیحرفون ما عقلوه ما مصدریه عقلوه فعل فاعلها متصل مفعولش و این
جمله بتاویل مصدر بمحل مجرور است تا مضاف الیه بعد باشد و ممکنست که
ما نکره موصوفه باشد عقلوه صفت وهم واو حالی هم ضمیر بارز بمحل مرفوع
تا مبتدا باشد یعلمون فعل فاعل و این جمله بمحل مرفوعست تا خبر مبتدا
باشد یعنی آیا پس طمع میدارید آنکه ایمان آورند مر شما را و حال آنکه بتحقیق
بودند گروهی از اسلاف ایشان که میشنیدند سخن خدا تعالی پس میگردانیدند
آن سخن را چون می آمدند بجنبان قوم خویش از پس آنکه دریافته بودند آن را
و حال آنکه ایشان میدانستند وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا
بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ
عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ واذا واو عاطفه اذا ظرف زمان ماضی بمحل
منصوبست بر ظرفیت لقوا فعل فاعل الذین اسم موصول مفعول لقوا و این
جمله بمحل مجرور است تا مضاف الیه اذا باشد آمنوا فعل فاعل از باب افعال و این
جمله صله الذین و واو عاید شد قالوا فعل فاعل آمنا فعل فاعل موضوع از برای متکلم

تقدیرش ثم یحرفونه من بعد عقلهم ایاه یعنی
پس تغییر میدادند کلام خدا را بعد از تحقیق شنیدن
ایشان و دریافتن آن کلام را

منع الغیر واذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل بمحل منصوب بر ظرفیت خلا
فعل ماضی موضوع از برای مفرد مذکر غایب بعضهم بعض اسم معرفه باضافه لفظا
مرفوعست تا فاعل خلا باشد هم ضمیر بارز بمحل مجرورست تا مضاف الیه بعض باشد
الی بعض و انجار مجرور مفعول بواسطه خلا قالوا فعل فاعل اتحدثونهم همزه
استفهام تحدثون فعل فاعل از باب تفعیل هم مفعول اول بما با حرف جر ما موصوله
محلا مجرور بسبب جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه تحدثون
باشد فتح الله فعل فاعل علیکم و انجار مجرور مفعول ثانی لیحاجوکم لام کی یحاجوا
فعل فاعل از باب مفاعله کم مفعول اول به با حرف جر ها ضمیر بارز محلا مجرور بسبب جار مجرور
ظرف لغو محلا منصوبست بر ظرفیت ربکم رب اسم معرفه باضافه لفظا مجرورست
تا مضاف الیه عند باشد کم مضاف الیه رب افلا تعقلون همزه استفهامیه فاء
عاطفه لا نافیه تعقلون فعل مضارع واو فاعل یعنی هنگامی بینند منافقان مؤمنان را
کویند ایمان آورده ایم وهنگامی که خلوت کنند بعضی ایشان با بعضی
دیکر کویند آیا خبر میدهید شما اصحاب محمد را بانچه کشاده است خدا تعالی ابواب
دانش را بر شما تا مخاصمه کنند وحجت کیرند بر شما بدان حدیث نزدیک پروردکار
شما یعنی حق را دانستند ومتابعت نکردید آیا در نمی یابید که مسلمانان را

مطلع

42

مطلع بر اسرار خود نمی باید ساخت اولا یعلمون ان الله یعلم ما یسرون
وما یعلنون اولا یعلمون همزه استفهام واو عاطفه لا نافیه یعلمون فعل
فاعل ان الله ان حرف مشبهه بالفعل الله اسمش یعلم فعل فاعل واین جمله در محل
رفعست تا خبر ان باشد ما موصوله محلا منصوبست تا مفعول یعلم باشد
یسرون فعل فاعل واین جمله صله ما وما واو عاطفه ما موصوله محلا منصوبست
تا عطف باشد بما اول یعلنون فعل فاعل از باب افعال یعنی آیا تامل نمیکنند
نمیدانند که خدای تعالی میداند آنچه که پنهان میدارند وآنچه آشکار میکنند
ومنهم امیون لا یعلمون الکتاب الا امانی وان هم الا یظنون ومنهم واو
عاطفه من حرف جر هم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف مستقر
متعلق بعامل مقدر بمحل منصوبست تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد
وکائنون منهم امیون
واین جار مجرور با عامل مقدر بمحل مرفوعست تا خبر مبتدا باشد امیون
اسم نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد ممکنست که منهم ظرف لغو متعلق
بعامل مقدر امیون فعل فاعل مقدر باشد لا یعلمون لا نافیه یعلمون فعل
فاعل الکتاب مفعول الا امانی الا استثنی امانی اسم نکره لفظا منصوبست
تا مستثنی باشد لا یعلمون الکتاب مستثنی منه است امانی مستثنی واین مستثنی

منقطع است وَاِنْ واو عاطفه اِنْ نافیه هُمْ ضمیر بارز محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
اِلَّا استثنی یَظُنُّونَ فعل و فاعل محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد یعنی
بعضی از جهودان اند که ناخوانند و نانویسند که بمیلاتند تورات را مکر آنچه
احبار ایشان تحریف کرده میخوانند و نه نزد ایشان مکر آنکه پیروی گمان میکنند
بتقلید پیشوایان فَوَیْلٌ لِلَّذِینَ یَکْتُبُونَ الْکِتَابَ بِاَیْدِیهِمْ ثُمَّ یَقُولُونَ
هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِیَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِیلًا فَوَیْلٌ لَهُمْ مِمَّا کَتَبَتْ
اَیْدِیهِمْ وَوَیْلٌ لَهُمْ مِمَّا یَکْسِبُونَ فَوَیْلٌ فاء عاطفه وَیْلٌ اسم نکره لفظاً
مرفوعست تا مبتدا باشد لِلَّذِینَ لام حرف جر الَّذِینَ اسم موصول محلا مجرور بلام
جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
عامل مقدر باشد و انجار مجرور با عامل مقدر محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد
یَکْتُبُونَ فعل و فاعل الْکِتَابَ مفعول شد بِاَیْدِیهِمْ با حرف جر اَیْدِی اسم معرفه باضافه
محلا مجرور بباجار مجرور ظرف لغو متعلق بیکتبون هُمْ ضمیر بارز محلا مجرور
تا مضاف الیه ایدی باشد ثُمَّ عاطفه یَقُولُونَ فعل و فاعل هَذَا اسم اشاره محلا
منصوبست تا مفعول القول باشد مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مِنْ حرف جر عِنْدَ اسم معرفه باضافه
لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه یقولون

باشد و

ویل یعنی هلاک و حزن و خواری و عذاب الیم و بعضی گفته اند اسم کوهیست در آتش جهنم و بعضی گفته اند اسم وادی در جهنم و ویل مصدر است که فعل ازو مشتق نشده

باشد اللَّهِ مضاف الیه احتمال دارد که هَذَا مبتدا باشد مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ظرف مستقر
خبر لِیَشْتَرُوا لام لام کی یشتروا فعل مضارع واو فاعل بِهِ مفعول بواسطه
ثَمَنًا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول یشتروا باشد قَلِیلًا صفت ثمنا
فَوَیْلٌ فاء عاطفه وَیْلٌ اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد لَهُمْ ظرف
مستقر خبرش باشد مِمَّا کَتَبَتْ مِنْ حرف جر ما موصوله مصدریه کَتَبَتْ فعل
فاعل و این جمله تا ویل صله متعلق است بویل اَیْدِیهِمْ اَیْدِی اسمیست معرفه
باضافه لفظا منصوبست تا مفعول کتبت باشد هِمْ مضاف الیه وَوَیْلٌ واو
عاطفه ویل مبتدا لَهُمْ ظرف مستقر است تا خبرش باشد مِمَّا یَکْسِبُونَ مِنْ
حرف جر ما مصدریه یَکْسِبُونَ فعل و فاعل جمله تا ویل صله متعلقست
بویل یعنی پس ویل از برای آن کسانیکه مینویسند ایشان کتاب را بدستهای
خودشان بعد از آن می گویند ایشان که این کتاب از جانب خدا است تا اینکه
خرند ایشان بان بهای اندک پس ویل از برای ایشانست از آنچه نوشت
دستهای ایشان و ویل از برای ایشان است از آنچه کسب میکنند ایشان
وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّا اَیَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا
فَلَنْ یُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ اَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

در بعضا نسخه ان ناصبه مصدریه مقدر و فعل مضارع تا ویل مصدر است باین تقدیر که یقولون هذا من عند الله لاشترائهم به ثمنا قلیلا

موافق اکثر تفاسیر ما موصوله است و کتبت صله آن و عایدش محذوفست و تقدیرش چنین است که فویل لهم مما کتبته ایدیهم یعنی پس عذاب برای ایشان از آنچه نوشته است ایشانرا از تحریفات کتاب دستهای ایشان و کلمه ما مصدریه باشد تقدیرش چنین است که فویل لهم من کتابتهم یعنی پس عذاب و تیه برای ایشان از نوشتن ایشان بعنوان تحریف والله اعلم

در بعضی جا هم ما موصوله است و یکسبون صله آن و عایدش محذوفست باین تقدیر که و ویل لهم مما یکسبونه و هرگاه ما مصدریه باشد تقدیرش چنین است که و ویل لهم من کسبهم یعنی و عذاب برای ایشان از کسب ایشان که مراد رشوه گرفتن بر تحریف است

وَقَالُوا واو عاطفه قالوا واو عاطفه قالوا فعل ماضی واو فاعلش لَن لَن
ناصبه تمسنا فعل مضارع موضوع از برای مفرد مذکر غایب نا ضمیر بارز منصوب
متصل بمحلا منصوبست تا مفعول تمسنا باشد معدودةً النّار باشد
اسمیست معرفه بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد الا استثنا ایاما
اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول تمسنا باشد معدودةً اسمیست نکره
لفظا منصوبست تا معمول صفت ایاما قل فعل امر حاضر موضوع از برای
مفرد مذکر ضمیر در وی مستتر است تا فاعلش باشد اتخذتم فعل ماضی تم فاعلش
آ اتخذتم بود است عند الله اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول اتخذتم باشد الله اسمیست معرفه بعلم مضاف الیه باشد عهدا
اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول دیگرش باشد فلن فا عاطفه لن
ناصبه یخلف فعل مضارع الله فاعل عهده اسمیست معرفه باضافه لفظا
منصوبست تا مفعولش باشد ها مضاف الیه ام تقولون ام عاطفه تقولون
فعل فاعل علی الله علی حرف جر الله اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور بعلی جار مجرور
ظرف لغو متعلق بتقولون ما لا تعلمون ما موصوله محلا منصوبست تا
مفعول تقولون باشد لا ام نافیه تعلمون فعل فاعل یعنی گویند ایشان که

ای ما منصوب است بنزع خافض ای الی ... مثل بضعة

اتخذتم همزه در اصل اءتخذتم بوده چون
تاء افتعال باب افتعال همزه واقع شده بود
همزه را قلب بتا کردند و تا را در
تا ادغام نمودند اتخذتم
شد و بعد از دخول
همزه استفهام
همزه وصل باب
افتعال ساقط
شد
اتخذتم
شد

که هرکز

که هرگز نرسد بما آتش مگر روزی چند شمرده شده بگوای محمد صلی الله علیه
واله ایا گرفته اید از نزد خدا تعالی بجای آنکه شما را زیاده از آن عذاب نکند پس هرگز
خلاف نمیکند خدا تعالی عهد این خود را یا میگویید و افترا میکنید بر خدا تعالی آنچه
نمیدانید بلی من کسب سیئة واحاطت به خطیئته فاولئک اصحاب
النار هم فیها خالدون بلی ایجاب من کسب من موصوله محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد ممکنست من موصوفه باشد جمله کسب صفت کسب فعل فاعل
سیئة اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول کسب باشد واحاطت واو
عاطفه احاطت فعل ماضی به مفعول بواسطه خطیئته اسمیست معرفه
باضافه لفظا مرفوعست تا فاعل احاطت باشد ها مضاف الیه فاولئک
فا عاطفه اولئک اسم اشاره محلا مرفوعست تا خبر اولئک باشد النار
مضاف الیه اصحاب احتمال دارد که اولئک خبر من باشد اصحاب بدل
یا صفت یا عطف بیان اولئک باشد هم بارز مرفوع منفصل محلا
مرفوعست تا مبتدا باشد فیها این جار مجرور ظرف لغو متعلق بخالدون
خالدون اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد احتمال دارد
که حال باشد از مبتدا یعنی بحال که چون که ایشان بلکه کسی که کسب کرده است

بلی جواب لن تمسنا النار الا ایاما معدودة است
و مفید اثبات الخبر است که نفی کرده اند یهود
ازجهة که عبارتست از مس آتش باشد الا
زمانی مدید و دهری طویل و بلی
و نعم هر دو کلمه ایجاب اند
لیکن بلی در مقام جواب
نفی و نعم در
مقام جواب
ایجاب
واقع
میشود

تا مبتدا اصحاب اسمیست معرفه باضافه لفظا
مرفوعست

کناره او فرو گرفته است و او را خطیئه وی پس این گروه اصحاب آتش اند حال کونی
که ایشان دران آتش مخلدند والذین وعملوا الصالحات اولئک اصحا
ب الجنة هم فیها خالدون والذین واو عاطفه الذین اسم موصول
محلا مرفوعست تا مبتدا باشد آمنوا فعل ماضی و او فاعلش وعملوا واو عاطفه
عملوا فعل ماضی و او فاعلش الصالحات اسمیست معرفه بالف لام لفظا
منصوبست تا مفعول عملوا باشد اولئک اسم اشاره محلا مرفوعست تا
مبتدا باشد اصحاب اسمیست معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا خبر اولئک
باشد و این مبتدا خبر الذین الجنة اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرورست
تا مضاف الیه اصحاب باشد هم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا
باشد فیها فی حرفیست از حروف جاره ها ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور یعنی
جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه خالدون باشد خالدون
اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد و این جمله حالست از مبتدا
یعنی و آنکسانی که ایمان آوردند و عمل شایست کردند این گروه اصحاب بهشتند و حال
آنکه ایشان دران بهشت همیشه خواهند بود واذ اخذنا میثاق بنی
اسرائیل لا تعبدون الا الله وبالوالدین احسانا وذی القربی

والیتامی

آمنوا صح

واین جمله صلة الذین

واین جمله مبتدا و خبر معطوفست بر جمله فاولئک اصحاب النار تا جزئی باشد

و فیها این جمله مبتدا و خبر معطوفست بجمله اولئک اصحاب الجنة و در محل رفعست تا خبر الذین باشد

والیتامی والمساکین وقولوا للناس حسنا واقیموا الصلوة وآتوا الزکوة
ثم تولیتم الا قلیلا منکم وانتم معرضون واذ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت که مفعول اذکر باشد اخذنا فعل ماضی موضوع از برای
متکلم مع الغیر نا فاعلش این جمله مضاف الیه اذ میثاق اسمیست معرفه باضافه لفظا
منصوبست تا مفعول اخذنا باشد بنی اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرورست تا
مضاف الیه میثاق باشد اسرائیل اسم معرفه بعلم لفظا مجرورست تا مضاف الیه بنی
باشد لا تعبدون لا لا نافیه است که بجای نهی است تعبدون فعل و فاعل
احتمال دارد که ان مقدر باشد این تقدیر که علی ان لا تعبدوا و احتمال دارد که مجزوم
باشد تا جواب فعل قسم باشد لا اله الا استثنا الله اسمیست معرفه بعلم
لفظا منصوبست تا مفعول تعبدون باشد وبالوالدین واو عاطفه با حرف جاره
الوالدین اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور ببا جار مجرور ظرف لغو متعلق بتعبدون
احتمال دارد که ظرف مستقر باشد تا مفعول بواسطه فعل مقدر باشد احسانا اسم
نکره لفظا منصوبست تا مفعول مطلق فعل مقدر باشد که واحسنوا بالوالدین
احسانا باشد و احتمال دیگر دارد مفعول به فعل مقدر باشد واستوصوا بالوالدین
احسانا احتمال مفعول له فعل مقدر باشد که ووصیناهم بالوالدین القربی ...

وعامل در ظرف فعل اذکر است
اسرائیل یعنی عجمه و علمیت دارد غیر منصرفست
و با این اعتبار جر و تنوین لفظا داخل آن نمیتواند
شد و لیکن بسبب اضافه در مقام جر و
نصبش عوض جر است که با کسره لفظا
مجرورست
با این تقدیر که گفتنا هم وامرنا هم و وصینا هم و اکدنا علیهم
وقلنا لهم لا تعبدون الا الله یعنی قسم دادیم ایشان را
و امر کردیم ایشان را و وصیت کردیم ایشان را و تاکید کردیم
با ایشان و گفتیم مر ایشان را که عبادت مکنید
مگر خدا را
هر گاه تقدیر شده باید که
نون بنصب ساقط شود

ذی القربی واو عاطفه ذی اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور است تا عطف شد بالدین القربی اسمیست معرفه بالف لام تقدیرا مجرور است تا مضاف الیه ذی باشد والیتامی واو عاطفه الیتامی اسمیست معرفه بالف لام تقدیرا مجرور است تا عطف باشد بالقربی والمساکین واو عاطفه المساکین اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا عطف باشد بیتامی وقولوا واو عاطفه قولوا فعل فاعل واو فاعلش للناس لام حرف جر الناس اسمیست معرفه بالف لام لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو متعلق است بقولوا حسنا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا مفعول قولوا باشد احتمال دارد که مفعول فعل مقدر باشد که قولا حسنا واقیموا واو عاطفه اقیموا فعل امر حاضر موضوع از برای جمع مذکر حاضر واو فاعلش الصلوة مفعول واتوا الزکوة واو عاطفه آتوا فعل امر حاضر واو فاعلش الزکوة مفعول ثم تولیتم ثم عاطفه تولیتم فعل ماضی از باب تفعیل موضوع از برای جمع مذکر مخاطب تم فاعلش الا قلیلا الا استثنی قلیلا مستثنا متصل منکم من حرف جر کم ضمیر بارز مجرور متصل محلا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو متعلق بقلیلا احتمال دارد که ظرف مستقر باشد تا صفت قلیلا باشد وانتم واو حالی انتم ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد معرضون

ثنی بگوید مردمانرا گفتنی و سخنی نیکو

یتامی جمع یتیم است مثل ندامی که جمع ندیم است و یتیم کسی را گویند که پدر او مرده باشد تا حد بلوغ برسد از اصمعی منقولست که یتیم در انسان کسیست که پدر او مرده باشد و در غیر انسان حیوانیست که مادر آن حیوان مرده باشد پیش از حد کمال

حسنا میتواند بود که صفت مفعول مطلق قولوا باشد باین تقدیر که قولوا للناس قولا حسنا یعنی بگوئید مردمانرا گفتنی و سخنی نیکو

حسنا میتواند که صفت مفعول مطلق قولوا باشد باین تقدیر که قولوا للناس قولا حسنا یعنی

متعلق بتعبدون نمیتواند بود باعتبار اینکه هرگاه معطوف بلا تعبدون باشد نمیتواند که معطوف معمول معطوف علیه باشد بلکه جار و مجرور متعلق است بفعل مقدر تقدیرش و احسنوا بالوالدین احسانا یعنی نیکوئی کنید به پدر و مادر نیکوئی کردنی

قربی مصدر است از قرب رحم قرابة و قربی و قربة

اسم

اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد و این جمله محلا منصوبست تا حال باشد از فاعل تولیتم یعنی و یاد کنید ای بنی اسرائیل هنگام فرا گرفتیم ما در توریت پیمان بنی اسرائیل را که نمی پرستید یعنی میپرستید مگر خدا را و نیکوی کنید با مادر و پدر نیکو کردنی و بصاحب خویشی یعنی با خویشان خود و با یتیمان یعنی کودکان بی پدر بهر چه مصلحت ایشان باشد و بدرویشان و بیچارگان و بگوئید که مر مردمان را سخن نیکو و بپای دارید نماز را بشرایط آن و بدهید زکوة مال خود را پس برگردانید باز از آن عهد مگر اندکی از شما و حال آنکه شما اعراض کننده کانید یعنی نقض عهد و پیمان عادت مستمره شماست واذ اخذنا میثاقکم لا تسفکون دماءکم ولا تخرجون انفسکم من دیارکم ثم اقررتم وانتم تشهدون واذ واو عاطفه اذ ظرف زمان محلا منصوبست بر ظرفیت اخذنا فعل فاعل و این جمله محلا مجرور است تا مضاف الیه اذ باشد میثاقکم میثاق اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول اخذنا باشد کم مضاف الیه میثاق لا تسفکون لا نافیه تسفکون فعل فاعل دماءکم دماء اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول تسفکون باشد کم مضاف الیه دماء ولا تخرجون

واو عاطفه لاء نافیه تخرجون فعل فاعل انفس مفعول لش کم مضاف الیه نفس
من دیارکم متعلق بتخرجون دیار اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور محلا مفعول
بواسطه تخرجون کم مضاف الیه ثم اقررتم ثم عاطفه اقررتم فعل
فاعل انتم واو حالی انتم ضمیر بارز منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
تشهدون فعل فاعل و این جمله محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد جمله
مبتدا و خبر محلا منصوبست تا حال باشد از فاعل اقررتم یعنی و یاد کنید
هنگامی که فرا گرفتیم ما پیمان اسلاف شما را که نریزید یعنی خونهای یکدیگر
را و بیرون نکنید نفسهای خویش را از خانهای خویش یعنی بیرون نکنید
کسی را از خانه پس اقرار کردید با پیمان و حال آنکه ای جهودان مدینه گواهید
که اسلاف شما این عهد را قبول کرده اند ثم انتم هؤلاء تقتلون انفسکم
وتخرجون فریقا منکم من دیارهم تظاهرون ثم عاطفه انتم ضمیر منفصل
محلا مرفوعست تا مبتدا باشد هؤلاء اسم اشاره بمعنی الذین
که الذین خبر انتم باشد احتمال دارد که هؤلاء منادا باشد باین
تقدیر که یا هؤلاء یا آنکه هؤلاء مضاف الیه است باین تقدیر
انتم مثل هؤلاء پس در این صورتها جمله تقتلون خبر انتم

تا بر تقدیر بر انتم مبتدا و مثل خبر است و مضاف است به هؤلاء و جمله تقتلون در محل نصب است تا حال باشد از انتم و ممکنست که تقتلون جمله بیانیه باشد و در عبارت تفسیر اشتباهی واقع شده تقتلون صله موصول و در بعض نسخ بدون تقتلون محلی از اعراب نخواهد بود احتمال دارد که هؤلاء تاکید انتم باشد و جمله تقتلون خبر باشد

خواهد بود

خواهد بود تقتلون فعل فاعل انفسکم جمله مضاف و مضاف الیه مفعول تقتلون
وتخرجون واو عاطفه تخرجون فعل فاعل فریقا اسم نکره لفظا منصوبست
تا مفعول باشد منکم مفعول بواسطه تخرجون من دیارهم متعلق بتخرجون
دیار اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا
مفعول بواسطه تخرجون باشد هم ضمیر بارز محلا مجرورست تا مضاف الیه
دیار باشد تظاهرون فعل فاعل از باب تفاعل یعنی پس شما آن گروهید که
پیمان را شکسته میکشید نفسهای یکدیگر را و بیرون میکنید گروهی از خود را
از خانهای ایشان هم پشت میشوید و مدد میدهید یکدیگر را علیهم بالاثم
والعدوان وان یاتوکم اساری تفادوهم وهو محرم
علیکم اخراجهم افتؤمنون ببعض الکتاب وتکفرون ببعض فما
جزاء من یفعل ذلک منکم الا خزی فی الحیوة الدنیا ویوم القیمة یردون
الی اشد العذاب وما الله بغافل عما تعملون علیهم علی حرف جر هم ضمیر بارز
مجرور متصل محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول
بواسطه تظاهرون باشد بالاثم جار مجرورست تا مفعول بواسطه تظاهرون
والعدوان واو عاطفه العدوان اسم معرفه بالف لام لفظا مجرورست

جمله تظاهرون علیهم در محل نصب است تا حال باشد
از ضمیر تخرجون تقدیرش وتخرجون فریقا
منکم من دیارهم متظاهرین یعنی و بیرون میکنید
گروهی از خود را از خانهای ایشان حالکونه که هم
پشت و مددکار یکدیگر بود و تظاهرون در اصل
تتظاهرون بوده و از جهت منع [illegible]
از فعل مضارع باب تفاعل چون اجتماع
تائین شده بود تاء باب تفاعل را حذف نمودند
تظاهرون شده و بعضی از قراء دیگر
جایز داشته اند ادغام را یعنی
که تاء باب تفاعل را قلب بظا
میکنند باعتبار قرب
مخرج تاء ثانی بظا
در ظا ادغام
میکنند
اظّاهرون
[illegible]

تا عطف باشد بما الاثم وان یاتوکم واو عاطفه ان شرطیه یاتوا فعل فاعل
کم ضمیر بارز محلا منصوبست تا مفعول اش باشد اساری اسم نکره تقدیراً منصوب
تا مفعول اش باشد تفادوهم فعل فاعل و مفعول از باب مفاعله وهو واو حالی
هو ضمیر بارز مرفوع منفصل محلا مرفوعست تا مبتدا باشد محرم اسم نکره لفظا
مرفوعست تا خبر اش باشد علیکم اینجا مجرور و مفعول بواسطه محرم اخراجکم
اخراج اسم معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا فاعل محرم هم مضاف الیه اخراج
احتمال دارد که بدل محرم باشد از ضمیر هو احتمال دارد که اخراج مبتدا باشد
و محرم خبر اینجا جمله شرطست افتؤمنون همزه استفهامیه فاء
عاطفه تؤمنون فعل فاعل از باب افعال ببعض با حرف جر بعض اسم معرفه
باضافه مفعول بواسطه الکتاب اسم معرفه بالف لام مضاف الیه بعض وتکفرون
واو عاطفه تکفرون اسم معرفه بالف لام مضاف الیه فعل فاعل ببعض مفعول
بواسطه فما جزاء فا عاطفه ما نافیه جزاء اسم معرفه باضافه لفظا مرفوعست
تا مبتدا باشد من یفعل من موصول محلا مجرورست تا مضاف الیه جزاء باشد
یفعل فعل فاعل ذلک اسم اشاره محلا منصوبست تا مفعول یفعل باشد منکم
مفعول بواسطه یفعل الا خزی الا استثنی خزی اسم نکره لفظا مرفوعست

اساری جمع اسیرانست و اسیر مشتق است از اسر بمعنی
بند شدن است پس اسیر بمعنی ماسور و مفعول
و مشدود و محبوس است و اساری تقدیراً منصوب
تا حال باشد از ضمیر یاتوا و ممکنست که تقدیراً
مرفوع باشد بر بدلیت از فاعل یاتوا
و عجب ظاهر و متن
اشتباهی
واقع
است

تا خبر مبتدا باشد فی الحیوة فی حرف جر الحیوة اسم معرفه بالف لام لفظا مجرور بفی
جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
عامل مقدر باشد اینجا مجرور با عامل محلا مرفوعست تا صفت خزی
باشد الدنیا اسم معرفه بالف لام تقدیراً مرفوعست تا صفت خزی باشد
ویوم واو عاطفه یوم مفعول فیه القیمة مضاف الیه یوم واین جمله جزای
شرطست یردون فعل فاعل الی اشد الی حرف جر اشد اسم معرفه باضافه
لفظا مجرور بالی جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
یردون باشد العذاب مضاف الیه وما الله واو واو عاطفه ما
ما مشبهة بلیس الله اسمش بغافل خبر عما تعملون عن حرف جرها
موصوله محلا مجرور بعن جار و مجرور ظرف لغو متعلق بتعملون
تعملون فعل وفاعل احتمال دارد که ما ما مصدریه باشد
یعنی پس شما ای جماعت میکشید شما هم دیگر را و بیرون میکنید
فرقه از خودتان را از شهرها خودتان مظاهره میکنید شما بر ایشان بگناه
و دشمنی و اگر بیایند شما را اسیران فدیه میدهید شما ایشان را حالانکه اخراج حرامست
بر شما اخراج کردن ایشان آیا پس ایمان می آورید شما ببعض کتاب وکافر

بتقدیر الا خزی کائن فی الحیوة الدنیا
الدنیا تقدیراً مجرورست
تا صفت حیوة باشد
والحیوة دیگر [illegible]
است تا صفت
خزی باشد
و در عبارت
متن
غلطست
صحیح

باء بغافل باء زائده است و باء زائده متعلق نمیشود
و اینجا در کتب مذکورست
عجب ظاهر غلطست
و تقدیر چنینست
که ما الله غافلا
عما تعملون

این کلام نیز غلط است بجهة آنچه تعملون صله
ماست و صله عامل نمیتواند بود بلکه
صحیح آنست که عامل در جار
و مجرور غافلا است
والله
اعلم

بگوید ببعضی پس نیست جزای کسی که میکند این را از شما مگر خواری در زندگانی
دنیا و روز آخرت رد کرده میشوند بسوی سخت ترین عذاب و نیست خدای غافل
از آنچه که میکنید شما اولئک الذین اشتروا الحیوة الدنیا بالآخرة فلا
یخفف عنهم العذاب ولاهم ینصرون اولئک اسم اشاره محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد الذین اسم موصول محلا مرفوعست تا خبر شود با خدا اشتروا
فعل و فاعل صله الذین الحیوة مفعول الدنیا مفعول الدنیا مفعول دیگر
بالآخرة مفعول بواسطه فلا یخفف فا فا عاطفه لا لا نافیه یخفف فعل
عنهم مفعول بواسطه العذاب مفعول بجای فاعل ولاهم ینصرون واو عاطفه
لا لا مشبهه بلیس هم اسمش ینصرون جمله فعلی خبر یعنی آن جماعتی که فروختند
زندگانی دنیا را باخرت پس تخفیف کرده نمیشود از ایشان عذاب و نه
ایشان یاری داده میشوند ولقد آتینا موسی الکتاب وقفینا
من بعده بالرسل وآتینا عیسی ابن مریم البینات وأیدناه بروح
القدس افکلما جاءکم رسول بما لا تهوی انفسکم استکبرتم ففریقا
کذبتم وفریقا تقتلون ولقد واو عاطفه لام لام احتمال دارد که لام
موطی قسم باشد قد قد تحقیقی آتینا فعل و فاعل از باب افعال موسی اسمیست

الدنیا اسم معرفه بالف لام تعریف منصوبست تا صفت الحیوة باشد و در عبارت متن غلطی واقع است

لام موطئه قسم لامی را گویند که بر حرف شرط داخل میشود و مهیا کننده است جمله مابعد حرف شرط را که صلاحیت آن داشته باشد که جواب واقع شود پس مهیا میکند چنین لامی جمله مابعد حرف را که جواب قسم واقع شود مثل ولئن سألتهم لیقولن الله چون جمله لیقولن الله صلاحیت جواب شرط دارد بکلام ولئن سألتهم آن جمله را مهیا کرده که جواب قسم واقع شود و در اینجا لام لقد بان شرطیه مذکور نشده است و جمله بعد آن واقع شد که صلاحیت جواب قسم باشد پس چگونه لام موطئه قسم میتواند بود بحسب ظاهر اشتباه کرده بلی ممکنست که لام لقد لام جواب قسم باشد و ان بلی فعل قسم مقدر است تقدیرش کما اقسم بالله لقد آتینا و موطئه صیغه مفرد مؤنث اسم فاعل یعنی مهیا کننده است و مصدرش توطئه است یعنی مهیا کردن

معرفه

اسمیست معرفه بعلم تقدیرا منصوبست تا مفعول آتینا باشد الکتاب مفعول دیگر
وقفینا واو عاطفه قفینا فعل فاعل از باب تفعیل من بعده من حرف جر بعد اسم
معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول بواسطه
قفینا باشد ها مضاف الیه بعد بالرسل با جار مجرور مفعول بواسطه دیگر
وآتینا واو عاطفه آتینا فعل فاعل از باب افعال عیسی ابن اسم معرفه بعلم
تقدیرا منصوبست تا مفعولش باشد ابن اسم معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا صفت عیسی باشد مریم اسم معرفه باضافه لفظا مجرورست تا مضاف
الیه ابن باشد البینات اسم معرفه بالف لام لفظا مجرورست تا مضاف الیه
مریم باشد وأیدناه ایدنا فعل فاعل از باب تفعیل ها مفعولش بروح
با حرف جر روح اسم معرفه باضافه لفظا مجرور بیا جار مجرور ظرف لغو متعلق
بایدنا القدس مضاف الیه روح افکلما همزه استفهامیه فا رابطه کلما ظرف
زمان محلا منصوبست بر ظرفیت جاءکم جمله فعل کم مفعولش رسول اسم
نکره لفظا مرفوعست تا فاعل جاء باشد بما لا تهوی با جار مجرور ما موصوله محلا
مجرور بیا جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعولش باشد لا نافیه تهوی
فعل مضارع انفسکم انفس اسم معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد

قدس و تقدس بمعنی پاکست و منزه است و مراد از روح القدس حضرت جبرئیلست و تسمیه جبرئیل بروح بجهت آنست که زنده میگرداند بسبب آنچه که میآورد از جانب خدای تعالی بر پیغمبران از دینها و شرایعها و معجزات و علامات پیغمبرانی که زنده میگرداند روح بدنها را و بعضی گفته اند که تسمیه جبرئیل بروح بجهت آنست که غالب بر وی روحانیت است و هرچند که سایر ملائکه در این صفت با او مشارکت دارند تخصیص آن بجبرئیل بجهت تعظیم و تشریف اوست و بعضی گفته اند مراد از روح القدس انجیل است چنانچه قرآن نیز بروح تسمیه شده و بعضی گفته اند که مراد از روح القدس اسمیست که حضرت عیسی مردگان را بآن زنده میکرد و العلم عند الله

که ضمیر است مضاف الیه نفس است تکبرتم فعل فاعل از باب تفعل ففریقا فاء

تفریع فریقا اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول کذبتم باشد کذبتم فعل فاعل

از باب تفعیل وفریقا واو عاطفه فریقا اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول تقتلون

باشد تقتلون فعل فاعل یعنی مر آینه بتحقیق که داده ایم موسی را توراة و از

پی هم آوردیم از پس زمان موسی پیغمبران و دادیم عیسی پسر مریم را معجزات

روشن چون احیاء موتی و شفای الاکمه والابرص و تقویت نمودیم او را بجان پاک

آیا پس هر گاه که آمده بشما فرستاده با آنچه دوست ندارد آن را هوای

نفسهای شما یعنی سخن او را سرکشی کردید از ایمان بان

پس گروهی را از ایشان که قادر بر قتل ایشان نبودید بدروغ نسبت کردید

چون عیسی علیه السلام و محمد صلی الله علیه و گروهی را که قادر بر قتل ایشان بودید چون

زکریا علیه السلام و یحیی علیه السلام بکشتید وقالوا قلوبنا غلف بل لعنهم الله بکفرهم

فقلیلا ما یؤمنون وقالوا واو عاطفه قالوا فعل فاعل قلوبنا قلوب

اسم معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد نا مضاف الیه قلوب غلف

اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد بل عاطفه لعنهم الله لعن فعل

ماضی هم مفعول الله فاعل بکفرهم با حرف جر کفر اسم معرفه باضافه لفظا

مجرور بیا

یعنی بجبرئیل یا بانام اعظم که عیسی بان مرده زنده میکرد یا با انجیل

غلف بمعنی مغلوف است مثل خلق بمعنی مخلوق یعنی پوشیده شده و منع کرده شده بپرده خلقیه و مستفاد است از اغلف که ختنه نشده باشد و بعضی گفته اند که غلف در اصل غلف بوده بضم لام و آن جمع غلاف است پس تخفیف یافته و ضمه حذف شده و بعضی از قرا غلف بضم خوانده اند

مجرور بیا جار مجرور ظرف لغو متعلق است بلعن هم مضاف الیه کفر فقلیلا

فاء رابطه قلیلا اسم نکره لفظا منصوبست تا مفعول یؤمنون باشد ما زائده یؤمنون

فعل فاعل از باب افعال ممکنست که قلیلا صفت مصدر محذوف باشد باین تقدیر

که ایمانا قلیلا یا صفت زمان محذوف باشد باین تقدیر که زمانا قلیلا یا حین

بوده است که تقلیلا ما یؤمنون یعنی که نشده چون دانی از روی استهزا دلهای

ما صاحب غلافند یعنی پوشیده از فهم و باز داشته شده است از قبول سخن تو

نه چنانست بلکه رانده شده از رحمت خدای تعالی بسبب کافر شدن ایشان پس

اندکی از تکالیف ایمان می آورند و لما جاءهم کتاب من عند الله مصدق

لما معهم و کانوا من قبل یستفتحون علی الذین کفروا فلما جاءهم ما

عرفوا کفروا به فلعنة الله علی الکافرین ولما واو عاطفه لما شرطی جاء

فعل ماضی هم مفعول کتاب اسم فاعل جاء من عند الله من حرف جر عند اسم

معرفه باضافه لفظا مجرور بمن جار مجرور ظرف لغو محلا منصوبست تا مفعول

بواسطه جاء باشد الله مضاف الیه عند و ممکنست این جار مجرور صفت کتاب

باشد مصدق اسم نکره لفظا مرفوعست تا صفت دیگر کتاب باشد لما

لام حرف جر ما موصوله محلا مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو محلا مجرور است تا

در این صورت حالست از فاعل یؤمنون باین تقدیر که یؤمنون و هم قلیلا یعنی ایمان می آورند و حال آنکه ایشان اندک اند و حرف جار حذف شد منصوب شد بجعل فعل بنفسه

یعنی اندکی از تکالیف که ایمان آورده اند که مراد

پس در این صورت جار مجرور ظرف مستقر و متعلق بعامل مقدر خواهد بود تقدیرش چنین لما جاءهم کتاب کائن من عند الله یعنی پس چون که آمد ایشان را کتابی که آن صفت داشت که بود از نزد خدا تعالی و ممکنست که جار مجرور در محل نصب باشد بحالیت از کتاب باین تقدیر که و لما جاءهم کتاب کائنا من عند الله یعنی پس چون که آمد ایشان را کتابی حالا که بود از نزد خدا

و عند جار مجرور را ظرف لغو و متعلق بجاء دانستن خالی از اشتباهی نیست چنانچه از تقریر ما ظاهر میشود والعلم عند الله

تا مفعول بواسطه مصدقا باشد معهم اسم معرفه باضافه لفظا منصوب بنابر
ظرفیت هم مضاف الیه مع وکانوا واو عاطفه کانوا فعل ناقص واو اسم من قبل
مضغر فیه قبل اسم از اسماء مقطوع عن الاضافه محلا مجرور اینجا ظرف
مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوب تا مفعول بواسطه عامل مقدر باشد
و اینجا مجرور با عامل مقدر محلا منصوب تا خبر کانوا باشد یستفتحون فعل
فاعل از باب استفعال علی الذین علیهم جز الذین اسم موصول و اینجا مجرور
مفعول بواسطه یستفتحون کفروا فعل فاعل و اینجمله صله الذین فلما فا عاطفه لما
شرطی جاءهم جاء فعل فاعل هم مفعول شد ما عرفوا ما لفظا فیه عرفوا فعل فاعل
کفروا فعل فاعل به و اینجا مجرور مفعول بواسطه و اینجمله جزو جواب شرط
فلعنة فاء رابطه لعنة اسم معرفه باضافه لفظا مرفوع تا مبتدا باشد
الله اسم مضاف الیه لعنة علی الکافرین علیهم جز الکافرین اسم نکره لفظا
مجرور بعلی جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر محلا منصوب تا مفعول
بواسطه عامل مقدر باشد اینجا مجرور با عامل مقدر محلا مرفوع تا خبر
مبتدا باشد یعنی و چون آمد ایشان را قرآن از نزد خدای تعالی تصدیق
کننده مر آن کتاب که با ایشان است نگرویدند و بودند جهودان از پیش نزول

قرآن

قرآن طلب فتح و نصرت میکردند بدین کتاب و صاحب او برانانکه نگرویده بودند پس
چون آمد بایشان آنچه شناخته بودند از بعثت محمد او و قرآن را نگرویدند آن
از حسد و حرص و حب ریاست بس دوری از رحمت خدای تعالی بر ناگروندگان
باد که بدانش خود کار نکردند و عناد و رزیدند بئسما اشتروا به انفسهم
ان یکفروا بما انزل الله بغیا ان ینزل الله من فضله علی من یشاء
من عباده فباءو بغضب علی غضب وللکافرین عذاب مهین بئس
از افعال ذم مقصد ذم ما نکره تامه محلا منصوب تا تمیز باشد احتمال دارد
که ما موصوله باشد اشتروا صله یا اینکه ما نکره موصوفه اشتروا صفت دیگر
دو صورت فاعلش مستتر است اشتروا فعل فاعل از باب افتعال به مفعول
بواسطه انفسهم انفس اسم معرفه باضافه لفظا منصوب تا مفعول اشتروا
باشد هم مضاف الیه انفس و این جمله بتاویل مصدر محلا مرفوع تا خبر مبتدا
باشد که بئسما کفر اشتروا به انفسهم ان یکفروا ان ناصبه یکفروا فعل فاعل
و اینجمله مخصوص بذم باشد و ممکن است که این جمله بتاویل مصدر است تا خبر
مبتدا باشد و این جمله اشتروا به مخصوص بذم بما با حرف جر ما موصول محلا مجرور
بباء جار مجرور ظرف لغو محلا منصوب تا مفعول بواسطه یکفروا باشد

انزل فعل ماضی از باب افعال الله فاعلش بغیا مفعول له ان ینزل ان نا

ینزل فعل مضارع از باب تفعیل الله فاعلش من فضله مجرور فضل معرفه

باضافه لفظا مجرور بمجار مجرور ظرف لغو متعلق بینزل مضاف الیه علی من یشاء

علی حرف جر من نکره موصوفه محلا مجرور بعلی جار مجرور ظرف مستقر لصفت

فضل باشد یشاء فعل فاعل صفت من اگر من موصوله باشد یشاء صله عایدش

محذوفست من یشاءوی بوده است من عباده مفعول بواسطه ها مضا

الیه فباءو فاء عاطفه رابطه باءو فعل فاعل بغضب ظرف مستقرست تا حال

باشد از فاعل باءو علی غضب ظرف مستقرست تا صفت باشد وللکافرین

ظرف مستقرست تا خبر مبتدا باشد یا ظرف لغواست تا مفعول بواسطه فعل محذوف

باشد عذاب مبتدا باشد مهین خبر احتمال دارد که عذاب فعل فاعل محذوف

باشد مهین صفت ترجمه آیه سابق اینست و چون آمد ایشان را کتاب

از جانب خدای تعالی راست از برای آنچه با ایشانست و بودند ایشان

از پیش که طلب فتح و نصرت میکردند بر آنکسانیکه کافر شدند پس چون آمد

ایشان را نشناختند و کافر شدند باو پس لعنت خدا باد بر کافران و ترجمه آیه

ثانیه اینست که بد چیزیست که فروختند ایشان باو نفسهای خود را اینکه کافر

میشوند و ایشان مصاحب خشمهای خدا تعالی بودند

میشوند

میشوند با آنچه فرو فرستاده خدای تعالی از برای بغی و طاغی بودن ایشان

اینکه فرو میفرستد خدای تعالی از فضل خود بر کسی که میخواهد از بندگان

خود پس برگشتند ایشان بغضب بر غضب و از برای کافران عذاب مهیا کرده شده

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ

بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنبِيَاءَ اللَّهِ مِن

إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ واذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست

بر ظرفیت قیل فعل ماضی مجهول ضمیر در و مستترست تا مفعول لم یسم فاعله باشد لهم

مفعول بواسطه آمنوا فعل امر حاضر واو فاعلش بما با حرف جر ما موصوله مفعول

بواسطه آمنوا باشد انزل فعل الله فاعل این جمله صله قالوا فعل و فاعل

نؤمن فعل ضمیر در و مستترست تا فاعلش باشد بما مفعول انزل فعل مجهول

علینا مفعول بواسطه و یکفرون واو عاطفه یکفرون فعل فاعل بما

مفعول او بواسطه وراءه اسمیست معرفه باضافه محلا منصوبست بر ظرفیت

ها مضاف الیه و هو واو حالیه هو مبتدا الحق خبر مصدقا حالست از مبتدا

لما جار مجرور مفعول بواسطه معهم اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست

بر ظرفیت هم مضاف الیه قل فعل امر حاضر فلم فا فاء عاطفه لام حرف جر

ماء استفهامیه مفعول بواسطه قل تقتلون فعل فاعل انبیاء الله
اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول تقتلون باشد الله
مضاف الیه من قبل من حرف جر قبل ظرفیت از ظروف مقطوعة عن الاضافه
مفعول بواسطه تقتلون باشد ان کنتم ان ان شرطی کنتم فعلیست از افعال
ناقصه تم اسمش مؤمنین اسم نکره لفظا منصوبست تا خبر کنتم باشد یعنی
وهرگاه گفته شود از برای ایشان که ایمان بیاورید شما بانچه که فرستاده
است خدا تعالی بگویند ایشان ایمان آوردیم بیاوریم ما بانچه که فرو فرستاده
شده است بر ما و کافر میشوند ایشان بانچه که پس اوست وحال آنکه حق تعالی
و راست از برای آنچه که با ایشان است بگو ای محمد صلی الله علیه و آله چرا
کشتید شما پیغمبران را از پیش اگر هستید شما گرویدگان وَلَقَدْ جَاءَكُمْ
مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ وَلَقَدْ
واو عاطفه لام موطی قسم قد تحقیقی جاء فعل ماضی کم مفعولش موسی
تقدیرا مرفوعست تا فاعلش باشد بالبینات مفعول بواسطه ثم عاطفه
اتخذتم فعل فاعل از باب افتعال العجل مفعول من بعد مفعول بواسطه
ها مضاف الیه وانتم واو حالی انتم ظالمون خبر یعنی و هر آینه شما

موسی ظاهره بعد از آن فر کرفتید شما گوساله را و بعد از حضرت موسی
عام وحال آنکه شما ظلم کننده کانید وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ
الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأُشْرِبُوا
فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ
وَإِذْ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت اخذنا
فعل فاعل میثاقکم مفعول کم مضاف الیه میثاق ورفعنا واو عاطفه
رفعنا فاعل فوقکم مفعول کم مضاف الیه فوقا الطور مفعول دیگر
خذوا فعل فاعل احتمال مفعول فعل محذوف و نظاره که قلنا خذوا ما آتینا
کم ما موصوله محلا منصوبست تا مفعول خذوا باشد آتینا فعل فاعل کم
مفعول بقوة ظرف مستقر است تا حال باشد از فاعل خذوا واسمعوا
واو عاطفه اسمعوا فعل فاعل قالوا فعل فاعل سمعنا فعل فاعل وعصینا واو
عاطفه عصینا فعل فاعل واشربوا فعل و فاعل الجمله محلا منصوبست تا مفعول
قالوا باشد فی قلوبهم مفعول بواسطه هم مضاف الیه العجل مفعول بکفرهم
مفعول بواسطه دیگر هم مضاف الیه قل فعل امر حاضر بئسما بئس فعل ذم
ما نکره تامه محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و جمله یامرکم به ایمانکم مخصوص

درجلب امکان میگوید ایمان بتورات داریم

والله لقد جاءکم موسی

بدانکه احتمال دارد که ما مصدریه موصوله باشد یا امرکم به ایمانکم صفتش احتمال دارد که ما موصوله
باشد یا امرکم به صله احتمال دارد که ما مصدریه باشد جمله یا امرکم به را ابتدا و بیل تا خبر مبتدا
باشد یامرکم فعل فاعل مفعول به مفعول بواسطه ایمانکم فاعل کم مضاف الیه ان کنتم
ان ان شرطیه کنتم فعل و اسم مومنین اسم نکره محلا مرفوعست منصوبست تا
خبر کنتم باشد یعنی و یاد کنید ای بنی اسرائیل وقتی را که فرا گرفتیم ما میثاق شما
و بلند کردیم ما بالای شما الکوه طور گفتیم ما که فرا گیرید شما انچه دادیم ما شما را
بقوت و بشنوید شما گفتند ایشان که شنیدیم ما و عصیان کردیم ما و اشامانیده
شدند ایشان در دلها خودشان گوساله را بسبب کفر ایشان بگوی حضرت
محمد صلی الله علیه و سلم بد چیزیست که امر میکند شما را ان چیز ایمان شما یعنی کفر اگر
اگر هستید شما مومنان قل ان کانت لکم الدار الاخرة خالصة من دون
الله الناس فتمنوا الموت ان کنتم صادقین قل فعل امر ان ان شرطی
کانت فعلیست از افعال ناقصه لکم ظرف لغو است متعلق بکانت الدار
الاخرة صفت الدار احتمال دارد که لکم متعلق باشد بعد عند ظرف مستقر
باشد تا خبر کانت باشد خالصة حال باشد از فاعل محذوف احتمال دارد که صفت
خالصة باشد عند حال باشد از فاعل محذوف من دون الناس من حرف جر

دون

٧٥

دون اسمیست معرفه بالاضافه لفظا مجرور بمن جار و مجرور ظرف لغو متعلق
بخالصة الناس مضاف الیه فتمنوا الموت فا رابطه تمنوا فعل امر حاضر واو
فاعلش الموت مفعول ان شرطی کنتم از افعال ناقصه تم اسمش صادقین خبر
یعنی بگوی ای محمد صلی الله علیه و آله اگر هست از برای شما خانه آخرت نزد خدای
تعالی حالکونی که خالص باشد از غیر مردمان پس آرزو کنید شما موت را اگر هستید
شما راست گویان ولن یتمنوه ابدا بما قدمت ایدیهم والله علیم بالظالمین
واو عاطفه لن ناصبه یتمنوه فعل فاعل مفعول ابدا مفعول دیگر بش بما با جاره
ما ما موصوله مفعول بواسطه یتمنوه قدمت فعل ماضی صله اما اگر ما ما موصوله
باشد قدمت صفت احتمال ما مصدریه دارد جمله فعل و فاعل تا ابتاویل مصدر
ایدیهم تقلیم مرفوعست تا فاعلش باشد هم مضاف الیه الله واو عاطفه
مبتدا علیم خبر بالظالمین ظرف لغو متعلق بعلیم یعنی و آرزو نخواهید
کرد شما او را هرگز بانچه مقدم داشته است ایشان و خدا داناست بظالمان
ولتجدنهم احرص الناس علی حیوة ومن الذین اشرکوا یود احدهم
لو یعمر الف سنة وما هو بمزحزحه من العذاب ان یعمر والله
بصیر بما تعملون و لتجدنهم واو عاطفه لام موطی قسم تجدن فعل

مضارع مؤکد بنون ثقیله هم مفعول اش احرص مفعول دیگر الناس مضاف
الیه احرص علی حیوة جار مجرور ظرف لغو متعلق با احرص ومن الذین واو
عاطفه من الذین ظرف لغو متعلق با احرص عطفست با الناس احتمال دارد
که ظرف مستقر باشد تا مبتدا باشد اشرکوا صله یود خبر باشد الذین یا خبر
تجدنهم لو یعمر لو بمعنی ان یعمر فعل الف مفعول سنة نکره لفظا مجرور تمیز است
تا مضاف الیه الف باشد وما هو واو عاطفه ما ما موصوله هو ضمیر بارز مرفوعست
تا مبتدا باشد راجع است با احدهم بمزحزحه با حرف جر ظرف مستقر است تا خبر
هو ضمیر بارز مرفوعست تا مبتدا باشد له جع من العذاب مفعول بواسطه
مزحزحه باشد ان یعمر ان ان ناصبه یعمر فعل فاعل مزحزحه والله واو
عاطفه الله مبتدا بصیر خبر بما حرف جر ما موصوله مفعول بواسطه بصیر
یعملون فعل فاعل این جمله صله ما یعنی هر آینه یبینی تو ایشان را حریص
ترین مردمان بر زندگان وحریص کسانی که شرک آوردند ایشان دوست میدارد
یکی از ایشان اینکه عمر کرده شود هزار سال و نیست آن دور کننده خود از
عذاب این که عمر کرده شود وخدا بیناست با انچه که میکنید شما قل من کان
عدوا لجبریل فانه نزله علی قلبک باذن الله مصدقا لما بین یدیه

ما موصوله نیست بلکه مشبهه بلیس است وهو اسم ما وبمزحزحه خبرش است ~

مزحزح اسم فاعل است از باب رباعی مجرد مثل مدحرج وموافق قاعده هرگاه اسم فاعل مضاف معمول خود شده باشد کسب تعریف از معمول خود نمیکند زیرا اضافه معنویه نیست بلکه اضافه لفظیه است که مراد ازان تخفیف است چه در اصل وما هو بمزحزح له من العذاب بوده بجهت تخفیف تنوین از بمزحزح ولام را از له حذف کردند واضافه شده مزحزح بضمیر که مفعول است پس مزحزحه شد بتکلم خود باقیست

وجود باء بمزحزحه باء زائده است ومفید تاکیدست معنای تحقیق بر تقدیر چنین است که وما هو مزحزحه من العذاب یعنی ونیست احدی نجات دهنده ودور کننده او از عذاب ودر عبارت متن اشتباهی شده والله اعلم

وهدی

وهدی وبشری للمؤمنین قل اسم حاضر درو مستتر است تا فاعلش باشد
من من شرطی کان فعلیست از افعال ناقصه ضمیر در و مستتر است تا اسمش
باشد عدوا اسمیست نکره لفظا منصوبست تا خبرش باشد این جمله
جمله شرطیت جزایش محذوف است باین تقدیر است که فلیمت غیظا
لجبریل لام حرف جر جبریل اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور بلام جار
مجرور بلام جار مجرور ظرف لغو متعلق است بعدوا فانه فاء رابطه
ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل ها اسمش نزله فعل فاعل مفعول
این جمله خبر ان علی قلبک مفعول بواسطه کاف مضاف الیه قلب باذن
الله ظرف مستقر است تا حال باشد از فاعل نزل الله مضاف الیه اذن
مصدقا حالست از مفعول نزل لما ظرف متعلق بمصدقا بین ظرفست
تا صله ما باشد یدیه یدی اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور است تا مضاف الیه
بین باشد وهدی واو عاطفه هدی اسمیست نکره تقدیرا منصوبست
تا حال باشد از مفعول نزل وبشری واو عاطفه بشری اسمیست نکره تقدیرا
منصوبست تا عطف باشد بهدی للمؤمنین ظرف لغو متعلق ببشری
یعنی بگوای محمد علیه السلام والله هر کسیکه باشد دشمن از برای جبرئیل پس بدرستیکه

وبعضی گفته اند جواب شرط فهو عدو لنا فانا عدو او است چنانچه از آیه ما بعد ظاهر میشود وبعضی گفته اند فانه نزله جواب شرط والله اعلم

ضمیر راجع است بقرآن هر چند که پیش از این قرآن مذکور نشده اما بجهت شهرت وبزرگی شان قرآن گویا احتیاج بذکر او نبوده ~

تقدیر کائنا باذن الله

باعتبار عاملش تقدیر چنین است که مصدقا للذی حصل بین یدیه پس حصل عامل است ودر بین وصله ما موصول است وعاید ضمیر مستتر است که در حصل مستکن است

جبرئیل فرود آورده است قرآن را بر دل تو بفرمان خدا تعالی حال کونی
که ان قرآن حقست برای انچه میان دستها وست وحال انکه هدایت وبشا
رتست از برای مومنان من کان عدوا لله وملائکته ورسله وجبرئیل
ومیکائیل فان الله عدو للکافرین من شرطی کان از افعال ناقصه
ضمیر درو مستتر است تا اسمش باشد عدوا خبرش لله ظرف لغو متعلق بعدا
وملائکته واو عاطفه ملائکته اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرورست تا
مضاف الیه باشد ورسله واو عاطفه رسله عطفست بالله وجبرئیل
واو عاطفه جبرئیل اسمیست معرفه باضافه بعلم لفظا مجرورست تا عطف
باشد برسله ومیکال واو عاطفه میکال اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرورست تا
عطف باشد بجبرئیل فان الله فا رابطه ان حرف مشبهة بالفعل الله اسمش
عدو خبر للکافرین ظرف لغو متعلق بعدو یعنی هر کسیکه باشد دشمن
از برای دشمن خدا وملائکه خدا ودشمن پیغمبران خدا ودشمن جبرئیل
ومیکائیل پس بدرستیکه خدا دشمن است از برای کافران ولقد انزلنا
الیک آیات بینات وما یکفر بها الا الفاسقون ولقد واو عاطفه
لام موطئ قسم قد فد تحقیقی انزلنا فعل فاعل الیک مفعول بواسطه آیات

جمله فان الله عدو للکافرین در محل جزم تا جواب شرط باشد

بتقدیر والله لقد انزلنا

استثناء مفرغ است وتقدیرش چنین است که وما یکفر بها الا الفاسقون یعنی کافر نمیشوند احدی مگر فاسقان

معفول

مفعول بینات دیگر وما یکفرون واو عاطفه ما نافیه یکفر
فعل مضارع بها مفعول بواسطه الا استثنا الفاسقون اسمیست معرفه
بالف لام لفظا مرفوعست تا فاعلش باشد یعنی هر آینه بتحقیق که فرو
فرستادیم ما بسوی تو بسوی ایات واضحات را وکافر نمیشود بان آیات
مگر فاسقان را او کلما عاهدوا عهدا نبذه فریق منهم بل اکثرهم لا
یومنون همزه استفهام واو عاطفه کلما ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست
بر ظرفیت عاهدوا فعل فاعل عهدا مفعول مطلق نبذه فعل فاعل مفعول
فریق فاعل منهم مفعول بواسطه بل عاطفه اکثرهم اسمیست معرفه با
ضافه لفظا مرفوعست تا عطف باشد بنبذه هم مضاف الیه لا یومنون لا
فعل فاعل یعنی ایا هر وقتی که عهد کردند عهد بیر انداخت کردند انرا فرقه
از ایشان بلکه بیشترین ایشان ایمان نمی آورند ولما جاءهم رسول من عند
الله مصدق لما معهم نبذ فریق من الذین اوتوا الکتاب کتاب
الله وراء ظهورهم کانهم لا یعلمون ولما واو عاطفه لما ظرف
مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت جاء فعل ماضی هم مفعول رسول فاعل
من عند الله ظرف مستقر است تا صفت رسول باشد مصدق صفت

کلما بتقدیر ...

و عامل در ظرف نبذه است و ممکنست که عامل عاهدوا باشد

و عامل در ظرف نبذه است

دیگر لما ظرف متعلق بمصدق معهم منصوبست برظرفیت تا مفعول فعل محذوف
باشد کما لما کان معهم نبذ فعل فریق من الذین مفعول بواسطه اوتوا فعل ماضی
مجهول واو فاعل الکتاب مفعول کتاب الله اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا مفعول نبذ باشد الله مضاف الیه وراء منصوبست برظرفیت ظهور مضاف
الیه وراء هم مضاف الیه ظهور کانهم کان حروف مشبهة بالفعل هم اسم لا یعلمون
لا نافیه یعلمون فعل فاعل این جمله خبر کان و چون که آمد ایشان را حضرت رسول
صلعم که این صفت دارد که از نزد خداست و این صفت دارد که راست سازنده چیزیکه با ایشان
است انداختند فرقه از آنکسانیکه داده شد مر ایشانرا کتاب کتاب خدا انداختند
در پشتهای خود گویا که ایشان ندانستند ایشان اتبعوا ما تتلوا الشیاطین علی
ملک سلیمان وما کفر سلیمن ولکن الشیاطین کفروا یعلمون الناس
السحر وما انزل علی الملکین ببابل هاروت وماروت اتبعوا فعل فاعل
موصوله مفعول تتلوا فعل مضارع معرف مذکر مخاطب الشیاطین فاعل علی ملک
مفعول بواسطه تتلوا سلیمن اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور است تا مضاف
الیه ملک باشد وما کفر واو عاطفه ما نافیه کفر فعل ماضی سلیمن فاعلش
ولکن واو عاطفه لکن حروف مشبهة بالفعل الشیاطین اسمش کفروا فعل فاعل

این جمله خبر لکن یعلمون فعل و فاعل الناس مفعول این جمله حالست از شیا
طین یا حالست از فاعل کفروا وما انزل واو عاطفه ما موصوله محلا منصوبست
تا عطف باشد بالسحر یا بتتلوا الشیاطین یا بملک الشیاطین انزل فعل علی الملکین
مفعول بواسطه ببابل با حرف جر بابل اسمیست معرفه بعلم ظرف لغو متعلق

[illegible]

... واو عاطفه ما ما نافیه یعلمان فعل فاعل من احد مفعول بوا
سطه حتی یقولا حتی ناصبه یقولا فعل فاعل و این جمله محلا مجرور بحتی تا متعلق باشد
بیعلمان انما انّ حرف مشبهة بالفعل ما کافه نحن مبتدا فتنة خبر فلا تکفر

دیگر لما ظرف متعلق بمصدق معهم منصوبست بر ظرفیت تا مفعول فعل محذوف باشد که لما کان معهم نبذ فعل فریق من الذین مفعول بواسطه اوتوا فعل ماضی مجهول واو فاعل الکتاب مفعول کتاب الله اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست مضاف الیه وراء منصوبست بر ظرفیت ظهور مضاف ...

موصوله منصوب ...

مفعول بواسطه تتلوا سلیمن اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور است مضا الیه ملک باشد وما کفر واو عاطفه ما نافیه کفر فعل ماضی سلیمن فاعلش ولکن واو عاطفه لکن حروف مشبهة بالفعل الشیاطین اسمش کفروا فعل فاعل

این جمله خبر لکن یعلمون فعل وفاعل الناس مفعول این جمله حالست از شیاطین یا حالست از فاعل کفروا وما انزل واو عاطفه ما اسم موصول محلا منصوبست تا عطف باشد بالسحر یا بتتلوا الشیاطین یا بلیکن الشیاطین انزل فعل علی الملکین مفعول بواسطه ببابل با حرف جر بابل اسمیست معرفه بعلم ظرف لغو متعلق بملکین هاروت اسمیست معرفه بعلم لفظا مجرور است تا بدل باشد ملکین وماروت واو عاطفه لفظا مجرور است تا بدل باشد از ملکین یعنی میپیروی کردند ایشان انچه را که خواندند شیاطین در زمان پادشاهی حضرت سلیمان علیه السلام وکافر نبود سلیمان علیه السلام ولیکن شیاطین کافر بودند تعلیم میکردند مردم را سحر وانچه که فرود آمده شد بر دو ملک در زمین بابل که آن دو ملک هاروت وماروت بودند وما یعلمان من احد حتی یقولا انما نحن فتنة فلا تکفر فیتعلمون منهما ما یفرقون به بین المرء وزوجه وما هم بضارین به من احد الا باذن الله وما یعلمان واو عاطفه ما نافیه یعلمان فعل فاعل من احد مفعول بواسطه حتی یقولا حتی ناصبه یقولا فعل فاعل واین جمله محلا مجرور بحتی تا متعلق باشد بیعلمان انما انّ حرف مشبهة بالفعل ما کافه نحن مبتدا فتنة خبر فلا تکفر

فا عاطفه لا ناهیه فیتعلمون فعل فاعل و این فعل فاعل محلا مرفوعست تا عطف
باشد بتکفروا یا بتعلمون او لیا بیعلمان منهما مفعول بواسطه ما یفرقون
ما اما نافیه یفرقون فعل فاعل به مفعول بواسطه بین اسمیست معرفه
باضافه لفظ مجرور است تا عطف باشد بمرء مفعول یفرقون باشد المرء
مضاف الیه و زوجه اسمیست معرفه لفظ مجرور تا عطف باشد بمرء وما هم
واو عاطفه ما اما مشبهه بلیس هم اسمش بضارین باحرف جر ضارین اسم نکره
لفظ مجرور بیا معنا منصوبست تا خبر ما باشد به ظرف لغو متعلق بضارین
من احد نیز ظرف لغو متعلق بضارین الا لا استثنا باذن الله ظرف
لغو متعلق بلحد الله اسم معرفه بعلم مضاف الیه یعنی و تعلیم نکرده اند
ایشان هیچکس را تا اینکه گفتند ایشان اینست و جز این نیست که ما امتحان
ایم از جانب خدا پس کافر مشو تو پس تعلیم گرفتند ایشان از این دو تا آنچیز که
جدایی میکند بسبب آن چیز درمیان زن و مردان و نبودند
ایشان خالی بآن هیچکس مگر باذن خدا تعالی و یتعلمون ما یضرهم
ولا ینفعهم ولقد علموا لمن اشتریه ما له فی الآخرة من خلاق ولبئس
ما شروا به انفسهم لو کانوا یعلمون و یتعلمون واو عاطفه یتعلمون فعل فاعل

ما موصوله مفعول یضرهم فعل فاعل هم مفعول ولقد واو عاطفه لا
ابتدا قد تحقیقی علموا فعل فاعل لمن لام ابتدا من موصوله محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد اشتریه ماله فی الآخرة من خلاق این جمله صله ما و کون من
شرطی باشد لهذا این جمله ماله فی الآخرة من خلاق خبرست اشتریه فعل
فاعل و مفعول ماله ما اما مشبهه بلیس له ظرف مستقرست تا اسمش
باشد فی الآخرة ظرف لغو متعلق بخلاف من خلاق من من زایده
مؤکده خلاق اسمیست نکره لفظ مجرور بمن معنا منصوبست تا خبر ما باشد
ولبئس واو عاطفه لام لام بئس فعل ذم ضمیر در و مستترست تا فاعلش باشد
ما اما نکره تامه منصوبست تا تمیز بئس باشد شروا به انفسهم مخصوص
بذم باشد یا ما موصوله اشتروا به صله ما یا ما موصوفه باشد درین صورت
مخصوص بذم محذوفست شروا فعل و فاعل به مفعول بواسطه انفسهم
مفعول هم مضاف الیه انفس لو کانوا لو لو شرطی کانوا فعلیست از افعال ناقصه
واو اسمش یعلمون فعل فاعل این جمله محلا منصوبست تا خبر کانوا باشد
یعنی و تعلیم میگیرند ایشان آنچه که ضرر میکند ایشان را و نفع نمیکند
ایشان را و بتحقیق دانستند ایشان هر آینه کسی که بخرد آن را نیست از

کلام قسم تقدیره والله لقد علم

جمله اشتریه صله من است و جمله ماله
فی الآخرة من خلاق جواب
قسم

من زایده است متعلق بمحذوف
تقدیره چنین است و ما خلاق
حاصل له فی الآخرة

از برای او در آخرت نصیبی و هر آینه بد چیزیست که فروختند بآن چیز
نفسهای خود را اگرچه هستند ایشان که میدانند ولو انهم آمنوا واتقوا
لمثوبة من عند الله خیر لو کانوا یعلمون ولو انهم واو عاطفه لو لو
شرطی باین تقدیر که ولو وقع ایمانهم ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
هم اسم آمنوا فعل فاعل واتقوا واو عاطفه اتقوا فعل فاعل لمثوبة
لام ابتدا مثوبة اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد من
عند الله ظرف مستقرست تا صفت مثوبة باشد الله مضاف الیه عند خیر
اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد لو لو شرطی کانوا فعلیست
از افعال ناقصه واو اسم یعلمون این جمله فعل فاعل خبر یعنی و اگر اینکه
ایشان ایمان آوردند و پرهیز کردند هر آینه ثوابی بند از جانب خدای تعالی
بهترست هرچند که هستند که میدانند یا ایها الذین آمنوا لا تقولوا راعنا
وقولوا انظرنا واسمعوا وللکافرین عذاب الیم یا ایها یا حرف ندا ای منادی
موصول لفظا مرفوعست تا منادی باشد ها حرف تنبیه بعوض مضاف
الیه الذین اسم موصول محلا مرفوعست تا صفت ای باشد یا ایها کلمه توسط
الذین منادی آمنوا فعل فاعل لا تقولوا لا ای ناهیه تقولوا فعل فاعل راعنا

مثوبة و ثواب و ثوب مصدر اند از ثاب یثوب و ثواب بمعنی مزد نیک دادن است و مثوبه نقیض عقوبه است ... از چیزی مثلا مزد نیک ... مخصوص ...

و لیاس شده است ... و بحسب ترکیب کلام لمثوبة لام ابتدا و مثوبة مبتدا و خیر خبرش و جار و مجرور من عند الله ظرف مستقرست بتقدیر حاصلة من عند الله و در محل رفع است تا صفت مثوبة باشد ...

ظاهر معنی است که و اگر ثابت شود اینکه بتحقیق ایشان آوردندی کتاب خدا و محمد صلی الله علیه وآله و پرهیز کردندی از سحر و کفر و معاصی هر آینه ثواب داده میشدند ... منه دام ظله

فعل امر مفعول قولوا واو عاطفه قولوا فعل فاعل انظرنا فعل و نا مفعول واسمعوا
واو عاطفه اسمعوا فعل فاعل للکافرین واو استیناف للکافرین ظرف مستقرست
تا خبر مبتدا باشد عذاب مبتدا الیم صفت یعنی ای جماعتی که ایمان آوردید
شما مگوئید شما راعنا را مراد از شما دشنام گوئیست و بگوئید که نظر
کن تو ما را و بشنوید شما و از برای کافرانست عذاب دردناک ما یود الذین
کفروا من اهل الکتاب ولا المشرکین ان ینزل علیکم من خیر من
ربکم والله یختص برحمته من یشاء والله ذو الفضل العظیم
ما یود فعل مضارع الذین اسم موصول محلا مرفوعست تا فاعل باشد
کفروا فعل فاعل این جمله صله من اهل ظرف لغو متعلق بکفروا الکتاب
مضاف الیه اهل ولا المشرکین واو عاطفه لا نافیه المشرکین عطفست
بالکتاب ان ینزل ان ان ناصبه ینزل فعل علیکم مفعول بواسطه من
زایده مؤکده خیر اسمیست نکره لفظا مجرور بمن معنا مرفوعست مفعول
بجا فاعل ینزل باشد این جمله منصوبست تا مفعول یود باشد من ربکم ظرف
مستقرست تا حال باشد از محل خیر یا ظرف لغو متعلق بخیر والله واو
عاطفه الله مبتدا یختص جمله فعل فاعل محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد

جار و مجرور من اهل الکتاب ظرف مستقر و متعلق بعامل مقدر و در محل نصبست تا حال باشد از فاعل کفروا و تقدیرش ما یود الذین کفروا کائنین من اهل الکتاب یعنی دوست نمیدارند جماعتی که کافر شدند حالا که ایشان هستند از اهل کتاب که مراد یهود است و در متن جار و مجرور را صفت دانسته اند و ظاهرا غلط است چه هرگاه صفت کفروا باشد صفت فاعل او خواهد بود و فاعل کفروا ضمیرست و موافق قاعده ضمیر صفت واقع نمیشود چنانکه گفته اند المضمر لا یوصف ولا یوصف به والله اعلم

برحمته مفعول بواسطه ها مضاف الیه رحمت من یشاء من من موصوله

محلا منصوبست تا مفعول یختص باشد یشاء فعل مضارع ضمیر در وستتر است

تا فاعلش باشد والله واو عاطفه الله مبتدا ذو اسمیست معرفه باضافه

لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد الفضل مضاف الیه ذو الفضل باشد

العظیم صفت الفضل یعنی دوست نمیدارند انانکه کافر شدند از اهل کتاب

یعنی جهودان و ترسایان و نه بت پرستان انکه فرو فرستاده شود بر شما

ای مؤمنان هیچ نیکوی یعنی وحی و قرآن و جامع همه چیزها از پروردکار

شما و خدا تعالی خاص میکرداند بنبوت و وحی خود هر کرا میخواهد و خدا

تعالی خداوند بخشش و بزرکست ما ننسخ من آیة او ننسها نأت بخیر

منها او مثلها الم تعلم ان الله علی کل شیء قدیر ما شرطی ننسخ

فعل مضارع من آیة مفعول بواسطه او عاطفه ننسها فعل مضارع ها

مفعولش نأت فعل مضارع جواب شرط بخیر مفعول بواسطه منها متعلق است

بنأت او مثلها او عاطفه مثل اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرورست

تا عطف باشد بآیة ها مضاف الیه الم تعلم همزه استفهامیه لم جازمه تعلم

فعل مضارع ان حرف ننسخ از حروف مشبهة بالفعل الله اسمش علی کل ظرف لغو

منقول

ما اسمیست که قایم مقام ان شرطیه است واو
در موضع نصب است تا مفعول ننسخ باشد
و ننسخ لفظا مجزوم است بشرط و ننسها نیز
مجزوم است بشرط چه در اصل
ننسی بوده و نات در اصل
نأتی بود و یا بجزم
ساقط شد تا
جواب
شرط باشد
بعضی کفته اند من زایده است و تقدیرش ما ننسخ
آیة و بعضی برانند که من تبعیض است و تقدیرش
ما ننسخ شیئا من آیة

٨١

متعلق بقدیر شیء مضاف الیه کل قدیر اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر ان

باشد انچه منسوخ میسازیم از آیات قرآن بنا بر مصالح خلق یا فراموش میکردانیم

ان را از دلها میبریم پس انکه اول بدلها فرستادیم می آوریم بهتر از ان خواه

ان آیه یا مانند ان دیکر باشد که عمل بان باید کرد یا ترک عمل و باشد یاد داشتی

نسخ است خطاب با منکر انکه خدا تعالی بر همه چیز توانا بر کمال است الم

تعلم ان الله له ملك السموات والارض وما لكم من دون الله

من ولی ولا نصیر الم تعلم همزه استفهامیه لم جازمه تعلم فعل

مضارع ان حرف مشبهة بالفعل الله اسمش له ظرف مستقر است تا خبر

مبتدا باشد این مبتدا و خبر خبر ان ملك اسمیست معرفه باضافه لفظا

مرفوعست تا مبتدا باشد السموات مضاف الیه ملك والارض واو عاطفه

الارض عطف بسموات وما لكم واو عاطفه ما مشبهة بلیس لكم ظرف مستقر است

تا خبر باشد من دون ظرف مستقر است تا حال باشد از ولی الله مضاف

الیه دون باشد من ولی من زایده مؤکده ولی اسمست نکره لفظا مجرور بمن

معنا منصوبست تا اسم ما باشد ولا نصیر واو عاطفه لا زایده مؤکده

نصیر اسمیست نکره لفظا مجرورست تا عطف باشد بولی یعنی آیا نمیدانی انکه

همزه استفهامیه است تقریریست
کویا کفته شده است قد علمت حقیقة ان
الله له ملك السموات والارض یعنی
بتحقیق دانستی از روی حقیقت انکه
خدا تعالی راست پادشاهی
اسمانها و زمین
[illegible]
ما شبیه بلیس و جار و مجرور لكم ظرف مستقر است
متعلق بعامل مقدر و در محل نصب است
تا خبر باشد و من در من ولی زایده مؤکده است
و ولی در موضع رفع است تا اسم ما باشد
و جار و مجرور من دون الله در محل نصب است
تا حال باشد از ولی تقدیرش و ما ولی
کاینا لكم موجودا من دون الله
یعنی و نیست دوستی مر شما را
حالی که بوده باشد موجود
از غیر خدا و ممکنست که من
من ولی دون الله نیز
زایده باشد تقدیرش
و ما ولی دون الله
لكم

خدا از برای اوست پادشاهی آسمانها و زمین و نیست از برای شما از دون
خدا صاحب کار اختیاری و نه یاری کننده أم تریدون أن تسألوا رسولکم
کما سئل موسى من قبل ومن یتبدل الکفر بالإیمان فقد ضل سواء السبیل
ام عاطفه تریدون فعل و فاعل ان تسألوا ان ناصبه تسألوا فعل و فاعل رسولکم
مفعول کم مضاف الیه رسول کما کاف حرف جر ما موصوله مفعول بواسطه تسألوا
سئل فعل موسى فاعل من قبل من حرف جر قبل ظرفیت از ظروف مقطوعة عن
الاضافه مفعول بواسطه سئل و من. واو عاطفه من من شرطی محلا مرفوع
تا مبتدا باشد یتبدل فعل الکفر مفعول بالإیمان مفعول بواسطه و یا ظرف
مستقر است تا حال باشد از مفعول فقد فا رابطه قد قد تحقیقی ضل فعل سواء
ان تقدیر خالی از اشکال نیست
مفعول السبیل مضاف الیه سواء این جمله محلا مرفوع است تا خبر من باشد این
یعنی قصد و ملل و غیره وسط استعمال اسم مشترک و در این جا بمعنی وسط است
جمله خبری شرطیست یعنی بل اراده میکنید شما اینکه سؤال کنید رسول خود را
مثل آنچه که سؤال کرده شد حضرت موسى از پیش و هر که بدل کند کفر را با ایمان پس
بتحقیق که گم شده است در میان راه ودّ کثیر من أهل الکتاب لو یردونکم
من بعد إیمانکم کفارا حسدا من عند أنفسهم من بعد ما تبین لهم
الحق فاعفوا واصفحوا حتى یأتی الله بأمره إن الله على کل شیء قدیر

ودّ فعل

ام به دو قسمت متصله و منقطعه و متصله
مفرقة آنچه است که جمع کرده باشی چنانکه
گویی اضرب ایهم شئت زیدا ام عمرا ام
بکرا یعنی بزن هر یک از ایشان که خواهی
خواهی بزن زید را یا عمرو را یا بکر را
و منقطعه نمیباشد مگر بعد از کلام
چونکه ان بمعنی بل و همزه استفهام
است پس ام در این آیه ام منقطعه
است و تقدیر چنین است
که بل اتریدون یعنی
بلکه آیا اراده کرده
اید
کاف جر و ما حرفیه مصدریه و صله سئل
جمله فعلیه و صله ما و صله و موصول در محل
جر است بکاف و کاف متعلق است بسئل
و جار و مجرور در موضع نصب است
بمصدریه و تقدیر چنین است
کاسم تریدون ان تسألوا رسولکم
کسؤال قوم موسى یعنی بلکه
آیا اراده کرده اید اینکه
سؤال کنید از پیغمبر خود
مانند سؤال قوم
موسى از پیش
محالات
مانند طلب
رویت
و غیر
آن

ودّ فعل کثیر فاعل من أهل حال است از کثیر الکتاب مضاف الیه أهل لو حرف مصدری
ان یردونکم فعل مضارع کم مفعول من بعد ظرف لغو متعلق بیردون إیمان
و بجا و یا جار و مجرور متعلق به مقدر
مضاف الیه بعد کم مضاف الیه إیمان کفارا مفعول یردون حسدا مفعول له من
عند ظرف متعلق بیردون أنفسهم مضاف الیه عند هم مضاف الیه أنفس من بعد
جار و مجرور من عند متعلق است بودّ و بعضی گفته اند متعلق است بحسدا و متعلق شد
ظرف لغو متعلق بیردون ما ما موصوله محلا مجرور است تا مضاف الیه بعد باشد
یا ما مصدریه تبین فعل لهم مفعول بواسطه الحق فاعل فاعفوا فا
رابطه اعفوا فعل و فاعل واصفحوا واو عاطفه اصفحوا فعل و فاعل حتى ناصبه
یأتی فعل الله فاعل این جمله بتأویل مصدر محلا مجرور و حتى جار مجرور ظرف
لغو متعلق با صفحوا بأمره مفعول بواسطه یأتی إن حرفیت از حروف مشبهة
بالفعل الله اسم على حرف جر کل اسم مخصص باضافه شیء مضاف الیه
قدیر اسم نکره خبر ان یعنی دوست داشتند بسیاری از اهل کتاب اینکه
برگردانند ایشان را از بعد ایمان شما کافر کنند و حال اینکه حاسدند
نزد نفسهای خودشان بعد از آنچه که ظاهر شده است از ایشان حق پس
عفو کنید شما و سرزنش مکنید شما تا اینکه بیاورد خدا امر خود بدرستی که
بر همه چیز قادر است وأقیموا الصلوة وآتوا الزکوة وما تقدموا لأنفسکم

در حسدا دو قولست یکی آنکه مفعول مطلق است
باعتبار دلالت جمله ما قبل او و بمعنی که حسدا مصدر است
چه تمنای برگردانیدن مؤمنان بعد از ایمان
بکفر مشعر است بر حسد و کلام باین تقدیر است
که حسد و گم حسدا چنانچه گفته شود که فلان
تمنی لک الشر حسدا یس گویا گفته شده است
که حسدوکم حسدا چه تمنای شر از روی حسد
موهم حسد است و بعضی برآنند که حسدا
مفعول له است گویا گفته شده که برای حسد لکم
کفارا لاجل الحسد
حسد اراده زوال نعمت است از محسود علیه با کراهت
نعمت که محسود علیه در اوست و اراده اینکه
آن نعمت بعینه بحاسد عاید شود و گاه باشد که حاسد
آرزو کند زوال نعمت را از محسود علیه بدون آنکه
آرزو کرده باشد برگشتن آن نعمت را بسوی خودش
آرزو کند محض زوال نعمت را از محسود علیه و
آرزو نکرده باشد که آن نعمت از محسود علیه زایل
شود و بایکدیگر دو نوع حسد بسیار مذموم است
عقلا و نقلا و اما غبطه عبارت است از اراده
مثل نعمتی که غیری دارد باشد و اراده نکرده
باشد زوال آن نعمت را از غیر و اکراه نداشته
باشد بودن آن شخص را دارای نعمت

مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللهِ إِنَّ اللهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ واو عاطفه أَقِيمُوا
فعل فاعل الصلوة مفعول او واو عاطفه آتوا فعل فاعل الزكوة مفعول او وما واو
عاطفه ما اما شرطی بمحل رفع است تا مبتدا باشد تقدموا فعل فاعل لانفسكم
مفعول بواسطه کم مضاف الیه من خیر من زایده خیر اسم معنا منصوب است تا حال
باشد یا معنا مرفوع است تا خبر مبتدا باشد اگر ما موصوله باشد مبتدا است تجدوه
فعل فاعل مفعول عند مفعول دیگر الله مضاف الیه عند جمله تقدموا لانفسکم
من خیر تجدوه عند الله این جمله تجد و ست جزای شرط باشد ان حرف
مشبهه بالفعل الله اسم ش بما با حرف جر ما ما موصوله ظرف لغو متعلق تعملون
تعملون فعل فاعل بصیر اسم نکره لفظا مرفوع است تا خبر ان باشد یعنی و بپا
دارید شما نماز را و بدهید شما زکاة را و انچه که مقدم داشتید شما از برای
نفسهای خود از خیر می یابید شما آن را نزد پروردگار خود بدرستی که بانچه
میکنید شما بیناست وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى
تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ واو استینافیه قالوا
فعل فاعل لن لن ناصبه یدخل فعل مضارع الجنة مفعول الا ادات استثنا
من من موصوله بمحل رفع است تا فاعل یدخل باشد کان از افعال ناقصه ضمیر در و

و گفتند نصاری که داخل نمیشود بهشت را مگر کسی که بوده باشد نصاری و چون معلوم است

ضمیر در و مستتر است تا اسم ش باشد هودا خبر و نصاری عطف است بهودا
تلك اسم اشاره بمحل رفع است تا مبتدا باشد امانی خبر هم مضاف الیه قل
فعل ها تو افعل فاعل برهانکم مفعول کم مضاف الیه ان ان شرطی کنتم فعل
ناقصه تم اسم ش صادقین جزء ایش محذوف است باین تقدیر ان کنتم
صادقین هاتوا یعنی و گویند ایشان که هرگز داخل بهشت نمیشود مگر
کسی که بوده است یهودی یا نصاری اینست آرزوی ایشان بگو ای محمد
بیارید شما دلیلها خود را اگر هستید شما راست گویان بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ
لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
بلی کلمه ایجاب من من شرطی بمحل رفع است تا مبتدا باشد اسلم فعل فاعل
مستتر است وجهه مفعول ها مضاف الیه لله مفعول بواسطه وهو واو
حالیه هو مبتدا محسن خبر فله فا فا عاطفه له ظرف مستقر است تا خبر مبتدا
فاء رابطه جواب شرط است ولام حرف جر ... ضمیر بمحل جر
باشد اجره مبتدا ها مضاف الیه این جمله خبر من عند اسم است معرف با ضا
لفظا منصوب بر ظرفیت ربه مضاف الیه ها مضاف الیه رب و لا واو
عاطفه لا لا مشبهه بلیس خوف اسم ش علیهم مجرور یعنی معنا منصوب است
بر ظرفیت خبر لا باشد و لا واو عاطفه لا نافیه هم اسم ش یحزنون فعل

فاعل این جمله خبر یعنی بلی هر کس که اسلام بیارد و بگرداند روی خود را از برای
خدا و حال آنکه او نیکوکار باشد پس از برای اوست ثواب او نزد پروردگار
خود و نیست ترسی برایشان و نه ایشان محزون میشوند وقالت الیهود
لیست الیهود لیست النصاری علی شیء وقالت النصاری لیست
الیهود علی شیء وهم یتلون الکتاب کذلک قال الذین لا
یعلمون مثل قولهم فالله یحکم بینهم یوم القیمة فیما کانوا فیه
یختلفون واو عاطفه قالت فعل فاعل لیست فعلیست از افعال ناقصه
النصاری تقدیرا مرفوعست تا اسم باشد علی شیء ظرف مستقر است
تا خبر باشد واو عاطفه قالت فعل النصاری تقدیرا مرفوعست تا فاعلش
باشد لیست فعلیست از افعال ناقصه الیهود اسمش علی شیء ظرف مستقر
(بتقدیر لیست الیهود علی شیء)
تا خبرش باشد واو حالی هم مبتدا یتلون فعل فاعل این جمله خبر الکتاب
مفعول کذلک کاف جر و مجرور ذلک جار مجرور متعلق بیتلون یا کاف اسم
(تقدیره مثل ذلک یتلون الکتاب)
باشد محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد ذلک مضاف الیه کاف و قال فعل الذین
فاعل لا نافیه یعلمون فعل فاعل مثل اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست
تا صفت کذلک باشد قولهم مضاف الیه مثل هم مضاف الیه قولهم فالله

وجمله مبتدا وخبر در موضع نصب تا حال باشد از الیهود والنصاری وعامل در حال قالت است

فالله عاطفه

فا فا عاطفه الله مبتدا یحکم فعل ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد بینهم مفعول
هم مضاف الیه بین یوم اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست بر ظرفیت
القیمة مضاف الیه فیما ظرف لغو است متعلق بیحکم کانوا فعلیست از افعال
ناقصه واو اسمش فیه ظرف لغو است متعلق بیختلفون یختلفون فعل
و فاعل این جمله خبر کانوا یعنی گفتند یهودان که نیستند نصاری بر دین
حق و گویند نصاری که نیستند یهودان بر دین حق و حال آنکه ایشان می
خوانند کتاب را مثل اینکه گفتند بجماعتی که نمیدانند مثل قول ایشان پس خدا
تعالی حکم میکند میان ایشان در روز قیامت در آنچه که بودند ایشان در آن
اختلاف میکردند ومن اظلم ممن منع مساجد الله ان یذکر فیها اسمه
وسعی فی خرابها اولئک ما کان لهم ان یدخلوها الا خائفین لهم
فی الدنیا خزی ولهم فی الآخرة عذاب عظیم واو عاطفه من استفهام
محلا مرفوعست تا مبتدا باشد اظلم اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبرش باشد
ممن من حرف جر من موصوله متعلق است باظلم منع فعل فاعل این جمله
صفت من اگر موصول باشد این جمله صله مساجد مفعول الله مضاف الیه
مساجد ان ناصبه یذکر فعل این فعل فاعل حال الله فاعل منع یا بدل از مساجد

یا این جمله بتاویل مصدر متعلق بمنع باین تقدیر است که مِنْ اَنْ یُذْکَرَ فِیهَا
ظرف لغو است متعلق است بیذکر اسمه مفعول بجای فاعل ان یذکر ها مضاف الیه
وَسَعَى واو عاطفه سعى فعل ماضى ضمیر در و مستتر است تا فاعلش باشد فِي خَرَابِهَا
مفعول بواسطه ها مضاف الیه خراب اُولَٰئِكَ اسم اشاره محلا مرفوعست تا مبتدا
باشد ما ما نافیه کَانَ فعلیست از افعال ناقصه لَهُمْ ظرف مستقر است تا اسمش
باشد ان ان ناصبه یَدْخُلُوهَا فعل فاعل این جمله بتاویل مصدر تا خبر کان
باشد کان با اسم و خبر محلا مرفوعست تا خبر اولئک تا مبتدا باشد اِلَّا الا استثنی
خَائِفِينَ اسم نکره لفظا منصوبست تا حال باشد از فاعل یا از مفعول یدخلوها
[illegible]
لَهُمْ ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد فِي الدُّنْيَا ظرف لغو است متعلق
لا و مستقر متعلق عامل مقدر تقدیر عذاب عظیم
بخزی خِزْيٌ اسم نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد واو عاطفه لَهُمْ ظرف
مستقر است تا خبر مبتدا باشد فِي الْآخِرَةِ ظرف مستقر است تا حال باشد از لهم
یا مفعول بواسطه فعل محذوف باشد عَذَابٌ اسم نکره لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد
عَظِيمٌ صفت یعنی کیست که ظالم تر باشد از کسی که منع کند مسجدهای خدا را از برای
اینکه ذکر کرده میشود در آن مسجد اسم خدا تعالی و سعی کرده است در خرابی کردن
ان مساجد این جماعت نیست از برای ایشان اینکه داخل شوند که حال کونی

تا مفعول له باشد باین تقدیر کراهة ان یذکر فیها اسمه
و این را بدل اشتمال میگویند

[illegible]

چون ان با مدخولش در حکم مفرداتست با بدین ان یدخلوها در موضع رفعست تا اسم کان باشد و جار و مجرور لهم ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر و در محل نصب است تا خبر کان باشد و جمله اسم و خبر با متعلقات او در محل رفعست تا خبر مبتدا باشد یعنی اولئک تقدیرش اولئک ما کان دخول المساجد حاصلا لهم الا خائفین یعنی الجماعت نمی باشد داخل شدن مسجدها حاصل برای ایشان در هر حالتی که ترسنده گان باشند و بعضی گفته اند در ینجا کان زائده است و تقدیرش چنین است که اولئک ما لهم ان یدخلوها پس باین تقدیر ان یدخلوها در موضع رفعست تا مبتدا باشد
و لهم خبر و جمله مبتدا و خبر در محل رفعست تا خبر اولئک باشد و بحسب ظاهر اعتبار وا ترسد والعلم عند الله تعالی

ترسان باشند

[illegible]

ترسان باشند از برای ایشان است در دنیا خواری و از برای ایشان است
در آخرت عذاب عظیم وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ وَلِلَّهِ واو عاطفه لله ظرف مستقر است تا خبر مبتدا
باشد الْمَشْرِقُ مبتدا وَالْمَغْرِبُ واو عاطفه المغرب عطفست بالمشرق فَأَيْنَمَا
فا فا عاطفه این کلمه شرط ما ما زایده تُوَلُّوا فعل فاعل فَثَمَّ فا رابطه ثم ظرف
مکان محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد وَجْهُ مبتدا اللَّهِ مضاف الیه وجه
إِنَّ از حروف مشبهة بالفعل اللَّهَ اسمش وَاسِعٌ خبر عَلِيمٌ صفت واسع یعنی
و از برای خداست مشرق و مغرب پس هر جا که باشید شما پس آنجا ست روی
خدا بدرستی که خدا وسیع کننده است و داناو وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ
بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ واو عاطفه قالوا فعل فاعل
اتَّخَذَ فعل اللَّهُ فاعل وَلَدًا مفعول سُبْحَانَهُ مفعول فعل محذوف باشد ها مضاف
متعلق عامل مقدر
بتقدیر سبحت سبحانه بَلْ بل عاطفه لَهُ ظرف مستقر است تا خبر مبتدا
باشد ما ما موصوله محلا مرفوعست تا مبتدا باشد فِي السَّمَاوَاتِ ظرف مستقر است
تقدیرش ما ثبت فی السموات
تا صله ما باشد وَالْأَرْضِ عطفست واو عاطفه كُلٌّ مبتدا لَهُ ظرف لغو متعلق
بکل قَانِتُونَ اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد یعنی و گفتند یهودان

[illegible]

تقدیره و المشرق و المغرب کائن لله
اینما این ما را مهمه میگویند بجهت آنکه معنا میکند کلمه را برای عمل عامل جازم
تولوا مجزوم تا شرط باشد و علامت جزم در و سقوط نون است چه در اصل
تولون بوده است
این در محل نصب است بر ظرفیت و عامل در و تولوا

قوله تعالى
اتخذ جمله فعل و فاعل در موضع نصبست تا مقول قول
محلا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد تقدیرش کائنة
تقدیرش ما حصل فی السموات و ما حصل فی الارض کائن له یعنی آنچه حاصلست در
آسمانها و زمین همه باشد از برای خدا تعالی
جار مجرور متعلق است بقانتون
قانتون جمع قانت است از قنت
اصطلاح
یعنت قنوتا و قنوت در لغت بمعنی دوام است و در
چند معنی استعمال میشود از آنجمله بمعنی طاعت است و بمعنی صلوة و بمعنی طول قیام و بمعنی دعا و بمعنی
سکوت و در ینجا بمعنی اطاعت و انقیاد است

که فرا گرفته است و زنده بر امنزه است خدا بلکه مر اوراست آنچه در آسمان
و در آنچه در زمین است همه انقیاد کننده اند کان بدیع
السموات والارض واذا قضی امرا فانما یقول له کن فیکون بدیع اسم معرف
باضافه لفظا مرفوع است تا خبر مبتدا باشد السموات مضاف الیه والارض
عطف است بسموات واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوب است بر ظرفیت
قضی فعل ماضی امرا مفعول فا فاء رابطه انما حرفیست از حروف مشبهة بالفعل ما
کافه یقول فعل مضارع له مفعول بواسطه کن فعل امر حاضر فا فاء رابطه یکون فعل
مضارع یعنی پیدا کننده آسمانها است و زمینها و هرگاه اراده کند امری را
پس اینست و جز این نیست میفرماید مر آن چیز را که بشو پس میشود وقال
الذین لا یعلمون لولا یکلمنا الله او تاتینا آیة کذلک قال الذین من قبلهم
مثل قولهم تشابهت قلوبهم قد بینا الآیات لقوم یوقنون واو عاطفه
قال الذین اسم موصول فاعل لا یعلمون لا نافیه یعلمون فعل فاعل الی جمله
صله لولا تحضیضی یکلمنا فعل فاعل مفعول الله فاعل او عاطفه تاتینا فعل
مفعول آیة فاعل کذلک ظرف لغو متعلق بتاتینا یا کاف است تا خبر مبتدا
باشد ذلک مضاف الیه قال فعل الذین فاعل من قبلهم مفعول بواسطه هم

تقدیرش قال الذین کانوا من قبلهم

مضاف الیه

یعنی چنانچه از حضرت امام رضا علیه السلام روایت شده
که او از پدر خود از حضرت امام جعفر صادق
روایت کرده ...
لولا بمعنی هلا است و داخل میشود لولا بمعنی هلا
مگر بر فعل و معنی آن تحضیض است

مضاف الیه قبل مثل مفعول قال قولهم مضاف الیه مثل هم مضاف الیه تشابهت
فعل قلوبهم فاعل هم مضاف الیه قلوب قد قد تحقیقی بینا فعل فاعل
الآیات مفعول لقوم مفعول بواسطه یوقنون فعل فاعل هم مضاف الیه
قلوب یعنی و گفتند آنجماعتی که نمیدانند چرا سخن نگوید با ما خدا یا بیاید
ما را نشانه مثل این گفتند آنجماعتی که بودند پیش از ایشان مثل گفتار ایشان
که شبیه است با هم دلهای ایشان بتحقیق که بیان کردیم ما نشانها
چندی از برای قومی که یقین میکنند ایشان انا ارسلناک بالحق بشیرا
ونذیرا ولا تسئل عن اصحاب الجحیم انا حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
تا اسم را نشد ارسلنا فعل و فاعل خبر ان کاف مفعول ارسلنا با
مفعول بواسطه بشیرا حالست از فاعل یا از مفعول ارسلنا ونذیرا واو
عاطفه نذیرا عطفست بر بشیرا ولا واو عاطفه لا نافیه تسئل فعل مجهول
عن اصحاب مفعول بواسطه الجحیم مضاف الیه اصحاب یعنی بدرستی که فرو
فرستادیم ترا با حق حالگونی که بیم کننده بودی و سال کرده نمیشوی
تو از اصحاب جهنم ولن ترضی عنک الیهود ولا النصاری حتی
تتبع ملتهم قل ان هدی الله هو الهدی ولئن اتبعت اهواءهم

یقین و علم و معرفة نظیر هم اند در لغت و نقیض آن شک و جهل است

انا در اصل اننا بود چون اجتماع نونات شد یکنون را حذف کردند

نذیرا معطوفست بر بشیرا و بشیرا معطوفست بر جمله

جحیم اسم آتش است و علم شده است از برای جهنم

حتی حرفیست از حروف جاره و ... در اینجا فعل را نصب میدهد بتقدیر ان بعد از حتی تتبع ملتهم

بعد الذی جاءك من العلم وما لك من الله من ولی ولا نصیر
واو عاطفه لن لن ناصبه ترضی فعل مضارع عنك مفعول بواسطه الیهود
فاعل ترضی واو عاطفه لا لا زایده مؤکده النصاری تقدیرا مرفوعست تا عطف
باشد بیهود تتبع فعل مضارع ضمیر در وی مستتر است باستتار وجوبی تا فاعلش
باشد این جمله محلا مجرور ظرف لغو متعلق بترضی ملتهم مفعول هم مضاف الیه
ملت قل فعل امر ان حرف مشبهه بالفعل هدی تقدیرا منصوبست تا اسم ان
باشد الله مضاف الیه هدی هو ضمیر بارز منفصل الهدی تقدیرا مرفوعست
تا خبر ان باشد یا هو مبتدا الهدی خبر این جمله خبر ان واو عاطفه لام
لام ابتدا ان ان شرطی اتبعت فعل و فاعل اهواء مفعول هم مضاف
الیه اهواء بعد اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست بر ظرفیت الذی
مضاف الیه بعد جاءك فعل فاعل مفعول من العلم مفعول بواسطه ما
شبیهه بلیس لك ظرف مستقر است تا خبر ما باشد من الله ظرف مستقر است
تا حال باشد از ولی من ولی من من زایده مؤکده ولی اسم نکره معنا منصوب
تا اسم ما باشد ولا نصیر واو عاطفه لا لا زایده مؤکده نصیر اسمیست نکره
لفظا مجرورست تا عطف باشد بولی یعنی و هرگز راضی نمیشوند از تو یهودان

ونه نصاری تا اینکه متابعت کنی تو خواهش ایشان را که بوای محمد صلی الله
علیه وآله بدرستی که هدایت خدا تعالی او است هدایت و هر آینه اگر متابعت
کنی تو خواهشهای ایشان را بعد از آنکه آمده باشد ترا از علم بینت از برای تو
از جانب خدا دوستی و نه یاری کننده الذین آتیناهم الکتاب یتلونه
حق تلاوته اولئك یؤمنون به ومن یکفر به فاولئك هم الخاسرون
الذین اسم موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد آتینا فعل و فاعل جمله
صله الذین هم مفعول الکتاب مفعول یتلونه فعل فاعل و مفعول
حق مفعول دیگر تلاوته مضاف الیه حق ها مضاف الیه تلاوت و این جمله
یتلونه حق تلاوته جمله اسمیست محلا مرفوعست تا خبر الذین یا محلا
منصوبست تا حال باشد از فاعل یا مفعول آتینا یا مفعول فعل محذوف
باشد این تقدیر که یحقون حق تلاوته اولئك مبتدا اگر جمله یتلونه
حق تلاوته حال باشد اولئك خبر الذین یؤمنون فعل فاعل این جمله
جمله خبر اولئك به مفعول بواسطه ومن واو عاطفه من شرطی یکفر فعل
فعل به مفعول بواسطه این جمله جمله شرطی فاولئك فا رابطه اولئك
مبتدا هم ضمیر فصل الخاسرون خبر مبتدا یا هم مبتدا الخاسرون خبر این

جمله خبر اولئک یعنی این جماعتی که دادیم ما ایشان را کتاب میخوانند انرا حق
خواندن ان این جماعت ایمان می آورند بان وکیکه کافر شود بان پس آن جماعتی
ایشانند زیان کاران یا بنی اسرائیل اذکروا نعمتی التی انعمت علیکم وانی
فضلتکم علی العالمین یا حرف ندا بنی لفظا منصوبست منادای باشد اسرائیل
مضاف الیه اذکروا فعل فاعل نعمتی مفعول له مضاف الیه التی صفت نعمتی انعمت
فعل فاعل علیکم مفعول بواسطه واو عاطفه ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل
یا ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوبست تا اسم ان باشد فضلتکم فعل فاعل
خبر ان کم مفعول علی العالمین مفعول بواسطه یعنی ای پسران حضرت یعقوب
یاد کنید شما نعمتی را که انعام کردم من شما را کردم من شما را العالمیان واتقوا یوما
لا تجزی نفس عن نفس شیئا ولا یقبل منها عدل ولا ینفعها شفاعة
ولاهم ینصرون واو عاطفه اتقوا فعل وفاعل یوما مفعول لا لای نافیه تجزی فعل
فعل نفس فاعلش عن نفس مفعول بواسطه شیئا مفعول مطلقش واو واو عاطفه
لا لای نافیه یقبل فعل منها مفعول بواسطه عدل مفعول بجای فاعلش واو عاطفه
لا نافیه تنفعها فعل ومفعول شفاعة فاعلش واو عاطفه لا لا نفی هم مبتدا ش
ینصرون فعل فاعل واو مفعول بجای فاعلش این خبر یعنی و بپرهیزید شما

نصرة وتقوية ومعونة
نظر هم اند

روزیرا

روزیرا که جزا نمیدهد نفسی از نفسی چیزیرا و قبول کرده نمیشود از ان فدا
و نفع نمیدهد شفاعت و نه ایشان یاری کرده میشوند واذا ابتلی ابراهیم
ربه بکلمات فاتمهن قال انی جاعلک للناس اماما قال ومن
ذریتی قال لا ینال عهدی الظالمین واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت ابتلی فعل ابراهیم مفعول ربه فاعل ها مضاف
الیه رب بکلمات مفعول بواسطه فاتمهن فا فا عاطفه اتم فعل هن مفعول
قال فاعل انی حرفیست از حروف مشبهه بالفعل یا اسمش جاعلک خبر کاف
مضاف الیه ایضا کاف مفعول جاعل است للناس مفعول بواسطه احتمال دارد
که حال دارد باشد از اماما اماما مفعول جاعلک اگر دو مفعولی ست قال فعل
ضمیر در و مستتر است تا فاعلش باشد ومن ذریتی واو عاطفه من حرف جر ذریتی
مفعول بواسطه یا مضاف الیه ذریت عطفست بجاعلک مفعول بواسطه
فعل فعل محذوف باشد این تقدیر است که اجعل قوما من ذریتی قال فعل
عطفست لا ینال لا نافیه ینال فعل عهدی تقدیرا مرفوعست تا فاعلش
باشد یا مضاف الیه عهد باشد الظالمین مفعول ینال یعنی و یاد کن وقتی
که آزمایش کرد ابراهیم را پروردگار او بکلماتی چند پس تمام کرد حضرت ابراهیم آن

وعاملش اذکر

ابراهیم اسمیست عجمی و استعمال کرده عرب به پنج لغت
واقع شده ابراهیم و ابراهم و ابراهام و ابرهم

جار و مجرور للناس متعلق بعامل مقدر و در محل نصب
تا صفة اماما باشد باین تقدیر که اماما کائنا للناس وچون تقدیم موصوف بر صفة شرط
است و در اینجا صفة بر موصوف مقدم واقع شده بود لهذا جار و مجرور منصوب بر حالیت
خواهد بود چه هرگاه حال بر ذی حال
مقدم واقع شود خلاف قاعده باشد و
تقدیرش چنین است که قال انی جاعلک
کائنا للناس اماما یعنی گفت
بدرستی که من گردانیده ام
ترا پیشوا حالکه گردانیده
باشد پیشوا
برای مردمان

یعنی جار و مجرور من ذریتی مفعول فعل محذوف باشد
باین تقدیر که اجعل بارب من ذریتی اماما
کما جعلتنی اماما یعنی بگردان ای
پروردگار من بعضی از
ذریت مرا امام
چنانچه گردانیدی
مرا پیشوا

تقدیرش وقل اجعل بعض ذریتی یعنی گفت
حضرت ابراهیم عم که گردانیده باش بعضی ذریت
مرا پیشوا و فاعلش الله حق سبحانه وتعالی
وچون خطاب بحضرت ابراهیم ع کرده فرمود
که بدرستی که گردانیده ام ترا پیشوا برای
مردمان حضرت ابراهیم ع استدعا
نمود که بعضی از ذریت
مرا هم پیشوا
گردانیده

کلمات را یعنی تا چهارده معصوم خواند فرمود حضرت الله تعالی ابراهیم را که
که من کردانندهٔ ام ترا از برای مردم امام عرض کرد حضرت ابراهیم علیه السلام
بکردان از فرزندان من امام فرمود حضرت الله تعالی نمی رسد عهد من بستمـ
کاران یعنی امامت وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ
مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ
لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی
محلا منصوبست بر ظرفیت جعلنا فعل و فاعل البیت مفعول اگر جعل بمعنی صیر
باشد دو مفعولیست مثابة مفعول ثانی و اگر بمعنی خلق باشد یک مفعولیست مثابة
حال خواهد بود للناس مفعول بواسطه و امنا عطفست بر مثابة و اتخذوا
واو عاطفه اتخذوا فعل و فاعل من مقام مفعول بواسطه یا من تبعیض
یا من بمعنی فی است یا من زایداست ابراهیم مضاف الیه مقام مصلی مفعول بواسطه
یا من تبعیضی است یا من اتخذ و واو عهدنا واو عاطفه عهدنا فعل فاعل الی
حرف جر ابراهیم مفعول بواسطه و اسمعیل عطفست با ابراهیم ان ناصبه طهرا فعل
حاضر یا ان مصدریه است این جمله بتاویل برده تا مفعول یک فعل محذوف باشد بتقدیر بان طهرا
یا ان تفسیریه است بیتی مفعول یا مضاف الیه بیت للطائفین مفعول بواسطه

اذ جعلنا معطوف است بر اذا ابتلی و ان معطوف است بر یا بنی اسرائیل اذکروا نعمتی التی انعمت علیکم

مثابة در بعضی مکانست از ثوب یثوب مثابة در اصل مثوبة بوده فتحه واو را بما قبل دادند و چون واو در موضع حرکت بود و ما قبل او مفتوح بود قلب کرده شد مثابة شد و مثابة بمعنی محل باز گشتن است و بعضی گفته اند تا در مثابة از برای مبالغه است

والعاکفین

وَالْعَاكِفِينَ عطفست للطائفین والرکع السجود الرکع عطفست بالعاکفین
السجود صفت الرکع یعنی و یاد کنید وقتی را که گردانیدیم خانه را مرجع از برای
مردمان و فرا گیرید شما از مقام یا در مقام یا مقام ابراهیم نمازگاه و عهد
کرفتیم ما بسوی ابراهیم و اسماعیل اینکه پاک گردانید شما خانه مرا از طواف
کنندکان و اعتکاف کنندکان و رکوع کنندکان که این صفت دارد
که سجده کننده کانند وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ
أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ
فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ واو عاطفه
اذ زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت قال فعل ابراهیم فاعل رب
اسم معرفه باضافه تقدیرا منصوبست تا منادی باشد باین تقدیر یا ربی
یا ربی اجعل فعل ضمیر در وی مستتر است تا فاعلش هذا مفعول بلدا تا
مفعول دیگرش آمنا صفت بلدا و ارزق واو عاطفه ارزق فعل امر حاضر
اهله مفعول ها مضاف الیه اهل من الثمرات مفعول بواسطه من آمن من
موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد آمن فعل فاعل این جمله بدل است از
اهله والیوم عطفست بالله الاخر صفت الیوم قال فعل و من واو عاطفه

رب در اصل ربی بوده یا حرف ندا را حذف کردند و یاء متکلم را نیز حذف کردند بجهت اینکه کسره با دلالت بر حذف دارد یا ساکنه

بلد مصر و مدینه نظیر هم لغة

جملهٔ من آمن در محل نصبست تا بدل الاشتمال اهل و این بدل بعض است از کل چنانچه گفته میشود اعجبنی زید علمه ... بدل مبدل منه در حکم مفقود است و مقصود بدل خواهد بود

ممکنست که جار و مجرور منهم ظرف مستقر و متعلق بعامل مقدر بوده در محل نصب باشد تا حال از فاعل آمن باشد و فاعل آمن هو است که در وی مستتر است و تقدیرش چنین است که وارزق اهله من الثمرات من آمن کائنا منهم یعنی عطا کن ساکنان مکه را از انواع رزق و میوه ها آنکسی که ایمان آورده باشد ...

مواضع متن ... ظاهر اشتباه واقع است

من موصوله محلا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد کمن صله یا من

شرطیت محلا مرفوعست تا مبتدا باشد کمن شرط فامتعه جزاش یا من

موصوفه است کفر صفت فامتعه فا فا عاطفه عطفست بفعل محذوف یا

فاء رابطه یا فا تفریعی ها مفعولش قلیلا صفت مقدر محذوفست که تمتعا

قلیلا یا صفت ظرف زمان باشد تقدیر است که زمانا قلیلا ثم عاطفه

اضطره فعل ضمیر در و مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعولش الی عذاب

مفعول بواسطه النار مضاف الیه عذاب بئس واو عاطفه فعل ذم المصیر

فاعلش مخصوص بذم است محذوفست که بئس المصیر النار یعنی و یاد کن

ان وقتی را که گفت ابراهیم که ای پروردگار من بگردان این خانه را شهری

ایمن روزی ده اهل آن شهر را از میوها آنکه ایمان بیارد از ایشان

بخدا و بروز آخرت گفت حضرت الله تعالی و آنکه کافر شود پس بر

میدهم اورا اندکی بعد از آن مضطر میسازم اورا بسوی عذاب بد جای

بازگشت واذ یرفع ابراهیم القواعد من البیت واسمعیل ربنا

تقبل منا انک انت السمیع العلیم واو عاطفه اذ ظرف زمان ماضی محلا

منصوبست بر ظرفیت یرفع فعل ابراهیم فاعل القواعد مفعول و اسمعیل

استفهام دعائیست در که بجنسی که ممکن نباشد
التخصیص (?) در کردن آن فعل از خدا و از جمله چیزها
باشد که مقدور تخصیص (?) باشد

فعل و فاعل در محل رفع است تا خبر مبتدا
محذوف باشد
و مبتدا النار
است

دفع وا ملا و اصعاد نظیر هم اند و نقیض
دفع وضع است و نقیض اصعاد انزال

مجرور متعلق بفعل مقدر و در محل نصب باشد بر حالیة از القواعد و تقدیر

واو عاطفه اسمعیل عطفست بر ابراهیم ربنا اسمیست معرفه باضافه

لفظا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد یا مضاف الیه تقبل فعل

منا مفعول بواسطه انک ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل کاف

اسم ان انت ضمیر فصل السمیع مبتدا العلیم خبر یا انت مبتدا السمیع خبر این

جمله خبر ان العلیم خبر بعد از خبر یعنی و یاد کن آن وقتی را که بلند کرده

ابراهیم قواعد خانه کعبه را و اسمیعل گفتند ای پروردگار ما قبول از ما کن

بدرستی که تو توی شنوا ربنا واجعلنا مسلمین لک ومن ذریتنا

امة مسلمة لک وارنا مناسکنا وتب علینا انک انت التواب

الرحیم ربنا اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست تا مفعول فعل

محذوف باشد تا مضاف الیه واو عاطفه اجعلنا فعل و فاعل و مفعول مسلمین

مفعول ثانی اجعلنا لک مفعول بواسطه واو عاطفه من ذریتنا ظرف

لغو عطفست بمسلمین متعلقست باجعلنا یا ظرف مستقر است تا صفت

امة باشد امة مفعول اجعلنا مسلمة مفعول دیگر یا صفت امة اگر ذریتنا

مفعول باشد لک متعلقست بمسلمة واو واو عاطفه ارنا فعل و فاعل و مفعول

مناسکنا مفعول دیگر اگر بمعنی جعل اگر بمعنی بصر باشد یک مفعولیست

مَنَاسِکَنَا حال خواهد بود تا مضاف الیه واو عاطفه تُبْ فعل وفاعل عَلَیْنَا

مفعول بواسطه اِنَّکَ اِنّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل کاف اسمش اَنْتَ

ضمیر فصل التَّوَّابُ مبتدا الرَّحِیْمُ خبر این جمله خبر اِنّ یا انت مبتدا التواب خبر

الرَّحِیْمُ خبر بعد از خبر یعنی گفتیم ما که ای پروردگار ما بگردان مارا منقادان

و مخلصین از برای خود و از ذریه ما جماعتی مسلمان از برای خود و بنما مارا

افعال ما و قبول توبه کن بر ما بدرستی که تو توئی قبول کننده توبه و رحیم

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِیْهِمْ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ یَتْلُوْا عَلَیْهِمْ اٰیٰتِکَ وَیُعَلِّمُهُمُ الْکِتٰبَ

وَالْحِکْمَةَ وَیُزَکِّیْهِمْ اِنَّکَ اَنْتَ الْعَزِیْزُ الْحَکِیْمُ رَبَّنَا مفعول فعل محذوف

تا مضاف واو عاطفه اِبْعَثْ فعل فاعل فِیْهِمْ مفعول بواسطه رسولا مفعول

مِنْهُمْ ظرف لغو متعلق بابعث یا ظرف مستقر است حال باشد از رسولا یتلوا

فعل فاعل علیهم مفعول بواسطه آیاتک مفعول کاف مضاف الیه واو عاطفه

یُعَلِّمُهُمْ فعل فاعل و مفعول الْکِتٰبَ مفعول واو عاطفه الْحِکْمَةَ مفعول یُزَکِّیْهِمْ

واو عاطفه یُزَکِّیْهِمْ فعل فاعل مفعول و این جمله عطفست بیتلوا اِنَّکَ اِنّ

حرفیست از حروف مشبهة بالفعل کاف اسمش اَنْتَ ضمیر فصل العزیز خبر اِنّ

الحکیم خبر بعد از خبر یا انت مبتدا باشد الْعَزِیْزُ الْحَکِیْمُ صفت یا بدل العزیز

مناسک جمع منسک است موضع عبادت را گویند و اصل عبادت را هم نیز منسک گفته اند بعضی گفته اند منسک مصدر میمی است و نسک و نسکه بمعنی ذبیحه است بمعنی قربانی و در اصل لغت نسک بمعنی عبادت است و در ربنا این مراد از مناسک طواف خانه کعبه و سعی میان صفا و مروه و اقامه از عرفات و رمی جمرات و قربانی و سایر اعمال حج و زیارت حج است

و جمله مبتدا و خبر در محل رفع تا خبر انّ باشد و ممکنست که هر یک از التواب و الرحیم خبر بعد از خبر باشد

ممکنست که جار مجرور ظرف مستقر و متعلق باشد بعامل مقدر و در محل نصب باشد بر حالیت از رسولا باین تقدیر که وابعث رسولا کائنا فیهم یعنی ای پروردگار ما برانگیز فرستاده حال آنکه کرده باشد در میان ایشان

منهم ممکنست که جار مجرور در محل نصب باشد منهم ظرف لغو تا صفت رسولا باشد باین تقدیر که ابعث فیهم رسولا کائنا منهم یعنی بانگیز در میان ایشان فرستاده که از صفت داشته باشد که از ایشان باشد یعنی از جمله امة مسلمة

جمله یتلوا در محل نصب است تا صفت باشد از برای رسولا

یعلمهم در محل نصب تا صفت دوم رسولا باشد

باشد

انفعال صاد واقع شد... باب انفعال قلب طاء شد باعتبار انکه طاء شبیه است بصاد در استعلاء و اطباق و همچنین طاء در مخرج با تا

باشد یعنی گفتند ای پروردگار ما برانگیز در ایشان رسولی از ایشان

که بخواند بر ایشان آیات ترا و تعلیم دهد بایشان کتاب را و حکمت را و پاک

گرداند ایشان را بدرستی که تو توئی عزیز و حکیم وَمَنْ یَّرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ

اِبْرٰهٖمَ اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهٗ وَلَقَدِ اصْطَفَیْنٰهُ فِی الدُّنْیَا وَاِنَّهٗ فِی الْاٰ

خِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِیْنَ واو عاطفه مَنْ من استفهامیه بمحل مرفوعست تا

مبتدا باشد یَرْغَبُ فعل فاعل بمحل مرفوعست تا خبرش باشد عن ملة

مفعول له بواسطه اِبْرٰهٖمَ مضاف الیه اِلَّا الا استثنی من من موصول بمحل منصوبست

تا مستثنی باشد سَفِهَ فعل و فاعل نَفْسَهٗ مفعول که احتمال دارد که سَفِهَ

مرفوعست تا بدل باشد از ضمیر یرغب یا منصوبست بر تمیز واو واو عاطفه

لام لام موطی قسم قد قد تحقیقی اصْطَفَیْنٰهُ فعل فاعل ها مفعول اَلدّ

مفعول له بواسطه واو عاطفه اِنّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل ها اسمش

فِی الْاٰخِرَةِ ظرف لغو متعلق بصالحین لام لام ابتدا مِنَ الصّٰلِحِیْنَ ظرف

مستقر است تا خبر اِنّ باشد یعنی و کیست که رغبت نکند از دین ابراهیم

الا هر کسی که سفیه باشد نفس او و هر آینه بتحقیق که برگزیدیم ما او را در دنیا

و بدرستی که در آخرت هر آینه از جمله صالحانست اِذْ قَالَ لَهٗ رَبُّهٗ اَسْلِمْ

ات جامل مقدر و در محل نصبست تا حال باشد از ضمیری که مستکن است در من الصالحین و تقدیرش و انه ... لکائن من الصالحین کائنا فی الآخرة ... واقع است

والله اعلم ... ظاهر در متن

ممکنست که ضمیر فیهم جار مجرور ظرف مستقر متعلق بعامل مقدر باشد و در محل نصب باشد بر حالیت از رسولا باین تقدیر که وابعث رسولا کائنا فیهم یعنی ای پروردگار ما برانگیز فرستاده حال آنکه بوده باشد در میان ایشان

وابعث جمله فعلیه معطوفات

رغبت دوست داشتن چیزیست که ملحوظ باشد نفس منفعل از رغبة و رغبة و مشتقات آن هرگاه با فی استعمال شود بمعنی دوست داشتن و میل کردنست بسوی چیزی و اگر با عن استعمال شود بمعنی اکراه داشتن و دوری جستن است از چیزی و رغبه وارادت و محبت نقیضهم اند و نقیض رغبة رهبة و نقیض اراده کراهة و نقیض محبة بغضست

من اسم موصول و سفه صله او و صله با موصول در محل نصب است تا مستثنی باشد یا در محل رفع است تا بدل باشد از ضمیری که در یرغب مستکن است و چون سفه از جمله افعال لازمه است و بنفس متعدی نمیتواند شد در نصب نفسه خلافی واقع شده است بعضی گفته اند که سفه نفسه بمعنی سفه نفسه است بتضعیف عین الفعل و در بعضی تفاسیر نفسه منصوب بمفعول له است و بعضی گفته اند که سفه نفسه بمعنی سفه فی نفسه است که حرف جاره از و حذف شده و در بعضی تفسیر نفسه در معنی مفعول بواسطه حرف جاره است و بعضی بر آنند که سفه بمعنی جهل است و در بعضی دیگر نیز نفسه مفعول به است و بعضی را عقیده آنست که نفسه منصوبست بر تمیز و در بعضی عبارات متن بحسب ظاهر تشویش واقع است والعلم عند الله

اذ یا منصوبست باصطفیناه و تقدیرش چنین است که و لقد اصطفیناه حین قال له ربه اسلم یعنی و هر آینه تحقیق برگزیدیم ما ابراهیم را هنگامی که فرمود پروردگار وی او را که استقامت اختیار کن باش بر اسلام و ثابت باش بر توحید و یا منصوبست باضمار اذکر [illegible]

قال اسلمت لرب العالمین اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت
یا متعلقست باصطفینا که یا بدلست از فی الدنیا قال فعل ماضی او مفعول
بواسطه ربه فاعل قال ها مضاف الیه رب باشد اسلم فعل امر حاضر قال فعل ما
اسلمت فعل و فاعل لرب مفعول بواسطه العالمین لفظا مجرورست تا مضاف
الیه رب باشد یعنی یاد کن آن وقتی را که گفت مر ابراهیم را پروردگار او منقاد
شو گفت حضرت ابراهیم انقیاد کردم از برای پروردگار عالمیان و وصّی
بها بنیه ابراهیم و یعقوب یا بنی ان الله اصطفی لکم الدین فلا تموتن
الا و انتم مسلمون واو عاطفه وصّی فعل ماضی بها مفعول بنیه او
معرفه لفظا منصوبست تا مفعول وصّی باشد ابرهیم فاعل وصّی و یعقوب
واو عاطفه یعقوب اسمیست معرفه بعلم لفظا مرفوعست تا عطف باشد
بابراهیم یا بنی یا حرف ندا بنی اسمیست معرفه باضافه تقدیرا مرفوعست
تا منادا باشد یا مضاف الیه ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل الله اسمش اصطفی
فعل و فاعل لکم مفعول بواسطه الذین اسمیست معرفه بالف لام لفظا منصوبست
تا مفعول اصطفی باشد فلا تموتن فا فا الا لا ناهیه تموتن فعل و فاعل الا الا
استثنی واو واو حالی انتم مبتدا مسلمون خبر مبتدا این جمله حالست از [illegible]

تموتن

٩٢

تموتن
یعنی و وصیت کرد بآن ملت پسران خود را حضرت و حضرت که
پسران من بدرستی حضرت الله اختیار کرد از برای شما دین را پس نمیرید
شما البته مگر و حال آنکه شما مسلمان باشید ام کنتم شهداء اذ حضر یعقوب
الموت اذ قال لبنیه ما تعبدون من بعدی قالوا نعبد الهک و اله
آبائک ابراهیم و اسمعیل و اسحق الها واحدا و نحن له مسلمون ام ام
عاطفه کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم اسمش شهداء خبر اذ ظرف زمان
ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت حضر فعل یعقوب مفعول الموت فاعل
اذ ظرف زمان ماضی محلا منصوبست بر ظرفیت قال فعل ماضی لبنیه
لام حرف جر بنیه اسمیست معرفه باضافه لفظا مجرور بلام جار مجرور ظرف
لغو متعلق بقال ها مضاف الیه ما ما استفهامیه محلا منصوبست تا مفعول
تعبدون باشد تعبدون فعل و فاعل من بعدی مفعول بواسطه
یا مضاف الیه بعد قالوا فعل فاعل نعبد فعل فاعل الهک مفعول ها کاف
مضاف الیه و اله عطفست بالهک آبائک مضاف الیه ابراهیم بدلست از
اسمعیل واو عاطفه اسمعیل عطفست بر ابراهیم و اسحق واو عاطفه اسحق
عطفست بر ابراهیم الها بدلست از الهک واحدا صفت الها واو حالی

ام در موضع بمعنی بل و همزه استفهام است باین تقدیر که بل اکنتم شهداء و در معنی جمله تقدیر شما کنتم شهداء

و اذ ثانی بدل است از اذ اولی و بعضی گفته اند عامل در اذ ثانی حضرت است و هر دو صورت جائز است

ما استفهامیه در موضع نصب است تا مفعول تعبدون باشد

حال مفرد در موضع نصب است بر ظرفیه

ممکنست که الها حال باشد باین تقدیر که نعبد الهک در حال وحدانیته

نحن مبتدا اکر ظرف لغو متعلق بمسلمون خبر مبتدا یعنی ایا بودید شما حاضر یا ام
متصل است یا ام منقطعه بمعنی بل است آن وقتی که حاضر شد حضرت یعقوب
علم را مرک یاد کن ان وقتی را که کفت حضرت یعقوب را برای پیران خود
چه چیز را عبادت میکنید از بعد من کفتند ایشان عبادت میکنیم ما
خدای ترا و خدای پدران ترا ابراهیم و اسمعیل و اسحق عبادت
میکنیم ما خدا ایرا که این صفت دارد یکی است و حال انکه ما مر
او را انقیاد کنند کانیم تلک امة قد خلت لها ما کسبت ولکم ما کسبتم ولا تسئلون
عما کانوا یعملون تلک امة خبر قد قد تحقیقی خلت فعل ضمیر فاعلش این
جمله صفت امة لها ظرف مستقر خبر مبتدا ما ما موصوله محلا مرفوع است تا مبتدا
باشد کسبت فعل ضمیر فاعلش و او عاطفه لکم ظرف مستقر تا خبر مبتدا باشد ما ما
صوله تا مبتدا باشد کسبتم فعل فاعل این جمله صله ما و او عاطفه لا نافیه تسئلون
فعل مفعول بجای فاعل عما مفعول بواسطه کانوا فعلیست از افعال ناقصه و او اسمش
یعملون فعل فاعل این جمله خبر کانوا یعنی این جماعت است که بتحقیق کذشت
مر این جماعت راست انچه کسب کرده اند و مر شما راست انچه کسب کرده اید
شما و سوال کرده نمیشوید شما از انچه که بودند که میکردند و قالوا کونوا هودا او

نصاری

نصاری
تهتدوا قل بل ملة ابراهیم حنیفا وما کان من المشرکین و او عاطفه قالوا
فعل و فاعل کونوا فعل فاعل هودا مفعول او عاطفه نصاری تقدیرا منصوب
تا عطف باشد بهودا تهتدوا فعل فاعل بل عاطفه ملة ابراهیم معرفه باضافه
لفظا منصوب تا مفعول فعل محذوف باشد ای اتبعت ملة ابراهیم مضاف الیه
حنیفا حالست از ملة و او عاطفه ما ما کان فعلیست از افعال ناقصه ضمیر اسمش
من المشرکین ظرف مستقر است تا خبرش باشد یعنی و کفتند ایشان باشید
شما یهود یا نصاری تا هدایت یابید بکوای محمد صلی الله علیه و آله که بل متابعت
میکنیم ملت ابراهیم حال کونه ان ملت حنیفه است و نبود حضرت ابراهیم علم از
مشرکان قولوا آمنا بالله وما انزل الینا وما انزل الی ابراهیم و اسمعیل
و اسحق و یعقوب والاسباط وما اوتی موسی و عیسی وما اوتی النبیون
من ربهم لا نفرق بین احد منهم ونحن له مسلمون قولوا فعل
فاعل آمنا فعل فاعل بالله مفعول بواسطه و او عاطفه ما ما موصوله محلا
جمله در محل نصب است تا مفعول قولوا باشد
منصوب تا عطف باشد بالله انزل فعل مثل مذکور الی حرف جر ابراهیم
جمله صله ما و عاید ضمیر مستکن در وی
مفعول بواسطه و اسمعیل عطفست بابراهیم و اسحق عطفست بابراهیم و یعقوب
عطفست بابراهیم والاسباط عطفست بابراهیم وما اوتی و او عاطفه ما ما

موصوله محلاً منصوبست تا عطف باشد بابرٰهیم اوتی فعل مجهول موسی تقدیرا
مرفوعست تا فاعلش باشد این جمله صله وعیسی عطفست بموسی وما واو عاطفه
ما ما موصوله محلاً منصوبست تا عطف باشد اوتی فعل مجهول النبیون مفعول
بجای فاعلش این جمله صله ما من ربهم مفعول بواسطه هم مضاف الیه رب لا
ناهیه نفرق فعل فاعل بین مفعول الحکه مضاف الیه بین منهم ظرف لغو متعلق
باحد واو حالی نحن مبتدا له ظرف لغو متعلق باحد واو حالی مسلمون خبر
خبر مبتدا یعنی بگویید شما که ایمان آوردیم ما بخدا وانچه فرو فرستاده شده است
بسوی ما وانچه که فرو فرستاده شده است بسوی ابراهیم واسمعیل واسحق و
یعقوب و سبطانش وانچه داده شده است بموسی عم وعیسی عم وآنچه
که داده شده است به پیغمبران از جانب پروردگار ایشان است تفرقه نمیکنیم
میان هیچ یک از ایشان وحال آنکه ما از برای خدا انقیاد کننده کانیم فان
آمنوا بمثل ما آمنتم به فقد اهتدوا وان تولوا فانما هم فی شقاق
فسیکفیکهم الله وهو السمیع العلیم فا فاء عاطفه ان شرطی آمنوا
فعل فاعل بمثل باء زایده مثل ظرف مستقر تا صفت مصدر محذوف باشد
باین تقدیر که ایمانا مثل ما آمنتم بعضی گفته اند که مثل نیز زایدست چنین خوانده

صبغة که مثل صبغنا و طهرنا به تطهیرا لا مثل تطهرنا یعنی ایمان آوردیم ورنگ کرد ما را خدا بایمان رنگ کردنی

میشود که فان آمنوا بما آمنتم ما ما مصدریه آمنتم فعل فاعل این جمله بتاویل
مصدر که ایمانا باشد به مفعول بواسطه فا فاء رابطه قد قد تحقیقی اهتدوا
فعل فاعل واو ان شرطی تولوا فعل فاعل فا فاء رابطه انّ حرفیست از حروف
مشبهه بالفعل ما کافه هم مبتدا فی شقاق ظرف مستقر است تا خبر مبتدا
باشد فسیکفیکهم الله فا فاء عاطفه سین سین استقبال یکفی فعل
مضارع کاف مفعول هم مفعول الله فاعل یکفی واو عاطفه هو مبتدا
السمیع خبر العلیم خبر بعد از خبر یا صفت باشد السمیع یعنی پس اگر ایمان
بیاورند ایشان مثل آنچه که ایمان آوردید شما باو پس بتحقیق هدایت
یافتند ایشان واگر پشت کنند ایشان پس اینست وجز این نیست که ایشان
در کمرند پس زود باشد که کافی کند ایشان را خدا و خدا شنوا و داناست
صبغة الله ومن احسن من الله صبغة ونحن له عابدون صبغة آیت
معرب بالاضافه لفظا منصوبست تا مفعول فعل محذوف باشد این تقدیر صبغنا
صبغة منصوبست تا تمیز از احسن باشد
صبغة الله الله مضاف الیه واو عاطفه من من استفهامیه محلا مرفوعست
تا مبتدا باشد احسن خبر من الله ظرف لغو متعلق باحسن صبغة مفعول
احسن واو حالی نحن مبتدا له ظرف لغو متعلق بعابدون عابدون خبر

مبتدا باشد یعنی رنگ ریزی کرده است خدا تعالی وکیست که نیکوتر باشد از

خدا بجهت رنگ ریزی وحال آنکه ما خدای را عبادت کننده گانیم قل اتحاجو

ننا فی الله وهو ربنا وربکم ولنا اعمالنا ولکم اعمالکم ونحن له

مخلصون قل فعل امر حاضر اتحاجوننا همزه همزه استفهامیه تحاجوننا

فعل وفاعل ومفعول فی الله مفعول بواسطه تحاجون واو حالی هو مبتدا

خبر یا مضاف الیه رب این جمله حالست از فاعل تحاجون واو عاطفه ربکم

ظرف لغو متعلق بربنا ولنا واو عاطفه لنا ظرف مستقر خبر مبتدا اعمالنا

خبر مبتدا نا مضاف الیه اعمالنا این جمله حالست از فاعل تحاجون ولکم

واو عاطفه لکم ظرف مستقر است تا خبر اعمالکم مبتدا کم مضاف الیه اعمال ونحن

واو حالی نحن مبتدا که ظرف لغو متعلق بمخلصون مخلصون خبر مبتدا این جمله

حالست از فاعل تحاجوننا یعنی بگوای محمد صلعم آیا محاجه میکنید شما با ما در باب

خدا وحال آنکه خدا پروردگار ماست وپروردگار شما وازبرای ماست عملهای

ما وازبرای شماست عملهای شما وحال آنکه ما ازبرای خدا موحدانیم ام تقولون

ان ابراهیم واسمعیل واسحق ویعقوب والاسباط کانوا هودا او نصاری

قل ءانتم اعلم ام الله ومن اظلم ممن کتم شهادة عنده من الله

وجمله مبتدا وخبر در محل نصب است بر حالیة

یعنی خدا را یگانه میدانیم و شریک و مثل و مانند برای او نمیدانیم و بیگانگو بپرستش او میکنیم

وما الله بغافل عما تعملون ام ام عاطفه تقولون فعل وفاعل ان حرفیست

از حروف مشبهة بالفعل ابراهیم اسمیست معرفه بعلم لفظا منصوبست تا اسم

ان باشد واسمعیل واو عاطفه اسمعیل اسم معرفه بعلم لفظا منصوبست تا عطف

باشد بابراهیم واسحق واو عاطفه اسحق اسم معرفه بعلم لفظا منصوبست تا عطف

باشد بابراهیم ویعقوب واو عاطفه یعقوب اسم معرفه بعلم لفظا منصوبست

تا عطف باشد بابراهیم والاسباط واو عاطفه الاسباط اسم معرفه بعلم

لفظا منصوبست تا عطف باشد بابراهیم کانوا فعلیست از افعال ناقصه واو اسمش

هودا اسم نکره لفظا منصوبست تا خبر کانوا باشد یا اسم وخبر محلا مرفوعست تا

خبر ان باشد او نصاری واو عاطفه نصاری اسم نکره تقدیرا منصوبست تا عطف

باشد بر هودا قل فعل امر حاضر ضمیری دروستتر است باستتار واجبی تا فاعلش

باشد ءانتم همزه همزه استفهامیه انتم ضمیر فصل مبتدا اعلم خبر ام الله ام

عاطفه الله اسم معرفه بعلم لفظا مرفوعست تا عطف باعلم ومن اظلم

واو عاطفه من استفهامیه محلا مرفوعست تا مبتدا باشد اظلم خبر ممن من

حرف جر من موصول محلا مجرور من جار ومجرور ظرف لغو متعلق باظلم کتم فعل

ضمیر دروستتر است تا فاعلش باشد شهادة مفعول عنده ظرف مستقر است

الله مرفوعست تا مبتدا باشد وخبرش محذوفست تقدیرش ام الله اعلم

من عجب لفظا استفهامی و در معنی عجب است وعجب معنی نفی همچنین است که ربنا احد اظلم ممن یکون عنده شهادة من الله فیکتمها یعنی نیست احدی ظلم کننده تر از کسی که بوده باشد نزد او شهادتی از جانب خدا پس کتمان کند آن شهادت را

صفت شهادة باشد ها مضاف اليه عنده من الله ظرف متعلق شهادة
باشد من الله مفعول بواسطه فعل محذوف عنده صفت است شهادة
وما الله واو عاطفه ما ما مشبهة بليس الله اسمش بغافل خبر عما ظرف
لغو متعلق بتعملون تعملون فعل فاعل يعنى آيا ميكوييد شما بدرستى كه ابراهيم
واسمعيل واسحق ويعقوب واسباط بودند ايشان يهودى يا نصارى بكوى
حضرت محمد صلى الله آيا هستيد شما داناتر يا حضرت الله تعالى وكيست ظالم
تر از كسى كه بپوشاند شهادت را نزد او از خداى تعالى ونيست حضرت
الله غافل از آنچيزى كه ميكنيد شما تلك امة قد خلت لها ما كسبت
ولكم ما كسبتم ولا تسئلون عما كانوا يعملون تلك مبتدا امة خبر قد
تحقيق خلت فعل ضمير درو مستتر است تا فاعلش باشد لها ظرف مستقر است
تا خبر مقدم باشد ما اسم موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد كسبت فعل هي
درو مستتر است تا فاعلش باشد ولكم واو عاطفه لكم خبر مقدم ما كسبتم ما موصول
محلا مرفوعست تا مبتدا باشد كسبتم فعل فاعل اين جمله صله ولا تسئلون واو عاطفه
لا لاى نافيه تسئلون فعل واو اين جمله صله ومفعول بجاى فاعلش عما ظرف لغو متعلق
تسئلون كانوا فعليست از افعال ناقصه واو اسمش تعملون فعل وفاعل اين جمله

حكمت كه عنده ظرف مكان باشد بمعنى كتم
بتقدير شهادة كائنة من الله

وما الله بغافل عما تعملون
حكمت كه واو استئنافيه يا واو حاليه باشد وما مشبهه بليس است والله اسمش وباء بغافل زائده است وغافل در محل نصب است تا خبرها باشد وعن در عما متعلق است بغافل وما موصول وجمله تعملون صله آن وعائدش محذوف تقديرش وما الله غافلا عن الذي تعملونه يعنى نيست خداى غافل از آنچه ميكنيد از معنى كتمان شهادت وتكذيب محمد وانكار قرآن ودر عبارت متن بحسب ظاهر غلطى واقع شده است والله اعلم

جز كانوا

جز كانوا باشد يعنى اين امت است كه بتحقيق كه كذشته است از آن امت آنچه
كه كسب كرده اند واز براى شما است آنچه كه كسب كرده ايد شما وسوال كرده نميشويد
شما از آنچيزى كه بودند ايشان ميكردند سيقول السفهاء من الناس ما و
ليهم عن قبلتهم التي كانوا عليها قل لله المشرق والمغرب يهدى
من يشاء الى صراط مستقيم سيقول سين حرف استقبال يقول فعل
مضارع السفهاء فاعلش من الناس ظرف مستقر است تا حال السفهاء باشد هيئت
فاعل ما وليهم ما ما استفهاميه محلا مرفوعست تا مبتدا باشد ولى فعل
ماضى ضمير درو مستتر است باستتار جايزى محلا مرفوعست تا فاعلش باشد
هم مفعولش اين جمله محلا مرفوعست تا خبر ما باشد واين جمله مبتدا وخبر محلا
منصوبست تا مفعول به سيقول باشد يا حالست از هيئت فاعل عن قبلتهم
التي مفعول بواسطه ولى هم مضاف اليه التي صفت قبلت كانوا فعليست
از افعال ناقصه واو اسمش عليها ظرف مستقر است تا خبرش باشد قل فعل
امر حاضر ضمير درو مستتر است باستتار وجوبى محلا مرفوعست تا فاعلش
باشد لله ظرف مستقر است تا خبر مقدم باشد المشرق مبتدا والمغرب
بتقدير كانوا مستقرين عليها
عطفست بمشرق يهدى فعل مضارع ضمير درو مستتر است باستتار جايز

سفهاء جمع سفيه است وسفيه بجاهل ومعنى ... اند
بتقدير سيقول السفهاء كائنا من الناس
التي اسم موصول است نه اسم اشاره وكانوا صله آن

محلا مرفوعست تا فاعلش باشد من يشاء من من موصول محلا منصوبست تا مفعول يهدي باشد يشاء فعل مضارع ضمير درو مستتر است باستتار جايزي محلا مرفوعست تا فاعلش باشد الى صراط مفعول بواسطه يشاء مستقيم صفت صراط باشد يعني زود باشد که بگويند سفيهان از مردمان چه چيز برگردانيد ايشان را از قبله که بودند ايشان بران بگو تو اي محمد مر از براي خداست مشرق و مغرب هدايت ميکند کسي را که ميخواهد بسوي راه راست وكذلك جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس ويكون الرسول عليكم شهيدا وكذلك واو عاطفه كاف حرف جر ذلك اسم اشاره ظرف مستقر است تا صفت مصدر محذوف باشد که هدايتنا مثل هدايتكم جعلناكم فعل و فاعل کم مفعول اول امة مفعول دوم وسطا صفت امة لتكونوا لام لام كي تكونوا فعليست از افعال ناقصه واو اسمش شهداء خبر على الناس ظرف لغو است متعلق است بتكونوا ويكون واو عاطفه يا واو ناصبه است يكون فعليست از افعال ناقصه الرسول اسمش عليكم ظرف لغو متعلق است بيكون شهيدا خبر يكون است وما جعلنا القبلة التي كنت عليها الا لنعلم من يتبع الرسول ممن ينقلب على عقبيه وان كانت لكبيرة على الخاشعين الذين هدى الله وما كان الله ليضيع ايمانكم ان الله

عايدش محذوفست تقديرش يهدي من يشاءه

كاف حرف جر بمعني تشبيه است و منصوبست تا صفت مصدر محذوف باشد تقديرش و يهدي هداية مثل ذلك و مشار اليه ذلك هدايتيست كه از يهدي من يشاء مفهوم ميشود و عامل در كاف يهدي است والله اعلم

كي كلمه ايست كه افاده تعليل ميكند ولام كه در اصل لام جاره است كه گاهي بر سر فعل مضارع داخل شود بتقدير ان است و مدخولات بتقدير ان منصوب خواهد بود و علامت نصب درين سقوط نون

است چه لتكونوا در اصل لتكونون بود لام كي بر سرش درآمد و نون بنصب ساقط شد و تكونوا بتاويل مصدر مجرور است بلام و متعلق است بجعل تقديرش جعلناكم امة وسطا لكونكم شهداء يعني كرده ايم شما را گروهي عادل بجهت بودن شما شاهدان

بالناس

بالناس لرؤف رحيم وما جعلنا واو عاطفه ما نافيه جعلنا فعل و فاعل القبلة مفعول جعلنا التي صفت قبله كنت فعليست از افعال ناقصه تا اسمش باشد عليها ظرف مستقر است تا خبرش باشد الا لنعلم الا مفرغ لنعلم لام كي نعلم فعل مضارع ضمير درو مستتر است باستتار واجبي محلا مرفوعست تا فاعلش باشد و اين جمله بتاويل مصدر محلا منصوبست تا مفعول جعلنا باشد من يتبع من من موصول محلا منصوبست تا مفعول نعلم باشد يتبع فعل مضارع ضمير درو مستتر است باستتار واجبي محلا مرفوعست تا فاعلش باشد الرسول مفعول يتبع باشد فعل مضارع ضمير درو مستتر است باستتار واجبي ممن ينقلب من حرف جر من موصول محلا مجرور بمن جار و مجرور ظرف لغو متعلق است بنعلم ينقلب فعل مضارع اين جمله صله من ضمير درو مستتر است باستتار جايزي محلا مرفوعست تا فاعلش باشد على عقبيه مفعول بواسطه ينقلب است ها مضاف اليه عقبي وان كانت واو واو عاطفه ان ان مخففه از مثقله كانت فعليست از افعال ناقصه ضمير درو مستتر است تا اسمش باشد لكبيرة لام ابتدا كبيرة اسم نكره لفظا منصوبست تا خبر كانت باشد على الذين ظرف لغو متعلق بكبيرة هدى الله هدى فعل الله فاعل وما

الا مفرغ ولام كي و نعلم متكلم مع الغير منصوب است بان مقدر و بتاويل مصدر مجرور است بلام و جار و مجرور در محل نصب است بجعل تقديرش وما جعلنا القبلة التي صرفناك عنها الا لعلمنا من يتبع الرسول ممن ينقلب على عقبيه يعني و نگردانيديم قبله كه بگردانيديم تو را از ان قبله مگر بجهت دانستن ما كسي را كه متابعت ميكند فرستاده ما را از كسي كه باز ميگردد بر پاشنهاي پاي خود و اين كنايه است از عدم متابعت و در معني لنعلم مفسرين را اقوال است كه ذكر انها در محل موجب تطويل است و مجمل منشاء اختلاف قول است كه خداي تعالي عالم بود ... والعلم عند الله

عليكم متعلق بشهيدا باشد تقدير مستقر عليها

ان مخففه از مثقله بمعني قد و الا مفرغ تقديرش وقد كانت مفارقة القبلة الاولى لكبيرة على من لا يعرف ما بينهما من وجه الحكمة الا على الذين هدى الله يعني و تحقيق كه هست مفارقت قبله و قبله اول هر اينه عظيم و ثقيل بر كسي كه ... مگر در مفارقت قبله است از حكمت ... خداي تعالي ارشاد هدى الله صله الذين است و عايدش محذوفست تقديرش الا على الذين هداهم الله والله اعلم

وَمَا كَانَ اللّٰهُ واو عاطفه ما ما نافیه کَانَ فعلیست از افعال ناقصه اَللّٰهُ اسمش

لِيُضِيعَ لام لام جحود يُضِيعُ فعل ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد این جمله

بتاویل مصدر محلا منصوبست تا خبر کان باشد اِيمَانَكُمْ مفعول يُضِيعَ کم مضاف

الیه اِنَّ اللّٰهَ اِنَّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل اَللّٰهُ اسمش بِالنَّاسِ ظرف

لغو متعلق بِرَؤُفٌ لَرَؤُفٌ لام تاکید رَؤُفٌ اسم نکره لفظا مرفوعست تا خبر اِنَّ باشد رَحِيمٌ

صفت رؤف یعنی و نکردانیم ما قبله را که بودی تو بر ان مگر برای دانستن

ما کسی را پیروی میکند حضرت رسول را از کسانیکه میگردند بر عقبهای خود

و هر چند که هست هر آینه بزرگ بر جماعتی که هدایت کرده است الله

تعالی برای ضایع کردن ایمان شما بدرستیکه حضرت الله تعالی هر آینه

مهربان و رحیم قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً

تَرْضٰيهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُو

هَكُمْ شَطْرَهُ وَاِنَّ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ

وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ قَدْ نَرٰى قَدْ قد تحقیقی نَرٰى فعل مضارع

ضمیری در و مستتر است باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد تَقَلُّبَ

مفعول نَرٰى وَجْهِكَ مضاف الیه تَقَلُّبَ کاف مفعول مضاف الیه وجه فِي السَّمَاءِ

تقلب مصدر باب تفعلست
بمعنی تحرک و تردد است در جهات
و با عقل و تفرقت نظیره ما تداخت

ظرف

فِي السَّمَاءِ ظرف لغو متعلق است بتقلب یا ظرف مستقر است تا حال از وجهک

فَلَنُوَلِّيَنَّكَ فا فا عاطفه لام لام ابتدا نُوَلِّيَنَّ فعل مضارع ضمیری در و مستتر است

باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد کاف مفعول قِبْلَةً مفعول ثانیش

تَرْضٰيهَا تَرْضٰى فعل مضارع ضمیری در و مستتر است باستتار واجبی محلا

مرفوعست تا فاعلش باشد ها مفعولش فَوَلِّ فا فا عاطفه وَلِّ فعل امر حاضر

ضمیری در و مستتر است باستتار واجبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد

وَجْهَكَ مفعول کاف مضاف الیه وجه شَطْرَ مفعول ثانیش الْمَسْجِدِ مضاف الیه

شطر الْحَرَامِ صفت الْمَسْجِدِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ واو عاطفه حَيْثُ ظرف مکان

محلا منصوبست بر ظرفیت ما ما کافه كُنْتُمْ فعلیست از افعال ناقصه تم

اسمش فَوَلُّوا فعل فاعل و این جمله خبر کنتم وُجُوهَكُمْ مفعول فولوا کم مضاف

الیه وجوه شَطْرَهُ مفعول ثانیش ها مضاف الیه شطر وَاِنَّ الَّذِينَ واو

عاطفه اِنَّ حروف مشبهة بالفعل الَّذِينَ اسم موصول محلا منصوبست تا اسم

ان باشد اُوتُوا فعل مجهول واو مفعول بجای فاعلش این صله الذین الْكِتَابَ

مفعول اوتوا لَيَعْلَمُونَ لام لام ابتدا يَعْلَمُونَ فعل مضارع واو فاعلش این

جمله محلا مرفوعست تا خبر اِنَّ باشد اَنَّهُ اَنَّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل

ها امش الحق خبر من ربهم ظرف مستقر است تا حال باشد از خبر ان هم مضاف
الیه رب وما الله واو عاطفه ما ما مشبهة بلیس الله اسمش بغافل با زایده
مؤکده غافل خبر لیس است نکره لفظا منصوب مجرور بباء معنا منصوب بسبب تا خبر ما باشد
عما لغو متعلق بغافل یعملون فعل مضارع واو فاعل این جمله صله ما یعنی بتحقیق
که دیدیم ما گردیدن روی ترا در طرف آسمان پس هر آینه برمیگردانیم ما ترا البته
البته قبله که دوست میداری تو آنرا که پس برگردان تو روی خود را بطرف
مسجد الحرام و هر جا باشید شما پس بگردانید شما رویهای خود را بطرف حرم و بدرستی
از جماعتی که داده شده اند کتاب هر آینه میدانند ایشان اینکه او حق است
حال کونی که از جانب پروردگار ایشانست و نیست حضرت الله تعالی غافل
از آنچه که میکنند ایشان ولئن اتیت الذین اوتوا الکتاب بکل آیة ما
تبعوا قبلتک وما انت بتابع قبلتهم وما بعضهم بتابع قبلة بعض
ولئن اتبعت اهواءهم من بعد ما جاءک من العلم انک اذا لمن الظالمین
ولئن واو عاطفه لام ابتدا ان شرطی اتیت فعل و فاعل الذین مفعول اول
اوتوا فعل ماضی واو مفعول بجای فاعل این جمله صله الذین الکتاب مفعول ثانی بکل
ظرف لغو متعلق باتیت آیة مضاف الیه کل ما تبعوا ما نافیه تبعوا فعل و فاعل

متعلق بکاین کاین من ربهم حال مجرور ... تا معمول غافل باشد

لام موطئه قسم است تقدیر بر نمط والله لئن اتیت الذین اوتوا الکتاب

جواب قسم است که قایم مقام جواب شرط است

قبلتک

قبلتک این جمله جواب شرط است مفعول تبعوا کاف مضاف الیه قبلة وما
انت واو عاطفه ما ما نافیه انت مبتدا بتابع خبر یا ما مشبهة بلیس انت
اسمش بتابع خبر قبلتهم مفعول تابع هم مضاف الیه قبلة فاعل تابع محذوف فیه
تابع بعضهم این جمله مجزوم است تا جزا باشد وما بعضهم واو عاطفه ما ما
مشبهة بلیس بعضهم اسمش هم مضاف الیه بعض بتابع خبر قبلة مفعول
تابع بعض مضاف الیه قبلة فاعل تابع محذوف فیه ولئن اتبعت واو عاطفه
لام لام ابتدا ان شرطی اتبعت فعل و فاعل اهواءهم مفعول اتبعت هم
مضاف الیه اهواء من بعد مفعول بواسطه اتبعت ما جاءک ما مصدریه
جاءک فعل و فاعل و مفعول این جمله بتاویل مصدر محلا مجرور است تا مضاف الیه
بعد احتمال دارد که ما موصول باشد محلا مجرور است تا مضاف الیه بعد باشد
لمن الظالمین لام لام ابتدا من الظالمین ظرف مستقر است تا خبر ان
یعنی و هر آینه اگر اتیان کنی تو بجماعت را که داده شده اند ایشان
کتاب بهر آیتی پیروی نخواهند کرد ایشان قبله ترا و نیستی تو متابعت کننده
قبله ایشان و نیست بعضی از ایشان متابعت کننده قبله بعضی و هر آینه
هر آینه اگر پیروی کنی تو خواهش ایشان را بعد از آنچه که آمده است ترا از

تابع محذوف ظاهر باء زایده مؤکده است و تابع خبر منصوب است و ما نافیه و در عبارت خبر حالی واقع است

لئن این لام متضمن معنی قسم است تقدیر بر نمط والله لئن اتبعت اهواءهم

ما موصول و جاء صلت و ضمیر مستتر در او عاید است و صله با موصول در محل جر است تا مضاف الیه بعد باشد و العلم

علم بدرستی که درین صورت هر آینه از جمله ظالمان الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ الَّذِينَ
اسم موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد آتيناهم فعل و فاعل هم مفعول الكتاب
مفعول دیگرش یعرفونه فعل و فاعل ها دو مفعول این جمله خبر الذین کما کاف
حرف جر و ما مصدریه این جمله بتاویل مصدر ظرف مستقر است تا صفت
مصدر محذوف باشد تقدیرش عرفانا کعرفان ابناءهم یعرفون فعل و فاعل
ابناءهم مفعول هم مضاف الیه ابناء وان فریقا واو عاطفه ان حرفیست
از حروف مشبهة بالفعل فریقا اسمش منهم ظرف لغو متعلق بفریقا یا ظرف
مستقر است تا صفت فریقا لیکتمون لام لام ابتدا یکتمون فعل و فاعل الحق
مفعول این خبر ان وهم یعلمون واو حالی هم مبتدا یعلمون فعل و فاعل
این جمله حالست از فاعل یکتمون یعنی انجماعتی که دادیم ما ایشان را کتاب میشناختند
حضرت رسول صلعم را همچنانکه میشناختند ایشان فرزندان خود را و بدرستیکه
فرقه از ایشان هر آینه میپوشانند حق را و حال آنکه ایشان میدانند
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ الحق مبتدا من ربك ظرف مستقر است
تا خبرش باشد احتمال دارد که خبر مبتدای محذوف باشد من ربك صفت الحق

واللّه اعلم

تقدیرش عرفوته ما کتموه فَلَا تَكُونَنَّ فا فا عاطفه لا لای ناهیه
تکونن فعلیست از افعال ناقصه مؤکد است بنون تاکید ثقیله ضمیری در و مستتر است
باستتار وجوبی محلا مرفوعست تا اسمش باشد من الممترین ظرف مستقر است
تا خبر تکونن باشد یعنی حق از جانب پروردگار تست پس مباش تو البته
البته از شک کننده کان وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَمَا
تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ولكل واو عاطفه
لكل واو عاطفه لكل ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد یا مضافست که
است که مضاف الیه محذوف باشد که لکل قوم قبلة وجهة مبتدا هو موليها
هو مبتدا مولی خبرش ها مضاف الیه مولی یا مفعول مولی است یا این تقدیر مولیها
ایاهم فاعلش محذوفست که الله باشد یا هو راجعست بکل یا راجعست بالله
فاستبقوا الخيرات فا فا عاطفه استبقوا فعل و فاعل الخيرات مفعولش اینما
کلمه شرطست محلا منصوبست تا مفعول تکونوا فعل و فاعل یات فعل بکم مفعول
بواسطه با جمیعا حالست از مفعول یات ان الله ان حرفیست از حروف
مشبهة بالفعل الله ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل الله اسمش على
كل شيء قدير ظرف لغو متعلق است بقدير شيء مضاف الیه کل قدير خبر

ان يعني واز براى هر قوم قبله ايست وملتي است وحضرت الله تعالى گرداننده
است از براى آن را پس سبقت گيريد شما بنيكوييها يعني طاعت ومراد
از خيرات ولايت حضرت امير المؤمنين علم است هر كجا كه باشيد شما بيارد
حضرت الله تعالى شما در حالتي كه جمع باشيد بدرستي كه حضرت الله تعالى
بر همه چيز قادر است ومن حيث خرجت فول وجهك شطر المسجد
الحرام وانه للحق من ربك وما الله بغافل عما تعملون ومن حيث
واو عاطفه من حيث ظرف لغو متعلق است بفول فا فاء عاطفه ول فعل امر حاضر
ضميري درو مستتر است تا فاعلش باشد وجهك مفعول ول كاف مضاف اليه
وجه شطر مفعول ديگرش المسجد مضاف اليه شطر الحرام صفت مسجد وانه
واو عاطفه ان حرفيست از حروف مشبهة بالفعل ها اسمش للحق لام ابتدا
الحق خبر ان من ربك ظرف مستقر است تا صفت الحق باشد كاف مضاف
اليه رب وما الله واو عاطفه ما ما مشبهة بليس الله اسمش بغافل عما
ظرف لغو متعلق است بتعملون تعملون فعل فاعل يعني واز هر جا كه بيرون
روي تو پس بگردان روي خود را بطرف مسجد الحرام وبدرستي كه رو كردن بسوي
كعبه معظمه آئينه حق است از جانب پروردگار تست ونيست حضرت

من ربك
حرف جار متعلق است بعامل مقدر جار مجرور
در محل رفع است تا صفة الحق باشد تقديرش
وانه لحق حاصل من ربك
بغافل باء زائده
مؤكده وغافل لفظا مجرور
ودر محل نصب است تا خبر
باشد تقديرش
وما الله غافلا

عن حرف جر وما
موصول محلا مجرور
جار مجرور ظرف لغو متعلق
است بعامل ... باشد وجمله
تعملون صله ما ... تقديرش
وما الله بغافل عن الذي يعملونه

حيث مضاف است
جمله خرجت وخرجت در موضع
جر است تا مضاف اليه باشد

الله غافل از آنچه كه ميكنيد شما ومن حيث خرجت فول وجهك
شطر المسجد الحرام وحيث ما كنتم فولوا وجوهكم شطره لئلا يكون
للناس عليكم حجة الا الذين ظلموا منهم فلا تخشوهم واخشوني ولاتم
نعمتي عليكم ولعلكم تهتدون ومن حيث ظرف لغو متعلق است بفول
خرجت فعل ماضي وفاعل فول فا فاء عاطفه ول فعل امر حاضر ضميري درو مستتر
باستتار وجوبي بعلامت رفع است تا فاعلش باشد وجهك مفعول ول كاف مضاف
اليه وجه شطر مفعول ديگر وال المسجد مضاف اليه شطر الحرام صفت مسجد
وحيث كلمه شرط ما كنتم ما ما زائده مؤكده كنتم فعليست از افعال ناقصه تم
اسمش اين جمله مجزومست تا شرط باشد فولوا فا فاء رابطه ولوا فعل فاعل وجوهكم
مفعول ولوا كم مضاف اليه وجوه شطره مفعول ولوا ها مضاف اليه شطر اين
جمله مجزومست تا جزاى شرط باشد اگر حيث ظرف باشد پس در اين صورت
ما ما كان خواهد بود محلا منصوبست تا مفعول ولوا باشد وحيث كنتم فعل
ناقصه تم اسمش فولوا فعل فاعل خبر كنتم لئلا يكون لام لام كي ان ان ناصبه لا لا
نافيه يكون فعليست از افعال ناقصه للناس عليكم هر دو ظرف مستقر است
تا صفت حجة باشد از براى اينكه هر گاه كه صفت پيش از موصوف واقع شود

يكون بتاويل مصدر مجرور است بلام
وجار متعلق است به فولوا ومعنى كفته اند متعلق بمقدر
كه در معنى كلام داخل است تقديرش عرفتكم ذلك
لئلا يكون للناس عليكم
حجة يعني شما بدانيد
شما را اين تا اينكه
نبوده باشد
براى مردمان
بر شما
حجتى

للناس
حرف جر متعلق است بعامل مقدر والناس
لفظا مجرور است بلام جار مجرور ظرف
مستقر در محل نصب است تا حجة
كه حال باشد تقديرش
لئلا يكون عليكم حجة
وجار مجرور
عليكم
ظرف
لغو
متعلق بحجة است
ودر عبارت ...
... ...
... ...

الا الذين
بعضى از مفسرين را مذهب است كه استثنا
منقطع است وبعضى برآنند كه استثنا متصل است
وبعضى برآنند كه الا در اينجا بمعنى واو عطف است
واكثر از نحات اين قول را انكار كرده اند و
كرده اعتقاد ... كه در ... كلام على
معنى است تقديرش الا على الذين
ظلموا ونظيرها خلاف ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
كما لا
تخفيف
لام ... ...

مقدم میدارند او را بر موصوف حجة اسم یکون لئلا یکون للناس علیکم حجة
این جمله بتاویل مفرد محلا مجرور بلام جار مجرور بلام ظرف لغو متعلق بولی الا
الذین الا الا استثنا الذین اسم موصول محلا منصوبست تا خبر یکون
باشد و علی ابن ابو طالب ابراهیم روایت کرده است که الا انجا بمعنی لا
بمعنی استثنا یعنی ولا الذین ظلموا ظلموا فعل و فاعل منهم مفعول بواسطه
ظلموا فلا تخشوهم فا عاطفه لا لا ناهیه تخشوهم فعل و فاعل و مفعول واخشونی
واو عاطفه اخشونی فعل و فاعل نون وقایه یا یای متکلم محلا منصوبست
تا مفعول اخشو باشد ولاتم واو عاطفه لام کی لام کی اتم فعل مضارع ضمیری در و
مستتر است باستتار وجوبی محلا مرفوعست تا فاعلش باشد نعمتی مفعول اتم
این جمله نیز بتاویل مفرد محلا منصوبست تا مفعول بواسطه باشد علیکم مفعول
بواسطه اتم ولعلکم واو عاطفه لعل حرفیست از حروف جاره مشبهة بالفعل
کم اسمش تهتدون فعل فاعل این جمله خبر لعل یعنی و از هر جا که بیرون روی
تو پس بگردان روی خود را بطرف مسجد الحرام و هر جا که باشید شما پس بگردانید
شما رویهای خود را بطرف مسجد الحرام از برای اینکه نبوده باشد از برای
مردمان بر شما حجتی و نه الا جماعتی که ظلم کردند از ایشان اگر الا بمعنی لا باشد

منهم
من متعلقات
تعالی مقدر و ما یجری
ظرف مستقر و در محل نصب است
تا حال باشد از ضمیر ظلموا تقدیرش الا
الذین ظلموا کائنین منهم و در عبارت
متن اشتباه حاصل است
والله اعلم

ولاتم تعلیل ان مصدری
ما ولاتم صدر است کلام متعلق است
بفعل محذوف تقدیرش و امرتکم
بذلک لاتم النعمة علیکم یعنی امر کردم
شما را بدین یعنی بترسید از ظلم و بترسید
از من برای تمام شدن نعمت من بر شما و بعضی
گفته اند و لاتم معطوفست بعلة مقدره
گویا گفته شده باشد واخشونی لاوفقکم
ولاتم نعمتی علیکم یعنی بترسید
از من تا اینکه توفیق دهم
شما را و تمام کنم
نعمت خود را
بر شما
و بعضی
گفته اند لاتم عطف است
بر لئلا یکون والعلم
عند الله

واگر

واگر بمعنی الا باشد معنیش چنین است مگر آنکسانی که ظلم کردند از ایشان پس
و نترسید شما از من و از برای اینکه تمام کنم من نعمت خود را بر شما و شاید که شما
هدایت یابید کما ارسلنا فیکم رسولا منکم یتلوا علیکم آیاتنا و یزکیکم
و یعلمکم الکتاب و الحکمة و یعلمکم ما لم تکونوا تعلمون کما ارسلنا ظرف
مستقر است تا صفت مصدر فعل محذوف باشد که تهتدون هدایة کارسلنا
یا ظرف مستقر است تا مفعول فعل محذوف باشد که اذکرونی کما ارسلنا یا کما
و لاتم ارسلنا فعل و فاعل فیکم مفعول بواسطه رسولا مفعول ارسلنا منکم
ظرف مستقر است تا صفت رسولا باشد یتلوا فعل مضارع ضمیری در و مستتر است
تا فاعلش باشد علیکم مفعول بواسطه یتلوا آیتنا مفعول یتلوا نا مضاف
الیه آیات این جمله محلا منصوبست تا صفت رسولا باشد و یزکیکم واو عاطفه
یزکی فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد کم مفعولش این
جمله عطفست بیتلوا و یعلمکم واو عاطفه یعلمکم فعل فاعل الکتاب مفعول
دیگر این جمله نیز عطفست بیتلوا والحکمة واو عاطفه الحکمة عطفست بالکتاب
و یعلمکم واو عاطفه یعلمکم فعل فاعل مفعول این جمله نیز عطفست بیتلوا ما
لم تکونوا ما موصول محلا منصوبست تا مفعول یعلمکم باشد لم حرف جازمه

کما ارسلنا منکم
کاف حرف جر و ما مصدریه و ارسلنا او کاف بمعنی
مجرور بکاف و عامل در کاف معنوی گفته اند که متعلقست
که قبل از این مذکور شده است یعنی لاتم تقدیرش
ولاتم نعمتی علیکم فی الاخرة بالثواب
کما اتممتها علیکم فی الدنیا بارسال الرسول
یعنی و بجهت اینکه تمام کنم نعمت خود را بر شما
در آخرت بمزد نیک دادن چنانکه تمام کردم
نعمت را بر شما در دنیا بفرستادن رسول
و بعضی گفته اند که کاف متعلقست
بفعلی که بعد از او واقع است که مراد
فاذکرونی است تقدیرش
فاذکرونی بالطاعة کما
ذکرتکم بارسال الرسل
یعنی بخاطر بیاورید
و یاد کنید مرا
بطاعت
چنانکه
یاد
کردم
شما را
بفرستادن
رسول
بعضی عبارت
متن جزو هست

منکم تقدیره رسولا کائنا منکم
یتلوا
این جمله ما جمله که بعد از من مذکور و مسطورست
بدین در محل نصب اند تا حال
یا صفة رسولا باشد

تکونوا فعلیست از افعال ناقصه واو اسمش تعلمون فعل و فاعل این جمله خبر تکونوا
با اسم و خبر صله ما یعنی هدایت مییابید شما هدایت یافتید همچنانکه فرستادیم
ما در میان رسولی از شما که میخوانند بر شما آیات مرا و پاک میکند شما را و تعلیم
میکند شما را کتاب و حکمت را و تعلیم میکند شما را آنچه که نبودید شما که بدانید
وَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ فاذکرونی فا فا تفریع اذکرون
فعل و فاعل نون وقایه یا یای متکلم محلا منصوبست تا مفعول اذکروا باشد اذکرکم
فعل مضارع ضمیری در وی مستترست تا فاعلش باشد کم مفعولش واشکروا لی واو
عاطفه اشکروا لی فعل امر حاضر واو فاعلش لی جار مجرور ظرف لغو است تا متعلق
باشد باشکروا ولا تکفرون واو عاطفه لا لای ناهیه تکفرون فعل و فاعل نون
نون وقایه یا یای متکلم محلا منصوبست تا مفعول تکفرون باشد یعنی پس یاد
کنید مرا تا یاد کنم شما را و شکر کنید از برای من و کافر نشوید شما بمن
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَوٰةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ
یا ایها یا حرف ندا ای اسم موصول لفظا مرفوعست تا منادا باشد ها حرف تنبیه
بعوض مضاف الیه الذین اسم موصول محلا مرفوعست تا صفت ای باشد
آمنوا فعل و فاعل این جمله صله الذین یا حرف ندا ایها کلمه توسل الذین منادا یا

١٠٤

یا الذین خبر مبتدا محذوفست تقدیر چنین است که یا من هم الذین آمنوا
یا حرف ندا من منادا هم مبتدا الذین خبر مبتدا و این جمله مبتدا و خبر در محل رفع
تا صفت باشد واستعینوا واو عاطفه استعینوا فعل امر و فاعل بالصبر مفعول
بواسطه الصبر والصلوة عطفست ب بالصبر ان الله ان حرفیست از حروف
مشبهه بالفعل الله اسمش مع اسمیست معرفه باضافه لفظا منصوبست بر ظرف
فیت الصابرین خبر ان یعنی ای آنکسانی که ایمان آورده اید و یاری جوئید
بصبر و نماز بدرستی که حضرت الله تعالی با صابران است ولا تقولوا لمن یقتل
فی سبیل الله اموات بل احیاء ولکن لا تشعرون ولا تقولوا واو عاطفه لا لای
ناهیه تقولوا فعل و فاعل لمن لام حرف جر من موصوله در محل جر است تا مفعول
بواسطه تقولوا باشد یقتل فعل مضارع ضمیری در وی مستترست تا مفعول بجای
فاعلش باشد فی سبیل الله مفعول بواسطه الله مضاف الیه اموات خبر مبتدا
محذوف که هم اموات بل احیاء بل عاطفه احیاء خبر مبتدا محذوف که هم احیاء
ولکن واو عاطفه لکن عاطفه تشعرون فعل و فاعل لمن یقتل فی سبیل الله
اموات بل احیاء این جمله مقول القول است یعنی مفعول قالت یعنی و مگویید شما
از برای کسی که کشته میشود در راه حضرت الله تعالی مرده کانند بلکه زنده کانند ولکن

یا ایها الذین آمنوا

ای بر پنج نوع است یکی شرطی

شعور نداريد شما وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ
وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ واو عاطفه لَنَبْلُوَنَّكُمْ لام لام
ابتدا نَبْلُوَنَّ فعل مضارع ضميری در وی مستتر است نا باستتار و نحن بمحلا
مرفوعست تا فاعلش باشد كُمْ مفعول نَبْلُوَنَّ بِشَيْءٍ مفعول بواسطه نَبْلُوَنَّ
مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ هر دو ظرف مستقر است تا صفت شیء باشد الْجُوعِ عطفست
بالْخَوْفِ وَنَقْصٍ واو عاطفه نَقْصٍ بالْجُوعِ مِنَ الْأَمْوَالِ ظرف مستقر است
تا صفت نقص باشد یا من زایده است وَالْأَنْفُسِ واو عاطفه الْأَنْفُسِ عطفست
بالْأَمْوَالِ وَالثَّمَرَاتِ عطفست بالْأَنْفُسِ وَبَشِّرْ واو عاطفه بَشِّرْ فعل امر حاضر
ضميری در وی مستتر است تا فاعلش باشد الصَّابِرِينَ مفعول بَشِّرْ یعنی و مر آینه
امتحان میکنیم شما را بچیزی از ترس و گرسنگی و کم شدن مالها و نفسها و میوها
و بشارت ده ای محمد صلی الله علیه و آله صبر کننده کان را الَّذِينَ إِذَا
أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ الَّذِينَ اسم موصول
بمحلا مرفوعست بر ظرفیت تا مبتدا باشد یا بمحلا منصوبست تا صفت الصَّابِرِينَ
باشد یا منصوبست باضمار اعنی اذا ظرف زمان مستقبل بمحلا منصوبست
بر ظرفیت أَصَابَتْهُمْ فعل و مفعول مُصِيبَةٌ فاعلش قَالُوا فعل و فاعل إِنَّا حرفیت

لام متضمن معنی قسم است تقدیرش والله
لنبلونکم
تبلوا
ستکلم مع الغیر
از بلا یبلو بلاء و بلاء بمعنی امتحان کردن
اعلم انا اکد بحرف قسم
نحو بالنون
من الخوف
تقدیرش کائن من الخوف
من الاموال
تقدیرش نقص حاصل من الاموال

یا محلا مرفوع است تا خبر مبتدا باشد
تقدیرش الذین
تقدیرش
انا کاشن حکم الله
بتقدیر
تا اینکه علیهم

از حروف مشبهة بالفعل است الیه ظرف لغو متعلق براجعون رَاجِعُونَ
خبران یعنی آنچنان جماعتی که هرگاه برسد ایشان را مصیبتی گویند بدرستی که ما
از برای خداییم یعنی ما ملك خداییم و بدرستی که ما بسوی الله تعالی بر
گردانیده میشویم أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ
أُولَئِكَ مبتدا عَلَيْهِمْ خبر أُولَئِكَ خبر الَّذِينَ است عَلَيْهِمْ ظرف مستقر است
تا خبر مبتدا یا فاعل فعل محذوفست عَلَيْهِمْ بواسطه فعل محذوف مِنْ رَبِّهِمْ
ظرف مستقر است تا صفت صلوات باشد هم مضاف الیه رب وَرَحْمَةٌ واو عاطفه
رحمة عطفست بصلوات وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ واو عاطفه أُولَئِكَ
مبتدا هم ضمیر فصل الْمُهْتَدُونَ خبر یا هم مبتدا است الْمُهْتَدُونَ خبر هم و این جمله
مبتدا و خبر خبر أُولَئِكَ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ
الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا
فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ إِنَّ الصَّفَا إِنَّ حرفیت از حروف مشبهة بالفعل
الصَّفَا اسمش وَالْمَرْوَةَ واو عاطفه الْمَرْوَةَ عطفست بالصَّفَا مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ
ظرف مستقر است تا خبر إِنَّ باشد الله مضاف الیه شعائر فَمَنْ فا فا عاطفه مَنْ
شرطی حَجَّ فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد الْبَيْتَ مفعول أَوِ اعْتَمَرَ

حج در لغة بمعنی قصد است بعد جز نگاه و در اصطلاح
اهل شرع عبارتست از قصد بخانه کعبه بعمل
مشروع از احرام و طواف و سعی و وقوف
در موقفین و غیر اینها
معنی زیارت
عمره
ماخوذ است از عمارت که ... زایر تعمیر میکند مکان
بزیارت آن مکان و در اصطلاح اهل شرع
معنی زیارة
خانه کعبه است
عمل شرع

واو عاطفه اعتمر فعل ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد این جمله جمله

شرطی است فَلا جُنَاحَ فا فا رابطه لا للشبهة بلیس جُنَاحَ اسمش علیه ظرف

مستقر است تا خبر لا باشد اَنْ یَطَّوَّفَ اَن ناصبه یطوّف فعل ضمیری درو مستتر است

تا فاعلش باشد بِهِمَا مفعول بواسطه یطوّف و این جمله مجزومست تا جزاء شرط باشد

بعضی وقف در فلا جناح کرده اند در این صورت خبر لا محذوف خواهد بود

که فلا جناح علیه اَنْ یَطَّوَّفَ بِهِمَا بتاویل مصدر محلا مرفوعست تا مبتدا

باشد عَلَیه خبر وَمَنْ تَطَوَّعَ واو عاطفه من من شرطی محلا مرفوعست تا مبتدا

باشد بمعنی تطوع فعل ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد خیراً مفعول این جمله

شرطیست فَاِنَّ اللهَ فا فا رابطه اِنَّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل الله

اسمش شاکرٌ خبر علیمٌ خبر بعد از خبر یا صفت یا بدل از شاکر یعنی بدرستی که صفا

و مروه از علامات حضرت الله تعالی است پس هر کسی که حج کند خانه کعبه را

یا حج عمره پس نیست باکی بر وی اینکه طواف کند بصفا و مروه و هر کسی که بکند خیر را

پس بدرستی که حضرت الله تعالی شکر کننده است و دانا یعنی جزای شکر کننده

میدهد اِنَّ الَّذِینَ یَکْتُمُونَ مَا اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَیِّنَاتِ وَالْهُدَی مِنْ بَعْدِ مَا

بَیَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِی الْکِتَابِ اُولٰئِکَ یَلْعَنُهُمُ اللهُ وَیَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ اِنَّ

یطوف در اصل یتطوف بود
تاء الفعل باب تفعل
...
در لغت بمعنی ...
...

١٠٥

حرفیت از حروف مشبهة بالفعل الَّذِینَ اسمش یَکْتُمُونَ مَا فعل و فاعل این

جمله الَّذِینَ مَا اَنْزَلْنَا ما ما موصوله محلا منصوبست تا مفعول یکتمون باشد

انزلنا فعل و فاعل این جمله صله ما مِنَ الْبَیِّنَاتِ ظرف مستقر است تا حال باشد

از ما وَالْهُدَی واو عاطفه الهدی تقدیرا مجرور است تا عطف باشد بر البینات

مِنْ بَعْدِ ظرف لغو متعلق بیکتمون ما بیّنّاه ما ما موصوله محلا مجرور است

تا مضاف الیه بعد باشد بیّنّاه فعل و فاعل مفعول لِلنَّاسِ ظرف لغو متعلق است

ببیّنّاه فِی الْکِتَابِ ظرف مستقر حال است از مفعول بیّنّاه اُولٰئِکَ مبتدا

یَلْعَنُهُمْ فعل و مفعول اللهُ فاعل این جمله خبر وَیَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ واو عاطفه

یلعنهم فعل و مفعول اللاعنون فاعل این جمله عطفست باولئک

یلعنهم الله یعنی بدرستی که آن جماعتی میپوشانند ایشان آنچه را که فرو

فرستادیم ما از آیات مشاهدات و راه بعد از آنچه که ظاهر کردیم ما آن را

از برای مردمان در کتاب این جماعت که لعنت میکند ایشان را حضرت الله

تعالی و لعنت میکند ایشان را لعنت کنندگان از ملائکه و ثقلین حتی خود ایشان

لعنت بر خود میکنند اِلَّا الَّذِینَ تَابُوا وَاَصْلَحُوا وَبَیَّنُوا فَاُولٰئِکَ اَتُوبُ

عَلَیْهِمْ وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِیمُ اِلَّا استثنا الَّذِینَ مستثنی و مستثنی منه اش

اولئک مبتدا و جمله ... خبر و جمله مبتدا و خبر در محل ... تا خبر ان باشد

الذین اسم موصول و تابوا صله او و صله با موصول در محل نصب است با استثنا از کلام موجب و معنی استثنا اختصاص مستثنی است بحکمی پس هرگاه گفته شود جاءنی القوم الا زیدا ... مختص زید باشد و گفته شود ما جاءنی القوم الا زیدا ... مختص زید است

الذین اولست یا ضمیر یلعنهم تابوا فعل فاعل واصلحوا واو عاطفه اصلحوا فعل
وفاعل وبینوا واو عاطفه بینوا فعل فاعل فاولئك مبتدا اتوب فعل ضمیری
در وست مستتر است تا فاعلش باشد علیهم مفعول بواسطه اتوب این جمله خبر اولئك
وانا التواب الرحیم واو حالی انا مبتدا التواب خبر الرحیم خبر بعد از خبر یا صفت
یا بدلست از التواب واین جمله حالست از فاعل اتوب یعنی مگر آنکسانی که توبه
کردند واصلاح کردند خود را و ظاهر کردند خود را پس این گروه قبول توبه میکند
حضرت الله تعالی بر ایشان ومن قبول توبه کننده ام ورحیم ان الذین کفروا
وماتوا وهم کفار اولئك علیهم لعنة الله والملائكة والناس اجمعین
ان الذین ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل الذین اسمش کفروا
فعل وفاعل این جمله صله الذین وماتوا واو عاطفه ماتوا فعل فاعل جمله
عطفست بکفروا وهم کفار واو واو حالی هم مبتدا کفار خبر این جمله حالت
از فاعل ماتوا اولئك مبتدا علیهم ظرف مستقر است تا خبر لعنة باشد
لعنة الله لعنة مبتدا این جمله مبتدا و خبر در محل رفعست تا خبر اولئك
باشد الله مضاف الیه لعنة والملائكة عطفست بالله والناس ایضا
اجمعین تأکیدست از الناس یعنی بدرستی آن کسانی که کافر شدند ومردند

وهم کفار
جمله کفروا ابتدائیه باشد
تقدیرش
ان الذین کفروا وماتوا
کافرون
تقدیر
ثابتة علیهم
اولئك
با خبر در محل رفع است
تا خبر ان باشد

در حالتی

در حالتی که کافر بودند این جماعت بر ایشانست لعنت حضرت الله تعالی
ولعنت ملائكه ومردمان همه خالدین فیها لا یخفف عنهم العذاب
ولاهم ینظرون خالدین اسمیست نکره لفظا منصوبست تا حال باشد از
علیهم فیها ظرف متعلق است بخالدین لا یخفف لا لا نافیه یخفف فعل عنهم
مفعول بواسطه العذاب مفعول بجای فاعل یخفف باشد این جمله حالت
از خالدین ولاهم ینظرون واو عاطفه لا لا مشبهة بلیس هم اسمش ینظرون
فعل وفاعل این جمله خبر لا یعنی مخلدند ایشان در آن لعن تخفیف کرده
نمیشود از ایشان عذاب ونه ایشان مهلت داده شوند والهکم
اله واحد لا اله الا هو الرحمن الرحیم والهکم واو عاطفه اله مبتدا کم
مضاف الیه اله خبر واحد صفت اله لا اله لا لای نفی جنس اله اسمش الا هو
الا استثنا هو ضمیر وضع للعلا مرفوعست تا بدل باشد از محل اله الرحمن مبتدا
الرحیم خبر یعنی ومعبود شما معبودیست یگانه نیست معبود بحق عبادت
مگر او که رحمن است ورحیم ان فی خلق السموات والارض واختلاف
اللیل والنهار والفلك التی تجری فی البحر بما ینفع الناس وما انزل
الله من السماء من ماء فاحیا به الارض بعد موتها وبث فیها

خالدین حالست وعامل روی ظرف است
یعنی علیهم
بجهة آنکه دلالت بر معنی
استقرار وثبوت لعنت است

جمله
لا یخفف عنهم العذاب
در محل نصب است تا حال
باشد
از ضمیر
علیهم
جمله ولاهم ینظرون نیز
در محل نصب است بر
حالیت

وخبرش
مقدر است تقدیرش لا اله موجود
الا هو

رحمن صفت
هو
رحیم صفت بعد صفت

مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ ولَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ إنّ حرفيست از حروف مشبهة بالفعل في خلق ظرف مستقر است خبر
انّ باشد السموات مضاف اليه والارض عطفست بر خلق واو عاطفه اختلاف
بر خلق الليل مضاف اليه اختلاف واو عاطفه النهار عطفست بر الليل واو عاطفه
الفلك عطفست التي صفت فلك تجري فعل فاعل في البحر ظرف لغو متعلق است
بتجري بما ظرف لغو است متعلق بتجري واگر ما را مصدريه باشد ينفع
بتاويل مصدر بمحل منصوبست تا مفعول بواسطه تجري باشد ينفع فعل فاعل
بالناس مفعول ينفع واو عاطفه ما ما موصول بمحل مجرورست تا عطف باشد
بر خلق انزل فعل الله فاعل من السماء ظرف لغو متعلق است بانزل
من ماء هم بدستور من السماء فاحيا فعل فاء عاطفه احيا فعل وفاعل به مفعول
احيا بمعنى زنده كردانيدن است وحيات زمين عمارت اوست
بواسطه احيا الارض مفعول احيا بعدهم بدستور موت مضاف اليه بعدها
و بعد صفت مفعول احياست
مضاف اليه موت است وبث واو عاطفه بث فعل فاعل فيها ظرف متعلق
بمعنى تفريق و پراكنده كردن است
ببث من كل بدستور دابة مضاف اليه كلست واو عاطفه تصريف عطفست
بث بنا بر قولي معطوفست بانزل و بنا بر قولي معطوفست بر احيا
بر خلق الريح مضاف اليه تصريف واو عاطفه السحاب عطفست بر خلق المسخر
تقديرش وان في تصريف الرياح
صفت سحابست بين عطفست بالمسخر السماء مضاف اليه بين واو
بين منصوبست بظرف وعامل در او المسخرات والله اعلم

عاطفه

تقديره كائنة في خلق السموات
يعني وكشتيهاي كه جاري
الفلك التي
التي اسم موصول وصله اش جمله تجري وصله با موصول در محل جر است تا صفت باشد از براي الفلك
تقديرش وان في اختلاف الليل والنهار
انزل صله ما وعايد هم محذوفست تقديرش وما انزله الله
تقديرش وان فيما انزل الله
ممكنست كه من ابتدائيه باشد وظرف مستقر وعامل مقدر در محل نصب است وحال باشد از مفعول انزل تقديرش وما انزل الله من ماء مبتدا من السماء
من بيانيه موصول
احيا معطوفست بانزل
دابه مشتقست از دبيب هر جنبنده كه خداي تعالى خلق كرده كه بر روي زمين رونده باشد اما بحسب عرف دابه اسم شده

عاطفه السحاب الارض عطفست بر السماء لآيات لام ابتدا آيات اسميت
نكره لفظا منصوبست تا اسم انّ باشد لقوم ظرف لغو است متعلق بيعقلون يعقلون
فعل فاعل يعني بدرستي كه در خلق آسمان و زمين واختلاف شدن شب و روز
وكشتي كه جاري ميشود در دريا بانچه كه نفع ميرساند مردمان را وانچه كه فرو
فرستاده است از آسمان آبي پس زنده ميكند بان آب زمين را بعد از مردن
ان زمين وپهن كرده است در ان زمين از هر جنبنده وكردانيدن بادها نافع
ومسخر كرده ابر را ميان آسمان و زمين هر آينه دليليست از براي قومي كه عقل خود را
بكار ميفرمايند وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ
كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ
الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ واو عاطفه
من حرف جر از حروف جاره الناس اسميست معرفه بالف لام لفظا مجرور
بمن جار مجرور ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد من موصول بمحل مرفوعست
تا مبتدا باشد يتخذ فعل فاعل اين جمله صله من احتمال دارد كه من نكره موصوفه
باشد اين جمله يتخذ من دونه من الله اندادا بمحل مرفوعست تا صفت من باشد
من دون ظرف لغو است متعلق است بيتخذ الله مضاف اليه يحبون فعل

من الناس
تقديره كائن من الناس
انداد جمع ندست وند بمعنى مثل
تقديره يحبونهم حبا كائنا كحب الله

فاعل هم مفعول لش كحب كاف حرف جر حب اسميست معرفه باضافه لفظا مجرور بكاف جار ومجرور ظرف مستقر محلا منصوبست صفت مصدر فعل محذوف باشد بتقدير يحبونهم حبا كحب الله بوده است والذين واو عطف الذين اسم موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد آمنوا فعل فاعل اين جمله صله اشد خبر حبا تميز است لله اشد لله ظرف لغو متعلق است بحبا ولو لو حرف شرط يرى فعل الذين واو عاطفه الذين اسم موصول محلا مرفوعست تا فاعل يرى باشد ظلموا فعل وفاعل اين جمله صله اذ ظرف زمان ماضي محلا منصوبست بر ظرفيت يرون فعل فاعل العذاب مفعول ان حرفيست از حروف مشبهه بالفعل القوة اسمش لله ظرف

جمله فعل وفاعل در محل جر است تا مضاف اليه اذ باشد

مستقر است تا خبر ان باشد جميعا اسميست نكره لفظا منصوبست تا حال يا تميز باشد

تقديرش ان القوة كائنة لله

از ضمير كان يا تميز باشد وان واو عاطفه ان حرفيست از حروف مشبهه بالفعل

تميز يعني ظلم الذين ظلموا

الله اسمش شديد خبر العذاب مضاف اليه يعني واز مردمان كسى كه فرا گيرد

از غير خدا مانندى دوست ميدارند ايشان را مثل دوست داشتن خدا

وكسانى كه ايمان آورده اند سخت است دوستى از براى خدا مر چند كه بينند آن

جماعت ظلم ايشان وقتى كه ميبينند عذاب را بدرستى كه قوة از براى خدا است

همه بدرستى كه حضرت الله تعالى شديد العذاب است اذ تبرأ الذين اتبعوا

ولو يرى الذين ظلموا

من الذين

من الذين اتبعوا ورأوا العذاب وتقطعت بهم الاسباب اذ ظرف زمان ماضى محلا منصوبست بر ظرفيت يا منصوبست تا ظرف اذ يرون العذاب باشد يا منصوبست تا ظرف شديد العذاب باشد تبرأ الذين فعل فاعل اتبعوا فعل واو مفعول بجاى فاعل من الذين مفعول بواسطه اتبعوا فعل فاعل ورأوا فعل فاعل العذاب مفعول اين جمله باذ تبرأ الذين وتقطعت واو عاطفه تقطعت فعل بهم مفعول بواسطه الاسباب فاعل تقطعت يعنى ياد كن آن وقتى كه بيزارى جويند آن جماعتى كه متابعت كرده شده بودند

در منصوبست عامل ظرف مقدر است تقديرش واذكروا اذ تبرأ الذين اتبعوا

مفعول بواسطه بمن قال

غلبه او قطع شد بسبب غلبه اسباب ايشان وقال الذين اتبعوا لو ان لنا كرة فنتبرأ منهم كما تبرءوا منا كذلك يريهم الله اعمالهم حسرات عليهم وما هم بخارجين من النار وقال واو عاطفه قال فعل الذين فاعل اتبعوا فعل فاعل اين جمله صله الذين لو ان لنا كرة لو لو تمنى ان حرفيست از حروف مشبهه بالفعل لنا خبر كرة اسمش اين جمله تاويل مصدر تا مفعول فعل محذوف باشد اين تقديرش لو كان لنا كرة يا لو ثبت لنا كرة فنتبرأ فا فاء رابطه نتبرأ فعل منهم مفعول بواسطه كما تبرءوا منا كاف حرف جر ما كافه تبرءوا فعل فاعل منا مفعول بواسطه اين جمله تاويل مصدر تا مفعول فنتبر باشد

تقدير بحاصله انا

تقديرش واذ اقدر شديد العذاب في وقت التبرء

ابن قوله و تقا ...

چون لو بمعنى و غير تمنى طالب فعل است چون ان با اسم وخبرها دليل مفرد در موضع رفع است تا فاعل فعل محذوف باشد تقديرش لو صح ان لنا كرة يا ثبت ان لنا كرة و در عبارت متن ...

بتقديم كتب ومنه

مراد از گامهای شیطان اعمال اوست یا خطاهای اوست یا وسوسهای اوست و بچند معنی دیگر تفسیر شده

انه لکم عدو مبین

ان حرف از حروف مشبهه

قالوا بل نتبع

فعل مجهول الهم مفعول بواسطه به جمله مضاف الیه اذ ابعوا من الذین اتبعوا

كذلك ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد یا مفعول مطلق محذوف باشد به تقدیر
كه الامر كذلك یا یحشر كذلك یریهم الله فعل و مفعول الله فاعل اعمالهم
مفعول دیگر هم مضاف الیه اعمال حسرات حال است از مفعول یریهم علیهم
ظرف متعلق بحسرات اگر یری بمعنی ابصر باشد و مفعولیت پس در این
صورت حسرات حال خواهد بود از مفعول او اگر بمعنی علم باشد حسرات در این
صورت مفعول خواهد بود و ما هم بخارجین واو عاطفه ما ما مشبهة
بلیس هم اسم بخارجین خبر من النار ظرف لغو متعلق است بخارجین یعنی
و گویند اتباع آنکه متابعت کردند که کاشکی اینکه میبود از برای ما بازگشتی
پس بیزاری میجستیم از ایشان همچنانکه بیزاری جستند از ما همچنین مینماید
ایشان را حضرت الله تعالی اعمال ایشان در حالتی که حسرتی بر ایشان
و نیستند ایشان بیرون آینده کان از آتش یا ایها الذین الناس کلوا مما
فی الارض حلالا طیبا و لا تتبعوا خطوات الشیطان انه لکم عدو
مبین یا ایها الناس یا حرف ندا ای منادی ها حرف تنبیه بعوض مضاف الیه
الناس صفت ای کلوا فعل و فاعل مما مفعول بواسطه فی الارض ظرف مستقر
حال باشد از حلالا حلالا مفعول کلوا طیبا صفت و لا تتبعوا عاطفه

مراد از گامهای شیطان اعمال اوست یا خطاهای اوست یا وسوسهای اوست و بحینه معنی دیگر تغییر شده

لا لا ناهیه تَتَّبِعُوا فعل فاعل خُطُوَاتِ مفعول الشَّيْطَانِ مضاف الیه خطوات

إِنَّهُ إِنَّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل ها اسمش لَكُمْ ظرف مستقر است تا

خبر مبتدا باشد عَدُوٌّ مبتدا مُبِينٌ صفت یعنی ای جماعتی مردمان بخورید

شما از آنچیزی که در زمین است حلال و پاک پیروی مکنید شما گامهای شیطان

بدرستی که شیطان از برای شما دشمنی است ظاهر إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ

وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ إِنَّمَا کلمه حصر يَأْمُرُكُمْ فعل فاعلش

کُم مفعولش بِالسُّوءِ مفعول بواسطه وَالْفَحْشَاءِ عطفست بالسوء وَأَنْ

تَقُولُوا واو عاطفه ان ناصبه تقولوا فعل فاعل این جمله بتاویل مفرد تا عطف

باشد بفحشاء عَلَى اللَّهِ مفعول بواسطه ما موصول بمحل منصوبست تا مفعول

و عایدش محذوفست الا تعلمونه

تقولوا باشد لا تَعْلَمُونَ لا نافیه تعلمون فعل فاعل یعنی اینست و جز اینست

که میکند شیطان شما را ببدی و بخش و اینکه گوئید شما بر حضرت الله تعالی

یعنی شیطان امر میکند شما را به ... چیزی که نمیدانید

آنچه را که نمیدانید شما وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا

أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

وَإِذَا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل بمحل منصوبست بر ظرفیت قِيلَ

فعل مجهول لَهُمْ مفعول بواسطه این جمله مضاف الیه اذا اتَّبِعُوا فعل فاعل لما انزل

إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل ها محلا منصوبست تا اسمش باشد و عدو لفظا مرفوع است تا خبرش باشد و مبین صفة عدو است و جار و مجرور لکم ظرف لغو متعلق است بعدو و در عبارت تنبیه اشتباه رفیع الوالعلم عبدالله

سوء هر فعل قبیحست که منجر باشد از عقل یا شرع و شنیع باشد از وی نفس

والفحشاء

فحشا و فاحشه و قبیحه و سیئه نظیرهند و فحشا منکرات مثل زنا و جزء از فحش بفحش و فحشاء و فحشاء و هی چیزهای که از حد خود تجاوز نماید فاحش است و هر چیزی که موافق حق نباشد فاحشه است

مراد از شیطان خواندن شیطان آدمی را بسوی کار زشت و عملی که ... و قولوا دخول حکم است و مقصود که الهام میکند آدمی را معصیت پنهان از نظرها و گاه باشد که انسان این معنی را در نفس خود ادراک کند بعلامت سکون دل بمعنی از طاعات براد و میل داشتن بنفسل و بمعنی از معصیتها و وسوسه بمعنی صوت خفی است الله اکبر القا میکند شیطان چیزها را بصوت خفی در گوش انسان

كَذَلِكَ ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد یا مفعول مطلق محذوف باشد یا تقدیر

کاف متعلق است به یرهم و جار و مجرور ... در محل نصبست تا مفعول بود او باشد تقدیر مثل یرهم الله اعمالهم حسرات کذلک و تقدیر ثانی که در سلم اشکال وارد لکن موافق اکثر تفاسیر متعلق کاف به یرهم اصح مینماید والعلم عند الله جون اری بمعنی ابصرکه مراد از رویة بصر است و بمعنی اعلم که مراد از رویة قلب استعمال میشود پس هر گاه در اینجا اری بمعنی ابصر باشد دو مفعولیست و اگر بمعنی اعلم باشد سه مفعولیست چنانچه در متن مذکور است

أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

جواب لو محذوفست و تقدیر معنی چنین است لو ظهر لکم انهم لا یعلمون شیئا مما لزمهم معرفته اکنتم تتبعونهم ام کنتم منصرفون عن اتباعهم فاذا صح انه یجب الانصراف عن اتباعهم فقد تبین ان الواجب اتباع الدلیل دون اتباع الهوی یعنی اگر ظاهر شده باشد مر شما را که ایشان نمیدانستند چیزی از آنچه لازم بود ایشان را دانستن آن آیا بودید شما که متابعت میکردید ایشان را یا آنکه بودید شما که برمیگشتید از پیروی کردن ایشان پس هر گاه تحقیق رسید اینکه واجب باشد برگشتن از متابعت ایشان بدلیل عدم علم ایشان بچیزهای که لازم است معرفت آن چیزها مر ایشان را پس تحقیق که ظاهر شد اینکه واجب متابعت دلیل است نه متابعت خواهش نفس و بنا برین تاویل تقدیر جواب شرط اینست که لو ظهر لکم انهم لا یعلمون شیئا لا نصرفتم عن اتباعهم که جمله لا نصرفتم تا آخر جواب شرط باشد

مفعول است ودرین آیه بین چنین است باعتبار اینکه آباءنا مفعول بواسطهٔ اوست وضمیر علیه مفعول بواسطهٔ

ما اما موصوله محلا منصوبست تا مفعول اتبعوا باشد انزل فعل الله فاعل این جمله صله ما
قالوا فعل و فاعل بل نتبع فعل ضمیری مستتر است تا فاعلش باشد ما الفینا علیه ما اما موصوله
محلا منصوبست تا مفعول نتبع باشد الفینا فعل و فاعل اگر متعدی باشد دو مفعولیست
که آباءنا مفعول اولش باشد علیه مفعول ثانی و اگر فعل لازم باشد یک مفعولیست علیه
متعلق باشد بالفینا آباءنا مفعولش مضاف الیه آباء و لو کان همزه همزهٔ استفهام واو
عاطفه لو لو شرطی کان فعلیست از افعال ناقصه آباؤهم اسمش هم مضاف الیه آباء و هم
اسمش هم مضاف الیه آباء لا یعقلون شیئا لا لای نافیه یعقلون فعل و فاعل شیئا
این جمله خبر و لا یهتدون واو عاطفه لا لای نافیه یهتدون فعل و فاعل جزاء
لو محذوف است یعنی و هر گاه گفته شود از برای کفار متابعت کنید آنچه انزل کرده
فرستاده بسوی حضرت الله تعالی گویند ایشان بلکه متابعت میکنیم ما آنچه را که یافتیم
ما بر ان پدران خود را و با اگر بودند پدران ایشان که عقل نداشتند چیزی را و هدایت
نداشتند و مثل الذین کفروا کمثل الذی ینعق بما لا یسمع الا دعاء و نداء
صم بکم عمی فهم لا یعقلون و مثل واو عاطفه مثل مبتدا الذین مضاف الیه کفروا
فعل فاعل این جمله صله کمثل ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد الذی مضاف
الیه احتمال دارد که مضاف الیه مثل محذوف باشد یا این تقدیر و مثل داعی الذین

مثل نعق ثا و مثل نسکون ثا وشبهٔ نعق با و سکون با نظیر هم آمده و مثل و مثل [illegible]

یعنی و نعاق و نعق بمعنی آواز کردن

بنابر قول صاحب مجمع البیان کاف در کمثل زایده است تقدیرش و مثل الذین کفروا مثل الذی ینعق بما لا یسمع الا دعاء و نداء و بنابرین کاف متعلق [illegible]

کفروا

کفروا کمثل البهائم الذی ینعق فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش
باشد بما لا یسمع بما ظرف لغو متعلق بینعق لا لای نافیه یسمع فعل فاعلش
الا دعاء الا الا استثنی دعاء مفعول یسمع و نداء واو عاطفه نداء عطفست
بدعا این جمله صله ما صم خبر مبتدا محذوف که هم صم بکم خبر مبتدا محذوف که هم
عمی فهم لا یعقلون فا فاء عاطفه هم مبتدا لا لای نافیه یعقلون فعل
فاعل این جمله خبر مبتدا یعنی و مثل خواننده آن جماعتی که کافر شدند
مثل مثل چهارپاییست که آواز میکند با آنچه که نمیشنود مگر خواندن و فریاد
زدن ایشانند کران و ایشانند گنگان و ایشان کوران پس ایشان عقلها
خود را بکار نمیبرند یا ایها الذین آمنوا کلوا من طیبات ما رزقناکم
واشکروا لله ان کنتم ایاه تعبدون یا ایها الذین یا حرف ندا ای
اسم موصول محلا مرفوعست تا منادا باشد ها حرف تنبیه بعوض مضاف
الیه الذین صفت ای آمنوا فعل فاعل این جمله صله الذین کلوا فعل فاعل
من طیبات من حرف جر طیبات مجرور ظرف لغو متعلق بکلوا احتمال دارد که من زایده
باشد طیبات مفعول کلوا ما رزقناکم ما اما موصوله محلا مجرور است
تا مضاف الیه طیبات رزقناکم فعل فاعل مفعول این جمله صله ما یا مفعول کلوا

یا این تقدیر جار مجرور من طیبات ظرف مستقر و در محل نصب است تا حال از مفعول کلوا باشد تقدیرش کلوا رزقکم کائنا من طیبات ما رزقناکم یعنی بخورید روزی خود را حال کونه که بوده باشد از حلالها و لذیذها آنچه روزی دادیم شما را

و ممکنست که جار مجرور متعلق بعامل مقدر صفت مصدر محذوف باشد تقدیرش کلوا اکلا کائنا من طیبات ما رزقناکم

و علیه محذوفست تقدیرش ما رزقناکموه

من اضطر غیر باغ من هرکاه من شرطیه باشد جملهٔ اضطر در موضع جزم است بشرط وجملهٔ فلا اثم علیه مجزوم است بجزا
وهرکاه من موصول وبمعنی الذی باشد اضطر صله اوست وصله باموصول در محل رفع است تا مبتدا
باشد وجملهٔ فلا اثم علیه مرفوعست بخبریت

محذوف وقت کلوا من رزقکم واشکروا لله واو عاطفه اشکروا فعل فاعل لله
مفعول بواسطهٔ اشکروا ان کنتم ان شرطی کنتم فعلیست از افعال ناقصه
تم اسمش ایاه مفعول تعبدون تعبدون فعل فاعل این جمله خبر کنتم یعنی
ای جماعتی که ایمان آورده اید بخورید شما از طیبات یعنی حلال آنچه روزی
دادیم شما را شکر کنید شما از برای حضرت الله تعالی اگر هستید شما که اورا
عبادت میکنید انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر وما اهل
به لغیر الله فمن اضطر غیر باغ ولا عاد فلا اثم علیه ان الله غفور
رحیم انما کلمهٔ حصر حرم فعل ضمیر در وی مستتر است تا فاعلش باشد علیکم
مفعول بواسطه المیتة مفعول لش والدم عطفست بالمیتة ولحم عطفست بالدم
الخنزیر مضاف الیه ما اهل به واو عاطفه ما موصول بمحل منصوبست تا عطف
باشد المیتة اهل فعل به مفعول بواسطه لغیر الله ظرف لغو اهل عطفست متعلقست
باهل الله مضاف الیه من فا فا تفریع من شرطی اضطر فعل مجهول مفعول
بجا فاعل غیر حالست مفعول لیح مضاف الیه غیر ولا عاد عطفست بباغ فلا اثم
فا فای رابطه لا لا نفی جنس اثم اسمش علیه ظرف مستقر است خبر لا باشد ان الله
ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل الله اسمش غفور خبر ان رحیم خبر بعد از

وجمله اسم وخبر در محل جزم است بشرط وجزاء ان محذوف وقت تقدیره ان کنتم ایاه تعبدون فکلوا مما رزقناکم واشکروا لله

انما کلمهٔ حصر افاده اثبات چیزی میکند که بعد از آن در کلام واقع شده باشد ونفی چیزهائی که بغیر آن باشد

ست وهرکاه کفته شد که ما موصول وبمعنی الذی است ومنفصل نوشته شود بمحل منصوبست

مراد بلند کردن آواز است باسم خدا ومشرکان در وقت ذبح باسم بتهای خدا آواز بلند میکردند

خبر یا صفت غفور اگر صفت از صفت باشد یعنی اینست وجز این نیست
که حرام کرده است حضرت الله بر شما مردار را وخون وکوشت خوک را وآنچه
وآنچه که صدا بلند کرده شود باو واز برای غیر حضرت الله پس هر کسی که مضطر
شود وحال آنکه غیر باغی وعادی باشد ومراد از باغی کسیکه خروج کند بر امام زمان
ومراد از عادی قطاع الطریقند یعنی دزدان پس نیست کناهی بر آن کسی
که مضطر باشد در سفر مشروع خوردن میته وخون وکوشت خوک را اگر بخورد
چنین مرد اینها را پس بدرستیکه حضرت الله تعالی
آمرزنده ورحیم ان الذین یکتمون ما انزل الله من الکتاب ویشترون
به ثمنا قلیلا اولئک ما یاکلون فی بطونهم الا النار ولا یکلمهم الله
یوم القیمة ولا یزکیهم ولهم عذاب الیم ان الذین ان حرفیست از
حروف مشبهة بالفعل یکتمون فعل فاعل این جمله صله الذین ما انزل الله
ما موصول بمحل منصوبست تا مفعول یکتمون باشد انزل الله فعل فاعل
من الکتاب ظرف مستقر است تا حال باشد از مفعول فعل محذوف یعنی تعدیت
که کائنا من الکتاب ویشترون به واو عاطفه یشترون فعل فاعل
به مفعول بواسطه ثمنا مفعول یشترون قلیلا صفت ثمنا اولئک

اگر کسی کوید که چرا کوشت خوک مخصوص بذکر است وحال آنکه همه اجزاء آن حرام است جواب کفته آند که چون اصل در حیوان کوشت است واجزاء دیکر تابع است از آن لهذا مخصوص بذکر شد

من الکتاب من بیانیست که بیان ما موصول میکند

مَا يَأْكُلُونَ أُولَـٰئِكَ مبتدا ماء نافيه يَأْكُلُونَ فعل فاعل فِي بُطُونِهِمْ مفعول بواسطه
يَأْكُلُونَ هِمْ مضاف اليه إِلَّا النَّارَ إِلَّا استثنا النَّارَ مفعول يَأْكُلُونَ اين
جمله خبر أُولَـٰئِكَ و اين جمله مبتدا مع خبر خبر إِنَّ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ واو عاطفه
لا نافيه يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ فعل مفعول فاعل يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَوْمَ مفعول يكلم القيمة
مضاف اليه يوم وَلَا يُزَكِّيهِمْ واو عاطفه لا نافيه يُزَكِّيهِمْ فعل فاعلش مستتر است
هِمْ مفعولش وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ واو عاطفه لَهُمْ ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد
عَذَابٌ مبتدا أَلِيمٌ صفت عَذَابٌ يا لَهُمْ ظرف لغو است تا مفعول بواسطه فعل
محذوف باشد عذاب فاعل فعل محذوف كه وَكَانَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ يعنى بدرستى
كه انجماعه ميپوشانند انچه را كه فرو فرستاده است حضرت الله تعالى در حالتى
ان در كتابست و ميخرند بان بهاء اندك اين گروه ميخورند ايشان در شكمها
خودشان مگر آتش را و سخن نميگويد با ايشان حضرت الله تعالى در روز
قيامت و پاك نميكند ايشان را و از براى ايشانست عذاب درد ناك أُولَـٰئِكَ
الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ
عَلَى النَّارِ أُولَـٰئِكَ مبتدا الَّذِينَ خبر اشْتَرَوُا فعل فاعل اين جمله صله الذى
الضَّلَالَةَ مفعول اشْتَرَوُا بِالْهُدَىٰ ظرف لغو متعلقست باشتروا وَالْعَذَابَ

تقديرش و عذاب اليم
كائن لهم
و بقول
بعضى از مفسرين
آنان كه كتمان كرده
اند احكام الهى را
چون بنا بر قول
اول مراد از
كتاب توريه
است و بنابر
ثانى جايز
است
كه حمل
بر قرآن
و ساير
كتب
سماوى
كرده شود
والله اعلم

واو عاطفه

١١٢

واو عاطفه الْعَذَابَ عطفست باشتروا بِالْمَغْفِرَةِ ظرف لغو متعلقست
بالضَّلَالَةَ فَمَا أَصْبَرَهُمْ فا فا عاطفه ما ما نكره يا ما ما استفهاميه است تا مبتدا
در تفاسير بنظر نرسيده
باشد أَصْبَرَهُمْ اين جمله خبر يا ما تعجب باشد بشرح ايضا يا ما موصوله بمعنى
در تفاسير بنظر نرسيده و خالى از اشكالى نيست
تا مبتدا باشد أَصْبَرَهُمْ فعل فاعلش مستتر است هم مفعولش اين جمله مبتدا
عَلَى النَّارِ مفعول بواسطه اصبرهم يعنى اين گروه جماعتى اند كه فروختند
ضلالت را بهدايت و فروختند عذاب را بمغفرت پس چه بسيار صبر كردند
ايشان بر آتش ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا
فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ذَٰلِكَ مبتدا بِأَنَّ با حرف جر أَنَّ حرفيست
از حروف مشبهة بالفعل اسمش نَزَّلَ فعل فاعلش مستتر است الْكِتَابَ مفعول
بِالْحَقِّ مفعول بواسطه اين جمله ان با اسم و خبر بتاويل مصدر تا خبر ان باشد
وَإِنَّ واو عاطفه إِنَّ حرفيست از حروف مشبهة بالفعل الَّذِينَ اسمش
اخْتَلَفُوا فعل و فاعل فِي الْكِتَابِ ظرف مستقر است تا خبر ان باشد بعيدا
صفت شقاق باشد يعنى اين عذاب بانكه حضرت الله فرو فرستاده است
كتاب را بحق براستى كه انجماعتى كه خلاف كردند در كتاب بعضى گفتند
كه سحر است و بعضى گفتند كه كهانت و بعضى گفتند كه شعر است هر آينه

ذلك در موضع رفع است
تا مبتدا باشد و خبرش محذوف
است تقديرش ذلك الامر و
ممكنست خبر مبتدا باشد
باين تقدير كه الامر
ذلك و ممكنست
كه در موضع
نصب باشد
بر مفعوليه
تقديرش فعلنا
ذلك والله
اعلم
ان حرفيست از حروف مشبهة
بالفعل الله اسمش و جمله نزل
در محل رفع است تا خبرش
باشد و ان با اسم و خبر بتاويل
مصدر مجرورانست بباء جار و
مجرور متعلقانست بالامر
يا فعلنا مقدر تقديرش
فعلنا ذلك تبنزيل الكتاب
بالحق فكفروا به والله
اعلم
تقديرش لكائنون فى شقاق
بعيد

مثال اليه ذلك ان جعل كان بسه جزء يعنى اشاره بدورداول ذلك الحكم بالنار دوم ذلك العذاب سيم ذلك الضلالة

اين جماعت در طرف بعيد تدلاند حتى يعتبر از و ونداين ليس البر ان تولوا وجوهكم
قبل المشرق والمغرب ولكن البر من آمن بالله واليوم الآخر والملائكة
والكتاب والنبيين وآتى المال على حبه ذوي القربى واليتامى والمساكين
وابن السبيل والسائلين وفي الرقاب وأقام الصلوة وآتى الزكوة والموفون
بعهدهم إذا عاهدوا والصابرين في البأساء والضراء وحين
البأس أولئك الذين صدقوا وأولئك هم المتقون ليس فعل از افعال
ناقصه البر خبر ان تولوا ان ناصبه تولوا فعل فاعل وجوهكم مفعول تولوا كم
مضاف اليه وجوه اين جمله بتاويل مصدر است تا اسم ليس باشد احتمال دارد كه
البر بضم را باشد اسم ليس قبل ظرف است تا مفعول فيه تولوا باشد المشرق مضاف
اليه والمغرب عطف است بمشرق ولكن واو عاطفه لكن حرف است از حروف
مشبهة بالفعل البر اسم لكن من آمن من موصوله لا محل مرفوعست آمن فعل ماضي
ضميري در و مستتر است تا فاعل باشد بالله مفعول به بواسطه آمن واليوم
عطف است بالله الآخر صفت يوم اين جمله صله من موصوله با صله در محل رفعست
تا خبر لكن باشد والملائكة عطف است بالله والكتاب والنبيين
ايضا وآتى واو عاطفه آتى فعل ماضي ضميري در و مستتر است تا فاعل باشد

المال مفعول على حبه ظرف مستقر است تا حال باشد از ضمير المال ها مضاف اليه ذوي
القربى مضاف اليه واليتامى عطف است بمال والمساكين عطف
بمال وابن السبيل عطف است بمال السبيل مضاف اليه ابن والسائلين عطف
بمال وفي الرقاب وعطف است في الرقاب ظرف لغو متعلق است بآتى
وأقام واو عاطفه أقام فعل ماضي ضميري در و مستتر است تا فاعل باشد
مفعول الصلوة مفعول وآتى الزكوة واو عاطفه آتى فعل ماضي ضميري
در و مستتر است تا فاعل باشد الزكوة مفعول آتى والموفون واو عاطفه الموفون
لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا باشد محذوف باشد كه هم الموفون احتمال دارد
كه عطف باشد بجمله من آمن بالله واليوم الآخر احتمال دارد كه عطف باشد
بضمير آمن بعهدهم ظرف لغو متعلق است بموفون هم مضاف اليه عهد اذا
عاهدوا واو اذا ظرف زمان مستقبل بمحله منصوبست بر ظرفيت عاهدوا فعل
فاعل والصابرين واو استينافي الصابرين منصوبست بر مدح اعني
الصابرين في البأساء متعلق است بصابرين والضراء عطف است ببأساء
وحين البأس واو عاطفه حين ظرف متعلق است بصابرين البأس
مضاف اليه أولئك الذين مبتدا و خبر صدقوا فعل فاعل جمله صله واولئك هم المتقون

البأس اسميست معرفه بالف لام لفظا مجرور است تا مضاف اليه باشد در معنی اشتد

مفضی بسبب عدم زاد و راحله ملازم طريق است مانند ملازمتی که چیز با پسر دارد و بعضی گفته اند مراد از ابن السبيل مهمان است

[illegible]

واو عاطفه اولئك مبتدا كم ضمير فصل المتقون خبر مبتدا يا كم مبتدا المتقون خبر اين
مبتدا و خبر خبر اولئك يعنى نيست نيكى اينكه بكردانيد شما روهاى خود را بطرف مشرق
و مغرب و ليكن نيكى كسى است بعضى كفته اند نيكى كسى نيست صاحب نيكى كيست اى لكن
البر بر من اى لكن ذى البر من يعنى ليكن صاحب نيكى كسى است كه ايمان آورد
بخدا و بروز آخر و ملائكه و كتاب و پيغمبران و بدهد مال را بر دوستى خدا اكرچه
محتاج باشد و اكرنه بمال يعنى چون كه مال او دوست ميدارد كنده برا خداى بدهد
باصحاب قرابت و يتيمان و مساكين و پسر راه و سوال كنندكان و در كردن
آزاد كردن و بپا داشته است نماز را و داده است زكوة را و ايشان وفا كننده
بعهد خويش و صبر كننده كانند در سختيها و ضررها و در وقت جنك كردن اين كروه
جماعتى اند راست كفتند يعنى كفتهاى ايشان با كردارهاى ايشان يكى است و اين
كروه ايشانند پرهيزكاران يا ايها الذين آمنوا كتب عليكم القصاص فى
القتلى الحر بالحر و العبد بالعبد و الانثى بالانثى فمن عفى له من اخيه شىء فاتباع
بالمعروف و اداء اليه باحسان ذلك تخفيف من ربكم و رحمة فمن اعتدى
بعد ذلك فله عذاب اليم يا ايها الذين يا حرف ندا ايها كلمه توسل الذين
منادى آمنوا فعل و فاعل اين جمله صله كتب فعل مجهول عليكم مفعول بواسطه

چنانكه روزى ابن صوريا
كه از جمله سركردكان يهود
بود از حضرت پيغمبر
صلى الله عليه و آله
پرسيد كه كدام
يك از ملائكه
از جانب
خدا
نازل ميشود بر
حضرت فرمود كه جبرئيل
پس ابن صوريا كفت جبرئيل
دشمن ماست بجهت
اينكه او نازل
ميشود بقتال
و بحبس
و حرب
و ميكائيل نازل ميشود
باسانى و در نعمت ميكائيل
نازل ميشد بتو هرآينه ايمان
مى آورديم و بايد بجهت
اين قول منكران
عدو جبرئيل
كه سابقا
كذشت
نازل
شد

القصاص مفعول بجای فاعل کتب فی القتلی ظرف لغو متعلق است بکتب الحر

مبتدا بالحر ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد والعبد واو عاطفه العبد

مبتدا بالعبد ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد والانثی خبر فمن فا عاطفه

من موصول بمعنی الذی مرفوعست تا مبتدا باشد احتمال من شرطی هم دارد عفی

فعل مجهول له من اخیه مرد و ظرف لغو متعلق بعفی شیء مفعول بجای فاعل

فاتباع فا جزای عاطفه اتباع خبر مبتدا محذوف یا خبرش محذوف این جمله

خبر من بالمعروف لغو متعلق باتباع واداء واو عاطفه اداء مبتدا الیه خبر باحسان

متعلق باداء ذلک مبتدا تخفیف خبر من ربکم ظرف مستقر است تا صفت

تخفیف باشد ورحمة عطف است فمن فا عاطفه من من شرطی بمعلا

مرفوعست تا مبتدا باشد اعتدی فعل ضمیر در وی مستتر است تا فاعلش باشد

بعد مفعول فیه ذلک مضاف الیه بعد فله فا فا رابطه له ظرف مستقر است

تا خبر مبتدا باشد عذاب مبتدا الیم خبر بعد از خبر یا صفت عذاب این خبر من

یعنی ای جماعتی که ایمان آورده اید واجب شده است بر شما قصاص در کشته

شدن آزاد با آزاد بنده ببنده زن بزن پس کسی که بخشیده شود از برای

او از برادر او چیزی پس متابعت بنیکو ییست و ادا کردن بسوی او

بنیکوی اینست تخفیف از جانب پروردکار شما و رحمت پروردکار
شما پس هر کسی که درکذرد بعد از این پس از برای اوست عذاب دردناک
ولکم فی القصاص حیوة یا اولی الالباب لعلکم تتقون ولکم واو عاطفه
لکم ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد فی القصاص ظرف لغو متعلق است بحیوة
حیوة مبتدا یا اولی الالباب یا حرف ندا اولی لفظا منصوب است تا منادی
باشد الالباب مضاف الیه اولی لعلکم حرفیست از حروف مشبهة بالفعل کم
اسمش تتقون فعل و فاعل این جمله خبر یعنی و از برای شماست در قصاص زندکی
ای صاحبان مغز عقل شاید که شما بپرهیزید کتب علیکم اذا حضر احدکم
الموت ان ترک خیرا الوصیة للوالدین والاقربین بالمعروف حقا
علی المتقین کتب فعل علیکم مفعول بواسطه اذا ظرف زمان مستقبل محلا
منصوبست بر ظرفیت حضر فعل احدکم مفعول کم مضاف الیه احد الموت
فاعل حضر ان ترک ان شرطیه ترک فعل و فاعل خیرا مفعول ترک الوصیة
مبتدا للوالدین ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد والاقربین عطفست
بر للوالدین بالمعروف ظرف مستقر است تا حال الوصیة باشد از فاعل ترک یا از فاعل
الوصیة حقا مفعول فعل محذوف یعنی یحقه حقا علی المتقین ظرف لغو متعلق

بحقا

بحقا یعنی نوشته شده است بر شما هرکاه حاضر شود یکی از شما را موت
اکر بکذارد چیزی را یعنی مالی را وصیتی است از برای شما مادر و پدر و نزدیکان
بنیکی ثابت بود بر پرهیزکاران فمن بدله بعد ما سمعه فانما اثمه علی
الذین یبدلونه ان الله سمیع علیم فمن بدله فا فا عاطفه من
شرطیه محلا مرفوع است تا مبتدا باشد بدل فعل ضمیری درو مستتر است تا فاعلش
باشد ها مفعول بعد مفعول دیکر ما موصول محلا مجرور است تا مضاف الیه
یا ما مصدریه سمعه فعل ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعول
به این جمله بتاویل این جمله مضاف الیه بعد فانما فا رابطه انما کلمه حصر
اثمه مبتدا ها مضاف الیه اثم علی الذین ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد
یبدلونه فعل و فاعل مفعول ان الله ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
الله اسمش سمیع خبر ان علیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی پس هر کسی که تبدیل
کند آن وصیت را بعد از آنچه که شنیده است او را پس اینست و جز این نیست
که کناه او بر جماعتی است که تبدیل میکند وصیت را بدرستی که حضرت الله
تعالی شنواست و بیناست فمن خاف من موص جنفا او اثما فاصلح
بینهم فلا اثم علیه ان الله غفور رحیم فمن خاف فا فا عاطفه من

موصول بمحل الجر مرفوعست تا مبتدا باشد خاف فعل ماضی درو مستتر است تا

فاعلش باشد مِن مُوصٍ مفعول بواسطه خاف جَنَفًا مفعول خاف او اِثْمًا او

عاطفه اثمًا عطفست بجنفا فاصلح فا رابطه اصلح فعل فاعلش درو بینهم مفعول

اصلح هم مضاف الیه این جمله خبر من فلا اثم فا عاطفه لا لا نفی جنس اثم اسمش

علیه خبر اِنَّ اللّٰهَ اِنَّ حرفیست از حروف مشبهه بالفعل الله اسمش غفور خبرش رحیم

خبر بعد از خبر یا صفت یعنی پس کسی که بترسد از وصیت کننده میل کند بسوی

بعضی از ورثه جور دادن بعضی یا میل کند بسوی عمارة انش گناه پس اصلاح کند

میان پس نیست گناهی بروی بدرستی که حضرت الله تعالی غفور است و رحیم

یَا اَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا کُتِبَ عَلَیْکُمُ الصِّیَامُ کَمَا کُتِبَ عَلَی الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِکُمْ

لَعَلَّکُمْ تَتَّقُوْنَ یَا اَیُّهَا الَّذِیْنَ یا حرف ندا اَیُّهَا کلمه توسط الذین منادی اٰمنوا

فعل فاعل این جمله صله کُتِبَ فعل عَلَیْکُمْ مفعول بواسطه الصِّیَامُ مفعول بجای فاعلش

کَمَا احتمال دارد که ما مصدری باشد جمله کُتِبَ عَلَی الَّذِیْنَ بتاویل مصدر مجرور

باشد بتقدیر الصیام صوما کَمَا کُتِبَ یا ما موصول است و نیز چنین احتمال

دارد یا ما کافه است کُتِبَ فعل مجهول ضمیر درو مستتر است تا مفعول

بجای فاعلش باشد عَلَی الَّذِیْنَ مفعول بواسطه مِنْ قَبْلِکُمْ ظرف مستقر است

تا صله الذین باشد لَعَلَّکُمْ لَعَلَّ حرفیست از حروف مشبهه بالفعل کم اسمش تَتَّقُوْنَ

فعل فاعل این جمله خبر یعنی ای جماعتی که ایمان آورده اید نوشته شده است

بر شما روزه همچنانکه نوشته شده است بر جماعتی که پیش از شما بودند شاید

که شما پرهیز کنید اَیَّامًا مَعْدُوْدَاتٍ فَمَنْ کَانَ مِنْکُمْ مَرِیْضًا اَوْ عَلٰی سَفَرٍ فَعِدَّةٌ

مِنْ اَیَّامٍ اُخَرَ وَعَلَی الَّذِیْنَ یُطِیْقُوْنَهٗ فِدْیَةٌ طَعَامُ مِسْکِیْنٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْرًا

فَهُوَ خَیْرٌ لَّهٗ وَاَنْ تَصُوْمُوْا خَیْرٌ لَّکُمْ اِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ اَیَّامًا اسمیست نکره

لفظا منصوبست تا مفعول کتب باشد این تقدیر صوموا ایاما معدودات

معدودات صفت ایاما فمن فا فا عاطفه من من شرطی محلا مرفوعست تا

مبتدا باشد کان فعلیست از افعال ناقصه ضمیر درو مستتر است تا اسمش باشد منکم

ظرف لغو متعلقست بکان مریضا خبر کان او او عاطفه علی سفر ظرف مستقر است

تا صفت مریضا فعدة فا فا عاطفه عدة اسمیست نکره لفظا مرفوعست تا خبر مبتدا

محذوف باشد من ایام ظرف مستقر است تا صفت عدة باشد احتمال دارد که

عدة خبر مبتدا محذوف باشد مبتدا یش که علیه عدة باشد درین صورت مِن

ایام صفت خواهد بود اُخَر اسمیست نکره لفظا مجرور تا صفت ایام باشد وعلی

الذین واو عاطفه علی حرف جر الذین اسم موصول محلا مجرور بعلی جار

جار و مجرور ظرف مستقر است و با عامل مقدر در محل رفع است بر خبریت و فدیة مبتداست

مجرور ظرف لغو متعلقست باخر یطیقونه فعل فاعل مفعول فدیة اسمیست نکره
لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد طعام خبر مسکین مضاف الیه طعام فمن تطوع
فا فاء عاطفه من من شرطی جزا مفعول تطوع محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
تطوع فعل فاعل وجزا مفعولش فهو فا فاء رابطه هو مبتدا خیر خبر له متعلقست
بخیر وان تصوموا بتاویل مصدر بره محلا مرفوعست تا مبتدا باشد خیر خبر
لکم متعلقست بخیر ان کنتم ان ان شرطی کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم اسمش
تعلمون فعل فاعل این جمله خبر کنتم یعنی روزه کیرید شما از روزها که شمرده
شده است پس هر کسی که بوده باشد از شما بیمار یا در سفر که پس شمرده شده است
از روزها دیکر و بر انکسانیکه طاقت دارند ایشان ان را پس فدیه دهند طعام
بر مسکینان پس هر کسی که تطوع کند چیزی را پس اوست خیری از برای او و اینکه روزه
کیرید بهتر است از برای شما اکر هستید شما میدانید شهر رمضان الذی انزل فیه
القرآن هدی للناس وبینات من الهدی والفرقان فمن شهد منکم
الشهر فلیصمه ومن کان مریضا او علی سفر فعدة من ایام اخر یرید الله
بکم الیسر ولا یرید بکم العسر ولتکملوا العدة ولتکبروا الله علی ما هدیکم
ولعلکم تشکرون شهر مبتدا رمضان مضاف الیه الذی انزل القرآن این جمله

خبر از

فمن تطوع هرکاه من شرطیه باشد تطوع محلا مجزوم است و شرط باشد فهو خیر له نیز مجزوم است تا جزا شرط باشد واحتمال است که من موصول و تطوع صله او و صله با موصول در محل رفع باشد با بتدائیت و فهو خیر له جمله مبتدا و خبر در محل رفع باشد ... این موصول

تصوموا در اصل تصومون بود که نون بسبب ان ساقط شد

حکمت که جار مجرور ظرف مستقر وبا عامل مقدر در محل رفع وصفة باشد از خیر ... لکم جار مجرور لکم ظرف مستقر وبا عامل مقدر در محل رفع است تا صفة خیر باشد تقدیرش خیر کائن لکم والله اعلم

روزه کرفتن مسافر را لازم است معلوم میشود که تقدیر چنین است که من شهد منکم المصر فی الشهر فلیصمه که المصر مفعول به والشهر مفعول فیه

در رفع شهر سه وجه کفته اند اول انکه مرفوع باشد تا خبر مبتدا محذوف باشد تقدیرش هی شهر رمضان یعنی ایام معدودات ماه رمضانست دویم انکه مرفوع باشد تا بدل باشد از الصیام پس کویا کفته شده است کتب علیکم شهر رمضان و درین صورت مفعول بجای فاعل کتب است مانند الصیام سیم انکه مرفوع است تا مبتدا باشد و خبرش الذی انزل فیه القرآن یا انکه جمله الذی فیه القرآن صفة اوست و خبرش مقدر است باین تقدیر که و مما کتب علیکم شهر رمضان پس درین صورت جار و مجرور یعنی مما ظرف مستقر و با عامل مقدرش بتقدیر ثابت در محل رفع تا خبر باشد و کتب صله ما و علیکم متعلق بکتب و شهر رمضان بتقدیر صیام شهر رمضان است که مضاف محذوف و اقام مضاف الیه در محل مضاف شده و ترجمه اش اینست که در انچه فرض کرده شده است بر شما روزه داشتن ماه رمضان و در بعضی از عبادات متن لتوقفی واقع است

خبر از شهر خبر مبتدا محذوفست باین تقدیر که ذلک شهر رمضان الذی انزل
فیه القرآن درین صورت صفت شهر خواهد بود الذی اسم موصول محلا
مجرورست تا مضاف الیه رمضان انزل فعل مجهول فیه مفعول بواسطه القرآن
مفعول بجای فاعلش هدی حالست از شهر للناس ظرف لغو متعلق بهدی
وبینات عطفست بللناس من الهدی ظرف لغو متعلق ببینات والفرقان
عطفست ببینات فمن شهد فا فاء زایده باشد تمهید خبر مبتدا خواهد کرد منکم
مفعول بواسطه الشهر مفعول فلیصمه فا فاء عاطفه لیصمه فعل فاعل مفعول
ومن واو عاطفه من موصول محلا مرفوعست تا مبتدا باشد کان فعلیست
از افعال ناقصه ضمیر در وی مستترست تا اسمش باشد مریضا خبر کان او علی سفر
ظرف مستقرست تا عطف باشد بمریضا فعدة خبر مبتدا محذوف ای فعلیه
عدة من ایام ظرف مستقرست تا صفت عدة باشد اخر صفت ایام احتمال دارد
که عدة مبتدا باشد من ایام خبر اخر صفت ایام یرید الله فعل فاعل بکم مفعول
بواسطه الیسر مفعول ولا یرید واو عاطفه لا لا نافیه یرید فعل ضمیر در وی مستترست
فاعلش باشد بکم مفعول بواسطه العسر مفعول ولتکملوا العدة واو عاطفه
لا لام کی تکملوا العدة فعل فاعل مفعول ولتکبروا الله واو عاطفه لا لام کی تکبروا الله

شهر از رمض و رمض در لغت بمعنی سوختن پای از کرمی زمین و کرم شدن روز و سوزانیدن و کرم شدن سنک از افتاب و جهت وضع نام این ماه مقارن بزمان کرما بود از سبب او را رمضان نامیدند یا انکه جهت درین ماه روزه ...

الفرقان عطف است به الهدی نه بلبینات

فعل فاعل مفعول علی ما هدیکم مفعول بواسطه هدیکم فعل ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد کم مفعول و لعلکم واو عاطفه لعل حرفیست از حروف مشبهه
بالفعل کم اسمش تشکرون فعل فاعل این خبر لعل یعنی اینست ماه رمضان
که فرو فرستاده شده است در ان قران مجید هدایت است از برای مردمان
وظاهر کننده از هدایت و فرق کننده پس کسی که حاضر شود از شما ماه را یعنی
سفری نباشد پس باید روزه بگیرد و کسی که بوده باشد بیمار یا بوده باشد
بر سفر پس بر وست چند روزی شمرده شده از روز دیگر اراده میکند حضرت
الله تعالی بشما اسانی را و اراده نکرده بشما سختی را و باید که کامل گردانید شما عده
را و باید که تکبیر گوئید خدا را بر انچه که هدایت کرده است شما را شاید که شما شکر
کنید و اذا سألک عبادی عنی فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعان فلیستجیبوا
لی و لیؤمنوا بی لعلکم یرشدون و اذا واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست
بر ظرفیت سألک فعل و مفعول عبادی فاعلش عنی مفعول بواسطه فانی قریب
فا فا عاطفه ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل یا اسمش قریب خبر اجیب فعل ضمیری
درو مستتر است تا فاعلش باشد دعوة مفعول الداع مضاف الیه دعوة اذا ظرف زمان
مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت دعان فعل فاعل مفعول فلیستجیبوا فعل

اجیب جمله فعل فاعل در محل رفع است تا خبر ان باشد و این خبر بعد از خبر است

فاعل

فاعل لی مفعول بواسطه و لیؤمنوا بی فعل فاعل بی مفعول بواسطه لعلکم
حرفیست از حروف مشبهه بالفعل کم اسمش یرشدون فعل فاعل این جمله لعل
یعنی و هر گاه سوال کنند ترا بندگان من از من پس بدرستی که من نزدیکم اجابت میکنم دعوت
خواننده را هر گاه بخواند پس باید که طلب اجابت کنند از من و باید که ایمان
بیاورند بمن شاید که ایشان رشد یابند احل لکم لیلة الصیام الرفث
الی نسائکم هن لباس لکم و انتم لباس لهن علم الله انکم کنتم تختانون
انفسکم فتاب علیکم و عفا عنکم فالان باشروهن و ابتغوا ما کتب
الله لکم و کلوا و اشربوا حتی یتبین لکم الخیط الابیض من الخیط
الاسود من الفجر ثم اتموا الصیام الی اللیل و لا تباشروهن و انتم
عاکفون فی المساجد تلک حدود الله فلا تقربوها کذلک یبین
الله آیاته للناس لعلهم یتقون احل فعل مجهول لکم ظرف لغو
متعلق باحل لیلة مفعول فیه الصیام مضاف الیه الرفث مفعول بجای
فاعل احل احتمال دارد که لیلة ظرف باشد از رفث با این تقدیر که احل
لکم الرفث الی نسائکم ظرف لغو متعلق برفث کم مضاف الیه نساء هن
مبتدا لباس خبر لکم ظرف لغو متعلق بلباس و انتم واو عاطفه انتم مبتدا

احل از باب افعال و در اصل احلل بوده کسره لام اول را بما قبل دادند و لام در لام ادغام نمودند

لیلة بتقدیر فی لیلة الصیام

لباسٌ خبر لهنّ ظرف لغو متعلق بلباس علم الله فعل فاعل انكم حرفیست از حروف
مشبهة بالفعل کم اسم کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم اسم تختانون فعل فاعل
انفسکم مفعول کم مضاف الیه این جمله ان فتاب فعل ضمیر درو مستتر است تا فاعلش
باشد علیکم مفعول بواسطه وعفی عنکم واو عاطفه عفی فعل ضمیر درو مستتر است
تا فاعلش باشد عنکم مفعول بواسطه فالآن فا عاطفه الآن مفعول فیه
باشروهن فعل فاعل و مفعول وابتغوا واو عاطفه ابتغوا فعل فاعل ما کتب الله
ما موصوله محلا منصوبست تا مفعول ابتغوا باشد کتب الله فعل فاعل لکم مفعول
بواسطه این جمله صله وکلوا فعل فاعل واشربوا فعل فاعل حتی یتبین حتی
ناصبه یتبین فعل لکم مفعول بواسطه الخیط فاعل یتبین الابیض
صفت الخیط من الخیط الاسود ظرف مستقر است تا بدل باشد از خیط الاسود
الخیط من الفجر ظرف مستقر است تا حال الخیط الابیض ثم اتموا ثم عاطفه
اتموا فعل فاعل الصیام مفعول الی اللیل بواسطه ولا تباشروهن واو عاطفه
لا لای ناهیه تباشروهن فعل فاعل مفعول وانتم واو حالی انتم مبتدا عاکفون
خبر مبتدا فی المساجد ظرف لغو متعلق بعاکفون تلک مبتدا حدود الله
خبر الله مضاف الیه حدود فلا تقربوها فا عاطفه لا لا ناهیه تقربوها

حتی بضبش تقدیر ان است
نه بعمل حتی

من الخیط بحسب ظاهر ظرف لغو متعلق به
تبین است

من الفجر
تقدیر کائنا
من الفجر

فعل فاعل

119

فعل فاعل مفعول کذلک ظرف مستقر است تا صفت مصدر باشد ای بیان
کذلک یبین الله فعل فاعل آیاته آن مفعول ها مضاف آیات للناس ظرف لغو
متعلق بیبین لعلهم حرفیست از حروف مشبهة بالفعل یتقون فعل فاعل این جمله
خبر لعل ولا تأکلوا اموالکم بینکم بالباطل وتدلوا بها الی الحکام لتأکلوا
فریقا من اموال الناس بالاثم وانتم تعلمون ولا تأکلوا واو عاطفه لا
ناهیه تأکلوا فعل فاعل اموالکم مفعول کم مضاف الیه اموال بینکم ظرف لغو متعلق
بتأکلوا کم مضاف الیه بین بالباطل ظرف مستقر است تا حال باشد از اموال وتدلوا
فعل فاعل بها مفعول بواسطه الی الحکام ایضا لتأکلوا فعل فاعل فریقا مفعول
من اموال بواسطه الناس مضاف الیه اموال بالاثم ظرف مستقر است تا حال
باشد از اموال وانتم واو حالی انتم مبتدا تعلمون فعل فاعل این جمله خبر یعنی
ومخورید اموال خود را که واقعست میان شما یعنی مخورید مال یکدیگر را بباطل
ومرو مگذارید والقا مکنید بدان مال یعنی حکومت آن را بسوی حکم کنندگان
تا کار تا بخورید بمرافعه بمحاکمه ایشان پاره از مال مردمان بظلم و ستم
که موجب گناه هست و حال آنکه شما میدانید یسئلونک عن الاهلة قل هی
مواقیت للناس والحج ولیس البر بان تأتوا البیوت من ظهورها

محذوف

بالباطل
بحسب ظاهر جار بجرور ظرف لغو متعلق است
بتأکلوا و بتقدیریکه در محل حال
باشد حال از فاعل تأکلوا
میتواند بود نه
از مفعولش

بها او در محل
جزم است
تا عطف باشد
بتأکلوا و معمول
لا ناهیه است

من اموالهم
بحسب ظاهر جار بجرور متعلق است
بفریقا و عکست که ظرف مستقر و
با عامل مقدر در محل نصب باشد
تا صفت فریقا باشد تقدیرش
فریقا کائنا من اموال
الناس

وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ يَسْأَلُونَكَ
فعل فاعل و مفعول عَنِ الْأَهِلَّةِ مفعول بواسطه قُلْ فعل ضمیری در وستتر است تا فاعلش
باشد هِيَ مبتدا مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ ظرف لغو متعلق بمواقیت وَالْحَجِّ عطف بالناس
لَيْسَ فعلیست از افعال ناقصه الْبِرُّ اسمش بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ این جمله فعل فاعل مفعول
از ان مع ما بعد مؤول است از جای خود
معنا منصوب است تا خبر لیس باشد مِنْ ظُهُورِهَا مفعول بواسطه ها مضاف الیه ظهور
وَلَكِنَّ واو عاطفه لكن حرفیست از حروف مشبهه بالفعل الْبِرَّ اسمش مَنِ اتَّقَى مَنْ
موصول محلا منصوب است تا مفعول اتَّقَى اتقی ضمیری در وستتر است تا فاعلش
این تقدیر خالی از صحت است والله اعلم
باشد احتمال دارد که مَنْ خبر مبتدای محذوف باشد باین که تقدیر کان لکن البر
بِرُّ مَنِ اتَّقَى یا الْبِرَّ مضاف الیهم محذوفست کلکن ذی البر وَأْتُوا
الْبُيُوتَ فعل فاعل مفعول مِنْ أَبْوَابِهَا مفعول بواسطه ها مضاف الیه ابواب
وَاتَّقُوا اللَّهَ فعل فاعل مفعول لَعَلَّكُمْ حرفیست از حروف مشبهه بالفعل
كُمْ اسمش تُفْلِحُونَ فعل فاعل این جمله خبر لعل وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ وَقَاتِلُوا واو عاطفه
قَاتِلُوا فعل فاعل فِي سَبِيلِ اللَّهِ مفعول بواسطه اللَّهِ مضاف الیه الَّذِينَ
مفعول يُقَاتِلُونَكُمْ فعل فاعل مفعول وَلَا تَعْتَدُوا واو عاطفه لا
جمع مذکر است از فعل امر حاضر

ناهیه

مواقیت جمع میقات است و میقات بمعنی مقدار وقت از زمان و مواقیت غیر منصرف است باعتبار منتهی الجموع
جار مجرور للناس ظرف مستقر و در موضع رفع است تا صفت مواقیت باشد تقدیرش قل هی مواقیت کائنا للناس و در عبارت متن اشتباه واقع شده والله

ناهیه تَعْتَدُوا فعل فاعل الْمُعْتَدِينَ مفعول يُحِبُّ یعنی مقاتله کنید شما در راه حضرت
الله تعالی با جماعتی که مقاتله میکنند با شما و از حد بیرون مروید شما بدرستی که
حضرت الله تعالی دوست نمیدارد از حد بیرون روندگان را وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ
ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَ
جمله فعل فاعل در محل جر است تا مضاف الیه حیث باشد
لَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُو
واو عاطفه اقتلو كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ وَاقْتُلُوهُمْ واو عاطفه اقْتُلُوا فعل فاعل هم مفعول حَيْثُ ظرف
مکان محلا منصوب است بر ظرفیت ثَقِفْتُمُوهُمْ فعل فاعل مفعول وَأَخْرِجُوهُمْ واو
عاطفه أَخْرِجُوا فعل فاعل هم مفعول حَيْثُ ظرف مکان محلا محلا منصوب
لغو متعلق باخرجوهم أَخْرَجُوكُمْ فعل فاعل مفعول وَالْفِتْنَةُ مبتدا أَشَدُّ خبر مِنَ الْقَتْلِ
ظرف لغو متعلق باشد وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ واو عاطفه لای ناهیه تُقَاتِلُوهُمْ فعل فاعل
مفعول عِنْدَ ظرفیت تا مفعول تقاتلوا باشد الْمَسْجِدِ مضاف الیه عِنْدَ الْحَرَامِ صفت
الْمَسْجِدِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ حتی ناصب يُقَاتِلُوكُمْ فعل فاعل مفعول فِيهِ مفعول
بواسطه این جمله مجرور بحتی تا متعلق باشد بتقاتلوهم فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فا فا عاطفه
ان ان شرطی قَاتَلُوكُمْ فعل فاعل مفعول فَاقْتُلُوهُمْ فا فا عاطفه اقتلوهم فعل فاعل

كذلك كاف متعلق است به ثابت و جار مجرور ظرف لغو تقدیرش ثابت الله الیا من للناس کذلک این قول صاحب مجمع البیان است و ممکنست مفعول مطلق محذوف باشد تقدیرش اجزاء کذلك باجزاء مثل الحق و ... باشد تقدیرش کالحق کذلك واقع متعلق کاف است به ثابت والله اعلم

جمله قاتلوهم در محل جزم است بشرطیه

مفعول لكذلك كاف احيت معرفه باضافه لفظا مرفوعست تا مبتدا باشد ذلك
مضاف اليه كاف جزا خبر مبتدا الكافرين مضاف اليه جزاء فان انتهوا فا
عاطفه ان شرطيه انتهوا فعل فاعل فان الله فا فا رابطه ان حرفيست از
حروف مشبهه بالفعل الله اسمش خبرش محذوفست باين تقدير كه ان الله
لهم غفور مبتدا الرحيم خبر اين جمله احتمال دارد كه جزا باشد يعني بكشيد شما
ايشان را هرجا كه بيابيد و بيرون كنيد شما ايشان را از هرجا كه بيرون كردند
ايشان شما را و فتنه سخت ترست از كشتن و مكشيد شما ايشان را نزد كعبه
معظمه تا اينكه قتال كنند ايشان با شما در ان پس اگر قتال كنند ايشان با شما پس بكشيد
شما ايشان را همچنين است جزاي كافران پس اگر منتهي شوند از قتال و شرك پس
بدرستي كه حضرت الله تعالى از براي ايشان آمرزنده و رحيمست وقاتلوهم
حتى لا تكون فتنة ويكون الدين لله فان انتهوا فلا عدوان
الا على الظالمين وقاتلوهم واو عاطفه قاتلوا هم فعل فاعل مفعول
حتى لا تكون فتنة حتى لا تكون فتنة حتى ناصبه تكون فعليست از
افعال ناقصه فتنة اسمش اين جمله متعلقست بقاتلوهم اگر تكون تامه باشد
خبر نميخواهد بتقدير حتى ان لا تكون يا حتى الى ان لا تكون وتكون

عفور مبتدا و خبرش محذوفست و مبتدا با خبر مقدر در محل رفع است تا خبر ان باشد و همچنين رحيم مبتدا است و خبرش محذوفست و مبتدا با خبر مقدر در موضع رفعست تا خبر ان باشد تقديرش فان الله غفور لهم رحيم بهم و جار مجرور هم و بهم متعلق است بعامل مقدر و بحسب ظاهر در عبارت متن اشتباه واقع است والله اعلم

واو عاطفه

واو عاطفه تكون فعليست از افعال ناقصه الدين اسمش لله خبر و اگر تكون تامه
باشد لله ظرف مستقر خواهد بود تا صفت الدين فان انتهوا فا فا عاطفه
ان ان شرطيه انتهوا فعل فاعل فلا عدوان فا فا رابطه لا لا نفي جنس عدوان
اسمش الا على الظالمين الا الا مفرغ على الظالمين خبر لا يعني بكشيد
شما ايشان را تا اينكه نبوده باشد فتنه و بوده باشد دين از براي خدا
پس اگر منتهي شوند از شرك پس نيست دشمني مگر بر ظالمان الشهر الحرام بالشهر
الحرام والحرمات قصاص فمن اعتدى عليكم فاعتدوا عليه بمثل ما
اعتدى عليكم واتقوا الله واعلموا ان الله مع المتقين الشهر مبتدا
المبتدا الحرام صفت الشهر بالشهر خبر الحرام صفت بالشهر والحرمات واو استينافيه
الحرمات مبتدا القصاص خبر فمن اعتدى فا فا عاطفه من موصوليست كه متضمن
معنى شرطست كه صله آورده شد بجمله فعلي و در خبرش فا داخل كرده اند اعتدى
فعل ضميري درو مستتر است تا فاعلش باشد اين جمله صله من عليكم مفعول بواسطه
فاعتدوا فا فا عاطفه اعتدوا فعل فاعل عليه مفعول بواسطه بما
ما اعتدى ما ما موصوله محلا مجرورست تا مضاف اليه مثل باشد اعتدى فعل
ضميري درو مستتر است تا فاعلش باشد عليكم مفعول بواسطه احتمال دارد كه

تكون منصوب است با ضمار ان وبتاويل مصدر مجرور است بحتى و جار مجرور ظرف لغو متعلق است بقاتلوهم

واو عاطفه و يكون معطوف است بلا تكون و منصوب است با ضمار ان و بتاويل مصدر مجرور است بحتى و جار مجرور ظرف لغو متعلقات بقاتلوهم تقديركش وحتى ان يكون الدين لله

در مبتدا و خبر مضاف مقدر است تقديرش قتال الشهر الحرام

تقديرش هو عوض بالشهر الحرام

فمن اعتدى عليكم فاعتدوا عليه بمثل ما اعتدى عليكم

اعتدی علیکم ما مصدریه باشد این جمله ابتداویل مصدر بر ده تا مضاف الیه
شل فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم این جمله ابتداویل من واتقوا الله فعل
فاعل مفعول واعلموا فعل فاعل ان الله ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
الله اسمش مع جزء ظرفست تا خبرش باشد المتقین مضاف الیه مع یعنی ماه حرامرا
حرمت بجا حرام مر ایخد کو واجبت اینکه محافظت کرده شود بر و جاریست در
قصاص پس کسی که قتال کند بر شما پس اعتدا کنید شما برو بمثل انچه اعتدا کرده است
بر شما و پرهیزید از خدا و بدانید که اینکه حضرت الله تعالی با پرهیزکاران است
وانفقوا فی سبیل الله ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة واحسنوا ان الله
یحب المحسنین واو نفقوا واو عاطفه انفقوا فعل فاعل فی سبیل الله مفعول
بواسطه الله مضاف الیه سبیل ولا تلقوا واو عاطفه لا لا ناهیه تلقوا فعل فاعل
بایدیکم مفعول بواسطه تلقوا کم مضاف الیه ایدی الی التهلکة ظرف لغو متعلقست
بتلقوا واحسنوا واو عاطفه احسنوا فعل فاعل ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
الله اسمش یحب فعل ضمیری در وست تراست تا فاعل باشد المحسنین مفعول یحب
این جمله خبر ان یعنی وانفاق کنید در راه حضرت الله تعالی و مرسید بدستهای خود
بسوی هلاکت و نیکوی کنید شما بدرستی که حضرت الله دوست میدارد نیکوکاران را

تهلکة مصدرست بمعنی هلاک
و بعضی گفته اند تهلکه اسم هر چیزی
که عاقبتش مؤدی بهلاکت باشد
و هلاک بمعنی ضایع شدن

وأتموا

وأتموا الحج والعمرة لله فإن أحصرتم فما استیسر من الهدی ولا تحلقوا
رؤوسکم حتی یبلغ الهدی محله فمن کان منکم مریضا أو به أذی من رأسه
ففدیة من صیام أو صدقة أو نسک وأتموا الحج فعل فاعل مفعول والعمرة
عطفست بالحج لله ظرف لغو متعلقست باتموا فان فا فا عاطفه ان ان شرطی
احصرتم فعل فاعل فما استیسر فا فا رابطه ما اما موصول محلا منصوبست تا مفعول
ما استیسر

او به اذی من رأسه
او عاطفه وجار مجرور به ظرف مستقر
و با عاملی مقدر در محل نصب است
تا خبر کان باشد واذی تقدیرا مرفوعست
تا اسم کان باشد وجار مجرور من رأسه ممکنست
که ظرف لغو متعلق باذی باشد و ممکنست
که ظرف مستقر و با عاملی مقدر در محل رفع
باشد تا صفت اذی واقع شود
جمله احصرتم در محل جزم است شرط

فما استیسر من الهدی
در اعراب ما دو قول است بعضی گفته اند مرفوع است
تا مبتدا باشد وخبرش محذوف و
مبتدا با خبر مقدر در محل جزم است
تا جزا شرط باشد تقدیرش
فان احصرتم فعلیه ما استیسر
که جار مجرور علیه با عامل
مقدر در محل رفع

اعتدای علیکم با مصدری باشد این جمله ابتداویل مصدر بردة تا مضاف الیه
شد فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم این جمله ابتداویل من واتقوا الله فعل
فاعل مفعول واعلموا فعل فاعل انّ الله انّ حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
الله اسمش مع خبر ظرف ومنت تا خبرش باشد المتقین مضاف الیه مع یعنی ماه حرام

وأتموا الحج والعمرة لله فان احصرتم فما استیسر من الهدی ولا تحلقوا
رؤسکم حتی یبلغ الهدی محله فمن کان منکم مریضا او به اذی من رأسه
ففدیة من صیام او صدقة او نسک واتموا الحج فعل فاعل مفعول والعمرة
عطفست بالحج لله ظرف لغو متعلقست باتموا فان فا فا عاطفه ان ان شرطی
احصرتم فعل فاعل فما استیسر فا فا رابطه ما ما موصوله بمحل منصوبست تا مفعول
احصرتم باشد احتمال دارد که ما مبتدا باشد خبرش محذوفست که علیکم ما استیسر
استیسر فعل فاعل در ومستترست تا فاعل او باشد من الهدی مفعول بواسطه ولا
تحلقوا او ما عاطفه لا لا ناهیه تحلقوا فعل فاعل رؤسکم مفعول کم مضاف الیه حتی
یبلغ حتی ناصبه یبلغ فعل والهدی فاعل محله مفعول ها مضاف الیه فمن فا فا
عاطفه من من شرطی کان فعلیست از افعال ناقصه ضمیری در ومستترست
تا اسمش باشد منکم خبر مریضا حال او به اذی این عطفست بکان من رأسه
صفت اذی ففدیة خبرش محذوفست فعلیه فدیة من صیام صفت فدیة
او صدقة او نسک عطفست بصیام یعنی وتمام کنید شما حج وعمره را
برای خدا پس اگر منع شوید شما پس بر شما است آنچه که میسر شود از هدی وهیچ تراشید
سرهای خود را تا اینکه برسد هدی بجای خود پس هر کسیکه بوده باشد از شما

او به اذی من رأسه
او عاطفه وجار مجرور به ظرف مستقر
وبا عامل مقدر در محل نصب است
تا خبر کان باشد واذی تقدیراً مرفوع
تا اسم کان باشد وجار مجرور من رأسه ممکنست
که ظرف لغو ومتعلق باذی باشد وممکنست
که ظرف مستقر وبا عامل مقدر در محل رفع
باشد تا صفة اذی واقع شده باشد
جمله احصرتم در محل جزم است

فما استیسر من الهدی
در اعراب ما دو قول است بعضی گفته اند مرفوع است
تا مبتدا باشد وخبر او محذوفست و
مبتدا با خبر مقدر در محل جزم است
تا جزاء شرط باشد تقدیرش
فان احصرتم فعلیه ما استیسر
که جار مجرور علیه با عامل
مقدر در محل رفع
است تا خبر
ما باشد واستیسر
صلة ما است
وبعضی گفته اند
یا در محل نصب
است تا مفعول
فعل محذوف
باشد

یا بوده باشد الا در دار از سر بین بروست فدیه از روزه با صدقه با افعال نیک فاذا
امنتم فمن تمتع بالعمرة الى الحج فما استیسر من الهدی فمن لم یجد فصیام
ثلثة ایام فی الحج وسبعة اذا رجعتم تلک عشرة کاملة ذلک لمن لم یکن
اهله حاضری المسجد الحرام واتقوا الله واعلموا ان الله شدید العقاب
فاذا فا فا عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت امنتم فعل
فاعل فمن فا فا شرطی تمتع فعل ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد بالعمرة
مفعول بواسطه الی الحج متعلق بتمتع فما استیسر فا فا عاطفه رابطه ما ما موصول محلا
مرفوعست تا خبر مبتدا باشد استیسر فعل ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد من
الهدی مفعول بواسطه این جمله صله الخ تا داخل که مبتدا باشد خبرش محذوف
باشد باین تقدیر فعلیکم ما استیسر فمن فا فای عاطفه من موصول محلا
مرفوعست تا مبتدا باشد لم یجد فعل ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد
فصیام خبر من ثلثة مضاف الیه ثلثة فی الحج متعلقست بصیام وسبعة
عطفست بثلثة اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت
رجعتم فعل فاعل تلک مبتدا عشرة خبر کاملة صفت عشرة ذلک مبتدا لمن
ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد لم یکن فعل اهله فاعلش حاضری مفعول

این

من موصوله متضمن معنی شرط تمتع صله او
وصله با موصول در محل رفع است تا
مبتدا باشد و فما استیسر جمله
موصول و در محل رفع است تا مبتدا
باشد و خبرش محذوف
است و این مبتدا
با خبر محذوف
در محل رفع است
تا خبر من باشد
تقدیرش فمن تمتع بالعمرة
الی الحج فعلیه ما استیسر من
الهدی

فا فا عاطفه من من موصول متضمن
معنی شرط لم یجد صله او و صله با موصول
در محل رفع است تا مبتدا باشد
و مفعول لم یجد محذوفست تقدیرش
لم یجد الهدی و فصیام مبتدا و
خبرش محذوفست
تقدیرش فعلیه
صیام و این
مبتدا و خبر
در محل رفع
است تا
خبر من
باشد و
صیام
مضاف است ثلثة ایام
تمیز است

این جمله صله من المسجد مضاف الیه حاضری الحرام صفت المسجد واتقوا الله
فعل فاعل مفعول واعلموا فعل فاعل ان الله ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل
الله اسمش شدید خبر ان العقاب مضاف الیه الحج اشهر معلومات فمن فرض
فیهن الحج فلا رفث ولا فسوق ولا جدال فی الحج وما تفعلوا من خیر یعلمه
الله وتزودوا فان خیر الزاد التقوی واتقون یا اولی الالباب الحج
مبتدا اشهر خبر معلومات صفت اشهر فمن فا فا عاطفه من موصول محلا مرفوع
تا مبتدا باشد فرض فعل ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد فیهن مفعول
واسطه فلا رفث فا فا رابطه لا لای نفی جنس رفث اسمش خبرش محذوفست
که فلا رفث فیه ولا فسوق فیه ولا جدال فیه انها هم مبتدا میتوانند بود
فیه خبرشان و مرکبیشان و مرکب عطفست بدیگری فی الحج متعلقست بجدال
وما تفعلوا واو عاطفه ما ما شرطی تفعلوا فعل فاعل من خیر ظرف متعلق
بتفعلوا یعلمه الله فعلها مفعولش الله فاعلش وتزودوا فعل فاعل فان فا فا
رابطه ان حرفیست از حروف مشبهه بالفعل خیر اسمش الزاد مضاف الیه خیر التقوی
خبر ان واتقون فعل فاعل مفعول یا اولی یا حرف ندا اولی منادا الالباب مضاف الیه
اولی یعنی حج ماهای مشهور است معلوم بر کسی که واجب شود درین ماها

الحج در بعضی معانی مقدر است
تقدیرش اشهر الحج اشهر معلومات
الا بالاتمام و جز در محل رفع است
تا خبر من باشد

عست

یعلمه مجزوم است
تا جزاء شرط
باشد

در اصل
تفعلون بود نون بجزمی
افتاده بشرط

اتقون
در اصل اتقونی بوده یا که متکلم با
حذف شد و کسره نون دلالت بر
حذف یا میکند و در جمیع قرآن
چنین است که یای متکلم
محذوفست

فی الحج
ظرف مستقر و عامل مقدر در محل رفع است
تا خبر لا نفی جنس باشد تقدیرش فلا
رفث حاصل فی الحج ولا فسوق
حاصل فی الحج ولا جدال حاصل
فی الحج و کسر بین و قرا
در تمتع چند قول
دیگر هست

نج پس نیست جماع کردن با زنان و نه فسق و نه جدال یعنی لا والله بلی والله در حج و هرچه
میکنید شما از خیر میداند آنرا حضرت الله تعالی و توشه بردارید شما بدرستی که
بهترین توشه شما پرهیزکاریست از محرمات خدا و بپرهیزید از من ای صاحبان مغز
عقل لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا
اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ
لیس فعلیست از افعال ناقصه علیکم خبر جناح اسمش ان تبتغوا ان ناصبه تبتغوا
فعل فاعل فضلا مفعول بواسطه کم مضاف الیه ربّ این جمله بتاویل مصدر تا متعلق
باشد بجناح بتقدیر جناح فی ان تبتغوا فاذا فا فا عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل
محلا منصوبست بر ظرفیت افضتم فعل فاعل من عرفات مفعول بواسطه فاذ
کروا الله فعل فاعل مفعول عند ظرف المشعر مضاف الیه عند الحرام صفت المشعر
واذکروه فعل فاعل مفعول کما هداکم کما کاف حرف جر ما کاف هدیکم فعل ضمیری
در و مستتر است تا فاعل باشد کم مفعول وان کنتم واو عاطفه ان مخففه
مثقله کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم اسمش من قبله ظرف لغو متعلق بکنتم ها
مضاف الیه قبل لمن الضالین لام لام ابتدا من الضالین ظرف مستقر است تا خبر
کنتم باشد یعنی نیست بر شما باکی در وانیکه طلب کنید شما فضلی از صاحب کل الاختیار

حوذتان

حوذتان پس مرکوچ کنید شما از عرفه پس ذکر کنید حضرت الله تعالی را نزد
مشعر الحرام و یاد کنید شما حضرت الله تعالی همچنانکه هدایت کرده است شما را
و بدرستی که بودید شما از پیش مر آیینه از جمله گمراهان ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ
النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ثم ثم عاطفه افیضوا فعل فاعل
من حیث مفعول بواسطه افاض الناس فعل فاعل واستغفروا الله واو
عاطفه استغفروا الله واو عاطفه استغفروا فعل ضمیری در و مستتر است
تا فاعل باشد الله مفعول ان الله ان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل الله
اسمش غفور خبر رحیم صفت یا خبر بعد از خبر یعنی پس کوچ کنید شما از جا
که کوچ کرده اند مردمان و طلب آمرزش کنید شما از حضرت الله تعالی که آمرزنده است
و رحیم فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ
فاذا فا فا عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت قضیتم
فعل فاعل مناسککم مفعول کم مضاف الیه مناسک فاذکروا الله فا فا عاطفه
اذکروا الله فعل فاعل مفعول کذکرکم مفعول بواسطه کم مضاف الیه ذکر آباءکم مفعول
فاذکروا کم مضاف الیه آباء او اشد او حرف عطف یکا کذکرکم ذکرا تمیز اشد

جمله افاض الناس در محل جر است تا مضاف الیه حیث باشد

استغفار طلب مغفرت است و مغفرت بمعنی پوشانیدن گناه است و فرق میان عفو و غافر آنست که در عفو مبالغه است از راه کثرت غفران و فرق میان صفت و مغفرت آنست که عفو بمعنی ترک عقاب است بگناه و مغفرت پوشانیدن گناه است بقبول کردن توبه و مال هر دو یکیست

رحیم صفت مبنی از بود خبر بعد از خبر است

اذا شرطیه و جمله قضیتم در محل جر است بشرط فا رابطه و اذکروا در محل جزم است تا جزا شرط باشد

الله که منصوبست تا مفعول ذکر باشد

الکلام صفت است و باعتبار اینکه وزن فعل و وصفیه دارد غیر منصرف است و اذ یجیء جر داخل آن شد لیکن در موضع جر است بکاف باعتبار عطف آن بذکرکم و بعضی گفته اند منصوب است تا مفعول مطلق باشد بتقدیر فاذکروا الله اشد ذکرا

ان تبتغوا در محل نصب است بنزع خافض تقدیرش لیس علیکم جناح ان تبتغوا چون فی ساقط شده عمل کرده است معنی جناح درو که مراد اثم است تقدیرش اثم تا نیست بر شما که گناه ان تبتغوا یعنی نیست بر شما که گناه میکنید در یکدیگر طلب از فضل میکنید در مال سبب تجارت در حج

من ربکم جار مجرور متعلق بفضلا

اذا شرطیه است و افضتم در محل جزم است بشرط من عرفات

کما در اینجا چند موضع و اطلاق میشود در یکی موضع باعتبار اتصال بعضی از موضع بعضی و ان احیث غیر منصرف بجهت اینکه علمیه و تانیث دارد باعتبار جمعیه پس بنابراین محتاج است که تنوین داخل نشود و اینکه تنوین داخل شده است عوض نون است که در اسلام داخل میشود و بعضی بدون تنوین نیز خوانده اند

عند لفظا منصوب مفعول فیه

اذکروه ذکرا کما هداکم تا صفت مصدر محذوف باشد تقدیرش و ذکرا کائنا کما هدیکم یعنی یاد کنید حضرت الله تعالی را یاد کردن و ما مصدریه تعدیه کم مجرور است بکاف و جار مستقر در محل نصب است صفت مصدر کما کان فی زمن ما صفت کجا عبارت منهج وانی است ... واقع است

فمن الناس ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد من یقول مبتدا یقول فعل ضمیر درو
مستتر است فاعلش باشد آتنا مفعول اولش فی الدنیا مفعول بواسطه و ما له واو عاطفه
ما اما مشبهه بلیس له خبر فی الآخرة ظرف لغو متعلق بخلاق من خلاق من زائده
خلاق معنا مرفوع است اسمش است یعنی پس هرگاه بجا آورید شما افعالهائی را
پس یاد کنید شما حضرت الله تعالی را بسیار همچون یاد کردن شما پدران تان را
یا سخت تر بحیثیت ذکر کردن پس از مردمان است کسی که میگوید ای پروردگار ما بده
ما را در دنیا و نیست از برای او در آخرت نصیبی و منهم من یقول ربنا آتنا
فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار اولئک لهم
نصیب مما کسبوا والله سریع الحساب و منهم ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد
من یقول من مبتدا یقول صله من ربنا منصوب است منادی باشد نا مضاف الیه
آتنا فعل ضمیر درو مستتر است فاعلش باشد نا مفعول اولش فی الدنیا مفعول بواسطه
حسنة مفعول و فی الآخرة حسنة عطف است بحسنة اول وقنا فعل ضمیر درو مستتر
فاعلش باشد نا مفعول عذاب مفعول دیگر النار مضاف الیه عذاب مفعول عذاب
اولئک مبتدا لهم ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد نصیب مبتدا این جمله خبر
اولئک مما متعلق است بنصیب کسبوا فعل فاعل این جمله صله ما و الله مبتدا

من خلاق
تقدیرش و ما خلاق
کائن له

تقدیر کائن منهم
و فی الآخرة حسنة
عطف بر فی الدنیا حسنة
ند عطف ...

تقدیر کائن لهم

سریع خبر الحساب مضاف الیه و از ایشان است کسی که میگوید که ای صاحب کار ما
ما بده ما را در دنیا نیکوئی و در آخرت نیکوئی و نگاه دار ما را از آتش جهنم این
گروه از برای ایشان است نصیبی از آنچه کسب کرده اند و حضرت الله
تعالی زود حساب کننده است و اذکروا الله فی ایام معدودات فمن تعجل فی
یومین فلا اثم علیه و من تاخر فلا اثم علیه لمن اتقی و اتقوا الله و ا
علموا انکم الیه تحشرون و اذکروا الله فعل فاعل مفعول فی ایام مفعول بواسطه
معدودات صفت ایام فمن فا فاء عاطفه من من موصوله بمحل مرفوع است
مبتدا باشد تعجل فعل ضمیر درو مستتر است فاعلش باشد فی یومین مفعول
بواسطه فلا اثم علیه فا فاء عاطفه لا لای ناهیه نفی جنس اثم اسمش علیه خبرش
این جمله خبر من و من تاخر واو عاطفه من مبتدا تاخر فعل فاعلش مستتر است این
جمله صله من فلا اثم علیه این جمله لمن لمن اتقی ظرف مستقر است خبر مبتدا
باشد بتقدیر هذا لمن اتقی یا و ذلک لمن اتقوا الله فعل فاعل مفعول و اعلموا فعل فاعل
انکم ان حرفیت از حروف شبیه بالفعل کم اسمش الیه ظرف لغو متعلق است بتحشرون
تحشرون فعل فاعل این جمله خبر یعنی و یاد کنید شما الله تعالی در روزهای شمرده
شده پس کسی تعجیل کند در دو روز پس نیست گناهی برو و کسی که تاخیر کند پس

فلا اثم علیه
تقدیرش فلا اثم کائن
علیه
محذوف تقدیرش
فلا اثم ثابت
علیه
تقدیرش
ذلک حاصل لمن اتقی

ان با اسم و خبر تاویل مفرد
منصوب است تا مفعول اعلموا باشد

ینست گناهی بر و این از برای کسی است که به پرهیزد و بپرهیزید شما از الله تعالی
و بدانید شما اینکه شما بسوی او محشور میشوید ومن الناس من یعجبک قوله فی
الحیوة الدنیا ویشهد الله علی ما فی قلبه وهو الد الخصام ومن الناس ظرف مستقر
است خبر مبتدا باشد من مبتدا یعجب فعل کاف مفعول قوله فاعل یعجب ها مضاف الیه قول
فی الحیوة ظرف لغو متعلق بیعجب الدنیا صفت حیوة ویشهد فعل ضمیر مستتر است
فاعلش باشد الله مفعول علی حرف جر ما موصول ظرف لغو متعلق بیشهد
فی قلبه ظرف مستقر است صله ما باشد ها مضاف الیه قلب وهو مبتدا الد الخصام
مضاف الیه یعنی و بعضی از مردمان کسی که خوش می آید ترا گفتار او در زندگانی دنیا
و شاهد میگیرد خدا را بر آنچه که در دل اوست و او سخت و بیمنست واذا تولی
سعی فی الارض لیفسد فیها ویهلک الحرث والنسل والله لا یحب الفساد واذا
واو عاطفه اذا ظرف زمان مستقبل محلا منصوبست بر ظرفیت تولی فعل فاعلش
مستتر است سعی ایضا فی الارض مفعول بواسطه لیفسد فعل فاعلش مستتر است
فیها مفعول بواسطه ویهلک فعل فاعلش مستتر است الحرث مفعول والنسل
عطف بالحرث والله مبتدا لا یحب فعل فاعلش الفساد مفعول یعنی وهرگاه
که پشت کند سعی کند در زمین تا اینکه فساد میکند در آن و هلاک میکند زراعت

الد در اصل الدد بوده بر وزن افعل مشتق است از لد یلد لددا و الالد بمعنی شدید الخصومة است

من الناس تقدیرش کائن من الناس

تقدیرش حاصلة فی قلبه

سعی جمله فعل فاعل در محل جزم است بجزا

یهلک فعل مضارع منصوبست باضمار ان و جایز است که ان در او ظاهر شود یا ان تقدیر کرده شود

را و نسل مردم را و الله تعالی دوست نمیدارد فساد را واذا قیل له اتق الله
اخذته العزة بالاثم فحسبه جهنم ولبئس المهاد واو عاطفه اذا ظرف فعل
له ظرف مستقر است مفعول بجای فاعل باشد اتق فعل فاعلش مستتر است الله
مفعول اخذته فعل مفعول العزة فاعل بالاثم مفعول بواسطه فحسبه فا
عاطفه حسب مبتدا ها مضاف الیه جهنم خبر ولبئس واو عاطفه لام
ابتدا بئس فعلیست از افعال ذم المهاد فاعل مخصوص بالذم محذوف یعنی بئس
المهاد النار یعنی وهرگاه که گفته شود از برای او که بپرهیز از الله تعالی فرا گرفت
او را عزت بگناه کردن پس بس است او را جهنم و هر آینه بد فراشیست جهنم
ومن الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله والله رءوف بالعباد
ومن الناس ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد من موصوله محلا مرفوع است
مبتدا باشد یشری فعل فاعلش نفسه مفعول ها مضاف الیه نفس ابتغاء مفعول له
مرضات مضاف الیه ابتغاء الله مضاف الیه مرضات والله مبتدا رءوف
خبر بالعباد ظرف لغو متعلق برءوف یعنی بعضی از مردمان کسیست که میفروشد
نفس خود را از برای خشنودی خدا تعالی والله تعالی مهربانست به بندگان یا ایها الذین
آمنوا ادخلوا فی السلم کافة ولا تتبعوا خطوات الشیطان انه لکم عدو

امر حاضر واو فاعلش

اتق در اصل اتقی بوده بعد از بنای امر یا بجزمی ساقط شده

من الناس ظرف مستقر تقدیرش کائن من الناس

یشری از لغات اضداد است بمعنی خریدن و فروختن هر دو آمده

کافة منصوب محلا بنا بر حال از واو ادخلوا بعضی گفته اند حال است از السلم و در عبارت متن بحسب ظاهر اشتباه واقع است.

مبین یا حرف ندا ایها کلمه توسط الذین آمنوا فعل فاعل این جمله صله الذین
ادخلوا فعل فاعل فی السلم مفعول بواسطه کافة مفعول ولا تتبعوا واو عاطفه فعل
فاعل خطوات مفعول الشیطان مضاف الیه خطوات انه ان حرفیست از حروف
مشبهة بالفعل ها اسم لکم ظرف مستقر است خبر ان باشد عدو مبتدا مبین
صفت عدو یعنی ای گروه آنکه ایمان آورده اید داخل شوید شما در اسلام یعنی
در طاعت همه و پیروی مکنید گامهای شیطان را بدرستی که شیطان از برای شما
دشمنی است ظاهر فان زللتم من بعد ما جاءتکم البینات فاعلموا ان الله
عزیز حکیم فان فا فاء عاطفه ان ان شرطی زللتم فعل فاعل من بعد مفعول
بواسطه ما ما موصوله محلا مجرور است تا مضاف الیه بعد باشد یا ما مصدریه است
جاءتکم فعل مفعول البینات فاعل این جمله تاویل مصدر است تا مضاف الیه بعد
باشد فاعلموا فا فا رابطه اعلموا فعل فاعل ان الله ان حرفیست از حروف مشبهة
بالفعل الله اسم ان عزیز خبر حکیم خبر بعد از خبر یا صفت عزیز یعنی پس اگر بلغزید
شما بعد از آنچه که آمده است شمارا از آیات ظاهره پس بدانید شما اینکه الله تعالی
عزیز است یعنی غالب است و حکیم است یعنی درست گفتار است کردار هل ینظرون
الا ان یأتیهم الله فی ظلل من الغمام والملائکة وقضی الامر والی الله

تقدیرش الا ان یاتیهم الله فی ظلل من الغمام یعنی مگر آمدن عذاب خدا ایشان را در سایبانها از ابر تنک

موافق بعضی از تفاسیر و ظاهر قواعد نحویة جار مجرور لکم ظرف مستقر و با عامل مقدر در محل نصب است تا حال باشد از عدو و بنا بر این عدو خبر ان است تقدیرش ان الشیطان عدو مبین کائنا لکم یعنی بدرستی که شیطان دشمن آشکار حالا که بوده دشمن مر شما را در عبادت متن اشباه فافهم

در ینجا مضاف محذوف است تقدیرش الا ان یاتیهم امر الله یا عذاب الله ان تأتی تا و حمله

تقدیرش الا ان یاتیهم الملائکة

تقدیرش فی ظلل کائنة من الغمام

ترجع الامور هل ینظرون هل استفهامیه ینظرون فعل فاعل الا الا
استثنی ان یاتیهم ان ناصبه یاتیهم فعل مفعول الله فاعل این جمله تاویل
مصدر محلا منصوب است تا مستثنی باشد فی ظلل مفعول بواسطه من الغمام ظرف
مستقر است تا صفت ظلل باشد والملائکة عطف است بر الله وقضی واو عاطفه
قضی فعل الامر مفعول بجای فاعلش والی الله متعلق است به ترجع ترجع فعل
الامور مفعول بجای فاعلش یعنی انتظار نمیکشند ایشان الا اینکه بیاید
ایشان را الله تعالی در سایه از ابرها و ملائکه و قضا کرده شده است امر و بسوی
الله تعالی برمیگردد امرها سل بنی اسرائیل کم آتیناهم من آیة بینة ومن
یبدل نعمة الله من بعد ما جاءته فان الله شدید العقاب سل فعل ضمیری
در و مستتر است تا فاعلش باشد بنی مفعولش اسرائیل مضاف الیه بنی کم کم استفهامیه
یا کم استفهامیه یا کم خبریه آتیناهم فعل فاعل مفعول من آیة تمیز کم بینة صفت
من آیة ومن مبتدا یبدل فعل ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد نعمة مفعولش
الله مضاف الیه نعمة من بعد مفعول بواسطه بعد ما ما موصوله محلا مجرور است
تا مضاف الیه بعد باشد یا ما موصوله مصدریه است جاءته فعل فاعل مفعول این جمله تاویل
مصدر محلا مجرور است تا مضاف الیه بعد باشد فان الله فا فا عاطفه ان حرفیست

کم
خبریه است و متضمن معنی استفهام است و در محل نصب است تا مفعول ثانی آتینا باشد و جملهٔ کم آتیناهم من آیة در محل نصب است تا مفعول ثانی سل باشد

من
جار مجرور ظرف لغو متعلق است بآتیناه

درین موضع حذفی واقع شده است تقدیرش سل بنی اسرائیل کم آتیناهم من آیة بینة فبدلوا نعمة الله وکفروا بآیاته وخالفوا وضلوا واضلوا ومن یبدل نعمة الله من بعد ما جاءته فان الله شدید العقاب یعنی بپرس ای محمد صلی الله علیه وآله از پسران یعقوب که چند دادیم ایشان را از نشانهای روشن بر حقیت رسالت تو و صحت دین اسلام یا منقلب شدن عصا بمار و شکافتن دریا و سایه انداختن ابر در تیه و فرو فرستادن من و سلوی پس تبدیل کردند نعمت خدارا و کافر شدند بنشانهای او و مخالفت کردند و گمراه شدند و گمراه کردند و کسی که تبدیل کند شکر نعمت خدارا و بکفران از بعد آمدن آن پس بتحقیق که خدا سخت عقوبة است در دنیا و آخرت

از حروف مشبهة بالفعل الله اسمش شديد خبر العقاب بعض شديد مضاف اليه شديد

اين خبرانّ يعنى سال كن تو بنى اسرائيل كه چه قدر داديم ما ايشان را از نشانه

ظاهر و كسى كه تبديل كند نعمت الله را از بعد از نيكه آمده است او را پس به رستى كه الله تعالى

شديد العذابست زين للذين كفروا الحيوة الدنيا ويسخرون من الذين

آمنوا والذين اتقوا فوقهم يوم القيمة والله يرزق من يشاء بغير حساب

زين فعل مجهول للذين مفعول بواسطه كفروا فعل وفاعل الحيوة مفعول ما لم يسم

فاعل زين الدنيا صفت الحيوة ويسخرون فعل وفاعل من الذين مفعول بواسطه

آمنوا فعل وفاعل اين جمله صله والذين مبتدا اتقوا فعل وفاعل اين جمله صله فوقهم ظرف

مستقر است خبر باشد هم مضاف اليه فوق يوم ظرف است از براى فوق القيمة مضاف

اليه يوم والله مبتدا يرزق فعل ضمير در وى مستتر است فاعلش باشد من مفعولش

يشاء فعل ضمير در وى مستتر است فاعلش باشد بغير مفعول بواسطه حساب مضاف

اليه غير يعنى زينت داده شده است از براى آن جماعتى كه كافر شدند زندگانى دنيا

واستهزا ميكنند آن جماعتى را كه ايمان آورده اند وآنكسانى كه پرهيز كردند در بالاى

ايشان خواهند بود در روز قيامت والله تعالى روزى ميدهد هر كسى را كه ميخواهد

بغير حساب احتمال من شرطى داده كان الناس امة واحدة فبعث الله النبيين

بعنى كه جار مجرور ظرف مستقر وباعامل مقدر در محل نصب است تا حال باشد از ضمير يرزق وعامل در حال يرزق است وممكن كه حال باشد از من موصول در من يشاء تقديرش والله يرزق من يشاء غير محاسب يعنى وخدا روزى ميدهد كسى را كه خواهد حالانكه كه حساب كننده كرده نيست اين در صورتيست كه حال از ضمير يرزق باشد واگر حال از من باشد غير محاسب بر بناى مفعول خواهد بود يعنى حالانكه كرده حساب كرده شده نيست يا حساب كرده نشود ودر عبارت متن محيط اشتباه واقع است

مبشرين ومنذرين وانزل معهم الكتاب بالحق ليحكم بين الناس فيما اختلفوا

فيه وما اختلف فيه الا الذين اوتوه من بعد ما جاءتهم البينات بغيا

بينهم فهدى الله الذين آمنوا لما اختلفوا فيه من الحق باذنه والله يهدى

من يشاء الى صراط مستقيم كان فعليست از افعال ناقصه الناس اسمش امة خبرش

واحدة صفتش فبعث الله فعل وفاعل النبيين مفعول مبشرين حالست از

مفعول ومنذرين عطفست بمبشرين وانزل فعل ضمير در وى مستتر است تا

فاعلش باشد معهم ظرف مستقر است تا مفعولش باشد الكتاب مفعول بالحق

مفعول بواسطه ليحكم لام كى يحكم فعل ضمير در وى مستتر است تا فاعلش باشد بين

مفعول الناس مضاف اليه بين فيما مفعول بواسطه يحكم اختلفوا فعل وفاعل فيه

مفعول بواسطه اختلفوا وما اختلفوا واو عاطفه ما نافيه اختلف فعل ضمير

در وى مستتر است تا فاعلش باشد فيه مفعول الا الذين الا استثنى الذين

مفعول اختلف اوتوه فعل وفاعل ومفعول من بعد مفعول بواسطه ما جاءتهم البينات

ما موصوله محلا مجرور است تا مضاف اليه بعد باشد جاءتهم البينات فعل ومفعول

فاعل بغيا مفعول له بينهم صفت بغيا هم مضاف اليه بين فهدى الله الذين

فعل وفاعل ومفعول آمنوا فعل وفاعل لما مفعول بواسطه آمنوا اختلفوا فعل وفاعل

بالحق جار مجرور ظرف مستقر وباعامل مقدر در محل نصب است تا حال باشد از الكتاب تقديرش وانزل معهم الكتاب كائنا بالحق يعنى وفرو فرستاد با همراه ايشان كتاب را كه احكام آلهى در وى ثبت است حالانكه كه بودن كتاب بحق ودراستى ودرستى ودر عبارت متن محيط اشتباه واقع است

ليحكم لام متعلق است با انزل ويحكم منصوب است تقدير ان تقديرش لان يحكم

لما جار مجرور در محل نصب است تا مفعول بواسطه هدى باشد نه مفعول بواسطه آمنوا ودر متن اشتباه واقع است

تقديرش كائنا من الحق

فیه مفعول بواسطه من الحق ظرف مستقر است تا حال الذین باشد از مفعول باذنه نیز
حالست از الحق ها مضاف الیه اذن والله مبتدا یهدی فعل ضمیری در وستتر است
تا فاعلش باشد من یشاء من موصول بمحل منصوب تا مفعول الی صراط مستقیم
مفعول بواسطه یهدی مستقیم صفت صراط یعنی بودند مردمان یک امت پس بر
انگیخت حضرت الله تعالی پیغمبران بشارت دهنده گان و بیم کننده گان و فرو
فرستاده الله تعم با ایشان کتاب بحق تا اینکه حکم کننده در میان مردمان در انچه
که اختلاف کردند ایشان دران و اختلاف نکردند دران مگر انکسانی که داده شدند آن
کتاب را بحق بعد از انچه آمده است ایشان را انبینات برای حسدی که داشتند
در میان خود شان پس هدایت کرد الله تعالی انکسانیرا که ایمان آورده اند
از انچه که اختلاف کردند دران از حق باذن الله تعالی و الله تعالی هدایت
میکند کسیرا که میخواهد بسوی راه راست أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ
وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ
وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ
أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ام امر عاطفه حسبتم فعل فاعل أن تدخلوا
ان ان ناصبه تدخلوا فعل فاعل الجنة مفعولش این جمله بتأویل

باذنه جار مجرور ظرف لغو متعلقات تهدی و حال از الحق

الجنة مضوب است تا ظرف مکان باشد از برای تدخلوا بتقدیرین تقدیرش ام حسبتم دخولکم فی الجنة ثابتا و در متن اشتباه واقع شده

مصدر است تا مفعول حسبتم باشد ولما یأتکم واو عاطفه لما لما جازم یأت
الذین اسم موصول خلوا فعل و فاعل من قبلکم مفعول بواسطه کم مضاف الیه قبل
این جمله صله الذین با صله در محل نصب تا مفعول یأت باشد مستهم فعل مفعول
البأساء فاعل مست والضراء عطف بالبأساء وزلزلوا واو عاطفه زلزلوا
فعل و فاعل حتی یقول الرسول حتی جاره یقول فعل الرسول فاعل یقول والذین واو
عاطفه الذین اسم موصول آمنوا فعل و فاعل معه مفعولها مضاف الیه این جمله
عطفست بیقول و صله با موصول در محل نصب است تا مفعول یقول و این جمله حتی
یقول الرسول والذین آمنوا معه مجرور بحتی است تا مفعول بواسطه زلزلوا
باشد متى نصر الله متى مبنى استفهامیه تقدیرا مرفوعست تا مبتدا باشد نصر
خبر الله مضاف الیه نصر ألا تنبیه إن حرفیست از حروف مشبهه بالفعل نصر الله
اسم الله اسمش مضاف الیه نصر قریب خبرش یعنی آیا گمان کرده اید شما اینکه
که داخل خواهید شد بهشت را و هنوز نیامده است شما را مثل انکسانی که گذشتند
اند از پیش شما رسیدست ایشان را بیماریها و ضررها و زلزلها تا اینکه گفت
پیغمبر و انکسانی که ایمان آورده اند با وی کجا است یاری الله آگاه باش بدرستی
که یاری الله تعالی نزدیکست یسئلونک ماذا ینفقون یسئلون فعل مضارع

جمع مذکر غایب و او فاعلش کاف مفعول اما ذا اسما استفهامیه بمحل رفع است

تا مبتدا باشد ذا اسم اشاره بمحل رفع است تا خبرها باشد احتمال دارد که ماذا یک کلمه

باشد بمحل منصوبست تا مفعول ینفقون باشد ینفقون فعل مضارع و او ضمیر فاعلش

فاعلش یعنی سوال میکنند ترا چه چیز نفقه میکنند ایشان قل ما انفقتم من خیر

فللوالدین والاقربین والیتامی والمساکین وابن السبیل وما تفعلوا

من خیر فان الله به علیم قل فعل امر حاضر ضمیری در وست مستتر

تا فاعلش باشد ما اسم موصول بمحل منصوبست تا مفعول قل باشد انفقتم فعل ماضی

تم فاعلش من خیر مفعول بواسطه انفقتم باشد فللوالدین ظرف است تا عطف باشد

بمن خیر والاقربین عطف بللوالدین والیتامی عطف بوالاقربین

والمساکین عطف بوالیتامی و ابن عطف بوالمساکین السبیل مضاف الیه

و ابن و ما تفعلوا واو عاطفه ما اسم موصول بمحل رفع است تا مبتدا باشد تفعلوا

فعل مضارع واو فاعلش من خیر ظرف لغو است تا مفعول بواسطه تفعلوا باشد

فان فا عاطفه ان حرف مشبهه بالفعل الله اسمش به متعلق بعلیم علیم خبر

ان این جمله خبر ما یعنی بگو ای حضرت محمد صلی الله که آنچه را نفقه کردید شما

از نیکوی پس از برای پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و مساکین و پیر راه

وما تفعلوا

ما اسم موصول و متضمن معنی شرط است

و تفعلوا صله ما و عاید او محذوف و تقدیر

و جار و مجرور من خیر ظرف مستقر

و در محل نصب است تا حال باشد

از ضمیر عاید و جمله فان الله

علیم در محل رفع است بر

خبریت تقدیر کل ما

تفعلوه کائنا من

خیر فان الله

یعلم

یعنی و آنچه بکنید انا

حالا کوید که بوده باشد از

نیکوی پس بدرستیکه

خدا تعالی بان داناست

بانچه که نفقه میکنید شما از نیکوی پس بدرستی که حضرت الله تعالی باو داناست کتب

علیکم القتال وهو کره لکم وعسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم وعسی

ان تحبوا شیئا وهو شر لکم والله یعلم وانتم لا تعلمون کتب فعل ماضی

مجهول علیکم ظرف لغو متعلق بکتب القتال مفعول بجای فاعل کتب باشد وهو کره

واو حالی هو مبتدا کره خبر لکم ظرف لغو متعلق بکره این جمله حالست از

قتال وعسی ان تکرهوا واو عاطفه عسی فعلیست از افعال ناقصه ضمیری در وست مستتر

تا اسمش باشد ان ناصبه تکرهوا فعل مضارع واو فاعلش شیئا مفعول تکرهوا

این جمله خبر عسی وهو خیر واو حالی هو مبتدا خیر خبر لکم ظرف لغو متعلق بخیر

وعسی ان تحبوا شیئا واو عاطفه عسی فعلیست از افعال ناقصه ضمیری در وست مستتر

تا اسمش باشد ان ناصبه تحبوا فعل مضارع واو فاعلش شیئا مفعول این جمله خبر عسی

وهو شر لکم واو حالی هو مبتدا لکم ظرف لغو متعلق بشر این جمله حالست از مفعول

تحبوا والله یعلم واو عاطفه الله مبتدا یعلم فعل مضارع ضمیری در وست مستتر

تا فاعلش باشد این جمله خبر مبتدا وانتم لا تعلمون واو حالی انتم مبتدا لا لای

نافیه تعلمون فعل مضارع واو فاعلش باشد این جمله خبر مبتدا یعنی نوشته شده است

بر شما قتال بمحال انکه ناخوش است از برای شما و نزدیکست اینکه ناخوش دارید

بفتح کاف بمعنی مشقت است که بنفس وارد

شده باشد و کره بضم کاف بمعنی مشقت

است اعم از انکه خصوصیه بنفس باشد یا

نباشد و بعضی گفته اند که کره بمعنی

کراهة و کره بمعنی مشقت است و

در بعضی حذف مضاف شده

تقدیرش وهو ذو کره لکم یعنی

و حال آنکه آن قتال صاحب

مشقت است برای شما

و ممکنست که کره

بمعنی مکروه

باشد یعنی

مصدر بمعنی اسم مفعول و در این

صورت تقدیر مضاف

ضرورت

نیست

والله

اعلم

عسی فعلیست از افعال مقاربه و اینها مثل

افعال ناقصه محتاج باسم و خبر است و

ناقصه و تامه هم می باشد چنانچه در موضع خود

معلوم شده و عسی در اینجا تامه

است پس جمله تکرهوا بتاویل

مفرد در محل رفع است

تا اسم و فاعل عسی باشد

و در عبارات متن

اشتباه صریح است

والله اعلم

شما چیزیرا وحال آنکه آن چیز بهتراست از برای شما و نزدیکست اینکه دوست دارید
شما چیزیرا وحال آنکه آن بدتراست از برای شما حضرت الله تعالی میداند وحال
آنکه شما نمیدانید یسئلونك عن الشهر الحرام قتال فیه قل قتال فیه کبیر و
صد عن سبیل الله وکفر به والمسجد الحرام واخراج اهله منه اکبر عند
الله والفتنة اکبر من القتل ولا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن
دینکم ان استطاعوا ومن یرتدد منکم عن دینه فیمت وهو کافر
فاولئك حبطت اعمالهم فی الدنیا والآخرة واولئك اصحاب
النار هم فیها خالدون یسئلونك فعل مضارع واو فاعلش کاف مفعول
عن الشهر الحرام مفعول بواسطه الحرام صفت الشهر قتال صفت الحرام
فیه ظرف لغو متعلق بقتال قل قتال فیه کبیر قل فعل امر حاضر قتال مبتدا
فیه ظرف لغو متعلق بقتال کبیر خبر مبتدا وصد عن سبیل الله واو عاطفه
صد مبتدا عن سبیل الله ظرف لغو متعلق بصد الله مضاف الیه سبیل وکفر
به واو عاطفه کفر خبر صد به ظرف لغو متعلق بکفر والمسجد الحرام عطف
بصد عن سبیل الله وکفر به الحرام صفت المسجد واخراج واو عاطفه اخراج
مبتدا اهله مضاف الیه اخراج ها مضاف الیه اهل منه ظرف لغو متعلق باخراج

قتال لفظا مجرورست تا بدل از الشهر وبدل اشتمالست وبنابر مذهب کوفیین مجرورست باضمار عن تقدیرش یسئلونك عن الشهر الحرام عن قتال فیه ودر عبارت متن عجب ظاهر اشتباه واقع شده
کفر مرفوع است بابتدائیه ومعطوفست بقتال وخبر صد عنوان نبود درمتن اشتباه شده
المسجد معطوفست بسبیل الله مجرور است بجهة من ومعنی کفته اند معطوفست بالشهر الحرام کویا کفته شده است که ویسئلونك من القتال فی الشهر الحرام والمسجد الحرام

خبر اخراج عند الله ظرف متعلق باکبر الله مضاف الیه عند والفتنة اکبر واو
عاطفه الفتنة مبتدا اکبر خبر من القتل ظرف لغو متعلق باکبر ولا یزالون واو
لای نافیه یزالون فعل فاعل یقاتلونکم یقاتلون فعل مضارع واو فاعل کم
مفعول حتی یردوکم حتی ناصبه یردوا فعل فاعل کم مفعول عن دینکم
مفعول بواسطه کم مضاف الیه متعلق بیردوکم این جمله محلا مجرور بحتی جار
مجرور ظرف لغو متعلق بیقاتلونکم ان استطاعوا ان شرطیه استطاعوا
فعل فاعل ومن یرتدد واو عاطفه من موصوله محلا مرفوع است بنابر مبتدا
باشد یرتدد فعل مضارع ضمیری در وستتراست فاعلش باشد منکم ظرف لغو
متعلق بیرتدد عن دینه بشرح ایضا فیمت فا فاء عاطفه یمت فعل مضارع
ضمیری در وستتر است فاعلش باشد وهو کافر واو حالیه هو مبتدا کافر خبر این
جمله حالست از ضمیر یمت این یمت وهو کافر خبر من ومن یرتدد منکم عن
دینه فیمت وهو کافر این در محل جزم است تا جزای شرط باشد فاولئك فا فا
عاطفه اولئك مبتدا حبطت فعل اعمالهم فاعلش هم مضاف الیه اعمال فی الدنیا
ظرف لغو متعلق بحبطت والآخرة عطفست بفی الدنیا این جمله خبر مبتدا
واولئك اصحاب النار هم واو عاطفه اولئك مبتدا اصحاب خبر النار مضاف الیه

این جمله جزئیست استثنائیه شده بلکه جزء من اولئك است
وهو کافر
این جمله جزای شرط نیست بلکه جزای شرط محذوفست چنانچه در حاشیه ان استطاعوا تقدیر شده
یردوکم
مضموست با ضمار ان وعلامة نصب سقوط نونست از آنچه در اصل یردون بوده است
یردکم فعل فاعل
محلا مجزوم است بشرط وجزای شرط محذوفست تقدیرش ان استطاعوا تقاتلوکم حتی یردوکم عن دینکم یعنی اگر قادر بوده مقاتله میکردند با شما تا برگردانند شما را از دین شما
من موصول ومتضمن معنی شرط است و در محل رفع است تا مبتدا باشد و یرتدد صله او ست وباعتبار تضمن معنی شرط یرتدد مجزوم است ویرتدد
ادغام دال در دال نشده چه شرط ادغام آنست که حرف اول ساکن باشد ودر اینجا حرف ثانی ساکن است و بعضی ادغام کرده اند
هم فیها خالدون مضاف الیه اعمال
ازبرای رفع التقاء ساکنین دال مدغم فیه دا فتحه داده اند چه آنکه اخف حرکاتست وبعضی کسره داده اند چه آنکه اصل درتحریك ساکن کسره است و بعضی ضمه داده اند والله اعلم
مسکنست که جار و مجرور منکم ظرف مستقر ومحلا منصوب

اصحابهم فيها خالدون هم مبتدا فيها ظرف لغو متعلق بخالدون خالدون خبر مبتدا این جمله حال است از اصحاب یعنی سوال میکنند ترا از ماه حرام جنگ کردن

بگوای حضرت محمد صلی الله جنگ کردن در او بزرگست و منع کردن از راه حضرت الله و کافر شدن بیست باو و منع کردن از مسجد الحرام و بیرون کردن اهل او از

مسجد بزرگترست نزد الله تعالی و فتنه کردن بزرگترست از جنگ کردن و همیشه ایشان خواهند بود که مقاتله کنند با شما تا اینکه بدبر کنند شما را از دین

شما اگر توانند ایشان و کسی که برگردد از شما از دین خود پس بمیرد و حال آنکه او کافر مرده باشد برین گروه برطرف شده است عملهای ایشان در دنیا و آخرت

واین گروه اصحاب آتش‌اند حال آنکه ایشان در آن آتش همیشه خواهند بودن اِنَّ

الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ

رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ اِنَّ الَّذِينَ اِنَّ حرف مشبه بالفعل الذین اسم آمنوا فعل ماضی و واو فاعلش این جمله صله والذین عطفست بالذین

وهاجروا فعل فاعل جاهدوا فعل ماضی و واو فاعلش فی سبیل الله ظرف لغو متعلق بجاهدوا الله مضاف الیه سبیل این جمله صله الذین اولئک مبتدا یرجون فعل مضارع

واو فاعلش رحمت مفعول الله مضاف الیه رحمت این جمله خبر اولئک و این مبتدا و خبر

دوم

تعلق بهش و ثابت فیهما منافع کاینة للناس یعنی و ثابت است در خمر و میسر منفعتهای موجوده

در محل رفع تا خبر انّ باشد والله مبتدا غفور خبر رحیم خبر بعد از خبر یا صفت

غفور یعنی بدرستی که آن جماعتی که ایمان آورده اند و آن جماعتی که مهاجرت کرده اند

و جهاد کردند در راه حضرت الله تعالی این گروه امید وارند رحمت حضرت الله

تعالی را و حضرت الله تعالی آمرزنده و رحم کننده است يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ

قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا

يُنْفِقُونَ يسئلونک فعل مضارع و واو فاعلش کاف مفعول عن الخمر مفعول بواسطه

والمیسر عطفست بالخمر قل فعل امر حاضر فیهما ظرف لغو متعلق بقل هما مضاف الیه

اثم مبتدا کبیر خبر و منافع مبتدا للناس ظرف مستقر است تا خبر شود باشد

واثمهما مبتدا هما مضاف الیه اکبر خبر من نفعهما ظرف لغو متعلق باکبر هما مضاف

الیه و یسئلونک فعل و واو فاعلش کاف مفعول ماذا ما اسم استفهامیه محل او رفعست

تا مبتدا باشد ذا اسم اشاره محلا مرفوعست تا خبر شود باشد احتمال آن نیز دارد که ماذا

یک کلمه بمعنی ای شیء محلا منصوب بنا بر مفعول ینفقون باشد ینفقون فعل مضارع

واو فاعلش یعنی سوال میکنند ایشان ترا از خمر و قمار بگوای محمد در این هر دو گناه

بزرگست و منفعتیست از برای مردم و گناه این هر دو بزرگتر است از نفع این هر دو

سوال میکنند ایشان ترا که چه چیز است که نفقه میکنند یا الله چه چیز نفقه میکنند

قل العفو كذلك يبين الله لكم الآيات لعلكم تتفكرون قل فعل امر حاضر ضميري
درو مستتر است تا فاعلش باشد العفو مفعول كذلك ظرف مستقر است تا خبر
مبتدا محذوف باشد بتقدير كذا لك مثل ما بين يبين الله فعل فاعل لكم ظرف
لغو متعلق به يبين الآيات مفعول يبين لعلكم حرفيست از حروف مشبهة بالفعل
كم اسمش تتفكرون فعل مضارع واو فاعلش اين جمله خبر يعني بكواى حضرت محمد
صلى الله كه مثل اينست كه ظاهر ميكند حضرت الله تعالى براى شما آيات خود را
شايد كه شما تفكر كنيد في الدنيا والآخرة في الدنيا ظرف لغو متعلق به تتفكرون
والآخرة عطفست بر الدنيا يعني شايد كه شما فكر ميكرده باشيد در امور
دنيا وآخرت ويسئلونك عن اليتامى قل اصلاح لهم خير وان تخالطوهم
فاخوانكم والله يعلم المفسد من المصلح ولو شاء الله لاعنتكم ان الله
عزيز حكيم ويسئلونك فعل مضارع واو فاعلش كاف مفعول اول عن اليتامى
مفعول دوم بواسطه قل فعل امر حاضر ضميري درو مستتر است تا فاعلش باشد اصلاح
مبتدا لهم ظرف لغو متعلق با اصلاح خير خبر مبتدا وان تخالطوهم واو عاطفه ان
شرطي تخالطوهم فعل مضارع واو فاعلش هم مفعول فاخوانكم فا فاء عاطفه اخوان
مبتدا كم مضاف اليه خبرش محذوف است بتقدير فاخوانكم في الدين والله

جار مجرور وكذلك ظرف لغو ومتعلق است به يبين وممكنست كه ظرف مستقر وبا عامل مقدر در محل نصب شد تا صفة مفعول مطلق محذوف باشد تقدير ش يبين الله بيانا كذلك يعني بيان ميكند خدا بيان كه هست مانند بيانا كه كرده شده عفو بمعنى زياده است يا بمعنى متروك يعني عفو

جار مجرور في الدنيا ظرف لغو ومتعلق است به يبين تقدير ش يبين الله لكم الآيات في امر الدنيا وامر الآخرة يعني بيان ميكند وروشن ميكند خدا ايتها براى شما حجتها را در امر دنيا وآخرت ودر عبارت متن اغناء واقوال والله اعلم

جار مجرور لهم ظرف لغو ومتعلق است باصلاح وخير مبتدا خبر است ودر عبارت متن اشتباه شده

اخوان مرفوع است تا خبر مبتدا باشد تقدير ش وان تخالطوهم فهم اخوانكم يعني واكر مشاركت كنيد ايشانرا ومخالطه كنيد مال ايشانرا بمال خود پس ايشان برادران شما اند در دين يعني معامله با ايشان مانند معامله برادران ماند ودر عبارت متن اشتباه حاصل است

مبتدا يعلم

مبتدا يعلم فعل مضارع ضميري درو مستتر است تا فاعلش باشد المفسد مفعول
من المصلح ظرف لغو متعلق بيعلم اين جمله خبر مبتدا ولو شاء الله واو عاطفه لو حرف شرط
شاء فعل ماضي الله فاعل لاعنتكم مفعول كم مضاف اليه ان الله حرفيست از حروف
مشبهة بالفعل الله اسمش عزيز خبر حكيم خبر بعد از خبر است يا صفت اين جمله
در محل جر است تا جزاى شرط باشد يعني وسوال ميكنند ايشان ترا از يتيمان
بكواى حضرت محمد صلى الله باصلاح از براى ايشان بهتر است واكر معاشرت كنند
شما با ايشان وخيرك شويد شما با ايشان پس ايشان برادران شما اند در دين
حضرت الله تعالى ميداند فساد كننده را از اصلاح كننده واكر خواهد حضرت الله
تعالى آينه اعانت كند شما به سختى كه الله تعالى غلبه كننده است بر انچه
كه ميخواهد ميكند انچه مقتضى حكمت باشد ولا تنكحوا المشركات حتى يؤمن
ولامة مؤمنة خير من مشركة ولو اعجبتكم ولا تنكحوا المشركين حتى يؤمنوا
ولعبد مؤمن خير من مشرك ولو اعجبكم اولئك يدعون الى النار والله
يدعوا الى الجنة والمغفرة باذنه ويبين آياته للناس لعلهم يتذكرون
ولا تنكحوا واو عاطفه لا لا ناهيه تنكحوا فعل مضارع واو فاعلش المشركات
مفعول حتى يؤمن فعل مضارع ضميري درو مستتر است تا فاعلش باشد اين جمله

ون
يؤمن منصوب بان مضمره وان يؤمن بتاويل مصدر در موضع جر است حتى وجار ومجرور ظرف لغو ومتعلق است بتنكحوا

ناصبه

بتاویل مصدر محلا مجرور یعنی جار مجرور ظرف لغو متعلق تنکحوا ولامة واو عاطفه
لام لام ابتدا امة مبتدا مؤمنة صفتش خیر خبر من مشرکة ظرف لغو متعلق بخیر
ولو اعجبتکم واو عاطفه لو لو شرطی اعجبت فعل ماضی ضمیری در و مستتر است
تا فاعلش باشد کم مفعول اول ولا تنکحوا واو عاطفه لا لا ناهیه تنکحوا فعل مضارع
واو فاعلش المشرکین مفعول حتی یؤمنوا حتی حتی ناصبه یؤمنوا فعل مضارع
واو فاعلش این جمله فعل فاعل بتاویل مصدر محلا مجرور یعنی
و این جار مجرور ظرف لغو متعلق تنکحوا ولعبد واو عاطفه لام لام
ابتداء عبد مبتداء مؤمن صفتش خیر خبر عبد من مشرک ظرف
لغو متعلق بخیر ولو اعجبکم واو عاطفه اعجب فعل ماضی ضمیری
در و مستتر است تا فاعلش باشد کم مفعول اولئک مبتدا یدعون
فعل مضارع واو فاعلش الی النار مفعول بواسطه این جمله خبر
اولئک مبتدا با خبر در محل جزم است تا جزای شرط باشد والله
مبتداء یدعوا فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد الی الجنة مفعول
بواسطه والمغفرة عطف بالجنة باذنه ظرف لغو متعلق با المغفرة این جمله خبر مبتدا
ویبین فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش آیاته مفعول ها مضاف الیه آیات

ولو اعجبتکم
جواب لو محذوف است تقدیرش
ولو اعجبتکم مؤمنة مشرکة لامة
مؤمنة خیر منها یعنی واگر
چه بشگفت آورد شما را
حرة مشرکه از راه
مال و جمال و
حسن
هر آینه
کنیز مؤمنه بهتر است
از آن حرة مشرکه
مشرکین مفعول اول لا تنکحوا است و مفعول ثانی
آن محذوف تقدیرش ولا تنکحوا المشرکین
الازواج
یؤمنوا
منصوب است بان مقدره و علامة نصب
دوان سقوط نون است وان یؤمنوا
در موضع جر است یعنی
وجار مجرور
ظرف
لغو
متعلقات تنکحوا
لو لو شرطی
جواب
لو محذوف تقدیرش ولو اعجبکم
حر مشرک لعبد مؤمن خیر منه یعنی
واگر چه عظیم نماید انان مشرک
شما را از راه مال
و جمال و حسن
هر آینه بنده
مؤمن
مصدق بهتر است از وی
ویبین معطوف است به یدعوا
تقدیرش والله یبین آیاته

[illegible]

للناس

لام متعلقات بیبین
للناس مفعول بواسطه لعلهم حرف نیت از حروف مشبهة بالفعل هم اسمش یتذکرون
فعل مضارع واو فاعلش یعنی نکاح مکنید شما زنان مشرکه را تا اینکه ایمان آورند
ایشان و هر آینه کنیز مومنه بهتر است از کنیز مشرکه و هر چند بعجب آورد شما و نکاح
مکنید شما کافر را تا اینکه ایمان بیاورند و هر آینه بنده مومن بهتر است از بنده
کافر هر چند بعجب آورد شما را این گروه میخوانند بسوی آتش و حضرت الله تعالی
میخواند بسوی بهشت و مغفرت بامر خود و توفیق خود و ظاهر میکند احکام
خود را نواهی خود را از برای مردمان شاید که ایشان متذکر شده باشند و
یسئلونک عن المحیض قل هو اذى فاعتزلوا النساء فی المحیض ولا تقربوهن
حتى یطهرن فاذا تطهرن فاتوهن من حیث امرکم الله ان الله یحب
التوابین ویحب المتطهرین ویسئلونک فعل مضارع واو فاعلش کاف
مفعول عن المحیض مفعول بواسطه قل فعل امر حاضر ضمیری در و مستتر است
تا فاعلش باشد هو مبتدا اذى تقدیرا مرفوع است تا خبرش باشد فاعتزلوا فعل
امر حاضر واو فاعلش النساء مفعول فی المحیض مفعول بواسطه ولا تقربوهن
فعل مضارع واو فاعلش هن مفعول ضمیر بارز منصوب متصل محلا حتی یطهرن
حتی حتی ناصبه یطهرن فعل مضارع نون فاعلش این جمله محلا مجرور یعنی جار
در محل جزم است الخ

حیض مصدر است از حاضت تحیض
حیضا و محیضا
و محاضة

تقدیر ان مصدریه و بتاویل مصدر
مجرور است یعنی

مجرور ظرف لغو متعلق بتقربوهن فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فا فاء عاطفه اذا ظرف زمان بمحلا
منصوب بر ظرفيت تطهرن فعل فاعل اين جمله مضاف اليه اذا فَأْتُوهُنَّ فا فاء
عاطفه أْتُوهُنَّ فعل امر حاضر واو فاعلش هن ضمير بارز منصوب متصل بمحل مفعول
تا مفعول باشد مِنْ حَيْثُ مفعول بواسطه اين جمله در محل جزمست جزاى اذا باشد
أَمَرَكُمُ اللَّهُ امر فعل ماضى الله فاعلش اين جمله بمحل مجرور است مضاف اليه حيث
إِنَّ اللَّهَ ان حرفيست از حروف مشبهة بالفعل الله اسمش يُحِبُّ فعل مضارع ضميرى
در و مستتراست تا فاعل باشد التَّوَّابِينَ مفعول وَيُحِبُّ فعل مضارع ضميرى در و مستتر است
تا فاعل باشد الْمُتَطَهِّرِينَ مفعول يعنى وسوال ميكنند ايشان ترا از زنان حايض
بگواى محمد ص او ازاريست پس معزول كنيد زنان را در حيض و نزديكى مشويد
شما زنان را تا اينكه قطع شود از ايشان خون يا غسل كنند پس بدرستى كه الله تعالى
پس اتيان كنيد شما ايشان را يعنى طلب فرزند كنيد از جهتى كه الله تعالى امر
كرده است بدرستى كه الله تعالى دوست ميدارد توبه كنندگان را و دوست
ميدارد پاك كنندگان را نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا
لِأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ نِسَاؤُكُمْ مبتدا
كه مضاف اليه حرث خبر لكم ظرف لغو متعلق بحرث فأتوا حرثكم فعل امر حاضر واو فاعلش

حرثكم مفعول كم مضاف اليه أَنَّى ظرف مكان بمحلا منصوبست بر ظرفيت شِئْتُمْ
فعل ماضى تم فاعلش اين جمله مضاف اليه انى قَدِّمُوا فعل فاعل لِأَنْفُسِكُمْ مفعول
بواسطه كم مضاف اليه انفس وَاتَّقُوا اللَّهَ فعل امر حاضر واو فاعلش الله مفعول
وَاعْلَمُوا فعل امر حاضر واو فاعلش أَنَّكُمْ حرفيست از حروف مشبهة بالفعل كم اسمش
مُلَاقُوهُ اسميست مخفوض باضافه لفظا مرفوعست تا اسم ان باشد ها مضاف
اليه ملاقوه وَبَشِّرِ فعل امر حاضر ضميرى در و مستتر است تا فاعلش باشد الْمُؤْمِنِينَ
مفعول يعنى زنان شما جاى كشت زاريست از براى شما پس اتيان كنيد شما
كشت زار خود را هر جا كه خواهيد شما و پيش فرستيد شما از براى نفسهاى خودتان
از اعمال صالحه و بعضى گفته اند كه او طلب فرزندست و بعضى گفته اند كه نام
بردن خداست بجماع و بپرهيزيد از خداى تعالى و جرئت مكنيد بر مناهى
خدا و بدانيد شما اينكه شما ملاقات كننده ايد خدا را و بشارت ده اى محمد
ص مومنان را وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا
بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ وَلَا تَجْعَلُوا فعل ناهيه واو فاعلش الله مفعول
عُرْضَةً مفعول ديگر لِأَيْمَانِكُمْ ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد كم مضاف
اليه أَنْ تَبَرُّوا ان ان ناصبه تبروا فعل مضارع واو فاعلش اين جمله بتاويل

مفرد بمحلا امر فوعست تا مبتدا باشد و تتقوا واو عاطفه تتقوا فعل مضارع
واو فاعلش و تصلحوا فعل مضارع واو فاعلش بین ظرفست تا مفعول تصلحوا
باشد الناس مضاف الیه بین والله مبتدا سمیع خبر علیم خبر بعد از خبر
یا صفت سمیع یعنی و مکردانید شما حضرت الله تعالی را عرضه از برای قسمهای
خود اینکه نیکوئی جوئید و بپرهیزید و با صلاح آرید میان مردمان و حضرت
الله تعالی شنوا و دانا است لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم ولکن
یؤاخذکم بما کسبت قلوبکم والله غفور حلیم لا یؤاخذکم لا ای لای
ناهیه یؤاخذ فعل مضارع کم مفعول الله فاعل باللغو مفعول بواسطه
فی ایمانکم متعلق بیؤاخذ ولکن واو عاطفه لکن عاطفه یؤاخذکم فعل
مضارع ضمیر در و مستتر است تا فاعلش باشد کم مفعول بما کسبت با حرف
جر ما مصدریه کسبت فعل ماضی قلوبکم فاعلش کم مضاف الیه قلوب این
جمله بتاویل مصدریه بمحل مجرور بسبب جار مجرور ظرف لغو متعلق بیؤاخذ والله
مبتدا غفور خبر حلیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی مواخذه نمیکند شما را حضرت
انقول بحسب ظاهر خالی از عزم نیست
الله تعالی بلغو در قسمهای شما ولیکن مواخذه میکند بسبب آنچه کسب کرده است دلهای
شما و حضرت الله تعالی آمرزنده و حلیم است للذین یؤلون من نسائهم

جار مجرور فی ایمانکم ظرف مستقر و با عامل مقدر
در محل نصب است تا حال باشد از اللغو و عامل در
حال فعل لا یؤاخذ است تقدیرش لا یؤاخذکم الله
باللغو کاینا فی ایمانکم یعنی مواخذه نمی
کند شما را خدا بسبب بیهوده
که بر زبان شما آید حالکونه
که آن بیهوده در سوگندها
شما باشد و در
عبارت متن
اغنیا واقع

لغو کلامی را گویند که فایده در و نباشد و معنی
نفی بلغات

لکن مخففه از مثقله است در اصل لکن بوده
مکنت
کرما موصول باشد و کسبت صلة او و عایدش
محذوف است تقدیرش بما کسبته قلوبکم

تقدیرش ثابت للذین یؤلون
من نسائهم

یؤلون صیغه جمع مذکر مغایبات از فعل
مضارع معلوم باب افعال در اصل یؤلیون
بود ضمه بر یا و ثقیل بود یا قبل واو را دو ساکن و واو
بالتقاء ساکنین افتاد و ماضی آن
آلی و مفرد مضارعش یولی
و مصدرش ایلاء

الایلاء والایلاء در لغة بمعنی قسم است و در اصطلاح قسم خوردن زوج است بدوری از وطی زوجه با غیر وطی

تربص

تربص اربعة اشهر فان فاؤ فان الله غفور رحیم للذین ظرف مستقر است
تا خبر مبتدا باشد یؤلون فعل مضارع واو فاعلش من نسائهم مفعول بواسطه
هم مضاف الیه تربص مبتدا اربعة مفعول تربص اشهر مضاف الیه فان فاؤ فا
عاطفه ان شرطی فاؤ فعل ماضی واو فاعلش فان حرفیست از حروف مشبهة بالفعل
الله اسمش غفور خبر ان رحیم خبر بعد از خبر یا صفت این جمله جزای شرط
یعنی از برای آن جماعتی که قسم میخورند اینکه جماع کنند با زنان خود شان
انتظار کشیدن است چهار ماه اگر برگردند مردان بسوی ایشان پس بدرستی
که حضرت الله تعالی آمرزنده و رحیم است وان عزموا الطلاق فان الله
سمیع علیم واو عاطفه ان شرطی عزموا فعل ماضی واو فاعلش الطلاق مفعول
فا عاطفه ان حرف مشبهة بالفعل الله اسمش سمیع خبر علیم خبر بعد از خبر یا صفت
یعنی و اگر عزم کنند طلاق را پس بدرستی که حضرت الله تعالی شنوا و داناست
والمطلقات یتربصن بانفسهن ثلثة قروء ولا یحل لهن ان یکتمن
ما خلق الله فی ارحامهن ان کن یؤمن بالله والیوم الاخر وبعو
لتهن احق بردهن فی ذلک ان ارادوا اصلاحا ولهن مثل الذی علیهن
بالمعروف وللرجال علیهن درجة والله عزیز حکیم والمطلقات

فان الله فا رابطه وان با اسم و خبر
در محل جزم است
بجزا

عزموا فعل فاعل در محل جزم است
بشرط
فان الله فا رابطه با اسم و خبر در محل
جزم است بجزا

قروء جمع قرء است و قرء یعنی
طهارت یعنی پاک شدن
زن از حیض

مبتدا یتربصن فعل مضارع نا فاعلش بانفسهن مفعول بواسطه هن مضاف الیه
انفس ثلثة خبر مطلقات قروء مضاف الیه ثلثة ولا یحل واو عاطفه لا
نافیه یحل فعل مضارع ضمیری در و مستترست تا فاعلش باشد لهن ظرف لغو متعلق
بیحل ان یکتمن ان ناصبه یکتمن فعل مضارع نا فاعلش باشد ما موصوله محلا
منصوبست تا مفعول یکتمن باشد این جمله بتاویل مصدر با مفعول یحل باشد خلق
فعل ماضی الله فاعلش فی ارحامهن ظرف لغو متعلق بخلق هن مضاف الیه ارحام
این جمله صله ما ان کن ان ان شرطی کن فعل ماضی نا فاعلش یؤمن فعل مضارع
ضمیری در و مستترست تا فاعلش باشد بالله مفعول بواسطه والیوم عطفست
بالله الاخر صفت الیوم این جمله جمله شرطیست وبعولتهن مبتدا هن مضاف الیه
بعولت احق خبر بردهن ظرف لغو متعلق باحق هن مضاف الیه برد فی ذلک
ایضا ان ارادوا ان ان شرطی ارادوا فعل ماضی واو فاعلش اصلاحا مفعول
ولهن ظرف لغو مستقرست تا خبر مبتدا باشد مثل مبتدا الذی مضاف الیه مثل
علیهن ظرف مستقرست تا صله الذی باشد بالمعروف وللرجال
عطفست بالمعروف علیهن ظرف مستقرست تا خبر مبتدا باشد درجة مبتدا
والله مبتدا عزیز خبر حکیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی وزنان طلاق داده

شده انتظار میکنند بنفسهای خود تا سه اطهار و حلال نیست از برای زنان اینکه
بپوشانند آنچه را که حضرت الله تعالی آفریده است در رحمهای ایشان از فرزند
اگر بوده باشند که ایمان آورده باشند بخدا و بروز و زنان ایشان سزاوارترند
برد کردن ایشان بسوی نکاح و رجعه در زمان تربص اگر اراده کنند شوهران
برجعه و اصلاح کردن میان ایشان و از برای ایشانست مثل آنچه که بر ایشان
است از حقوق واجبه بوجهی که انکار نکند و از برای مردانست بر زنان درجه
در زیادتی حقوق و حضرت الله تعالی عزیزست و حکیم است الطلاق
مرتان فامساک بمعروف او تسریح باحسان ولا یحل لکم ان تاخذوا مما آتیتموهن
شیئا الا ان یخافا الا یقیما حدود الله فان خفتم الا یقیما حدود
الله فلا جناح علیهما فیما افتدت به تلک حدود الله فلا تعتدوها
ومن یتعد حدود الله فاولئک هم الظالمون الطلاق مبتدا مرتان خبر
فامساک مبتدا بمعروف ظرف مستقرست تا خبرش باشد او تسریح مبتدا باحسان
ظرف مستقرست تا خبرش باشد ولا یحل لکم واو عاطفه لا نافیه یحل فعل
مضارع ضمیری در و مستترست تا فاعلش باشد لکم مفعول بواسطه ان تاخذوا
ان ان ناصبه تاخذوا فعل مضارع واو فاعلش مما ظرف لغو متعلق بتاخذوا

این جمله فعل وفاعل ومفعول بتاویل مصدر است تا مفعول یحل باشد آتیتموهن فعل
ماضی ثم فاعل وهن مفعول شیئا این مفعول است این جمله صله ما الا ان یخافا الا
الا استثنا ان ان ناصب یخافا فعل مضارع الف فاعل الا یقیما فعل مضارع الف
فاعل حدود الله مفعول الله مضاف الیه حدود واین جمله بتاویل مصدر تا
مفعول یخافا باشد فان خفتم فا فا عاطفه ان شرطی خفتم فعل ماضی تم فاعل
الا ان ناصبه لا نافیه یقیما فعل مضارع الله فاعل حدود الله مفعول
الله مضاف الیه حدود واین جمله بتاویل مصدر است تا مفعول خفتم باشد این جمله
جمله شرطیت فلا جناح فا فا عاطفه لا لا نفی جنس جناح اسمش علیهما ظرف مستقر
تا خبر لا باشد فیما ظرف لغو متعلق بجناح افتدت فعل ماضی ضمیر درو مستتر است
تا فاعل او باشد به مفعول بواسطه تلک حدود الله خبر الله مضاف الیه فلا
تعتدوها فعل مضارع واو فاعل ها مفعول ومن یتعد واو عاطفه من موصول
علامت جزم نون است تا مبتدا باشد یتعد فعل مضارع ضمیر درو مستتر است تا فاعل
باشد حدود الله مفعول الله مضاف الیه حدود واین جمله صله فاولئک مبتدا هم
مبتدا ثانی الظالمون خبر این جمله خبر اولئک واولئک با خبر من یعنی طلاق
دو مرتبه است پس امساک بمعروف یا تسریح کردن بنیکوئیست وحلال نیست

از برای شما اینکه فرا گیرید شما از آنچه که داده شما ایشانرا چیزی مگر اینکه
بترسند از اینکه بپا دارند حدهای خدا را پس اگر بترسید شما از اینکه بپا ندارند
حدهای خدا را پس نیست باکی بر ایشان در آنچه فدا کرده است بآن واینست
حدهای خدا تعالی پس درمگذرید از حدهای خدا وکسی که مگذرد از حدهای
خدا پس این گروه ایشانند ظالمان فان طلقها فلا تحل له من بعد
حتی تنکح زوجا غیره فان طلقها فلا جناح علیهما ان یتراجعا
ان ظنا ان یقیما حدود الله وتلک حدود الله یبینها لقوم
یعلمون فان طلقها فا فا عاطفه ان ان شرطی طلقها فعل ماضی
ضمیر درو مستتر است تا فاعل باشد ها مفعول فلا تحل فا فا عاطفه
لا لا نافیه تحل فعل مضارع ضمیر درو مستتر است تا فاعل باشد له ظرف
لغو متعلق بتحل من بعد ظرف لغو بتحل حتی حتی ناصب تنکح
فعل مضارع ضمیر درو مستتر است تا فاعل باشد زوجا مفعول غیره صفت
زوجا ها مضاف الیه فان طلقها فا فا عاطفه ان شرطی طلقها
فعل ماضی ضمیر درو مستتر است تا فاعل باشد فلا جناح فا فا عاطفه لا لا
نفی جنس جناح اسمش علیهما ظرف مستقر است تا خبر ان یتراجعا

ان ان ناصبه تراجعا فعل مضارع الف فاعلش این جمله بتاویل مصدر تا مفعول
جناح باشد ان ظنا ان ان شرطی ظنا فعل ماضی الف فاعلش ان یقیما ان
یقیما فعل مضارع الف فاعلش حدود الله مفعول الله مضاف الیه حدود
این جمله بتاویل مصدر تا مفعول ظنا باشد وتلک واو عاطفه تلک مبتدا حدود
الله خبر الله مضاف الیه حدود یبینها فعل مضارع ضمیری درو مستترست
تا فاعلش باشد ها مفعول لقوم مفعول بواسطه یعلمون فعل مضارع واو
فاعلش یعنی پس اگر طلاق دهد ان زن را پس حلال نیست از برای او بعد از انکه
نکاح کرده باشد زن دیگر غیر ان پس اگر طلاق دهد آن را پس نیست باکی
باین دو زن از اینکه بر گردند اگر گمان داشته باشند اینکه این هر دو بپا دارند
حدهای الله تعالی را واینست حدهای حضرت الله تعالی بیان میفرماید
تا از برای قومی که عقل خود را بکار میبرند واذا طلقتم النساء فبلغن
اجلهن فامسکوهن بمعروف او سرحوهن بمعروف ولا تمسکوهن
ضرارا لتعتدوا ومن یفعل ذلک فقد ظلم نفسه ولا تتخذوا آیات
الله هزوا واذکروا نعمة الله علیکم وما انزل علیکم من الکتاب
والحکمة یعظکم به واتقوا الله واعلموا ان الله بکل شیء علیم

واذا واو

واذا واو عاطفه اذا ظرف زمان طلقتم فعل ماضی تم فاعلش النساء مفعول
فبلغن فعل ماضی نون فاعلش اجلهن مفعول هن مضاف الیه اجل فامسکوهن
فعل امر حاضر واو فاعلش هن مفعول بمعروف مفعول بواسطه او سرحوهن
سرحوا فعل امر حاضر واو فاعلش هن مفعول بمعروف مفعول بواسطه ولا
تمسکوهن واو عاطفه لا لا ناهیه تمسکوا فعل مضارع واو فاعلش هن مفعول
ضرارا مفعول لتعتدوا لام کی تعتدوا فعل فاعل ومن واو عاطفه من موصول
شرطی علامت رفع است تا مبتدا باشد یفعل فعل مضارع ضمیری درو مستترست
تا فاعلش باشد فقد فا عاطفه قد تحقیقی ظلم فعل مضارع ضمیری درو مستترست
تا فاعلش باشد نفسه مفعول ها مضاف الیه این جمله خبر مبتدا ولا تتخذوا
واو عاطفه لا لا ناهیه تتخذوا واو عاطفه لا لا ناهیه فعل مضارع واو فاعلش
آیات مفعول الله مضاف الیه هزوا مفعول دیگر واذکروا فعل امر حاضر واو
فاعلش نعمت مفعول الله مضاف الیه علیکم مفعول بواسطه وما انزل واو عاطفه
ما موصول محلا منصوب تا عطف باشد واذکروا نعمة الله علیکم انزل فعل
ماضی ضمیری درو مستترست تا فاعلش باشد علیکم مفعول بواسطه من الکتاب
متعلقست بانزل والحکمة بالکتاب یعظکم فعل مضارع ضمیری درو مستترست

تا فاعلش باشد کم مضاف الیه مفعول به مفعول بواسطه واتقوا الله فعل امر
حاضر واو فاعلش ان حرف مشبهه بالفعل الله اسمش بکل ظرف لغو متعلق بعلیم
شیء مضاف الیه علیم خبر ان یعنی وهرگاه که طلاق گفتید شما زنان را پس برسند
بوقت موعد خود پس نگاه مدارید شما ایشان را بنیکوئی یا خالی شوید از ایشان
به نیکوئی ونگاه مدارید شما ایشان را از روی ضرر برای اینکه درگذرید شما
وهر کسی که بکند این را پس بتحقیق که ظلم کرده است نفس خود را ومگیرید شما
آیات الله تعالی را بتمسخر وبیاد آورید نعمت خدا تعالی بر خودتان وآنچه که
فرو فرستاده است بر شما از کتاب وحکمتی که وعظ میکند شما را بآن وبپرهیزید
شما الله تعالی را وبدانید شما اینکه الله تعالی بهمه چیز داناست واذا طلقتم
النساء فبلغن اجلهن فلا تعضلوهن ان ینکحن ازواجهن اذا
تراضوا بینهم بالمعروف ذلک یوعظ به من کان منکم یؤمن بالله
والیوم الآخر ذلکم ازکی لکم واطهر والله یعلم وانتم لا تعلمون و
اذا ظرف زمان طلقتم فعل ماضی تم فاعلش النساء مفعول این جمله مضاف الیه
اذا فبلغن فعل ماضی نون فاعلش اجلهن مفعول هن مضاف الیه فلا تعضلوا
فعل مضارع واو فاعلش هن مفعول الذی ینکحن ان ان ینکحن فعل مضارع نون

فاعلش

فاعلش ازواجهن مفعول هن مضاف الیه این جمله بتاویل مصدر است مفعول
تعضلوا باشد اذا تراضوا اذا ظرف زمان تراضوا فعل مضارع واو فاعلش بینهم مفعول
هم مضاف الیه این جمله مضاف الیه اذا بالمعروف ظرف لغو متعلق بتراضوا ذلک
مبتدا یوعظ فعل مضارع ضمیری در و مستتر است نا مفعول بجای فاعلش باشد
به مفعول بواسطه این جمله خبر مبتدا من کان مبتدا کان فعلیست از افعال
ناقصه ضمیری در و مستتر است تا اسمش باشد منکم ظرف مستقر است تا خبرش
باشد کان با اسم وخبر در محل رفعست تا خبر مبتدا باشد یؤمن فعل مضارع
ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد بالله مفعول بواسطه والیوم عطفست
بالله الآخر صفت الیوم ذلکم ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد ازکی
مبتدا لکم ظرف لغو متعلق بازکی واطهر عطفست بازکی والله مبتدا یعلم فعل مضارع
ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد این جمله خبر مبتدا وانتم واو حالی انتم مبتدا
لا تعلمون فعل مضارع واو فاعلش این جمله خبر واین مبتدا و خبر حالست از
فاعل یعلم یعنی وهرگاه که طلاق دهید شما زنان را پس برسند بوقت موعود پس
اضلال مکنید شما ایشان را از اینکه نکاح کنند ایشان را شوهرهای ایشان که
راضی شوید شما میان خودتان به نیکوئی این وعظ کرده شده است باو کسی

باشد ار شما الایمان آورده باشد بخدا و بروز جزا این بهتر است از برای شما و پاکیزه
تر است والله تعلم میداند و حال اینکه شما نمیدانید والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین لمن اراد ان یتم الرضاعة وعلی المولود له رزقهن
وکسوتهن بالمعروف لا تکلف نفس الا وسعها لا تضار والدة بولدها
ولا مولود له بولده وعلی الوارث مثل ذلک فان ارادا فصالا عن تراض منهما
وتشاور فلا جناح علیهما وان اردتم ان تسترضعوا اولادکم فلا جناح
علیکم اذا سلمتم ما آتیتم بالمعروف واتقوا الله واعلموا ان الله بما تعملون
بصیر والوالدات مبتدا یرضعن فعل مضارع نون فاعلش اولاد مفعول هن
مضاف الیه اولاد حولین مفعول دیگر کاملین صفت حولین این جمله خبر مبتدا لمن
اراد ظرف لغو متعلق بکاملین اراد فعل ماضی ضمیری دروست تر است تا فاعلش
باشد ان یتم ان ناصبه یتم فعل مضارع ضمیری دروست تر است تا فاعلش باشد
الرضاعة مفعول این جمله بتاویل مصدر تا مفعول ان یتم باشد وعلی المولود
عطف بالرضاعة له ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد رزقهن مبتدا
هن مضاف الیه رزق وکسوتهن عطف بر رزقهن بالمعروف ظرف
لغو متعلق بکسوتهن لا تکلف لا ناهیه تکلف فعل مضارع نفس مفعول بجای

فاعلش

ان یتم بتاویل مصدر مفعول است تا مفعول اراد باشد وبعد از تاویل یتم غصب الرضاعة مجرور خواهد بود تا مضاف الیه مصدر باشد تقدیرش لمن اراد اتمام الرضاعة یعنی حکم ارضاع حولین کاملین برای کسی است که اراده کرده باشد تمام کردن شیر دادن را

لمن لام جر من محلا مجرور است بلام وظرف لغو متعلق است بر ضمن

رضاعة مصدر است از رضع یرضع بمعنی مکیدن پستان است ورضع ورضع ورضاع بمعنی مصدر مانند این باب

علی المولود عطف بر الرضاعة نیست از جهة آنکه در معنی خلل بهم میرسد پس اگر واو عاطفه باشد عطف جمله است بر جمله اول واگر واو استینافیه هم میتواند بود ورزقهن مرفوع است بابتدائیت وجار ومجرور علی المولود ظرف مستقر وبا عامل مقدر در موضع رفع است بر خبریت وجار ومجرور له ظرف لغو ومتعلق است بر المولود تقدیرش وکائن علی المولود له رزقهن وکسوتهن بالمعروف یعنی ولازم است بر مولود له که مراد پدر است ولد است روزی آن زنان هرچه ضعه از طعام وزاخن پیرتر وطبق الضا بقدر معتاد وعلیق پس بنا برین در عبارت مانن بحسب ظاهر اشتباهی واقع خواهد بود والعلم عند الله العلام الکبیر

الا وسعها الا الا استثنا وسعها مفعول تکلف لا تضار لا لا ناهیه
تضار فعل مضارع والدة فاعل بولدها مفعول بواسطه ولا مولود له مبتدا
له ظرف مستقر است تا خبرش بولده ظرف لغو متعلق بولا مولود وعلی الوارث
ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد مثل مبتدا ذلک مضاف الیه فان ارادا فا
عاطفه ان شرطی ارادا فعل ماضی ضمیری دروست تر است تا فاعلش باشد فصالا
مفعول عن تراض مفعول بواسطه منهما متعلق است بتراض وتشاور عطفست
بتراض این جمله جمله شرطیست فلا جناح فا فا عاطفه لا لای نفی جنس جناح
اسمش علیهما خبر این جمله جزای شرط وان اردتم واو عاطفه ان شرطی اردتم
فعل ماضی تم فاعلش ان تسترضعوا ان ان ناصبه تسترضعوا فعل مضارع واو
فاعلش اولادکم مفعول کم مضاف الیه این جمله جزای شرط فلا جناح فا فا عاطفه
لا لای نفی جنس جناح اسمش علیکم خبر اذا ظرف زمان سلمتم فعل ماضی تم
فاعلش ما آتیتم ما ما موصوله در محل نصب است تا مفعول باشد آتیتم فعل
ماضی تم فاعل بالمعروف مفعول بواسطه این جمله جزای شرط واتقوا الله
فعل امر حاضر واو فاعل الله مفعول واعلموا فعل امر حاضر واو فاعل ان الله
حرف مشبهة بالفعل الله اسمش بما ظرف لغو متعلق بتعملون تعملون فعل

واو عاطفه ولا یا نافیه است یا نافیه چنانکه در حاشیه لا تضار والدة مذکور شد ومولود له معطوف است بوالدة تقدیرش ذکر فعل تقدیرش ولا یضار مولود له بولده واحتلافا که در حاشیه لا تضار والدة مذکور شد در اینجا نیز ملحوظ است وجار ومجرور له ظرف لغو ومتعلق است بمولود ودر عبارت متن بحسب ظاهر اشتباهی واقع شده والعلم عند الله

بولده ظرف لغو ومتعلق است به تضار در هردو

وثابت علی الوارث مثل ذلک تقدیرش

عن تراض ظرف مستقر ودر موضع حال است از فاعل ارادا تقدیرش فان ارادا فصالا متراضیین یعنی پس هرگاه بخواهند پدر ومادر جدا کردن ولد از شیر قبل از حولین حال آنکه راضی بوده باشند هردو خشنود ودر عبارت متن اشتباه شده والعلم

فا رابطه شرط است تقدیرش فلا جناح کائن علیهما تقدیرش وان اردتم استرضاع اولادکم یعنی واگر خواهید آنکه دایه بگیرید بجهت شیر دادن برای فرزندان خود

علیکم تقدیرش فلا جناح ثابت علیکم

اذا ظرف زمان است ... مفعول بخواهد ...

مفعول ما آتیتم ... باشد وممکنست که ... متعلق باتیتم

بما ... ظرف لغو ... متعلق است

بمعنی ... محذوف ... تقدیرش ... الاشارت ... والعلم

فعل مضارع واو فاعل این جملهٔ صله ما بصیر خبر آن یعنی و پدر و مادر شیر

میدهند ایشان اولاد خودشان را دو سال کامل از برای کسی که اراده داشته

باشد اینکه تمام کند شیر دادن او و بر پدر است رزق آن فرزند و پوشاک ایشان

بنیکوی تکلیف کرده نمیشود هیچ نفسی مگر نفسی کمتر از وسعت آن ضرر

رسانیده نمیشود مادر بسبب فرزندش و نه پدر بسبب فرزندش و بر وارث

است مثل این پس اگر اراده کنند فصل از روی رضی بودن از این مرد و شریک

بودن پس نیست باکی بر این مرد و اگر اراده کنید شما اینکه شیر دهید

فرزندان خود را پس نیست باکی بر شما هرگاه تسلیم کنید شما آنچه را که داده اید

بنیکوی و بپرهیزید از حضرت الله تعالی و بدانید شما اینکه حضرت الله تعالی

بآنچه میکنید شما بیناست وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا

يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ

عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ وَالَّذِينَ

مبتدا یتوفون فعل مضارع واو مفعول بجای فاعلش منکم مفعول بواسطهٔ آن

جملهٔ خبر مبتدا و یذرون فعل مضارع واو فاعلش ازواجا مفعول یتربصن

فعل مضارع نون فاعلش بانفسهن مفعول بواسطه هن مضاف الیه انفس اربعه

یتوفون صله موصول است و خبر مبتدا و جار و
مجرور منکم ظرف مستقر و با عامل مقدر در موضع
نصب است تا حال باشد از ضمیر یتوفون و یذرون
معطوف است بر یتوفون و ازین معطوف صله
الذین است مانند معطوف علیه و ازواجا
مفعول یذرون است و یتربصن بقلب
محذوف با ما بعدش در موضع
رفع است تا خبر مبتدا
باشد تقدیرش
والذین یتوفون
کائنین
منکم
و یذرون ازواجا ازواجهم یتربصن بانفسهن
اربعة اشهر و عشرا یعنی و آنانکه میرانیده
شوند حالانکه کداز شما باشند و
بگذارند زنان را باید
که زنان ایشان انتظار
برند بنفسهای خود
چهار ماه و ده
روز
مگر آنکه حامله باشند
که عدهٔ ایشان ابعد اجلین است و در عبارت متن محبوبها را اشباه ... و الله اعلم

مفعول

مفعول یتربصن اشهر مضاف الیه اربعه و عشرا عطفست باربعة فاذا بلغن

فا فا عاطفه اذا ظرف زمان بلغن فعل ماضی نون فاعلش اجلهن مفعول هن

مضاف الیه فلا جناح فا فا عاطفه لا لای نفی جنس جناح اسمش علیکم خبر

فیما ظرف لغو متعلق بجناح فعلن فعل ماضی نون فاعلش فی انفسهن مفعول

بواسطه هن مضاف الیه بالمعروف متعلق است بفعلن والله مبتدا

بما ظرف لغو متعلق تعملون تعملون فعل مضارع واو فاعلش این جمله صله

ما خبیر مبتدا یعنی و آن جماعتی که وفات فرموده شدند از شما زنان را

انتظار میدهند خودشان را چهار ماه ده روز پس هرگاه برسند بموعد خود

شان پس باکی بر شما در آنچه که کنند در نفسهای خود به نیکوی والله تعالی

بآنچه که میکنید شما آگاه است وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ

خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ

لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا جُنَاحَ واو عاطفه

لا لای نفی جنس جناح اسمش علیکم ظرف مستقر است تا خبر لا باشد فیما ظرف لغو

متعلق بجناح عرضتم فعل ماضی تم فاعلش به مفعول بواسطه من خطبة متعلقست

بعرضتم النساء مضاف الیه خطبة او اکننتم واو عاطفه اکننتم فعل ماضی تم

در محل جر است تا مضاف الیه اذا باشد
علیکم
تقدیرش فلا جناح کائن علیکم
فیما
ما موصول و فعلن صله آن و عایدش
ضمیر مستکن در واسته
بما
ظرف متعلق است بخبیر و تعملون
صله ما و عایدش محذوف است تقدیرش
والله خبیر بما تعملونه و در عبارت
متن اشباه ...

علیکم تقدیرش و لا جناح
کائن علیکم
انکم ان حرف مشبهه بالفعل کم علامت
منصوب است تا اسمش باشد و جملهٔ ستذکرونهن
در موضع رفع است تا خبرش شده و ان
با اسم و خبر در موضع نصب است تا مفعول
علم باشد
و لکن لا تواعدوهن سرا واو عاطفه لکن
مخففه از مثقله و مفید استدراک لا
ناهیه و تواعدوا صیغهٔ جمع مذکر
مخاطب معلوم از باب تفاعل واو
در و فاعل است و هن ضمیر جمع
مؤنث مخاطب در موضع نصب
است تا مفعولش باشد

ثم فاعلش به مفعول بواسطه من خطبة متعلقست بعرضتم النساء مضاف اليه

خطبة او اكننتم فعل ماضى تم فاعلش فى انفسكم مفعول بواسطه كم مضاف اليه

الله علم الله فعل ماضى الله فاعلش انكم حرف مشبهة بالفعل كم اسمش ستذكرونهن

سين حرف استقبال تذكرونهن فعل مضارع واو فاعلش هن مفعول ولكن

واو عاطفه لا تواعدوا لا الا استثنا ان تواعدوا فعل مضارع واو فاعلش

هن مفعول سرا مفعول الا ان تقولوا الا الا استثنا ان ان ناصبه تقولوا

مفعول است بمعنى تقديريه

فعل مضارع واو فاعلش قولا مفعول معروفا صفت قولا يعنى وليكن باكى

بر شما در انچه متعرض شده ايد شما با او از خطبه زنان يا كين كنيد در نفسهاى

خود كه بدانيد الله تعالى انيكه زود متذكر شويد ايشان را وليكن وعده شما

ايشان را پنهان مگر اينكه بگوييد شما قول نيكوى و لا تعزموا عقدة النكاح

حتى يبلغ الكتاب اجله و اعلموا ان الله يعلم ما فى انفسكم فاحذروه

و اعلموا ان الله غفور حليم و لا تعزموا واو عاطفه لا لا ناهيه تعزموا

فعل مضارع واو فاعلش عقدة النكاح عقدة مفعول النكاح مضاف اليه

حتى يبلغ حتى حتى ناصبه يبلغ فعل مضارع الكتاب فاعل اجله مفعول و اعلموا

فعل امر حاضر واو فاعلش ان الله ان حرف مشبهة بالفعل يعلم فعل مضارع

ان ناصبه و تقولوا منصوب بان بدليل حذف نون و ان تقولوا در موضع نصب است تا بدل سرا تقديرش و لا تواعدوهن الا قولا معروفا و الا در موضع معنى لكن است يا ان تقديرش كه و لكن قولوا قولا معروفا

و لا تعزموا عقدة النكاح تقديره على عقدة النكاح كه على از ان حذف شده بجهت طلب خفت در كلام

حتى

حرف جر و يبلغ منصوب بتقدير ان ناصبه مصدريه و ان مقدره با ما بعد او بتاويل مصدر مجرور است بحتى و جار و مجرور ظرف لغو و متعلق است بتعزموا تقديرش و لا تعزموا عقدة النكاح حتى بلوغ الكتاب اجله

تقديره شان الله فيما كان فى انفسكم

وان با اسم و خبرش در محل نصب است تا مفعول اعلموا باشد

ضمير در و مستتر است تا فاعلش باشد ما موصوله محلا منصوب است تا مفعولش

باشد فى انفسكم ظرف مستقر است لصله ما باشد فاحذروه فعل امر حاضر واو

فاعلش ها مفعول و اعلموا فعل امر حاضر واو فاعلش ان حرف مشبهة بالفعل الله

اسمش غفور خبر حليم خبر بعد از خبر يا صفت يعنى و قصد مكنيد شما عقد نكاح

را تا اينكه برسد كتاب موعد او و بدانيد اينكه الله تعالى ميداند انچه را

كه در نفسهاى شما است پس حذر كنيد از او و اينكه الله تعالى آمرزنده و حليم است

و لا جناح عليكم ان طلقتم النساء ما لم تمسوهن او تفرضوا لهن فريضة

و متعوهن على الموسع قدره و على المقتر قدره متاعا بالمعروف حقا

على المحسنين لا اى لا نفى جنس جناح اسمش عليكم خبر ان ان شرطى طلقتم

فعل ماضى تم فاعلش النساء مفعول لما ما ما دام لم لم جازمه تمسوهن فعل

مضارع واو فاعلش هن مفعول او تفرضوا او عاطفه تفرضوا فعل مضارع واو

فاعلش لهن مفعول بواسطه فريضة مفعول و متعوهن فعل امر حاضر واو فاعلش

هن مفعول على الموسع ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد قدره مبتداها

مضاف اليه و على المقتر خبر مبتدا قدره مبتداها مضاف اليه متاعا مفعول

بالمعروف ظرف متعلق بمتاعا حقا حال است از معروف على المحسنين مفعول

فريضة مفعول فرضتم است و انجا داخل در شرط است و جواب شرط فنصف ما فرضتم است پس فا در فا رابطه است و نصف مرفوع است با بتدا و مضاف است با موصول و فرضتم صله ما و صله با موصول در محل جر است تا مضاف اليه نصف باشد و خبر مبتدا در اينجا محذوف است تقديرش وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن وقد فرضتم لهن فريضة فعليكم نصف ما فرضتم پس جار و مجرور عليكم ظرف مستقر و با عامل مقدر در محل رفع است تا خبر نصف باشد تقديرش فثابت عليكم نصف ما فرضتم و ترجمه اينكه امنيت كرده ايد و طلاق دهيد اى مردان زنان را پيش از انكه مباشرت كنيد و دخول نماييد و حال آنكه مهر مقرر كرده باشيد براى ايشان مهرى پس لازم است بر شما اداى نصف انچه مقرر كرده ايد و عجب ظاهر در متن تساهل و اشتباهى واقع شده والله اعلم

مفعول بواسطه حقًا یعنی نیست باکی بر شما اگر طلاق دهید زنان را مادامی

که مس نکرده باشید شما ایشان را یا واجب نکرده باشید شما از برای ایشان واجبی را

و مهر و بدهید شما ایشان را بر موسعت قدر او و بر مقتر است قدر او تمتعی به

نیکوی حال کونه حق است بر نیکوکاران وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّو

هُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُو

الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ

بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ ان شرطیه طَلَّقْتُمُوا

فعل ماضی واو فاعل هُنَّ مفعول مِنْ قَبْلِ متعلق بطلقتموهن أَنْ تَمَسُّوهُنَّ

أَنْ ناصبه تَمَسُّوا فعل مضارع واو فاعل هُنَّ مفعول این جمله شرطیه قَدْ فَرَضْتُمْ

واو فاعل هن عاطفه قد قد متوقعه فَرَضْتُمْ فعل ماضی تم فاعل لَهُنَّ مفعول

بواسطه فَرِيضَةً مفعول مطلق فَنِصْفُ مبتدا ما ما موصول خبر نصف فَرَضْتُمْ

فعل ماضی تم فاعل این جمله صله ما إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ إِلَّا الا استثنا ان ان

مخففه از مثقله يَعْفُونَ فعل مضارع واو فاعل او يَعْفُو فعل مضارع واو

فاعل الَّذِي مفعول بِيَدِهِ خبر مبتدا ها مضاف الیه بیده عُقْدَةُ مبتدا النِّكَاحِ

مضاف الیه وَأَنْ تَعْفُوا أَنْ ناصبه تَعْفُوا فعل مضارع فاعل این جمله

ان ناصبه است و یعفون در موضع نصب است بان و با عتبار اینکه هرگاه فعل مضارع را متصل شود با و ضمیر جمع مونث مبنی میشود و مساوی است در آن رفع و نصب و جزم و تغیر بوی نیست بعامل و اگر یعفون صله و موصول و در موضع نصب است با عتبار آنکه عبارت متن عجب ظاهر حال آنکه نحوی نیست والله اعلم

الذی اسم موصول
و در موضع رفع است
تا عامل یعفو باشد

و در عبارت متن اشتباهی واقع شده والله اعلم

جار و مجرور بیده ظرف مستقر و با عامل مقدر در محل رفع است تا خبر عقدة باشد تقدیرش کائنة بیده عقدة النکاح و ضمیر بیده عاید است بالذی

الف و لام
در النکاح بدل است از اضافه از جهة آنکه معنی تقدیرش چنین است که او یعفو الذی بیده عقدة نکاحه که الف و لام بدل ضمیر است که مضاف الیه نکاح است

واو عاطفه ان ناصبه تعفو منصوب بان و تاویل مصدر در موضع رفع است تا مبتدا باشد و اقرب خبر است و جار و مجرور للتقوی ظرف لغو و متعلق است باقرب و لام للتقوی بمعنی من است یا بمعنی الی تقدیرش والعفو اقرب من التقوی یعنی بخشیدن نزدیکتر است از پرهیزکار و معصیت خدا یا

والعفو
اقرب الی التقوی یعنی بخشیدن نزدیکتر است بسوی پرهیزکاری و در متن عبارت ظاهر اشتباه واقع شده والله اعلم بالصواب

[illegible] ... ان یعفون ان یعفو الذی ... معطوف ...

تاویل مفرد است مفعول عقدة اَقْرَبُ مبتدا لِلتَّقْوَى خبر وَلَا تَنْسَوُا واو

عاطفه لا ناهیه تَنْسَوُا فعل مضارع واو فاعل الْفَضْلَ مفعول بَيْنَكُمْ منصوب است

بر ظرفیت کم مضاف الیه إِنَّ اللَّهَ حرف مشبهة اللَّهَ اسمش بِمَا ظرف لغو متعلق تَعْمَلُونَ

تَعْمَلُونَ فعل مضارع واو فاعل این جمله صله ما بَصِيرٌ خبر ان یعنی و اگر طلاق دهید

شما زنان را پیش از پیش از آنکه مس کنید ایشان را و بتحقیق که واجب کردید شما از برای

ایشان واجبی را پس نصف آنچه واجب کردید شما بدهید مگر اینکه عفو

کنند یا آنکه عفو کند کسی را که بدست اوست بستن نکاح و اینکه عفو کنید شما نزدیکتر

است از برای شما تقوی و فراموش مکنید شما فضل را میان خودتان بدرستی

که حضرت الله تعالی بانچه که میکنید شما بینا است حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَ

الصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ حَافِظُوا فعل امر حاضر واو فاعل

عَلَى الصَّلَوَاتِ مفعول بواسطه وَالصَّلَاةِ معطوف بالصلوات الْوُسْطَى صفت

صلوة وَقُومُوا فعل امر حاضر واو فاعل لِلَّهِ مفعول بواسطه قَانِتِينَ حال است

از حیثیت فاعل قوموا یعنی محافظت کنید شما بر نمازها و محافظت بر نماز

میانین نماز وسطی مراد نماز عصر است یعنی نماز دیگر را گفته و بپا دارید

شما از برای الله تعالی در حالتی که قنوت کننده گان باشید فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا

او رکبانا فاذا امنتم فاذکروا الله کما علمکم ما لم تکونوا تعلمون فان فاء
عاطفه ان شرطی خفتم فعل ماضی تم فاعلش فرجالا مفعول او رکبانا
عطفست بر رجالا این جمله شرطیست فاذا امنتم فا فا عاطفه اذا ظرف امنتم
فعل ماضی تم فاعلش فاذکروا الله فعل فاعل الله فاعله مفعول کما کاف
جاره ما ما مصدریه احتمال دارد که ما کافه باشد علمکم الله فعل ماضی
ضمیر درو مستتر است تا فاعلش باشد ما لم تکونوا ما ما موصوله منصوبست تا مفعول
باشد لم لم جازمه تکونوا فعل مضارع واو فاعلش تعلمون فعل مضارع واو فاعلش
یعنی پس اگر بترسید شما پس چه مرد پیاده راسواره پس اگر هر گاه ایمن شوید
پس ذکر کنید همچنانکه تعلیم کرده است شما را آنچه که نبوده اید شما که بدانید
والذین یتوفون منکم ویذرون ازواجا وصیة لازواجهم متاعا
الی الحول فان خرجن فلا جناح علیکم فیما فعلن فی انفسهن من معروف
والله عزیز حکیم والذین مبتدا یتوفون فعل مضارع مجهول واو
فاعلش منکم متعلق باو ویذرون فعل مضارع واو فاعلش ازواجا مفعول
وصیة مفعول دیگر لازواجهم متعلق باو هم مضاف الیه ازواج متاعا حال است
از همینه مفعول الی الحول متعلق بمتاعا غیر صفت الحول اخراج مضاف الیه غیر این جمله

خفتم محلا مجزوم است
لشرط و جواب شرط محذوفست و رجالا
منصوبست بر حالیت از فاعل جواب شرط
محذوف تقدیرش فان خفتم فصلوا رجالا
یعنی اگر بترسید بسبب عارضه که شما را
روی داده باشد که ممکن نباشد شما را
اقامه و ادای آنچه حق نمازاست پس نماز
کنید در حالتی که راه روندگان
باشید بپاهای خود
در عبارت متن
عجب نقاهتی
اشتباهی واقع
شده
والله اعلم

اذا ظرف زمان مستقبل و معنی شرط و امنتم
محلا مجزوم است لشرط و فا فاذکروا الله تا آخر
جواب شرط و فا در فاذکروا الله فا رابطه
و اذکروا فعل مضارع فاعل و الله مفعول
در کما علمکم حرف جر و ما مصدریه و علم فعل
و فاعل صله ما و صله با موصول بتاویل مصدر
مجرور بکاف و جار و مجرور ظرف لغو
و متعلق به اذکروا و کم در علمکم
مفعول اول علم و مالم تکونوا
تعلمون صله و موصول
و در موضع نصب
تا مفعول ثانی علم باشد

صلة الذین

صلة الذین فان فا فا عاطفه ان شرطی خرجن فعل ماضی نون فاعلش
این جمله جمله شرطیست فلا جناح اسمش علیکم خبر این جمله جزای شرطست
این شرط و جزا در محل رفع است که خبر الذین باشد فیما فعلن متعلق بجناح
فعلن فعل ماضی نون فاعلش فی انفسهن متعلق باو من معروف بشرح ابتدا
این جمله صله والله مبتدا عزیز حکیم صفت یا خبر بعد از خبر یعنی و آن
جماعتی که وفات فرموده شدند از شما وصیت از برای
زنهاری خودشان حال آنکه متاعی است تا سالی که غیر اخراجست پس اگر
بیرون کنند زنان پس نیست باکی بر ایشان در آنچه کرده اند ایشان در
نفسهای خود از نیکوی والله تعالی عزیز است و حکیم وللمطلقات متاع
بالمعروف حقا علی المتقین وللمطلقات خبر مبتدا بالمعروف متعلق
بمتاع حقا حال است مفعول علی المتقین مفعول بواسطه حقا یعنی و از برای
زنان طلاق داده شده متاعی است به نیکوی حال کونی که آن نیکوی بر متقیان ثابت
کذلک یبین الله لکم آیاته لعلکم تعقلون کذلک خبر مبتدا محذوف
بتقدیر کذلک هدایة الله یبین فعل مضارع الله فاعلش لکم متعلق
باو آیاته مفعول یبین ها مضاف الیه آیات لعلکم حرف مشبه بالفعل

حقا حال است از المعروف و عامل در حال عرف است
که از معروف مفهوم است

کذلک کاف متعلق است به یبین تقدیرش
یبین الله لکم الآیات کذلک و عبارت
متن خالی از چیزی نیست
والله اعلم

کم امثر یعقلون فعل مضارع واو فاعلش این جمله خبر لعل یعنی همچنین است

هدایت کردن الله تعالی که ظاهر میکند الله تعالی از برای شما آیات خود را

شاید که شما عقل خود را بکار برید الم تر الی الذین خرجوا من دیارهم وهم الوف

حذر الموت فقال لهم الله موتوا ثم احیاهم ان الله لذو فضل علی الناس

ولکن اکثر الناس لا یشکرون الم تر همزه همزه استفهامیه لم لم جازمه

تر فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد الی الذین متعلق بتر و

خرجوا فعل ماضی واو فاعلش من دیارهم متعلق بخرجوا این جمله صله الذین واو

حالی هم مبتدا الوف خبر حذر مفعول له خرجوا الموت مضاف الیه حذر فقال

فعل ماضی لهم مفعول بواسطه الله فاعل قال موتوا فعل امر حاضر واو فاعلش

ثم عاطفه احیا فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد هم مفعول

ان الله حرف مشبهة الله اسمش لذو لام ابتدا ذو اسمست از اسماء سته خبر ان

فضل مضاف الیه ذو علی الناس متعلقست بفضل ولکن حرف مشبهة اکثر اسمش

الناس مضاف الیه اکثر لا یشکرون لا نافیه یشکرون فعل مضارع واو فاعلش

این جمله خبر لکن یعنی آیا نه بینی تو ای محمد صلی الله سوی آن جماعتی که بیرون

رفتند از شهرهای خودشان وحال آنکه ایشان هزار کس بودند و بیرون رفتن

ایشان از جهت حذر کردن موت بود پس فرمود از برای تعالی تعالی

که بمیرید بعد از آن زنده کرد ایشان را بدرستی که الله تعالی هر آینه

صاحب فضل و بخشش بر مردمان ولیکن بیشتر مردمان شکر نمیکنند وقاتلوا

فی سبیل الله واعلموا ان الله سمیع علیم وقاتلوا فعل امر حاضر واو فاعلش

فی سبیل الله متعلق بقاتلوا الله مضاف الیه واعلموا فعل امر حاضر واو فاعلش ان

الله حرف مشبهة بالفعل الله اسمش سمیع خبر علیم خبر بعد از خبر یا صفت

سمیع یعنی مقاتله کنید شما در راه الله تعالی و بدانید شما اینکه الله

تعالی شنوا و بیناست من ذا الذی یقرض الله قرضا حسنا فیضاعفه

له اضعافا کثیرة والله یقبض ویبسط والیه ترجعون من استفهامیه

مبتدا ذا اسم اشاره محلا مرفوع است تا خبر من باشد الذی اسم ثانی

یقرض الله قرضا یقرض فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش

الله مفعولش قرضا مفعول حسنا صفت قرضا این جمله صله الذی

و این جمله صلة الموصول در محل رفعست تا باشد یا بدل یا عطف بیان ذی

فیضاعفه فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ها

مفعول له متعلق باو اضعافا مفعول دیگر کثیرة تاکید اضعافا والله

موافق قراءت ابی عمرو و نافع و حمزه و کسائی
فیضاعفه برفع خوانده میشود و تخریج ایشان
آنکه یا معطوفست بر یقرض و یا جمله
مستانفه است و موافق قراءت عاصم
فیضاعفه بنصب خوانده میشود بجهت آنکه
جواب استفهام واقع شده و موافق قراءت
ابن کثیر و ابی جعفر فیضعفه بتشدید
عین و در ضم خوانده میشود
و موافق قراءت ابن عامر
و یعقوب فیضعفه
بتشدید عین
و نصب
خوانده
میشود
موافق تفسیر مجمع البیان اضعافا منصوبست
بحالیت [illegible] تقدیرش من ذا الذی یقرض
الله قرضا حسنا ممکن فاذا هی اضعافا
و بنا برین در عبارت [illegible]
اشباه [illegible]
[illegible]

مبتدا یقبض فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد این جمله
خبر مبتدا و یبسط فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد و الیه
واو عاطفه الیه متعلق باو ترجعون فعل مضارع واو فاعلش یعنی کیست
که آنکسی که قرض حسن بدهد و چندان میکند آن قرض آن برای او و چندان
بسیار و الله تعالی میگیرد و پهن میکند بسوی او و باز گردیده میشوند المر
تر الی الملإ من بنی اسرائیل من بعد موسی اذ قالوا لنبی لهم ابعث
لنا ملکا نقاتل فی سبیل الله قال هل عسیتم ان کتب علیکم القتال
الا تقاتلوا قالوا و ما لنا الا نقاتل فی سبیل الله و قد اخرجنا
من دیارنا و ابنائنا فلما کتب علیهم القتال تولوا الا قلیلا منهم
و الله علیم بالظالمین الم تر همزه همزه استفهامیه لم حرف جازمه تر فعل
مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد الی الملإ متعلق باو و بامضاف
الیه اسرائیل مضاف الیه من بعد ظرف لغو متعلق باو موسی مضاف الیه اذ ظرف زمان
ماضی قالوا فعل ماضی واو فاعلش لنبی متعلق باو لهم متعلق باو ابعث فعل
حاضر ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد لنا متعلق باو ملکا مفعول
نقاتل فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد فی سبیل الله متعلق

باو الله مضاف الیه قال فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد
هل استفهامیه عسیتم فعلیست از افعال المقاربه تم فاعلش اسمش ان شرطی کتب فعل
ماضی مجهول علیکم متعلق باو القتال مفعول بجای فاعل کتب الا ناصبه لا ناهیه
تقاتلوا فعل مضارع واو فاعلش این جمله بتاویل مفرد است تا خبر عسی باشد
قالوا فعل ماضی واو فاعلش واو عاطفه ما ما نافیه الا ناصبه نقاتل فعل مضارع
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد فی سبیل الله متعلق باو الله مضاف
الیه واو حالیه قد حرف تحقیق اخرجنا فعل ماضی مجهول نا مفعول بجای فاعلش
من دیارنا متعلق باو نا مضاف الیه و ابنائنا عطف بدیارنا مضاف الیه ابنا
فلما فا عاطفه لما ظرف محلا منصوبست بر ظرفیت کتب فعل ماضی مجهول
علیهم متعلق باو القتال مفعول بجای فاعل کتب تولوا فعل ماضی واو فاعلش
الا استثنا قلیلا مستثنی منهم متعلق بقلیلا و الله مبتدا علیم بالظالمین
متعلق بعلیم یعنی آیا نمیبینی تو بسوی گروه از بنی اسرائیل
بعد از حضرت موسی علیه السلام یاد کن آن وقتی را که گفتند از برای پیغمبری که بود از
برای ایشان که بر انگیزان برای ما پادشاهی را که مقاتله کنیم در راه
الله تعالی گفت پیغمبر آیا امید این هست که نزدیک باشید اگر نوشته شود بر

من بعد
و در بعضی جا بعد ظرف
و با عامل مقدر در موضع نصبست
بر حالیت از الملإ و این حال مقدر حالست
تقدیره الم تر الی الملإ من بنی اسرائیل کائنین
من بعد موسی و در عبارت متن
اشتباه موجودات
والله اعلم

اذ قالوا لنبی
جمله قال در موضع ... تا مضاف
لهم
جار مجرور متعلق است ... تقاتلوا در
اشتباه ... واقع است
نقاتل صیغه متکلم
مع الغیر است از فعل مضارع
و مجزوم است باعتبار اینکه جواب مسئلو
واقع شده که بلفظ امر واقع شده و تقدیره
چنین است که ان تبعث لنا ملکا نقاتل فی سبیل الله یعنی که بر انگیزی بحکم خدا برای پادشاهی ما تا آنکه کارزار میکنیم
در راه خدا تعالی با او

ما استفهامیه است و بمعنی ای شیء و جار و
مجرور لنا متعلق بحاصل مقدر بفعل محذوف
تقدیره ای شیء حصل لنا و ان در الا
نقاتل بنا بر قول ابو الحسن اخفش زایده است
تقدیره قالوا ما لنا لا نقاتل یعنی گفتند چه
حاصل است ما را که مقاتله نکنیم و بعضی ...
ما ... تقدیره ... قالوا
ما لنا الا نقاتل یعنی گفتند
... ما را ... مقاتله نکنیم
و در عبارت متن خللی
والله اعلم

و قد اخرجنا در موضع نصب و حال است از
فاعل نقاتل تقدیره ... و ما لنا الا نقاتل
مخرجین من دیارنا و ابنائنا و حیث
ما ... که قتال نکنیم
حال ... کرده
شده ...
مواضع
...

شما قتال الا اینکه مقاتله نکنید گفتند وچیست از برای ما اینکه مقاتله نکنیم در راه
خدا تعالی وحال آنکه بتحقیق که بیرون کرده شدیم ما از شهرهای خود وفرزندان
ما پس چون نوشته شد بر ایشان قتال کردن پشت کردند مگر قلیلی از ایشان
که پشت نکردند والله تعالی داناست بظالمان وقال لهم نبیهم ان الله
قد بعث لکم طالوت ملکا قالوا انی یکون له الملک علینا
ونحن احق بالملک منه ولم یؤت سعة من المال قال ان الله اصطفیه
علیکم وزاده بسطة فی العلم والجسم والله یؤتی ملکه من یشاء والله
واسع علیم واو عاطفه قال فعل ماضی لهم متعلق باو نبیهم فاعل قال هم
مضاف الیه ان حرف مشبهه بالفعل الله اسمش قد قد تحقیقی بعث فعل ماضی
ضمیر درو مستتر است تا فاعلش باشد لکم متعلق باو طالوت مفعول ملکا
مفعول دیگر قالوا فعل ماضی واو فاعلش انی ظرف یکون فعل ناقص له خبر
الملک اسم علینا متعلق باو واو حالی نحن مبتدا احق خبر بالملک متعلق
باحق منه متعلق باو واو عاطفه لم لم جازمه یؤت فعل مضارع ضمیر
درو مستتر است تا مفعول لیجا فاعلش باشد سعة مفعول من المال متعلق
باو قال فعل ماضی ضمیر درو مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعول علیکم متعلق

ملکا منصوب حال است از طالوت وعامل در وی بعث است ودر عبارت متن اشتباهی واقع شده والله اعلم

واو حالیه وجمله مبتدا وخبر با متعلقاتش در موضع نصب حال است از ضمیر علینا تقدیر انی یکون له الملک علینا ونحن احق منه بالملک یعنی حکومت باشد ...

یؤت اصله یؤتی ...

وعامل در حال الملک است تقدیر انی یکون له ان یملک علینا ... سعة ... والله اعلم

حرف مشبهه الله اسمش اصطفیه فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد
ها مفعول علیکم متعلق باو وزاده واو عاطفه زاد فعل ماضی ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد ها مفعول بسطة مفعول فی العلم متعلق باو والجسم عطف باو
والله مبتدا یؤتی فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ملکه مفعول
ها مضاف الیه من جار خبر من موصول مفعول دیگر یشاء فعل مضارع ضمیری درو
مستتر است تا فاعلش والله مبتدا واسع خبر علیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی وگفت
از برای پیغمبر ایشان بدرستی که الله تعالی بتحقیق که برانگیخت از برای شما
طالوت را پادشاه گفتند کجا او میباشد از برای پادشاه بر ما وحال آنکه ما
سزاواتریم بپادشاهی از او وداده نشد سعتی از مال گفت پیغمبر ایشان بدرستی
که الله تعالی برگزید او بر شما وزیاد کرده است او را فراخی در علم ودر جسم
والله تعالی میدهد ملک خود را بکسی که میخواهد والله تعالی واسع وعلیم
وقال لهم نبیهم ان آیة ملکه ان یاتیکم التابوت فیه سکینة من ربکم و
بقیة مما ترک آل موسی وآل هرون تحمله الملائکة ان فی ذلک لآیة
لکم ان کنتم مؤمنین واو عاطفه قال فعل لهم متعلق باو نبیهم فاعل هم مضاف
ان حرف مشبهه اسمش ملکه مضاف الیه ملک ان ناصبه یاتیکم فعل مضارع ضمیری درو

تقدیر شمار انه آیة ملکه اتیان التابوت الیه التابوت لفظا مرفوع است تا فاعل یاتی باشد ودر عبارت متن اشتباه واقع شد

مستتر است تا فاعلش باشد کم مفعول این جمله بتاویل مفرد تا جزا نباشد
التابوت مبتدا فیه متعلق باو سکینة خبر مبتدا من ربکم متعلق بسکینة و بقیة
عطفست بتابوت مما متعلق باو ترک فعل مضارع ماضی آل فاعل موسی مضاف الیه
و آل عطفست بر آل هرون مضاف الیه تحمله فعل مضارع ها مفعول الملائکة
فاعل ان حرف مشبهة فی ذلک خبر ان لآیة اسمش لکم متعلق بآیة ان شرطی کنتم فعل
ناقص تم اسمش مؤمنین خبر یعنی و گفت از برای شما پیغمبر ایشان بدرستی که علامت
پادشاهی او اینست که بیاید بشما تابوت که در و سکینه است از جانب پروردگار
شما و باقیمانده است از آنچه گذاشته اند آل موسی و آل هرون برمیدارند
او را ملائکه بدرستی که درین تابوت هست آیتی از برای شما اگر هستید شما
مؤمنین فلما فصل طالوت بالجنود قال ان الله مبتلیکم بنهر فمن شرب
منه فلیس منی ومن لم یطعمه فانه منی الا من اغترف غرفة
بیده فشربوا منه الا قلیلا منهم فلما جاوزه هو والذین آمنوا
معه قالوا لا طاقة لنا الیوم بجالوت وجنوده قال الذین یظنون انهم
ملاقوا الله کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله والله
مع الصابرین فلما ظرف فصل فعل ماضی طالوت فاعل الجنود متعلق

سکینة مرفوع است تا مبتدا باشد و جار و مجرور
من ربکم ظرف مستقر و در محل رفع است تا
صفة سکینة باشد پس مبتدا نکره موصوفه
است و خبر مبتدا جار و مجرور فیه است
با عامل مقدرش تقدیرش کائنة فیه
سکینة حاصلة من ربکم یعنی در آن
تابوت است سکینه که حاصلست
از نزد پروردگار شما و در عبارت متن
اشتباه شده
بقیة عطفست بر سکینة مرفوع است
بابتدائیه و جار و مجرور مما ظرف مستقر
و در محل رفع است تا صفة بقیة باشد
و خبر مبتدا جار و مجرور فیه است که
در معطوف علیه است تقدیرش
و کائنة فیه بقیة حاصلة مما
ترک آل موسی و آل هرون و بحسب ظاهر
در عبارت متن اشتباهات
واقع شده والعلم عند الله

باو قال

باو قال فعل ماضی ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد ان حرف مشبهة الله
اسمش مبتلیکم خبر کم مضاف الیه بنهر متعلق باو فمن فا عاطفه من موصوله متضمن
معنی شرط شرب فعل ماضی ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد منه متعلق
این جمله صله من فلیس فا عاطفه لیس فعل ناقص ضمیری در و مستتر است تا اسمش
باشد منی خبر این جمله خبر مبتدا واو عاطفه من موصوله مبتدا لم حرف جازمه
یطعمه فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد این جمله صله
من فانه فا عاطفه ان حرف مشبهة ها اسمش منی خبر این جمله خبر
مبتدا الا استثنا من موصوله متضمن معنی شرط است تا مبتدا باشد اغترف
فعل ماضی ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد غرفة مفعول مطلق بیده
متعلق باو ها مضاف الیه این جمله صله من فشربوا فا عاطفه شربوا فعل ماضی
واو فاعلش منه متعلق باو این جمله خبر مبتدا الا استثنا قلیلا مفعول فشربوا
منهم متعلق بقلیلا فلما ظرف جاوزه فعل ماضی ضمیری در و مستتر است تا فاعلش
باشد ها مفعول هو بدلست از فاعل جاوز والذین عطفست بجاوزه
آمنوا فعل ماضی واو فاعلش معه مفعول ها مضاف الیه قالوا فعل ماضی واو فاعلش
لا نفی جنس طاقة اسمش لنا خبر الیوم مفعول لا طاقة بجالوت متعلق

باو وجنوده عطفست بجالوت ها مضاف اليه قال فعل ماضي الذين فاعل يظنون
فعل مضارع واو فاعلش اين جمله صله الذين انهم حرفست هم اسمش ملاقوا اسم مخفف بجهت
الله فاعلش مضاف اليه اين جمله خبر ان كم خبريه من فئة تمييز او قليلة صفت غلبت
فعل ماضي ضميري در وستترست تا فاعلش باشد فئة مفعول كثيرة صفت فئة
باذن الله متعلق با و الله مضاف اليه والله مبتدا مع ظرف الصابرين خبر يعني پس
چون كه جدا شد طالوت با لشكر گفت پيغمبر به ستي كه الله تعالى امتحان كننده است
شما را به نهري پس هر كسي كه بياشامد از ان نهر پس نيست از من و هر كسي كه نخورد
او را پس به ستي كه او از من است مگر كسي كه بر دارد يك بر داشتني بدست خود پس
بياشاميدند از ان نهر مگر كمي از ايشان پس چون كه گذشت آن نهر را آن پيغمبر و آن
جماعتي كه ايمان آورده بودند با او گفتند كه نيست طاقت از براي ما امروز بجالوت و لشكر
او گفت آن جماعتي كه گمان ميبردند اينكه ملاقات خواهند الله تعالى را چندي از گروه اندكي
كه غالب شوند گروه بسيار را باذن خدا تعالى والله تعالى با صابران است ولما برزوا
لجالوت وجنوده قالوا ربنا افرغ علينا صبرا وثبت اقدامنا وانصرنا على
القوم الكافرين واو عاطفه لما ظرف برزوا فعل ماضي واو فاعلش لجالوت
مفعول وجنوده عطف قالوا فعل ماضي واو فاعلش ربنا منادي محذوف

نا مضاف

١٥٠

نا مضاف اليه افرغ فعل امر حاضر ضميري در وستترست تا فاعلش باشد علينا
متعلق با و صبرا مفعول وثبت فعل امر حاضر ضميري در وستترست تا فاعلش باشد
باشد اقدامنا مفعول نا مضاف اليه وانصرنا فعل امر حاضر ضمير در وستترست تا فاعلش
باشد نا مفعول على القوم متعلق با و الكافرين صفت القوم گفتند ايشان كه
اي پروردگار ما بريز بر ما صبر را و ثابت بدار قدمهاي ما و ياري كن ما را بر قوم
كافران فهزموهم باذن الله وقتل داود جالوت وآتيه الله الملك والحكمة
وعلمه مما يشاء ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لفسدت الارض و
لكن الله ذو فضل على العالمين فهزموهم فعل ماضي واو فاعلش هم
مفعول باذن الله متعلق با و الله مضاف اليه وقتل فعل ماضي داود فاعلش جالوت
مفعول وآتيه فعل ماضي ها مفعول الله فاعلش الملك مفعول والحكمة عطف
وعلمه فعل ماضي ضميري در وستترست تا فاعلش باشد ها مفعول مما متعلق
با و يشاء فعل مضارع ضميري در وستترست تا فاعلش باشد اين جمله صله ما ولولا
امتناعي دفع مبتدا خبرش محذوف است باين تقدير ولولا دفع الله حاصل الله
مضاف اليه الناس مفعول دفع بعضهم حال هم مضاف اليه ببعض متعلق بدفع لفسدت
لام ابتدا فسدت فعل ماضي الارض فاعلش و لكن حرف مشبه الله اسمش ذو

دو مبتدا افضل مضاف اليه على العالمين متعلق بفضل اين جزء دوم مبتدا و خبر لكن
يعني پس منهزم شدند ايشان باذن الله تعالى و كشت حضرت جالوت را داود
حضرت الله تعالى بحضرت داود پادشاهي را و حكمت و تعليم كرد باو از آنچه ميخواست
و اگر نبود دفع كردن الله تعالى مردم را بعضي را ببعضي هر آينه فاسد ميشود زمين
وليكن الله تعالى صاحب فضل است بر عالميان تلك آيات الله نتلوها عليك
بالحق و انك لمن المرسلين تلك مبتدا آيات خبر الله مضاف اليه نتلوها
فعل مضارع ضميري در وي مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعول عليك متعلق
باو بالحق حال و انك حرف مشبهة بالفعل كاف اسمش لمن المرسلين لام ابتدا
من المرسلين خبر انك يعني اينست آيات الله تعالى كه ميخوانيم ما از براي تو بحق
كوني كه حقست و بدرستي كه تو هر آينه از فرستاده شدگاني تلك الرسل فضلنا
بعضهم على بعض منهم من كلم الله و رفع بعضهم درجات و آتينا عيسى ابن
مريم البينات و ايدناه بروح القدس و لو شاء الله ما اقتتل الذين
من بعدهم من بعد ما جاءتهم البينات و لكن اختلفوا فمنهم من آمن
و منهم من كفر و لو شاء الله ما اقتتلوا و لكن الله يفعل ما يريد تلك
مبتدا الرسل خبر فضلنا فعل ماضي نا فاعل بعضهم مفعول هم مضاف اليه على

بعض

بعض متعلق باو منهم خبر مقدم من موصول مبتدا كلم الله فعل ماضي الله فاعل
اين صله ما و رفع فعل ماضي ضميري در وي مستتر است تا فاعلش باشد بعضهم
مفعول هم مضاف اليه درجات مفعول او آتينا فعل ماضي نا فاعل عيسى مفعول
ابن صفت عيسى مريم مضاف اليه ابن البينات مضاف اليه مريم و ايدناه
فعل ماضي نا فاعل ها مضاف اليه مفعول بروح متعلق باو القدس مضاف اليه
و لو شاء شرطي شاء الله فعل ماضي الله فاعل ما نافيه اقتتل فعل ماضي ضميري در وي
مستتر است تا فاعلش باشد الذين مفعول من بعدهم متعلق باو من بعد ايضا
ما مضاف اليه جاءتهم فعل ماضي هم مفعول البينات فاعل واو عاطفه لكن
عاطفه اختلفوا فعل ماضي واو فاعل فمنهم خبر مبتدا من موصول مبتدا آمن فعل
ماضي ضميري در وي مستتر است تا فاعلش باشد اين جمله صله من و منهم خبر مبتدا
من موصول مبتدا كفر فعل ماضي ضميري در وي مستتر است تا فاعلش باشد
اين جمله صله من و لو شرطي شاء الله فعل ماضي الله فاعلش ما نافيه اقتتلوا
فعل ماضي واو فاعلش و لكن حرف مشبهه الله اسمش يفعل فعل مضارع ضميري
در وي مستتر است تا فاعلش باشد ما موصوله مفعول يريد فعل مضارع ضميري در وي
مستتر است تا فاعلش باشد اين جمله صله ما يعني اينست رسولان تفضيل داديم

منهم
تقدير عامل مقدر خبر مبتدا است
تقديرش كائن منهم

رفع عطف است بكلم
درجات مفعول كه بر حاليكه از بعضهم و حال
در و رفع است تقديرش و رفع بعضهم ذوي
درجات پس مضاف محذوف است ترجمه اش
و بلند كرد اينها بعضي از بعضهم را حال كونهم
كه صاحب مرتبها اند و در عبارت متن
اشتباهي واقع است

الذين اسم موصول محلا مرفوع است تا فاعل
اقتتل باشد و جار و مجرور من بعد ظرف
مستقر و متعلق عامل مقدر و جمله
عامل و معمول صله موصول تقديرش
و لو شاء الله ما اقتتل الذين جاؤا
من بعدهم و در عبارت متن
اشتباهي واقع است
والله اعلم

ما بعضی ایشان را بر بعضی بعضی از ایشان کسیکه تکلم کرده است الله تعالی
و بلند کرده است بعضی را درجهاء دادیم ما عیسی بن مریم را علامات و دست
قوت دادیم ما او را بروح القدس یعنی جبرئیل علیه السلام و اگر میخواست الله تعالی نمی
کشت ان جماعتی که پس از ایشان بوده اند بعد از انچه آمده بود ایشان را از بینات
و لیکن اختلاف کردند پس بعضی از ایشان کسیکه ایمان آورده است و بعضی از
ایشان کسیکه کافر شده است و اگر میخواست الله تعالی نمی کشتند و لیکن الله تعالی
میکند انچه اراده کند یا ایها الذین آمنوا انفقوا مما رزقناکم من قبل
ان یاتی یوم لا بیع فیه و لا خلة و لا شفاعة و الکافرون هم الظالمون
یا حرف ندا ایها کلمه توسط الذین منادی آمنوا فعل ماضی و او فاعلش این جمله
صله انفقوا فعل امر حاضر و او فاعلش مما متعلق با و رزقنا فعل ماضی نا فاعلش
کم مفعول من قبل متعلق باو ان ناصبه یاتی فعل مضارع یوم فاعل لا بیع لا
شبیه بلیس بیع اسمش فیه خبر و لا خلة عطف و لا شفاعة عطف و الکافرون
عطف هم مبتدا الظالمون خبر یعنی ای انجماعتی که ایمان آورده اید شما انفاق
کنید شما از انچه که روزی دادیم شما پیش از انکه بیاید روزی که خرید و فروخت
نیست در ان روز و نه خلت باشد و نه شفاعتی و کافران ایشانند ظالمانند

وا و ابتدائیه الکافرون مبتدا و هم ضمیر فصل
و الظالمون خبر مبتدا است
و در هکذا

الله لا

١٥٢

الله لا اله الا هو الحی القیوم لا تاخذه سنة و لا نوم له ما فی السموات
و ما فی الارض من ذا الذی یشفع عنده الا باذنه یعلم ما بین ایدیهم
و ما خلفهم و لا یحیطون بشیء من علمه الا بما شاء وسع کرسیه السموات
و الارض و لا یؤوده حفظهما و هو العلی العظیم الله مبتدا لا نفی جنس
اله اسمش لا الا استثنا هو مرفوع است تا بدل اشد از محل لا اله الحی صفت هو
القیوم صفت دیگر لا ناهیه تاخذه فعل مضارع ها مفعول سنة فاعلش
و لا نوم عطف له خبر مقدم ما موصول مبتدا فی السموات صله ما و ما فی الارض
عطف من استفهامیه مبتدا ذی خبر الذی صفت یا بدل یا عطف بیان ذی یشفع فعل
مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد عنده مفعول ها مضاف الیه این صله
الذی الا استثنا باذنه مستثنی ها مضاف الیه یعلم فعل مضارع ضمیری در و مستتر است
تا فاعلش باشد ما موصول مفعول بین ظرف لغو ایدیهم مضاف الیه هم مضاف
الیه ایدی این جمله صله ما و ما خلفهم عطف هم مضاف الیه خلف و او عاطفه
لا نافیه یحیطون فعل مضارع و او فاعلش بشیء متعلق باو من علمه متعلق
باو ایضا الا استثنا بما مستثنی شاء فعل ماضی ضمیری در و مستتر است تا
فاعلش باشد این جمله صله ما وسع فعل ماضی کرسیه فاعل ها مضاف الیه السموات

قیوم در اصل قیووم بر وزن فیعول جهت واو
و یا در یک کلمه جمع شده بود واو را قلب بیا
و یا در یا ادغام کردند قیوم شد

سنة مصدر است و سن یوسن است
و مصدر دیگرش و سن است و حالتی
است میان خواب و بیداری

لا اله الا هو در محل رفع و خبر الله است

مفعول والارض عطف است ولا واو عاطفه لا نافیه یؤوده فعل مضارع هما مفعول
حفظهما فاعلش هما مضاف الیه حفظ وهو واو عاطفه هو مبتدا العلی خبر یا
صفت یا خبر بعد الخبر یعنی انخدای که نیست معبودی مستحق عبادت مگر او زنده
است هرگز نمیرد و قایم است بکارها بندکان که فرا نمیگیرد او را پینکی چه جای
خواب مر او راست و بر انچه که در اسمانها و انچه که در زمینها است کیست انکسی که
شفاعت کند نزد او مگر بدستوری او میداند انچه که پیش روی ایشان است شده
از سیئات و حسنات و انچه که از پس ایشان خواهد شد از سیئات و حسنات و احاطه نمی
کنند بچیزی از علم او مگر بانچه خواسته است فرا گرفته است کرسی او اسمانها و زمین
را و مانده نمیکند او را نگاهداشتن زمین و اسمانها و اوست و بر بلند مرتبه و
عظیم لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی فمن یکفر بالطاغوت
و یؤمن بالله فقد استمسک بالعروة الوثقی لا انفصام لها والله
سمیع علیم لا نفی جنس اکراه اسمش فی الدین خبر قد حالی تبین فعل مضارع
الرشد فاعل من الغی متعلق با و فمن شرطی یکفر فعل مضارع ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد بالله متعلق با و فقد مصحف تحقیقی استمسک فعل ماضی ضمیری
درو مستتر است تا فاعلش باشد بالعروة متعلق با و الوثقی صفت لا انفصام

لای

١٥٤

لای نفی جنس انفصام اسمش لها خبر والله مبتدا سمیع خبر علیم خبر بعد الخبر یا
صفت یعنی نیست اکراه در دین ظاهر شده است رشد از غی یعنی گمراهی پس
هر کسی که کافر شود بطاغوت و ایمان بیارد بخدای پس بتحقیق که دست زده است
بدست محکم نیست بر طرف شدن از برای ان و الله تعالی شنوا و دانا است
الله ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور والذین کفروا
اولیاؤهم الطاغوت یخرجونهم من النور الی الظلمات اولئک
اصحاب النار هم فیها خالدون الله مبتدا ولی خبر الذین مضاف الیه
آمنوا فعل ماضی واو فاعلش جمله صله یخرجهم فعل مضارع ضمیری درو
مستتر است تا فاعلش باشد هم مفعول من الظلمات متعلق با و الی النور ایضا والذین
مبتدا کفروا فعل واو فاعلش این جمله صله اولیاؤهم مبتدا ثانی هم مضاف الیه
اولیاء الطاغوت خبر اولیا جمله خبر الذین احتمال دارد که هم مبتدا باشد
الطاغوت خبرش این جمله خبر اولیا و اولیا با خبرش الذین یخرجونهم
فعل مضارع واو فاعلش هم مفعول من النور متعلق با و الی الظلمات ایضا اولئک
مبتدا اصحاب خبر النار مضاف الیه هم مبتدا فیها متعلق بخالدون خالدون
خبر مبتدا این جمله است از مبتدا اول یعنی الله تعالی دوست کسانیست که ایمان آورده

جمله مبتدا و خبر در محل رفع است تا خبر الذین باشد

از قول احتمال انتزاع که هم باشد

باشند بیرون میکنند ایشان را از تاریکیها بسوی نور و آنکسانی که کافر شدند دوستان
ایشان بت است که بیرون میکنند ایشان را از نور بسوی تاریکی این گروه اصحاب آتش‌اند
وحال آنکه ایشان در آن خواهند بود همیشه الم تر الی الذی حاج ابراهیم
فی ربه ان آتیه الله الملك قال ابراهیم ربی الذی یحیی ویمیت قال
انا احیی وامیت قال ابراهیم فان الله یاتی بالشمس من المشرق فات بها
من المغرب فبهت الذی کفر والله لا یهدی القوم الظالمین الم تر
همزه استفهام لمجازمه تر فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش
باشد ابراهیم مفعول فی ربه متعلق باو وها مضاف الیه ان آتیه ان ناصبه آتیه
فعل ماضی ها مفعول الله فاعل الملك مفعول اذ ظرف قال فعل ماضی ابراهیم
فاعل ربی مبتدا یا مضاف الیه الذی خبر یحیی فعل مضارع ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد جمله صله ویمیت فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش
باشد قال فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد انا مبتدا احیی فعل
مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد جمله خبر وامیت فعل مضارع عطف
قال فعل ابراهیم فاعل فان الله حرف مشبهه الله اسم یاتی فعل مضارع ضمیری
درو مستتر است تا فاعلش باشد بالشمس متعلق باو واحتمال باء زایده مؤکده دارد

یمیت عطف است بر یحیی

وصله با موصول در محل رفع است تا خبر مبتدا باشد وجمله مبتدا وخبر در محل نصب است تا مفعول قال باشد

امیت معطوف است [بر] احیی

ان با اسم وخبر در محل نصب است تا مفعول قال باشد

ومن المشرق

ومن المشرق متعلق باو واین جمله خبر ان فات فعل امر حاضر ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد بها متعلق باو ومن المغرب ایضا فبهت فعل ماضی مجهول الذی
مفعول ما لم یسم فاعله کفر فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد والله
مبتدا لا یهدی فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد القوم مفعول
الظالمین صفت یعنی آیا نمی بینی تو بسوی آنکسی که حجت کرفت ابراهیم علیه السلام
در باب پروردکار خود اینکه داده بود الله تعالی او را پادشاهی یاد کن آن وقتی را
که کفت حضرت ابراهیم که پروردکار من کسی است که زنده میکند ومیمیراند
کفت پادشاه که من هم زنده میکنم ومیمیرانم کفت حضرت ابراهیم پس بدرستی
که حضرت الله تعالی می آورد آفتاب را از مشرق پس بیار تو آفتاب را از مغرب پس
حیران شد آنکسی که کافر شد والله تعالی هدایت نمیکند کروه ظالمان را او کا
الذی مر علی قریة وهی خاویة علی عروشها قال انی یحیی هذه الله بعد
موتها فاماته الله مائة عام ثم بعثه قال کم لبثت قال لبثت یوما
او بعض یوم قال بل لبثت مائة عام فانظر الی طعامك وشرابك
لم یتسنه وانظر الی حمارك ولنجعلك آیة للناس وانظر الی العظام
کیف ننشزها ثم نکسوها لحما فلما تبین له قال اعلم ان الله علی

علی کل شیء قدیر او عاطفه کالذی خبر مبتدا محذوف هو کالذی مر
فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد علی قریة متعلق باو وهی مبتدا
خاویة خبر علی عروشها متعلق باو وها مضاف الیه قال فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است
تا فاعلش باشد انی ظرف کان یحیی فعل مضارع هذه مفعول وها مضاف الیه الله
فاعل بعد ظرف موتها مضاف الیه بعد وها مضاف الیه موت فاماته فعل ماضی
ها مفعول الله فاعل مائة عام مفعول ومضاف الیه ثم عاطفه بعثه فعل ماضی
ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعول قال فعل ماضی ضمیری در وی
مستتر است تا فاعلش باشد کم مفعول لبثت فعل ماضی تا فاعلش قال فعل ماضی
ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد لبثت فعل ماضی تا فاعلش باشد یوما
مفعول او بعض عطف بیوما یوم مضاف الیه قال فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است
تا فاعلش باشد بل عاطفه لبثت فعل ماضی تا فاعلش باشد مائة مفعول عام
مضاف الیه فانظر فعل امر حاضر ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد الی طعامک
متعلق باو کاف مضاف الیه وشرابک عطف بطعامک لم یتسنه فعل مضارع
ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد وانظر فعل امر حاضر ضمیری در وی مستتر است
تا فاعلش باشد الی حمارک متعلق باو کاف مضاف الیه ولنجعلک فعل مضارع

ضمیری

خاویة جمله مبتدا وخبر در محل نصب است بنا بر حال

انی استفهامیه است ودر موضع نصب است بعامله از فعل یحیی

کم محلا منصوب تا مفعول لبثت باشد

نجعلک منصوب بلام ان ناصبة

ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد کاف مفعول آیة مفعول للناس متعلق
باو وانظر فعل امر حاضر ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد الی العظام
متعلق باو کیف ظرف ننشزها فعل مضارع ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد
ها مفعول ثم عاطفه نکسوها فعل مضارع ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد
ها مفعول لحما مفعول فلما ظرف تبین فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است
تا فاعلش باشد له متعلق باو قال فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد
اعلم فعل مضارع ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد ان الله حرف ونصب الله
اسم علی کل شیء متعلق بقدیر خبر ان یعنی یا مثل کسی که گذشت بر قریه وآن
قریه خراب شده بود بر عرشهای خود گفت آن پیغمبر که چگونه زنده میکند الله تعالی
این را بعد از مردن آن پس میرانید الله تعالی آن پیغمبر را صد سال بعد از آن
بر انگیخت او را وزنده کرد الله تعالی چند درنگ کردی عرض کرد پیغمبر که یک روز یا بعضی
روز یعنی از صبح تا پیشین فرمود الله تعالی بلکه درنگ کردی صد سال پس
نظر کن بسوی طعام خوردن ومشروب خوردنت که متغیر نشده است ونظر کن بسوی
استخوانها که چگونه بلند میکنیم آنرا بعد از آن بدهیم آنرا گوشت پس چون ظاهر شد
برای آن پیغمبر گفت میدانم اینکه الله تعالی بر همه چیز تواناست واذ قال ابراهیم رب

ان با اسم وخبر در محل نصب است تا مفعول اعلم باشد واعلم با ما بعدش در موضع نصب مقول قول باشد

رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِن قَالَ بَلَى وَلَكِن لِّيَطْمَئِنَّ
قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ
مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
واذ ظرف قال فعل ماضی ابرهیم فاعل رب منادی محذوف ارنی فعل امر
حاضر ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد یا مفعول کیف ظرف استفهام
تحیی فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد الموتی مفعول قال
فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد او لم تومن همزه همزه
استفهامیه واو عاطفه لم لم جازمه تومن فعل مضارع ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد قال فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد بلی
حرف ایجاب و لیکن واو عاطفه لکن عاطفه لیطمئن فعل مضارع ضمیری
درو مستتر است تا فاعلش باشد قلبی مفعول یا مضاف و مضاف الیه قال فعل ماضی
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد خذ فعل امر حاضر ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد اربعة مفعول من الطیر متعلق باو فصرهن فعل امر حاضر
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد هن مفعول الیک متعلق باو ثم
عاطفه اجعل فعل امر حاضر ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد علی کل

رب در اصل یا ربی بوده یا حرف ندا و یا که مضاف الیه رب است حذف شده

کیف محلا منصوب است بتحیی معلقش بارنی حاصل تحیی الموتی

لام جاره یطمئن مضارع معلوم است از باب افعلال ماضیش اطمأن مضارعش یطمئن مصدرش اطمینان و اطمینان در اصل اطمئنان بوده همزه ساکنه باعتبار کسره ما قبل قلب بیا شد و لیطمئن منصوب بتقدیر ان ناصبه مصدریه و لام درو متعلق است بمعنی اینکه تقدیرش رب ارنی کیف تحیی الموتی لاطمینان قلبی

متعلق

متعلق باو جبل مضاف الیه منهن متعلق بجعل جزءا مفعول اجعل ثم عاطفه
ادعهن فعل امر حاضر ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد هن مفعول
یاتینک فعل مضارع ضمیر درو مستتر است تا فاعلش باشد کاف مفعول سعیا
حال واعلم فعل امر حاضر ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ان الله حرف
مشبهة الله فاعلش اسمش عزیز خبر حکیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی و یاد کن آن
وقتی را که گفت ابرهیم که ای پروردگار من بنما بمن که چگونه زنده میکنی
مرده را فرمود الله تعالی که آیا ایمان نیاورده تو عرض کرد حضرت که بلی
ایمان آورده ام و لیکن تا اینکه آرام گیرد دلم فرمود الله تعالی که پس بگیر چهار
تا مرغ را پس پاره پاره کن و مخلوط کن بسوی خویشتن بعد از ان بگردان
بر هر کوهی از ایشان جزوی را بعد از ان بخوان ایشان را تا اینکه بیایند نزد تو در حالتی
سعی کننده باشند و بدان اینکه الله تعالی عزیز است یعنی غالب و حکیم است
یعنی درست کردار و درست گفتار است مَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ
يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ مثل مبتدا الذین خبر ینفقون
فعل مضارع واو فاعل اموالهم مفعول هم مضاف الیه فی سبیل الله متعلق

منهن ظرف مستقر و در محل نصب است تا حال باشد از جزءا تقدیرش ثم اجعل علی کل جبل کائنا منهن جزءا و در عبارت متن اشتباه واقع است و اصلاحش

ان با اسم و خبر در موضع نصب است تا مفعول اعلم باشد

الذین مضاف الیه مثل است نه خبر مبتدا

کمثل خبر مثل است نه خبر مبتدا محذوف اما بعضی گفته اند که مضاف الیه در مبتدا محذوف است با این تقدیر که مثل صدقات الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله کمثل مضاف صدقات و صدقات مضاف بر الذین است و بعضی گفته اند مضاف الیه در خبر کرده اند با این تقدیر که مثل الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله کمثل زارع حبة یا باذر حبة و زارع و باذر بمعنی کارنده و تخم افشاننده است و در عبارت متن اشتباه واقع است

باو الله مضاف الیه کمثل خبر مبتدا محذوف بتقدیر کمثل باذر حبة مضاف
الیه انبتت فعل ماضی ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد سبع مفعول
سنابل مفعول دیگر فی کل خبر مبتدا سنبلة مضاف الیه مائة مبتدا حبة مضاف
الیه والله مبتدا یضاعف فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش
باشد لمن متعلق باو جمله خبر یشاء فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش
باشد جمله صله من والله مبتدا واسع خبر علیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی مثل
انجماعتی که انفاق میکنند مالهای خود را در راه خدا تعالی مثل دانه ایست برویاند
هفت خوشه در هر خوشه صد دانه والله تعالی دو برابر میکرداند از برای
کسی که میخواهد والله تعالی واسع کننده است یعنی تنگ نمیکند بر وانچه
تفضیل کرده است باو از زیاد و کم و داناست بنیت ان نفقه کنند و قدر انفاق
کردن والذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله ثم لا یتبعون ما انفقوا
منا ولا اذی لهم اجرهم عند ربهم ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون
والذین مبتدا ینفقون فعل مضارع واو فاعلش اموالهم مفعول هم مضاف
الیه فی سبیل الله متعلق باو الله مضاف الیه جمله الذین ثم عاطفه لا یتبعون
فعل مضارع ما موصوله مفعول یتبعون انفقوا فعل مضارع ماضی واو فاعلش

منا

سنابل مضاف الیه سبع است نه مفعول ثانی وجون صیغه منتهی جموع است و بان اعتبار غیر منصرف است جر داخل ان [illegible] ودر [illegible] غاطر [illegible]
تقدیر کائنة فی کل سنبلة

١٥٧

منا مفعول ولا اذی عطفست بمنا لهم خبر مبتدا اجرهم مبتدا هم مضاف الیه
این جمله خبر الذین عند هم ظرف ربهم مضاف الیه هم مضاف الیه رب ولا بمعنی
لیس خوف اسمش علیهم خبر ولا مشبهة بلیس هم اسمش یحزنون فعل مضارع واو
فاعلش خبر یعنی ان جماعتی که انفاق میکنند مالها خود را در راه الله تعالی بعد از این
متابعت نمیکنند ایشان انچه را که نفقه کردند منتی ونه آزاری برای ایشان است
نزد ایشان نزد پروردگار ایشان و نیست ترسی بر ایشان و نه ایشان محزون
میشوند قول معروف ومغفرة خیر من صدقة یتبعها اذی والله غنی
حلیم قول مبتدا معروف خبر ومغفرة عطف خیر مبتدا من صدقة خبر یتبعها
فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعول اذی مفعول
والله مبتدا غنی خبر حلیم خبر بعد از خبر یا صفت یعنی گفتار نیکو و آمرزش
بهتر است از صدقه دادن بیرون میکند ان صدقه را آزار والله تعالی غنی
یعنی محتاج بفرج خود نیست و حلیمست یعنی صاحب بردبار است یا ایها الذین امنوا لا تبطلوا
صدقاتکم بالمن والاذی کالذی ینفق ماله رئاء الناس ولا یؤمن بالله
والیوم الاخر فمثله کمثل صفوان علیه تراب فاصابه وابل فترکه صلدا
لا یقدرون علی شیء مما کسبوا والله لا یهدی القوم الکافرین یا ایها

بحث [illegible] هر منا مفعول ثانی [illegible] ودر عبارت متن اشباه [illegible] خواهد
والله اعلم

مفعول [illegible] وقت تقدیم
ما انفقوه

منت انست که بگوید بکسی که چیزی داده که آیا عطا نکردم ترا آیا احسان نکردم بتو آیا اعانت نکردم بتو

اذی آنست که بگوید [illegible] از دست تو خلاص کند [illegible] که اذیت و ترشی روی باشد

خیر خبر است نه مبتدا

اذی فاعل یتبعها است نه مفعول ثانی
والله اعلم

معروف صفة قول است نه خبر

منادا ها مضاف الیه الذین صفت آمنوا فعل ماضی واو فاعلش جمله صله لا تبطلوا
فعل مضارع واو فاعلش صدقاتکم مفعول کم مضاف الیه بالمن متعلق باو و
الاذی عطف کالذی متعلق بینفق ینفق فعل مضارع ضمیری درو مستترست تا فاعلش
باشد ماله مفعول ها مضاف الیه رئاء الناس مفعول دیگر الناس مضاف الیه و لا
یؤمن فعل مضارع ضمیری درو مستترست تا فاعلش باشد بالله متعلق باو و الیوم
عطف الآخر صفت الیوم فمثله مبتدا ها مضاف الیه کمثل خبر صفوان مضاف الیه
علیه خبر مبتدا تراب مبتدا فاصابه فعل ماضی ها مفعول وابل فاعل فترکه فعل ماضی
ضمیری درو مستترست تا فاعلش باشد ها مفعول صلدا حال لا یقدرون فعل مضارع
واو فاعلش علی شیء متعلق باو مما متعلق بکسبوا کسبوا فعل ماضی واو فاعلش جمله
صله ما والله مبتدا لا یهدی فعل مضارع ضمیری درو مستترست تا فاعلش باشد
القوم مفعول الکافرین صفت یعنی ای جماعتی که ایمان آورده اید باطل مکنید
خیرات خود را بمنت گذاشتن و آزار کردن مثل کسی که انفاق میکند مال خود را
دو ریا بمردم ایمان نیاورد بخدا و بروز آخرت پس مثل او مثل سنگ صافست
که برو باشد خاک پس برسد آن سنگ را باران درشت قطره پس پاک کند آنرا
که تابان باشد قادر نباشند بر چیزی از آنچه کسب کردند والله تعالی هدایت نمیکند

ای یا علامت و زهرست باعتبار اینکه منادی مفرد معرفه است و ها تنبیهی و الذین در محل رفع است تا صفة ای باشد و در متن اشتباه واقع است

کالذی ظرف مستقر و با عامل مقدر در محل نصب است تا حال باشد از فاعل لا تبطلوا تقدیرش لا تبطلوا کائنین کالذی و در عبارت متن ظاهرا اشتباهی واقع است والله اعلم

رئاء مصدر است بمعنی اسم فاعل و منصوبست تا حال باشد از ضمیر ینفق تقدیرش کالذی ینفق ماله مرائیا یعنی ریا کننده یعنی کسی که نفقه میکند مال خود را حال آنکه ریا کننده است و ممکنست که مفعول له ینفق باشد چنانچه در متن مذکور شده

قوم

قوم کافران را و مثل الذین ینفقون اموالهم ابتغاء مرضات الله و تثبیتا
من انفسهم کمثل جنة بربوة اصابها وابل فآتت اکلها ضعفین فان لم
یصبها وابل فطل والله بما تعملون بصیر و مثل مبتدا الذین خبر ینفقون
فعل مضارع واو فاعلش اموالهم مفعول هم مضاف الیه ابتغاء مفعول له مرضات
مضاف الیه الله مضاف الیه و تثبیتا عطفست بابتغاء من انفسهم متعلق
بتثبیتا این جمله صله الذین کمثل خبر مبتدا محذوف تقدیره کمثل نفقتهم
جنة مضاف الیه بربوة متعلق بجنة اصابها فعل ماضی ها مفعول وابل
فاعل فآتت فعل ماضی اکلها فاعلش ها مضاف الیه ضعفین مفعول
فان شرطی لم جازمه یصبها فعل مضارع ها مفعولش وابل فاعلش فطل
عطفست بوابل والله مبتدا بما متعلق بتعملون تعملون فعل مضارع واو فاعلش
بصیر خبر مبتدا یعنی مثل جماعتی که انفاق میکنند مالهای خود را از جهت متابعت
و خوشنودی الله تعالی و از تثبیت از نفسهای خود مثل مثل دانه که در موضع
بلند واقع شود برسد آنرا باران درشت قطره پس بیارد میوه خود را دو برابر
پس اگر نرسد آن باران درشت قطره پس باران کوچک قطره مثل شبنم والله
با آنچه که میکنید بیناست ایود احدکم ان تکون له جنة من نخیل

الذین در موضع جرست تا مضاف الیه مثل باشد

کمثل ظرف مستقر و در محل رفع است تا خبر مثل الذین باشد تقدیرش و مثل الذین ینفقون اموالهم ابتغاء مرضات الله و تثبیتا من انفسهم کائن کمثل جنة یعنی صفة نفقه آنانکه صرف میکنند مالهای خود را بدرستی نیات بقصد خوشنودی خدای تعالی و برای ثابت داشتن نفس خود بر طاعت خدای تعالی مانند صفة بستانیست و در عبارت متن عجب ظاهر اشتباهی واقع است والله اعلم

من متعلق بعامل مقدر جار مجرور در موضع جرست تا صفة شیء باشد تقدیرش لا یقدرون علی شیء کائن مما کسبوا

طل مرفوع است تا فاعل فعل مقدر باشد تقدیرش فان لم یصبها وابل فیصیبها طل یعنی پس اگر نرسد آن باغ را باران بزرگ قطره شدید پس برسد او را باران کوچک قطره والله اعلم

وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا
مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ
فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ
أيودّ همزه همزهٔ استفهام انکاری یودّ فعل مضارع احدکم فاعلش کم مضاف
الیه ان ناصبه تکون فعل ناقصه له خبر جنة اسمش من نخیل متعلق باو و اعناب
عطفست بنخیل تجری فعل مضارع من تحتها متعلق باو ها مضاف الیه الانهار
فاعلش له متعلق بفیها متعلق باو من کل ایضا الثمرات مضاف الیه و اصابه
فعل ماضی مفعول الکبر فاعلش وله خبر ذریة مبتدا ضعفاء صفتش فاصابها
فعل ماضی ها مفعول اعصار فاعل فیه خبر مقدم نار مبتدا فاحترقت فعل ماضی
ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد کذلک متعلق باو یبین الله فعل
مضارع الله فاعلش لکم متعلق باو الآیات مفعول لعلکم حرف مشبهه
کم اسمش تتفکرون فعل مضارع واو فاعلش یعنی ایا دوست میدارد یکی
از شما اینکه باشد از برای او باغی از خرما و انگور که جاری شود از زیر آن نهرها
برای در آن باشد از اقسام میوه های و برسد آن مرد را پیری و از برای
او باشد فرزندان ضعیف یعنی کوچک قادر نباشند بر کسبی پس برسد آن

من بیانیه و متعلق بعامل مقدر و جار و مجرور با عامل مقدر در موضع رفع است تا صفة جنة باشد تقدیرش جنة کائنة من نخیل و در عبارت متن اشتباه واقع است

جملهٔ تجری من تحتها الانهار در موضع رفع است تا صفة جنة باشد هرگاه ها من تحتها راجع بجنة باشد و در موضع جر است هرگاه ها راجع باشد بنخیل

جار و مجرور له ظرف مستقر و با عامل مقدر در موضع رفع است تا صفة فاعل بود باشد تقدیرش حاصل له و جار و مجرور فیها نیز متعلق بعامل است و بر این قیاس جار و مجرور من کل الثمرات والله اعلم

جار و مجرور کذلک ظرف لغو و متعلق است به یبین و ممکن است که ظرف مستقر و با عامل مقدر در محل نصب باشد تا صفة مفعول مطلق محذوف باشد تقدیرش یبین الله بیانا کائنا کذلک یعنی بیان میکند خدا تعالی بیانی که هست مانند بیانی که کرده شد

باغ بادی

آن باغ را بادی که در آن باد باشد آتشی پس بسوزاند آن آتش باغ را همچنین بیان
میفرماید حضرت الله تعالی از برای شما آیات را شاید که شما فکر میکرده باشید
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ
الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا
فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ یا حرف ندا ایها کلمه توسل الذین منادی
آمنوا فعل ماضی واو فاعلش جمله صله انفقوا فعل امر حاضر واو فاعلش من طیبات
متعلق باو ما مفعول انفقوا کسبتم فعل ماضی تم فاعل جمله صله ما و مما عطفست
بما پیش اخرجنا فعل ماضی نا فاعل لکم متعلق باو من الارض متعلق باو جمله
صله ما و لا تیمموا فعل جحد واو فاعل الخبیث مفعول منه متعلق باو تنفقون
فعل مضارع واو فاعلش و لستم فعل ماضی تم فاعلش باخذیه متعلق باو ها
مضاف الیه الا استثنا ان ناصبه تغمضوا فعل مضارع واو فاعل فیه متعلق
و اعلموا فعل امر حاضر واو فاعل ان الله حرف مشبهه الله اسمش غنی خبر حمید
خبر بعد از خبر یا صفت یعنی ای جماعتی که ایمان آورده اید انفاق کنید از طیبات
آنچه را که کسب کردید شما و از آنچه که بیرون آوردیم از برای شما از زمین
و تیمم مکنید شما خبیث را از او نفقه مکنید و نیستید شما بفرا گرفتن آن

صله ما موصول در موضع جر است تا مضاف الیه باشد

مما عطف است بر یبتغی من طیبات تقدیرش یا ایها الذین آمنوا انفقوا من طیبات ما کسبتم و انفقوا مما اخرجنا لکم من الارض و در عبارت متن اشتباه واقع است

لستم صیغه جمع مذکر حاضر است در اصل لیستم بود و چون متصل بضمیر جمع شد یا بالتقاء ساکنین افتاده

الا استثناء مفرغ است تقدیرش و لستم باخذیه فی کل وقت الا وقت اغماضکم

ان با اسم و خبر در موضع نصب است تا مفعول اعلم باشد

منه ظرف مستقر و با عامل مقدر در محل نصب است تا صفة مغفرة باشد تقدیرش والله یعدکم مغفرة کائنة منه و امکان دارد که حال هم واقع تواند شد و عیب ظاهر در عبارت متن اشتباه واقع است

ضميری درو مستتر است تا فاعلش باشد ... [illegible]

ان مكر انكه عرض كنيد شما دران و بدانكه اينكه الله تعالى غنى است يعنى محتاج
نيست و حميد است الشيطان يعدكم الفقر ويأمركم بالفحشاء والله يعدكم
مغفرة منه وفضلا والله واسع عليم الشيطان مبتدا يعد فعل مضارع
ضميری درو مستتر است تا فاعلش باشد كم مفعول بالفحشاء متعلق باو والله
مبتدا يعد فعل مضارع ضميری درو مستتر است تا فاعلش باشد كم مغفرة مفعول
ايضا منه متعلق باو وفضلا عطف بمغفرة جمله خبر مبتدا والله مبتدا واسع
خبر عليم خبر بعد از خبر يا صفت يعنى شيطان وعده ميدهد شما فقر را و امر
ميكند شما بفحش والله تعالى وعده ميدهد بشما آمرزش را از ان فقر و فضيلت
والله تعالى واسع است و عليم است يؤتي الحكمة من يشاء ومن يؤت الحكمة
فقد اوتي خيرا كثيرا وما يذكر الا اولوا الالباب يؤتي فعل مضارع ضميری
درو مستتر است تا فاعلش باشد الحكمة مفعول من موصول مبتدا يشاء فعل
مضارع ضميری درو مستتر است تا فاعلش باشد جمله صله من ومن يؤت شرطی
يؤت فعل مضارع مجهول ضميری درو مستتر است تا مفعول بجای فاعل باشد
الحكمة مفعول فقد اوتي قد تحقيقی اوتي فعل مضارع مجهول ضميری درو
مستتر است تا مفعول بجای فاعل باشد خيرا مفعول كثيرا اينجا جمله خبر مبتدا

وما يذكر

ضمير من كه يشاء راجع بالله
وعايد موصول محذوف است تقديرش
من يشاءه
صله با موصول در موضع نصب است
تا مفعول ثانی يؤتی باشد
صله من وعايدش محذوف است
تقديرش ومن يؤته الحكمة
من موصول متضمن معنی شرط است
محلا مرفوع است تا مبتدا باشد

يذكر صيغه مفرد مذكر غايب است از
فعل مضارع معلوم باب تفعل در اصل
يتذكر بود چون فاء الفعل باب تفعل
ذال واقع شده بود تاء باب تفعل را
قلب بذال كردند و ذال را در ذال
ادغام نمودند يذكر
شد و دركی
عبارت
من
استماعت

وما يذكر جمله نافيه يذكر فعل مضارع الا حرف استثنا اولو فاعل يذكر الباب مضاف
اليه اولو يعنى ميدهد حكمت را بكسی كه ميخواهد و هر كسی كه داده شود حكمت
پس بتحقيق كه داده شده است خيری بسيار و متذكر نميشوند مگر صاحبان عقل
وما انفقتم من نفقة او نذرتم من نذر فان الله يعلمه وما للظالمين
من انصار وما مبتدا انفقتم فعل ماضی تم فاعل من نفقة متعلق باو
جمله صله ما واو نذرتم فعل ماضی تم فاعل من نذر متعلق باو وجمله عطف پيش
فان الله حرف مشبهة الله اسمش يعلمه فعل مضارع ضميری درو مستتر است
تا فاعلش باشد ها مفعول جمله خبر ان وان با اسم وخبر خبر مبتدا وما
مشبهة بليس للظالمين خبر من انصار معنا مرفوع است تا اسمش باشد
يعنى وانچه كه نفقه كرديد شما از نفقه كردن يا انچه كه نذر كرديد شما از نذر
كردن پس الله تعالى ميداند از و نيست از برای ظالمان از ياری كننده
ان تبدوا الصدقات فنعما هي وان تخفوها وتؤتوها الفقراء
فهو خير لكم ويكفر عنكم من سيئاتكم والله بما تعملون خبير ان شرطی
تبدوا فعل مضارع واو فاعلش الصدقات فنعما هي نعم فعل مدح ما ما معرفه
تامه محلا مرفوع است تا فاعلش باشد هي ضمير بارز مرفوع منفصل محلا مرفوع است

وعايدش محذوف است تقديرش
وما انفقتموه

ان با اسم وخبر در موضع رفع
است تا خبر ما باشد وضمير
يعلمه عايد است
بمبتدا

تقديرش كائنا للظالمين

من زايده است تقديرش وما
انصار كائنا للظالمين

نعم فعليست از افعال مدح هو ضمير
مبهم درو مستتر است تا فاعلش
باشد ما نكره محضه محلا منصوب
تا تمييز ضمير مبهم باشد وهي مخصوص
بمدح است محلا ان حذف مضاف
تقديرش فنعم شيئا ابداؤها كه
ابدا مضاف محذوف وهی
كه مضاف اليه است قايم
مقام اوست
والله اعلم

تؤتوها تخفوها
مجزوم است بشرط

المخصوص بمدح وان شرطی تخفوها فعل مضارع واو فاعلش ها مفعول تؤتوها
فعل مضارع واو فاعلش ها مفعول الفقراء مفعول دوم فهو مبتدا خیر خبر لکم متعلق باو
ویکفر فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد عنکم متعلق
باو من سیئاتکم متعلق باو والله مبتدا بما مفعول او بواسطه تعملون تعملون
مضارع واو فاعلش خبیر خبر یعنی اگر ظاهر کنید شما صدقات را پس خوبست
آن واگر پنهان کنید شما آنرا و میدهید شما آنرا بفقیر پس او بهتر است
برای شما اکنانان شما والله تعالی بانچه که میکنید شما خبیر است لیس علیک
هداهم ولکن الله یهدی من یشاء وما تنفقوا من خیر فلا
نفسکم وما تنفقون الا ابتغاء وجه الله وما تنفقوا من خیر یوف
الیکم وانتم لا تظلمون لیس فعل ناقص علیک خبر هداهم اسمش هم
مضاف الیه ولکن الحرف مشبهة الله اسمش یهدی فعل مضارع ضمیر
درو مستتر است تا فاعلش باشد من موصول مفعول یهدی یشاء فعل مضارع
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد وما شرطی تنفقوا فعل مضارع واو
فاعلش من خیر متعلق باو فلانفسکم عطف بخیر وما موصول تنفقون فعل
مضارع واو فاعل الا ابتغاء مفعول له تنفقون وجه مضاف الیه ابتغاء

بما تعملون جار مجرور متعلق بخبیر است و تعملون صله ما و عایدش محذوفست تقدیرش والله بما تعملونه خبیر و در عبارت متن خللی هست و الله اعلم

تقدیرش لیس ثابتا علیک هداهم

وما تنفقوا ما محلا منصوب تا مفعول تنفقوا باشد و هرچند تقدیم مفعول بر فاعل غیر قیاس است لیکن چون نایب مناب حرف شرط است که جای آن صدر کلام است لهذا مقدم واقع شد

[illegible]

ما در محل نصبست تا مفعول تنفقوا باشد مفعول مقدم [illegible] وجه تقدیم مفعول بر فاعل [illegible] کردن بیان [illegible] ما اول مذکور شده

تنفقوا در اصل تنفقون بود چون شرط واقع شد نون بجزمی افتاد

الله وجه ما واو عاطفه ما نافیه تنفقون فعل مضارع واو فاعلش من
خیر متعلق باو یوف فعل مضارع مجهول ضمیری درو مستتر است تا مفعولش
الیکم متعلق باو وانتم والحالی انتم مبتدا لا تظلمون لا نافیه تظلمون فعل
مضارع مجهول واو مفعول بجای فاعلش باشد یعنی نیست بر تو هدایت ایشان
ولیکن الله تعالی هدایت میکند کسی را که میخواهد و نفقه میکنید شما از خیر وفا
کرده میشود بسوی شما و حال آنکه شما ظلم کرده نمیشوید للفقراء الذین
احصروا فی سبیل الله لا یستطیعون ضربا فی الارض یحسبهم الجاهل
اغنیاء من التعفف تعرفهم بسیماهم لا یسألون الناس الحافا
وما تنفقوا من خیر فان الله به علیم للفقراء خبر مبتدا احصروا
فعل ماضی مجهول واو فاعلش فی سبیل الله متعلق باو والله مضاف الیه جمله
صله الذین لا یستطیعون فعل مضارع واو فاعل ضربا مفعول فی الارض
متعلق باو یحسبهم فعل مضارع هم مفعول الجاهل فاعل اغنیاء مفعول من التعفف
متعلق باو تعرفهم فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد هم
مفعول بسیماهم متعلق باو هم مضاف الیه لا یسألون فعل مضارع واو فاعل
الناس مفعول الحافا مفعول دیگر وما واو عاطفه ما شرطی تنفقوا فعل

یوف فعل مضارع مجهول است از باب تفعیل در اصل یوفی بود یاء متحرکه ما قبل مفتوح قلب بالف شد و الف بجزمی افتاد باعتبار اینکه جزای شرط واقع شده والله اعلم

لا یستطیعون جمله فعل فاعل در موضع نصب است تا حال باشد از فاعل احصروا

للفقراء خبر مبتدا محذوفست تقدیرش النفقة کائنة للفقراء والذین با صله در محل رفعست تا صفة الفقراء باشد و در عبارت متن اشتباه واقع شد والله اعلم

وما موصول متضمن معنی شرط مبتدا است در محل رفع با اندوان با اسم وخبر در موضع رفع بر خبریه والله اعلم

تعلیم این جمله در موضع نصب است بنا بر حال از فاعل احصروا یا باشد و محلا از ان منقطع است

مضارع واو فاعل من خیر متعلق باو فان الله فا فاء عاطفه ان حرف مشبهة الله اسم به متعلق بعلیم علیم خبر ان یعنی از برای فقرای انکسانیکه منع کرده شدند در راه الله تعالی از غزو تا انکه قدم زنند در زمین می پندارند ایشانرا جاهلان اغنیا از تعفف می شناسند ایشانرا بسیمای ایشان که سوال نمیکنند ایشان مردمرا والکر نفقه کنید شما از خیر پس بدرستی که الله تعالی داناست الذین ینفقون اموالهم باللیل والنهار سرا وعلانیة فلهم اجرهم عند ربهم ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون الذین مبتدا ینفقون فعل مضارع واو فاعلش اموالهم مفعولش هم مضاف الیه باللیل متعلق باو والنهار عطف باللیل سرا حالست از فاعل ینفقون وعلانیة عطف بر سرا جمله صله الذین فلهم خبر مقدم اجر مبتدا هم مضاف الیه عند ظرف ربهم مضاف الیه عندهم مضاف الیه رب این جمله خبر الذین ولا واو عاطفه لا مشبهة خوف اسمش علیهم خبر ولا واو لا مشبهة هم اسمش یحزنون فعل مضارع واو فاعل جمله خبر لا یعنی انجماعتی که انفاق میکنند مالها خود را بشب وبروز در حالت پنهان وعلانیه پس از برای ایشانست اجر نزد پروردگار ایشان ونیست خوف بر ایشان ونه ایشان محزون میشوند الذین یأکلون الربوا لا یقومون

فی الارض ظرف متعلق است حصروا والله اعلم

الحافا مصدر است در موضع حال از فاعل یسئلون تقدیرش لا یسئلون ملحفین ودر عبارت متن خللی هست

لهم خبر اجرهم است وجمله مبتدا وخبر خبر الذین تقدیرش فاجرهم کائن لهم

سرا وعلانیة هر دو حال اند از فاعل ینفقون تقدیرش الذین ینفقون اموالهم باللیل والنهار مسترین ومعلنین

ظاهر انست که لا نفی جنس باشد چه اسم لا مشتبهه بلیس دانما نکس واقع میشود ودر این موضع هم که معرفه است اسم واقع شده پس بنا بر انکه لا نفی جنس باشد هم محلا منصوب بر اسمیه وجمله یحزنون مرفوع است بر خبریه والله اعلم

١٦٢

کما یقوم الذی یتخبطه الشیطان من المس ذلک بانهم قالوا انما البیع مثل الربوا واحل الله البیع وحرم الربوا فمن جاءه موعظة من ربه فانتهی فله ما سلف وامره الی الله ومن عاد فاولئک اصحاب النار هم فیها خالدون الذین مبتدا یأکلون فعل مضارع واو فاعل الربوا مفعول جمله صله الذین لا یقومون فعل مضارع واو فاعل کما متعلق باو جمله خبر یقوم الذی فعل مضارع الذی فعل مضارع فاعل یتخبطه الشیطان فعل مضارع ها مفعول الشیطان فاعل من المس متعلق باو جمله صله الذی ذلک مبتدا بانهم حرف مشبهه هم اسمش قالوا فعل ماضی واو فاعل این جمله خبر ان ان با اسم وخبر محلا مجرور بیا جار ومجرور ظرف مستقر است خبر مبتدا باشد انما کلمه حصر البیع مبتدا مثل خبر الربوا مضاف الیه مثل واحل الله فعل ماضی الله فاعل البیع مفعول وحرم فعل ماضی ضمیر در وی مستتر است تا فاعلش باشد الربوا مفعول فمن فا فاء عاطفه من موصول بمعنی شرط تا مبتدا باشد جاءه فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعول جمله صله من موعظة مبتدا من ربه خبر ها مضاف الیه فانتهی فعل ماضی ضمیری در وی مستتر است تا فاعلش باشد جمله خبر من فله

الذین در محل نصب است بمصدریه تقدیرش لا یقومون الا مثل قیام الذی یتخبطه الشیطان من المس یعنی بر نمیخیزند روز قیامت از قبرهاشان مگر مثل انکه بر خیزد کسی که میزند او را شیطان از جنون

خبط وخباط از از باب ماند جنون وسبب آن اضطرابی در عقل است

تقدیرش ذلک کائن بقولهم یعنی این عقاب ایشان از سبب گفتن ایشان انکه بیع مثل رباست

موعظة من ربه موعظة فاعل جاء است بجهت انکه تانیث موعظه غیر حقیقی است چه موعظه ووعظ یک معنی اند وبنا بر این در عبارت متن خللی واقع است والله اعلم

من ظرف مستقر لغو ومتعلق بموعظة است واحتمال دارد که مستقر وبا عامل مقدر در موضع رفع باشد تا صفة موعظة باشد تقدیرش موعظة کائنة من ربه وه بجا نیز اشتباهی در متن واقع است

خبر مبتدا ما سلف ما موصول محلا مرفوع است تا خبر مبتدا سلف فعل ماضی ضمیری
در وست مستتر است تا فاعلش باشد و امره مبتدا مضاف الیه الی الله خبر و من
موصول مبتدا عاد فعل ماضی ضمیری در وست مستتر است تا فاعلش باشد جمله
من فاولئک مبتدا اصحاب خبر النار مضاف الیه هم جمله خبر من هم مبتدا فیها
متعلق بخالدون خالدون خبر مبتدا جمله حالست از اولئک یعنی آنجماعتی که
میخورند ربا را اقامت نمیکنند مگر همچنانکه اقامت میکند آنکسی که خبط میکند او را
شیطان از مس این بآنکه ایشان گویند این است و جز این نیست که بیع مثل رباست
پس کسی که بیاید او را پندی از جانب پروردگار خود پس منتهی است پس از اوست
آنچه گذشته است و کار او بسوی الله تعالی است و کسی که برگردد پس آن گروه
اصحاب آتش اند و حال آنکه ایشان جاوید اند درو یمحق الله الربوا و یربی
الصدقات والله لا یحب کل کفار اثیم یمحق الله فعل فاعل الربوا تقدیرا
منصوب تا مفعول باشد و یربی واو عاطفه یربی فعل مضارع ضمیری در و
مستتر است تا فاعلش باشد ها ضمیر بارز منصوب متصل محلا منصوب تا مفعول
بربی باشد الصدقات جمع مونث است تا مفعول یربی باشد و الله واو
عاطفه الله مبتدا لا یحب لا نافیه یحب فعل مضارع ضمیری در وست مستتر

محق یعنی هلاک شدن و تلف شدن چیزی
بسبب بر طرف شدن آن حالی بعد از
حالی و از جهت اخیر ربا را محاق
میگویند چه ان وقتی که شروع
در نقصان میکند
هر روز از نور او
چیزی کم میشود
تا در تحت الشعاع
همه نور او
بر طرف
میشود

یعنی خرید و فروختی را که در و
ربا بنا شده

تا فاعلش

تا فاعلش باشد کل مفعول کفار مضاف الیه کل اثیم صفت کفار یعنی بر طرف
میکند حضرت الله تعالی ربا را و زیاد میکند صدقات را و حضرت الله تعالی
دوست نمیدارد هر بسیار کافر شونده گناه کار را ان الذین آمنوا
وعملوا الصالحات واقاموا الصلوة وآتوا الزکوة لهم اجرهم عند ربهم
ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون ان الذین ان حرفیست از حروف مشبهة
بالفعل الذین اسمش آمنوا فعل ماضی واو فاعلش الصالحات مفعولش و اقاموا
الصلوة واو عاطفه اقاموا فعل ماضی ضمیری در وست مستتر است تا فاعلش
باشد الصلوة مفعول و آتوا الزکوة واو عاطفه آتوا فعل ماضی واو
فاعلش الزکوة مفعول لهم ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد اجرهم مبتدا
هم مضاف الیه اجر عند ظرف است تا متعلق باشد اجرهم ربهم مضاف الیه عند
هم مضاف الیه رب ولا خوف علیهم واو عاطفه لا لا مشبهة بلیس خوف
اسمش علیهم ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد یعنی بدرستی که آنجماعتی
که ایمان آورده اند و عمل شایسته کردند و بپا داشته اند نماز را و دا
ده اند زکوة را از برای ایشانست مزد ایشان نزد پروردگار ایشان
و نیست ترسی بر ایشان و نه ایشان محزون میشوند یا ایها الذین آمنوا

اتقوا الله وذروا ما بقي من الربوا ان كنتم مؤمنين يا ايها الذين يا حرف
ایها کلمه توسط الذین منادا احتمال دارد که ای منادا باشد ها حرف تنبیه
بعوض مضاف الیه الذین صفت ای آمنوا فعل ماضی واو فاعلش این جمله صله
الذین اتقوا الله مفعول وذروا واو عاطفه ذروا فعل امر حاضر واو فاعلش
ما بقی ما موصول بمحل منصوبست تا مفعول وذروا بقی ماضی ضمیری در وی مستتر است
تا فاعلش باشد من الربوا ظرف لغو متعلقست ببقی ان کنتم مؤمنین ان ان شرطی
کنتم فعلیست از افعال ناقصه تم فاعلش اسمش مؤمنین خبر یعنی ای جماعتی که
ایمان آورده اید به پرهیزید از حضرت الله تعالی و بگذارید آنچه که باقی
مانده است از ربا اگر هستید شما ایمان آورنده کان فان لم تفعلوا فاذنوا
بحرب من الله ورسوله وان تبتم فلکم رؤس اموالکم لا تظلمون و
لا تظلمون فان لم تفعلوا فا فا عاطفه ان ان شرطی لم جازمه تفعلوا
فعل مضارع واو فاعلش فاذنوا فاء فاء عاطفه اذنوا فعل امر حاضر واو فاعلش
بحرب ظرف لغو متعلق بفاذنوا من الله ظرف مستقر است تا صفت حرب
ورسوله عطفست بالله ها مضاف الیه رسوله وان تبتم واو عاطفه ان ان
شرطی تبتم فعل ماضی تم فاعلش فلکم فا فا عاطفه لکم ظرف مستقر است تا خبر

مؤمنین این جمله مجزوم است
بشرط وجزای ان محذوف است تقدیرش
ان کنتم مؤمنین فذروا ما بقی
من الربوا

لکم ظرف مستقر تقدیرش
فکائن لکم وجمله مبتدا
وخبر در موضع
جزم است
بجزاء
ان تبتم در موضع
جزم است بشرطیه

جمله لا تظلمون ولا تظلمون در موضع نصب است
تا حال باشد از ضمیر فلکم تقدیرش
فلکم رؤس اموالکم ظالمین ولا
مظلومین

مبتدا

مبتدا موخر رؤس مبتدا اموالکم مضاف الیه رؤس کم مضاف الیه اموال لا تظلمون لا
نافیه تظلمون فعل مضارع واو فاعلش ولا تظلمون واو عاطفه لا نافیه
تظلمون فعل مضارع مجهول واو فاعلش یعنی پس اگر نکنید شما پس مهیا شوید
بحرب از جانب خدا و رسول او و اگر توبه کنید شما پس از برای شماست
رؤس المال شما ظلم میکنید و شما ظلم کرده میشوید شما وان کان ذو عسرة
فنظرة الی میسرة وان تصدقوا خیر لکم ان کنتم تعلمون وان ان
شرطی کان فعلیست از افعال ناقصه ذو عسرة اسمیست از اسماء سته لفظا
مرفوعست تا اسم کان باشد عسرة مضاف الیه ذو فنظرة فا فا عاطفه نظرة
مبتدا الی میسرة ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد احتمال دارد که خبر مبتدا
محذوف باشد وان تصدقوا واو عاطفه ان ان شرطی ناصبه تصدقوا فعل
مضارع واو فاعلش این جمله بتاویل مفرد محلا مرفوعست تا مبتدا باشد خیر
خبرش لکم ظرف لغو متعلق بخیر ان کنتم ان ان شرطی کنتم فعلیست از افعال
ناقصه تم اسمش تعلمون فعل مضارع واو فاعلش این جمله خبر کنتم یعنی
واگر بوده باشد صاحب عسرت پس نظر کردن بسوی چیز داریست وانکه تصدق
کنند بهترست از برای شما اگر هستید شما که میدانید واتقوا یوما ترجعون

کان تامه است که بفاعل تنها تمام میشود
و محتاج بخبر نیست تقدیرش وان وقع
ذو عسرة و حکمت که کان ناقصه باشد
وخبر او محذوف باشد تقدیرش وان کان
ذو عسرة غریما لکم که ذو اسم کان
باشد مضاف بعسرة وغریما
خبر کان ولکم متعلق
بغریما و معنیش الله
اعلم واگر بوده
باشد صاحب
پریشانی
مدیون
که شما راست

فنظرة خبر مبتدا محذوفست تقدیرش
فالذی تعاملونه به نظرة که الذی مبتدا
وتعاملونه صله وعاید آن و نظرة خبر
مبتدا وبه متعلقست به نظرة و نظرة
هر چند که بصیغه خبر است اما مراد از آن
امر است تقدیرش فانظروه الی وقت
… و معنیش الله اعلم واگر
بوده باشد صاحب
پریشانی

فيه الى الله ثم توفى كل نفس ما كسبت وهم لا يظلمون واتقوا
فعل امر حاضر واو فاعلش يوما مفعول له ترجعون فعل مضارع واو مفعول بجاى
فاعلش فيه ظرف لغو متعلق بترجعون الى الله بشرح ايضا ثم عاطفه توفى
فعل مضارع كل مفعول بجاى فاعلش نفس مضاف اليه كل ما موصوله محلا منصوب
تا مفعول توفى باشد كسبت فعل ماضى ضمير درو مستتر است تا فاعلش باشد واو
حاليه هم مبتدا لا يظلمون لا نافيه يظلمون فعل مضارع واو مفعول بجاى فاعل
يعنى وبپرهيزيد روزى را كه بر گردانيده ميشود در وبسوى حضرت الله تعالى
بعد از آن تمام داده ميشود هر نفسى آنچه را كه كسب كرده است وحال آنكه ايشان
ظلم كرده نميشوند يا ايها الذين آمنوا اذا تداينتم بدين الى اجل مسمى
فاكتبوه وليكتب بينكم كاتب بالعدل ولا يأب كاتب ان يكتب كما علمه
الله فليكتب وليملل الذي عليه الحق وليتق الله ربه ولا يبخس
منه شيئا فان كان الذي عليه الحق سفيها او ضعيفا او لا يستطيع
ان يمل هو فليملل وليه بالعدل واستشهدوا شهيدين من رجالكم
فان لم يكونا رجلين فرجل وامرأتان ممن ترضون من الشهداء ان
تضل احديهما فتذكر احديهما الاخرى ولا يأب الشهداء اذا ما دعوا

جمله ترجعون فيه الى الله در موضع نصب است تا صفه يوما باشد

توفى معطوف است بر ترجعون وجمله توفى كل نفس ما كسبت نيز در موضع نصب است تا صفه بعد از صفه يوما باشد

وا

ولا تسأموا ان تكتبوه صغيرا او كبيرا الى اجله ذلكم اقسط عند الله واقوم
للشهادة وادنى الا ترتابوا الا ان تكون تجارة حاضرة تديرونها
بينكم فليس عليكم جناح الا تكتبوها واشهدوا اذا تبايعتم ولا
يضار كاتب ولا شهيد وان تفعلوا فانه فسوق بكم واتقوا الله ويعلمكم
الله والله بكل شيء عليم يا ايها الذين يا حرف ندا ايها كلمه توسط الذين تا
منادى آمنوا فعل ماضى واو فاعلش اين جمله صله الذين اذا ظرف زمان مستقبل
محلا منصوب بر ظرفيت تداينتم فعل ماضى تم فاعلش بدين مفعول الى اجل
ظرف لغو متعلق بدين مسمى صفت اجل اين جمله مضاف اليه اذا فاكتبوه امر
حاضر واو فاعلش ها مفعول وليكتب فعل امر غايب بينكم مفعول كم مضاف
اليه كاتب فاعل وليكتب بالعدل ظرف لغو متعلق بكاتب ولا يأب واو
عاطفه لا ناهيه يأب فعل كاتب فاعلش ان يكتب فعل مضارع ضمير درو
مستتر است تا فاعلش باشد اين جمله بتاويل تا مفعول كاتب باشد كما كاف جر
ما ما كافه احتمال دارد كه مصدريه باشد تا مفعول ان يكتب علمه الله علم فعل
ماضى ها مفعول الله فاعل فليكتب فعل امر غايب ضمير درو مستتر است
تا فاعلش باشد وليملل الذي فعل امر غايب الذي فاعلش عليه الحق مبتدا و

مسمى اسم مفعول است از سمى يسمى تسمية و اعراب درو تقديريست باعتبار اينكه چون در اينجا صفة اجل واقع شده ودر اصل مسمى بوده ياء متحرك ما قبل مفتوح را قلب بالف كردند التقاء ساكنين شد ميان الف وتنوين الف بالتقاء ساكنين افتاد مسمى شد ويا در كتابت ثابت وهم عبارت ساقط است

يأب در اصل يأبى بوده وماضى آن ابى است وچون لاء ناهيه در آمد الف منقلبه از يا بعوض حركت ساقط شده ويابى بفتحتين واقع شده صورتست آنكه ماضى مفتوح العين را مضارع بفتح عين نمى آيد مگر آنكه عين الفعل يا لام الفعل او حرفى از حروف حلق باشد ويابى كه مضارع ابى است نه در عين ونه در لام آن حرفى از حروف حلق نيست وبفتح عين آمده چه در اصل يابى بوده ياء متحرك ما قبل مفتوح قلب بالف شده جوابش آنكه الفى كه در ابى است شبيه بهمزه است ومابين علت مضارعش بفتح عين آمده والله اعلم

تا صله الذی باشد ولیتق الله فعل امر غایب ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد
الله مفعول دیگرها مضاف الیه ربه ولا یبخس واو عاطفه لا ناهیه یبخس فعل مضارع
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد الله مفعول ربه مفعول دیگرها مضاف الیه
منه ظرف لغو متعلق یبخس شیئا مفعول فان کان الذی فا عاطفه ان شرطی
کان فعلیست از افعال ناقصه الذی اسم علیه الحق مبتدا و خبر این جمله صله الذی
سفیها خبر کان او ضعیفا عطف بسفیها او لا یستطیع او عاطفه
لا نافیه یستطیع فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ان
یمل فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد این جمله بتاویل مصدر
تا مبتدا باشد یا خبر مبتدا هو مبتدا است یا ان یمل فلیملل فعل امر غایب ولیه فاعل
ها مضاف الیه و لیا العدل ظرف لغو متعلق بولی واستشهدوا فعل امر حاضر واو
فاعلش شهیدین مفعول من رجالکم مفعول بواسطه کم مضاف الیه فان لم
یکونا فا عاطفه ان شرطی ما لم حرف جازمه یکونا فعلیست از افعال ناقصه
الف اسمش رجلین خبر این جمله شرط فرجل مبتدا او فلم تا ان عطفت برجل
ممن ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد ترضون فعل مضارع واو فاعلش
من الشهداء ظرف متعلق بترضون این جمله صله ان تضل فعل مضارع احدیهما

ان یمل بتاویل مصدر مجاز منصوب تا مفعول یستطیع باشد تقدیرش او لا یستطیع الاملال و در عبارت متن اشتباهی واقع شده

تقدیرش الحق کائن علیه

بالعدل ظرف متعلق بفلیملل است والله اعلم

ممن
جار مجرور ظرف مستقر و با عامل مقدره در موضع رفع است تا صفه رجل و امرتان باشد تقدیرش فان لم یکونا رجلین فرجل وامرتان کائنون ممن ترضون من الشهداء یعنی پس اگر نبوده باشد بعنی گواه دو مرد پس یک مرد و دو زن گواه شوند از مردان و زنانی که پسندیده و راضی باشد یعنی امرتان مرضیتین و زنان مرضیات از گواهان و بنابرین در عبارت متن اشتباهی واقع است والله اعلم

فرجل مبتدا و خبر مبتدا محذوف تقدیرش فرجل وامراتان یشهدون که جمله یشهدون در محل رفع است بر خبریه والله اعلم

فاعلها کمتقان

فاعلها مضاف الیه فتذکر فعل مضارع احدیهما فاعلها مضاف الیه الاخری
مفعول فتذکر ولا یاب واو عاطفه لا ناهیه یاب فعل مضارع الشهداء فاعل اذا
ظرف زمان ما دعوا ما زایده دعوا فعل واو فاعلش ولا تسأموا واو لا
ناهیه تسأموا فعل مضارع واو فاعل ان تکتبوه ان ناصبه تکتبوه فعل مضارع
واو فاعلش ولا تسأموا فعل مضارع واو فاعلش ها ی مفعول صغیرا صفت
تکتبوه او کبیرا عطفت بصغیرا الی اجله ظرف متعلق بکبیرا این جمله بتاویل
مصدر تا مفعول تسأموا باشد ذلکم خبر مبتدا اقسط مبتدا عند ظرف الله
مضاف الیه عند واقوم عطفت باقسط للشهادة متعلق است باقوم وادنی
عطفت باقسط الا ترتابوا ان ناصبه لا ناهیه ترتابوا فعل مضارع واو
فاعلش الا ان تکون الا استثنا ان ناصبه تکون فعل واو فاعلش تجارة
مفعول تجارة حاضرة صفت تجارة این جمله بتاویل مصدر تا مفعول ترتابوا
باشد تدیرونها فعل مضارع واو فاعلش ها مفعول بینکم مفعول فیه کم مضاف
الیه فلیس فعلیست از افعال ناقصه علیکم ظرف مستقر است تا خبر لیس باشد جناح
اسم الا تکتبوها فعل مضارع واو فاعلش ها مفعول این جمله بتاویل مصدر تا
مفعول جناح باشد واشهدوا فعل امر حاضر واو فاعلش اذا ظرف تبایعتم فعل

صیغه حال است از مفعول تکتبوه صغیرا او کبیرا

اسم یکون مضمر است تقدیرش الا ان تکون التجارة تجارة حاضرة کما التجارة اسم کان و تجارة خبر است والله اعلم

این قول بحسب ظاهر معنی ندارد و موافق تفسیر مفعول ترتابوا و در کلام مقدرات تقدیرش الا ترتابوا و مبلغ الحق والاجل یعنی با آنکه شک مکنید در رسیدن حق وقت اداء دین یعنی اگر فرشته در میان باشد زمان اداء دین از آن معلوم میشود و شکی روی نخواهد داد والله اعلم

مضارع و واو فاعلش این مضاف الیه اذ و لا یضار کاتب واو عاطفه لا نافیه
یضار فعل مضارع کاتب فاعلش و لا شهید عطف است بر لا یضار و ان تفعلوا
واو عاطفه ان شرطیه تفعلوا فعل مضارع واو فاعلش فانه فا و فا عاطفه ان
حرف مشبهة بالفعل ها اسمش فسوق خبرش بکم ظرف لغو متعلق بفسوق و اتقوا الله واو
عاطفه اتقوا فعل امر حاضر واو فاعلش الله مفعول و یعلمکم الله واو عاطفه یعلم
فعل مضارع کم مفعولش الله فاعل و الله مبتدا بکل ظرف لغو متعلق بعلیم
شیء مضاف الیه کل علیم خبر مبتدا یعنی ای جماعتی که ایمان آورده اید هرگاه
متداین شوید شما بدینی تا وقتی موعد پس بنویسید او را و باید که بنویسد
میان شما کاتب بعدل و ابا نکند کاتب اینکه بنویسد همچنانکه تعلیم کرده حضرت
الله تعالی پس باید که بنویسد و املا کند کسی که بر وی است حق و باید که بپرهیزد
کاتب از الله تعالی که پروردگار اوست و کم نکند از وی چیزی پس اگر بوده باشد
آنکسی که بر وی است ناقص عقل یا ضعیف یا مستطیع نباشد اینکه املا کند ولی او بعدل
و بخواهید طلبند دو شاهد را از مردمان خودتان پس اگر نبوده باشند دو مرد
پس یک مرد و دو زن از آن جماعتی که راضی باشید ایشان از شهادت اینکه گم
کند یکی از دو شاهد پس بخاطر آید یکی از این دیگری و ابا نکند شاهدان که

بنا بر قول بعضی از مفسرین لا یضار در اصل
لا یضارر بوده بکسر را اول مضارع
معلوم که را اول ساکن و در ثانی
ادغام شده و ضمه ثانی بجهت
لا ناهیه افتاده و بعلت
التقاء ساکنین فتحه
که اخف حرکات
است داده
شده و بعضی
دیگر لا یضارر
دانسته
اند
بفتح را اول
صیغه مضارع مجهول و
بسبب ادغام و دخول لا ناهیه
لا یضار شده پس بحسب معنی
تفاوتی بهم میرسد
چنانچه در تفاسیر
مذکور است
و الله
اعلم

شهید عطف بکاتب بنا بر اینکه لا یضار
بنا معلوم باشد ایشان فاعلند و اگر
بناء مجهول باشد مفعول
بجای فاعل
و الله اعلم

فانه
ان با اسمش و خبرش در موضع جزم است
تا جزا باشد

[illegible]

خوانده

١٦٧

خوانده و ملول نشوند اینکه بنویسید او را کوچک یا بزرگ تا با اجلش این نزد ایشان ثابت
نزد الله تعالی و محکمتر است از برای شهادت و نزدیکتر است اینکه شک نکنید
مگر اینکه بوده باشد تجارت حاضر که دور کنید با و میان خودتان پس نیست بر شما
باکی اینکه ننویسید او را و شاهد طلب کنید هرگاه خرید و فروخت کنید و ضرر
رسانیده نشود کاتب و نه شاهد و اگر بکنید شما پس بدرستی که فسق است شما را
و بپرهیزید از الله تعالی و تعلیم میکند شما را الله تعالی و الله تعالی بهمه چیز داناست و ان
کنتم علی سفر و لم تجدوا کاتبا فرهان مقبوضة فان امن بعضکم بعضا فلیؤد
الذی اؤتمن امانته و لیتق الله ربه و لا تکتموا الشهادة و من یکتمها
فانه آثم قلبه و الله بما تعملون علیم و ان کنتم واو عاطفه ان شرطیه کنتم
فعلیست از افعال ناقصه تم اسمش علی سفر ظرف مستقر است خبر کنتم باشد و لم تجدوا
واو عاطفه لم جازمه تجدوا فعل مضارع واو فاعلش کاتبا مفعول فرهان خبر
مبتدای محذوف بتقدیر الذی یستوثق به مقبوضة صفت فرهان فان
امن بعضکم فا فا عاطفه ان شرطیه امن فعل ماضی بعض فاعل کم مضاف
الیه بعضا مفعول فلیؤد الذی فعل امر غایب الذی فاعل اؤتمن فعل ماضی
مجهول ضمیری در وی مستتر است که مفعول بجای فاعلش امانته مفعول

تقدیره ان کنتم کائنین علی سفر

و بر صفة میتوانند بود

من موصول متضمن معنی شرط
مبتدا مرفوع المحل ابتدائیه
یکتم صله و ضمیر مستکن
در وی عاید است
بمن

ها مضاف الیه ولیتق الله واو عاطفه لیتق فعل امر غایب الله فاعل ربه مفعول
ها مضاف الیه ولا تکتموا واو عاطفه لا لا ناهیه تکتموا فعل مضارع واو فاعلش
الشهادة مفعول ومن یکتمها واو عاطفه من مبتدا یکتمها فعل مضارع ضمیری
درو مستتر است تا فاعلش باشد ها مفعولش این جمله صله من فانه فا ی عاطفه ان
حرف مشبهه ها اسمش آثم مبتدا قلبه خبر ها مضاف الیه قلب این جمله خبر ان تا
باسم وخبر خبر مبتدا والله مبتدا بما ظرف لغو متعلق بتعملون تعملون فعل
مضارع واو فاعلش این جمله صله ما علیم خبر الله یعنی واگر بوده باشید شما در
سفر ونیابید کاتبی اگر وکان دهید تقبض واگر ایمن کند بعضی شما بعضی را
پس باید که ادا نماید آنکسی که امین کرده شده است امانت خود را وباید که بتر
سد از خدا آنکه پروردگار اوست ومپوشانید شما شهادت را وکسی که بپوشاند
شهادت را پس به درستی که او گناهکار است دل او یعنی کافر است دلش وحضرت
الله تعالی بآنچه که میکنید شما داناست لله ما فی السموات وما فی الارض
وان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله فیغفر لمن یشاء
ویعذب من یشاء والله علی کل شیء قدیر لله ظرف مستقر است تا خبر
مبتدا باشد ما ما موصوله مبتدا فی السموات ظرف مستقر است تا صله باشد وما

قلبه مبتدا واثم خبر است
بنابر قاعده

بما ظرف متعلق است بعلیم وتعملون
صله ما وعایدش محذوف
تقدیرش والله بما
تعملونه
علیم
لله ظرف مستقر تقدیرش کائن لله
فی السموات
ظرف
مستقر تقدیرش ما حصل فی السموات
وما حصل فی
الارض
فی انفسکم
ظرف مستقر تقدیرش ان تبدوا ما کان
فی انفسکم
ها ضمیر
راجع بما
یحاسبکم
جواب جزاء شرط

فی الارض

وما فی الارض عطف است بما فی السموات وان تبدوا واو عاطفه ان
شرطی تبدوا فعل مضارع واو فاعلش ما فی انفسکم ما ما موصوله محلا منصوبست
تا مفعول تبدوا باشد فی انفسکم ظرف مستقر است تا صله ما باشد کم مضاف الیه او
تخفوه او عاطفه تخفوه فعل مضارع واو فاعلش ها مفعول یحاسبکم فعل مضارع
کم مفعول به مفعول بواسطه الله فاعلش فیغفر فا ربط فعل مضارع ضمیری
درو مستتر است تا فاعلش باشد لمن یشاء مفعول بواسطه یشاء فعل مضارع
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ویعذب فعل مضارع ضمیری درو
مستتر است تا فاعلش باشد من یشاء من موصوله منصوبست تا مفعول یعذب
باشد یشاء فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد والله مبتدا
علی کل ظرف متعلق بقدیر شیء مضاف الیه کل قدیر خبر الله یعنی از برای
خداست وبس آنچه که در آسمانهاست وآنچه که در زمین است واگر ظاهر کنید
شما آنچه در نفسهای شماست یا پنهان کنید شما از محاسبه میکند با والله تعالی
پس می آمرزد از برای کسی را که میخواهد وعذاب کسی را که میخواهد والله تعالی
بر همه چیز تواناست آمن الرسول بما انزل الیه من ربه والمؤمنون کل
آمن بالله وملائکته وکتبه ورسله لا نفرق بین احد من رسله

کل تاکید المؤمنون است تقدیرش والمؤمنون
کل واحد منهم من آمن بالله

نفرق متکلم مع الغیر است از فعل مضارع نحن
درو مستتر است تا فاعلش باشد وجمله فعل وفاعل
در موضع نصب است تا مفعول فعل محذوف
باشد تقدیرش ویقولون لا نفرق بین احد
من رسله یعنی ومیگویند مؤمنان
جدائی نمی کنیم میان پیغمبران خدا در
ایمان
بانکه ایمان بعضی آریم وبعضی را کافر
شویم چنانکه
یهود ونصاری کردند

وَقَالُوا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ آمَنَ فعل ماضی الرسول
فاعلش بما ظرف لغو متعلق بآمن انزل فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا مفعول
بجای فاعل اباشد الیه مفعول بواسطه من ربه ظرف لغو متعلق بانزل والمؤمنون
عطفست بالرسول کلٌ تاکید است از برای رسول و مؤمنون آمن فعل ماضی
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد بالله مفعول بواسطه وملائکته عطفت
بالله وکتبه عطفت بملائکته ورسله عطفت بکتبه لا نفرق فعل مضارع
ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد بین مفعول احد مضاف الیه من رسله
ظرف لغو متعلق باحد وقالوا فعل ماضی واو فاعلش سمعنا فعل ماضی نا فاعلش
واطعنا فعل ماضی نا فاعلش غفرانک مفعول فعل محذوف بتقدیر نطلب غفرانک
نسال غفرانک اغفر غفرانک کاف مضاف الیه غفران ربنا منادا نا مضاف الیه
بتقدیر یا ربنا والیک ظرف مستقر است تا خبر باشد المصیر مبتدا یعنی ایمان آورد
رسول یا پیغمبر که فرو فرستاده شده بود بوی از جانب پروردگار ایشان
ومومنان همه ایمان آورده بخدا و ملائکه او و بکتابهای او و رسولان او جدا
نمیکنیم ما میان احدی رسولان او و گفتند شنیدیم ما و کردن نهادیم طلب میکنیم
امرزش ترا یا سوال میکنیم آمرزش ترا یا بیامرز ما را آمرزش خود ت ای پروردگار

تقدیرش وحاصل الیک المصیر

وسعها مفعول با ستثنائیه ست
تقدیرش
حاصل لها ما کسبت
تقدیرش
وثابت علیها ما اکتسبت
ربنا
منادا مضاف بتقدیر یا ربنا

(ما وبوی اوست ره)
ما وبوی اوست ره لا یُکَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَ
عَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ
عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ
لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلٰينَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ لا یکلف الله لا نافیه یکلف فعل مضارع الله فاعلش
نفسا مفعول الا الا استثنا وسعها مفعول دیگر یکلف ها مضاف الیه وسع لها
ظرف مستقر است تا خبر مبتدا باشد ما ما موصوله محلا مرفوعست تا مبتدا باشد
کسبت فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد وعلیها ظرف
مستقر است تا خبر مبتدا باشد ما ما موصوله محلا مرفوعست تا مبتدا باشد اکتسبت
فعل ماضی ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد ربنا مفعول نا مضاف الیه لا
تؤاخذنا لا لای ناهیه تؤاخذنا فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش
باشد نا مفعول ان نسینا ان ان شرطی نسینا فعل ماضی ضمیری درو مستتر است
تا فاعلش باشد نا مفعول ربنا مفعول دیگر نا مضاف الیه ولا تحمل واو عاطفه
لا لای ناهیه تحمل فعل مضارع ضمیری درو مستتر است تا فاعلش باشد علینا
مفعول بواسطه اصرا مفعول کما کاف جر ما ما کافه حملته فعل ماضی تا فاعلش

وسعها مفعول با ستثنائیه است
تقدیرش
حاصل لها ما کسبته
تقدیرش
وثابت علیها ما اکتسبته
ربنا
بتقدیر یا ربنا

١٧٠

ها مفعول علی الذین ظرف لغو متعلق بحملته من قبلنا ظرف مستقر است
تا صله الذین باشد ربنا منادی نا مضاف الیه بتقدیر یا ربنا و لا تحملنا واو
عاطفه لا لای نهی تحملنا فعل مضارع ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد ما
موصول محلا منصوبست تا مفعول تحملنا باشد لا طاقة لنا لا لای نفی جنس
طاقة اسمش لنا ظرف مستقر است تا خبرش باشد به متعلق بطاقة و اعف فعل
امر حاضر عنا مفعول بواسطه و اغفر فعل امر لنا مفعول بواسطه و ارحمنا
فعل امر حاضر ضمیری در و مستتر است تا فاعلش نا مفعول انت مبتدا مولینا خبر
نا مضاف الیه فانصرنا فعل امر حاضر ضمیری در و مستتر است تا فاعلش باشد نا مفعول
علی القوم مفعول بواسطه الکافرین صفت القوم یعنی تکلیف نمیکند الله
تعالی هیچ نفسی را مگر کمتر از وسعت آن از برای اوست آنچه کرده است و
بر اوست آنچه کرده است ای پروردگار ما مگیر تو ما را اگر فراموش کنیم یا خطا
کنیم ما ای پروردگار ما و بار مکن بر ما اصر را همچنانکه بار کردی او را بر آنهائی
که بوده اند پیش از ما ای پروردگار ما و بار مکن ما را آنچه طاقت نداریم ما او و در
گذر از ما و بیامرز ما را و رحم کن ما را توئی آقا و صاحب اختیار ما پس یاری
ده ما را بر گروه کافران تمت الکتاب بعون الله الوهاب

شهر محرم الحرام من یوم الجمعه سنه الف و مائه احد
من العشرین سنه ١١٢٠ ١١

من قبلنا ظرف مستقر تقدیره کائنا
کما حملته علی الذین کانوا من قبلنا
ربنا بتقدیر یا ربنا
لنا ظرف مستقر تقدیره ثابت لطاقة حاصل لنا و این جمله صفت طاقت
یعنی یهود و نصاری که تکالیف شاقه بایشان واقع میشد چه پنجاه وقت نماز را بر یهود فرض کرده بود و مامور بود که ربع مال خود را زکوة دهند و اگر نجاستی بر عضو یا جامه ایشان واقع میشد حکم بود که ببرند بمقراض و تعجیل در عقوبه و خسف و مسخ و غرق و قتل و غیرها والله اعلم